

รายงานการประเมินผล

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่
ปี 2559-2561 (สิ้นสุดการส่งเสริม 3 ปี)

Regional Office of Agricultural Economics 1-12
Office of Agricultural Economics
Ministry Of Agricultural and Cooperatives
September 2021

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2564

รายงานการประเมินผล

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่

ปี 2559-2561 (สิ้นสุดการส่งเสริม 3 ปี)

โดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการสำคัญตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีหลายหน่วยงานร่วมบูรณาการในการทำงาน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 รับผิดชอบกิจกรรมด้านการติดตามและประเมินผลโครงการในระดับพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาพัฒนา ปรับปรุง และเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานโครงการต่อไป โดยรวบรวมข้อมูลจากแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2561 (สิ้นสุดการส่งเสริม 3 ปี) จำนวน 40 จังหวัด รวม 72 แปลง พื้นที่ 109,164.05 ไร่ จำนวน 7 สินค้าสำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทูเรียน ลำไย มะพร้าว น้ำหอม และแพะ ใช้ตัวอย่างรวมทั้ง 1,192 ตัวอย่าง ประกอบด้วย เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ 1,080 ราย ผู้จัดการแปลง 72 ราย เจ้าหน้าที่ที่ดูแลแปลงใหญ่ระดับจังหวัด จำนวน 40 ราย ผลการประเมินสรุปได้ ดังนี้

ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่าย เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.46 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.10 ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.97 ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เฉลี่ยร้อยละ 38.06 ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เฉลี่ยร้อยละ 15.33 ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร้อยละ 9.58 และได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มร้อยละ 6.14 ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิตต่ำกว่าราคาในตลาดร้อยละ 49.32 และสามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้าได้ในราคาที่พึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 48.49 และด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด เกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) เฉลี่ยร้อยละ 44.88

ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการ กำหนดคะแนนสูงสุดที่ 5 คะแนน แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 รายได้ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง 3.27 คะแนน ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก 3.86 คะแนน ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก 4.09 คะแนน และด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก 3.85 คะแนน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีในการบำรุงดิน การดูแลรักษา การใช้เครื่องจักรในกระบวนการผลิตทำให้ลดต้นทุนการผลิตได้ ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปปรับใช้ได้จริง และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพผลผลิตได้จริง ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น มาตรฐาน GAP เกษตรอินทรีย์ ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มมีการประชุมร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ มีระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด มีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภค การสร้างแบรนด์ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า และด้านที่ 6 ความยั่งยืน

ของโครงการ มีการสื่อสารกันระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการกลุ่ม มีการสื่อสารเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มกับภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อค้นพบ (1) ด้านการผลิต เกษตรกรบางกลุ่มยังคงเน้นการผลิตในรูปแบบเดิม เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากค่อนข้างสูงอายุ ขาดแรงจูงใจในการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการผลิตที่มีการปรับเปลี่ยนจากเดิมค่อนข้างมาก ผลกระทบจากภัยธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปริมาณผลผลิตและคุณภาพสินค้าเกษตรไม่คงที่ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกล/เครื่องมือในการผลิตแบบครบวงจร และให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีในด้านต่างๆ (2) ด้านการตลาด เกษตรกรขายผลผลิตโดยทำข้อตกลง MOU มากขึ้น ในขณะที่บางส่วนขายผลผลิตเองโดยไม่ผ่านกลุ่มเนื่องจากสะดวกและคล่องตัวกว่า การรวมกลุ่มกันแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่ามีน้อย และปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ราคาขึ้นลงไม่แน่นอน ทำให้เกษตรกรบางราย ปรับลดพื้นที่ทำการเกษตรลงหรือหันไปประกอบอาชีพอื่น (3) ด้านการบริหารจัดการ เกษตรกรมีการพึ่งพาประธานกลุ่มในการบริหารจัดการค่อนข้างมาก เนื่องจากประธานกลุ่มส่วนมากเป็นคนที่มีความรู้ มีเครือข่าย เรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้เร็ว เกษตรกรส่วนมากขาดความรู้ในการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อขอรับเงินทุน และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์น้อย ในขณะที่เกษตรกรบางส่วนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพื่อรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ แต่ไม่ได้รับรู้มือในการทำกิจกรรมกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ (1) ด้านการผลิต วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนลดปริมาณแรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิต การบริหารจัดการผลผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มากยิ่งขึ้น ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ให้ดำเนินธุรกิจในฐานะนิติบุคคลเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรอง ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าให้แก่กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชนที่มีความรู้ สนับสนุนการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดอาชีพการทำการเกษตร ให้กลุ่มเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และเร่งพัฒนาพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมหรือแล้งซ้ำซากอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (2) ด้านการตลาด ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ แก่กลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความรู้และความพร้อม เพื่อให้กลุ่มมีขีดความสามารถในการทำธุรกิจแบบครบวงจรและเชื่อมโยงการตลาดเพื่อให้เกิดการรับรู้ข่าวสาร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ หน่วยงานภาครัฐควรเป็นผู้นำการประสานงานการทำ MOU กับภาคเอกชนให้กับกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคต่อสินค้าแปลงใหญ่ (3) ด้านการบริหารจัดการ การจัดการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ควรจัดเป็นหลักสูตรมาตรฐานแบบครบวงจรทั้งด้านการผลิต การตลาด และการจัดทำแผนธุรกิจ โดยองค์ความรู้ต้องมีความหลากหลายนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และเป็นความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งหน่วยงานที่เข้าไปให้ความรู้ควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม และควรติดตามประเมินผลกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ที่ผ่านระยะเวลา 3 ปี อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงาน และแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

Executive Summary

The Mega Farm Support System Project was a major integration project in the current policy of the Ministry of Agriculture and Cooperatives, where many departments have to take responsibility integrated. And Regional Office of Agricultural Economics 1-12 is responsible for project monitoring and evaluation activities at the local level. The objective is assessing the achievement and factors that affect the success of the project to related persons for using as information for consideration of development, improvement, and information for further project operations. There was collected data from Mega Farm 2016-2018 (3 years); 40 provinces, total of 72 Farm, area 109,164.05 Rai, 7 major products are rice, cassava, durian, longan, Cocos nucifera Linn and goat were compared before and after participating in the project. A total of 1,192 samples consisted of 1,080 Farm member farmers, 72 Farm managers, 40 provincial Mega Farm supervisors. It can be summarized as follows:

The impact factors on project can be divided 5 aspects: 1) The reduction of manufacturing overhead; agriculturists' average cost of production of inputs decreased by 4.46%, and average cost of production of labor increased by 0.10%, 2) the productivity; agriculturists' average yield increased by 23.97%, 3) the product quality improvement; agriculturists' average certified to GAP standards by 38.06%, to organic standards by 15.33%, to Geographical Indication (GI) certification by 9.58% and to farm standards by 6.14%, 4) the group management; the agriculturist can negotiate on purchasing and procuring as 49.32% lower than the market price. And they can do the selling price at 48.49% and 5) the marketing development; the agriculturist can sell the products at 44.88% as per agreement Memorandum of Understanding (MoU).

The impact and satisfaction from participating in the project, which the highest level of satisfaction is 5 score, divided as 4 aspects: 1) the agriculturists have a satisfaction with 3.27 for income, 2) they had a satisfaction with 3.86 for reducing the use of chemicals, 3) the have a satisfaction with 4.09 for supporting from related parties and 4) they have a satisfaction with 3.85 for working group.

The success factors on project can be divided as 6 aspects: 1) The reduction of manufacturing overhead; the agriculturists have a method of soil maintenance and the method of machinery in the production process to reduce the manufacturing overhead, 2) the productivity; they apply the knowledge they've learnt in practice and have access to funding sources, 3) the product quality improvement; they apply the knowledge gained to improve the quality of the product, according to various standards such as GAP, Organic Agriculture or GI, 4) the group

management; they frequently have a meeting with the government. They set up the rules and regulations.

The members participate in expressing opinions and participating in various activities of the group, 5) the marketing development; there is a common plan in all sectors from upstream to downstream. Connecting distribution channels from producers to consumers branding and develop packaging to create added value for the product and 6) the project sustainability; there is communication between members and the group committee. There is continuous communication between the group, the public and private sectors.

In the term of the key finding was: (1) the production, some groups of farmers still focus on traditional because they are quite old and lack of motivation to adapt to keep up with technology or production innovation that has changed from before. The impact of natural disasters is an important factor causing unstable yield and quality of agricultural products. The farmers need the government agencies to play a role in promoting and supporting production factors, machineries, all-in-one production tools and provide knowledge about technology in various fields. (2) Marketing; the farmers sell more of their product through MOUs, while some still do without grouping because it is more convenient and flexible. The joining a processing group to add value isn't much participant. From the low price and unstable of agricultural product, it makes some farmers reduce the agricultural area or turn to other occupations. (3) Management; the farmers heavily rely on their president for management. This is because most of them are potential, networking, learning and adapting to technology or innovation quickly. Most farmers lack the knowledge to prepare a business plan to obtain a loan and can't effort it. While some of them join to receive support for inputs and low interest loans but they did not cooperate in group activities.

This study proposed the following recommendations for Mega Farm could be set as follows: (1) Production, the research and the development of knowledge to increase production efficiency, the reduction of manufacturing overhead, reducing the amount of labor used in the production process, productivity management by using more technology and innovation, promote grouping in the form of community, enterprises, cooperatives to conduct business as a juristic person to have bargaining power. The promotion and supporting inputs and new technologies, processing, product development in order to add product value towards potential farmers'/community enterprises. The Supported creation of a new generation of farmers to inherit farming careers and be able to be self-reliant in a sustainable manner and accelerate the development seriously and continuously for areas affected by repeated floods or droughts. 2) Marketing; promote and develop marketing in the form of community enterprises/cooperatives to Mega Farm with potential and

readiness. To provide the group with the ability to do a comprehensive business and link marketing to create awareness of news. From upstream, midstream and downstream, the government agencies should take the lead in coordinating MoU with the private sector for farmers. To achieve tangible results and to study behavior and factors affecting the purchasing decision of consumers towards large-scale products. (3) Management; organizing training to educate large groups of farmers should be organized as a comprehensive standard course in production, marketing, and business plan preparation. The body of knowledge must be diverse, applicable and serve the demand of farmers as a guideline for local agencies to apply appropriately according to the needs of farmers. The agencies who provide knowledge, should have concrete continuous follow-up results. And they should continue to monitor and evaluate the results of large farmer groups for 3 years continuously in order to comprehend the operating results and guidelines for long-term sustainable development.

(ช)

คำนำ

การประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559-2561 เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 เพื่อให้ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงความก้าวหน้าโครงการ ผลลัพธ์ของโครงการ ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานโครงการเพื่อใช้ประโยชน์ในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

การประเมินผลในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากทุกหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งผู้จัดการแปลง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ในการให้ข้อมูล ทำให้การประเมินผลครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอขอบคุณบุคคลดังกล่าวไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตร และผู้ที่สนใจในผลลัพธ์ของโครงการ ข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ จากเอกสารฉบับนี้ ไปปรับปรุงโครงการให้มีความสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาโครงการไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน และมีศักยภาพต่อไป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กันยายน 2564

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	(๗)
Executive Summary	(ง)
คำนำ	(๗)
สารบัญตาราง	(ญ)
สารบัญภาพ	(ฒ)
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1.1 สารระสำคัญของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการประเมินผล	1
1.3 ขอบเขตในการประเมินผล	1
1.4 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	2
1.5 วิธีการประเมินผล	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินผล	17
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา	19
2.1 สินค้าข้าว	19
2.2 สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	43
2.3 สินค้ามันสำปะหลัง	69
2.4 สินค้าลำไย	96
2.5 สินค้าทุเรียน	127
2.6 สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	150
2.7 สินค้าแพะ	177
ส่วนที่ 3 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะรายสินค้า	209
3.1 สินค้าข้าว	209
3.2 สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	210
3.3 สินค้ามันสำปะหลัง	212
3.4 สินค้าลำไย	214
3.5 สินค้าทุเรียน	216
3.6 สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	218
3.7 สินค้าแพะ	220

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 4 สรุปการติดตามประเมินผลรายสินค้า	223
4.1 สินค้าข้าว	223
4.2 สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	227
4.3 สินค้ามันสำปะหลัง	232
4.4 สินค้าลำไย	237
4.5 สินค้าทุเรียน	241
4.6 สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	246
4.7 สินค้าแพะ	250
ส่วนที่ 5 สรุปการติดตามประเมินผลโครงการในระดับพื้นที่	255
5.1 สรุป	255
5.1.1 การดำเนินงาน	255
5.1.2 การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ	255
5.2 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ	259
5.2.1 ข้อค้นพบ	260
5.2.2 ข้อเสนอแนะ	261
บรรณานุกรม	263
ภาคผนวก	265
ภาคผนวกที่ 1 โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564	266
ภาคผนวกที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกษตรกร/ผู้จัดการแปลง/เจ้าหน้าที่	274

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 2.1	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าใหญ่ข้าว	20
ตารางที่ 2.2	ระดับการศึกษาของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว	21
ตารางที่ 2.3	การประกอบอาชีพของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว	22
ตารางที่ 2.4	การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว	23
ตารางที่ 2.5	การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว	25
ตารางที่ 2.6	ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว	27
ตารางที่ 2.7	หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าข้าว	28
ตารางที่ 2.8	การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากแปลงใหญ่สินค้าข้าว	32
ตารางที่ 2.9	ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว	36
ตารางที่ 2.10	ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว	36
ตารางที่ 2.11	ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว	36
ตารางที่ 2.12	มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว	37
ตารางที่ 2.13	การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว	37
ตารางที่ 2.14	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมแปลงใหญ่สินค้าข้าว	38
ตารางที่ 2.15	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าข้าว	40
ตารางที่ 2.16	ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าข้าว	43
ตารางที่ 2.17	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	44
ตารางที่ 2.18	ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	45
ตารางที่ 2.19	การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	46
ตารางที่ 2.20	การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่ สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	47
ตารางที่ 2.21	การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	49
ตารางที่ 2.22	ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	51
ตารางที่ 2.23	หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	52
ตารางที่ 2.24	การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	56
ตารางที่ 2.25	ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	62
ตารางที่ 2.26	ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 2.27 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	62
ตารางที่ 2.28 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	63
ตารางที่ 2.29 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่ สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สัตว์	63
ตารางที่ 2.30 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	64
ตารางที่ 2.31 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	66
ตารางที่ 2.32 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	68
ตารางที่ 2.33 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	69
ตารางที่ 2.34 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	70
ตารางที่ 2.35 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	72
ตารางที่ 2.36 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	73
ตารางที่ 2.37 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	75
ตารางที่ 2.38 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	77
ตารางที่ 2.39 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	78
ตารางที่ 2.40 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	83
ตารางที่ 2.41 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	86
ตารางที่ 2.42 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	86
ตารางที่ 2.43 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	86
ตารางที่ 2.44 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	87
ตารางที่ 2.45 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	89
ตารางที่ 2.46 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ สินค้ามันสำปะหลัง	90
ตารางที่ 2.47 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	92
ตารางที่ 2.48 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง	95
ตารางที่ 2.49 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	96
ตารางที่ 2.50 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	97

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 2.51	การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	99
ตารางที่ 2.52	การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	100
ตารางที่ 2.53	การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	102
ตารางที่ 2.54	ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	104
ตารางที่ 2.55	หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าลำไย	105
ตารางที่ 2.56	การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าลำไย	109
ตารางที่ 2.57	ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	118
ตารางที่ 2.58	ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	118
ตารางที่ 2.59	ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	118
ตารางที่ 2.60	มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	119
ตารางที่ 2.61	เกรดการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	119
ตารางที่ 2.62	การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย	120
ตารางที่ 2.63	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าลำไย	122
ตารางที่ 2.64	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าลำไย	123
ตารางที่ 2.65	ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าลำไย	126
ตารางที่ 2.66	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	127
ตารางที่ 2.67	ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	128
ตารางที่ 2.68	การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	129
ตารางที่ 2.69	การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	130
ตารางที่ 2.70	การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	131
ตารางที่ 2.71	ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	133
ตารางที่ 2.72	หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	134
ตารางที่ 2.73	การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	138
ตารางที่ 2.74	ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	144
ตารางที่ 2.75	ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	144

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 2.76 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	144
ตารางที่ 2.77 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	145
ตารางที่ 2.78 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	145
ตารางที่ 2.79 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	146
ตารางที่ 2.80 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	147
ตารางที่ 2.81 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน	150
ตารางที่ 2.82 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	151
ตารางที่ 2.83 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	152
ตารางที่ 2.84 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	153
ตารางที่ 2.85 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	154
ตารางที่ 2.86 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	156
ตารางที่ 2.87 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	158
ตารางที่ 2.88 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	159
ตารางที่ 2.89 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	162
ตารางที่ 2.90 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	169
ตารางที่ 2.91 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	169
ตารางที่ 2.92 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	169
ตารางที่ 2.93 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	170
ตารางที่ 2.94 เกรดการขายผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	170
ตารางที่ 2.95 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	171
ตารางที่ 2.96 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	172

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 2.97 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	174
ตารางที่ 2.98 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม	176
ตารางที่ 2.99 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	178
ตารางที่ 2.100 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	179
ตารางที่ 2.101 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	180
ตารางที่ 2.102 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	181
ตารางที่ 2.103 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	182
ตารางที่ 2.104 ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	183
ตารางที่ 2.105 การใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	184
ตารางที่ 2.106 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าแพะ	190
ตารางที่ 2.107 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	195
ตารางที่ 2.108 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	197
ตารางที่ 2.109 มาตรฐานและคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	199
ตารางที่ 2.110 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ	201
ตารางที่ 2.111 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าแพะ	203
ตารางที่ 2.112 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าแพะ	204
ตารางที่ 2.113 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าแพะ	207
ตารางที่ 5.1 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่	256
ตารางที่ 5.2 ผลกระทบต่อเกษตรกรจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่	257
ตารางที่ 5.3 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่	258

(๓)

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แบบจำลองโลจิก (Logic Model)	9
ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	11

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการประเมินผล

โครงการส่งเสริมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นอีกหนึ่งโครงการที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการในหลายหน่วยงาน เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและร่วมมือกันในการบริหารจัดการกลุ่ม มีโอกาสในการจำหน่ายผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้มากขึ้น และผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น โดยมีหน่วยงานจากภาครัฐทั้งภายในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และภาคเอกชนที่ให้การช่วยเหลือและร่วมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ โดยมุ่งเน้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่มักประสบปัญหา อาทิ ปริมาณผลผลิตไม่สม่ำเสมอ ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ช่องทางการจำหน่ายมีไม่เพียงพอ การแปรรูปผลผลิตยังมีน้อย และความสามารถในการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่มค่อนข้างจำกัด รวมถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลองค์ความรู้ด้านต่างๆ เช่น เทคโนโลยี นวัตกรรม ค่อนข้างจำกัด เฉพาะในบางกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง มีเงินทุน และมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ การศึกษาในครั้งนี้ สศท.1-12 จึงได้มุ่งเน้นศึกษากลุ่มแปลงใหญ่ที่มีผลการดำเนินงานสามารถเป็นแบบอย่างได้ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ และใช้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานโครงการต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการประเมินผล เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ

1.3 ขอบเขตในการประเมินผล แปลงใหญ่ปี 2559 – 2561 ที่มีผลการดำเนินงานสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงานโครงการในพื้นที่รับผิดชอบของ สศท.1-12

1.3.1 พื้นที่ดำเนินงาน พื้นที่แปลงใหญ่ที่สิ้นสุดการส่งเสริม 3 ปี (ปี 2559-2561) จำนวน 72 แปลง พื้นที่ 109,164.50 ไร่ เกษตรกร 6,581 ราย ประกอบด้วย (ตารางที่ 1.1)

แปลงปี 59 จำนวน 16 แปลง พื้นที่ 35,254.25 ไร่ เกษตรกร 2,410 ราย

แปลงปี 60 จำนวน 27 แปลง พื้นที่ 40,568.00 ไร่ เกษตรกร 2,237 ราย

แปลงปี 61 จำนวน 29 แปลง พื้นที่ 32,799.25 ไร่ เกษตรกร 1,934 ราย

1.3.2 กลุ่มเป้าหมาย ศึกษา 7 ชนิดสินค้า ได้แก่ 1) แปลงใหญ่ข้าว 2) มันสำปะหลังโรงงาน 3) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 4) ทูเรียน 5) ลำไย 6) มะพร้าวน้ำหอม และ 7) พะพี จำนวน 1,192 ตัวอย่าง ประกอบด้วย (ตารางที่ 1.2)

เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ 15 ราย/แปลง จำนวน 72 แปลง รวม 1,080 ราย

ผู้จัดการแปลง 1 ราย/แปลง จำนวน 72 ราย รวม 72 ราย

เจ้าหน้าที่ที่ดูแลแปลงใหญ่ตามชนิดสินค้าที่ศึกษาระดับจังหวัด 1 ราย/จังหวัดที่ศึกษา จำนวน 40

จังหวัด รวม 40 ราย

1.3.3 ระยะเวลาของข้อมูล

1) ข้อมูลด้านการผลิต

แปลงปี 2559 ข้อมูลก่อนมีโครงการ ปีเพาะปลูก 2558/59 หลังมีโครงการ ปีเพาะปลูก 2562/63
 แปลงปี 2560 ข้อมูลก่อนมีโครงการ ปีเพาะปลูก 2559/60 หลังมีโครงการ ปีเพาะปลูก 2562/63
 แปลงปี 2561 ข้อมูลก่อนมีโครงการ ปีเพาะปลูก 2560/61 หลังมีโครงการ ปีเพาะปลูก 2562/63
 (สินค้าเกษตรที่ใน 1 ปี สามารถเพาะปลูกได้ 2 ครั้ง ยึดเฉพาะช่วงปลูกฤดูฝน ตั้งแต่ 1 พ.ค.-31 ต.ค.)

2) ข้อมูลด้านผลได้ (Outputs) ของโครงการ เป็นข้อมูลผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2563

(1 ต.ค.62 – 30 ก.ย.63)

1.4 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

1.4.1 การตรวจเอกสาร

นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับภาคการเกษตรไทยในปัจจุบัน เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันมาร่วมกันทำการผลิตและร่วมกันขายสินค้า เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตในการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต รวมทั้งการสร้างอำนาจต่อรองให้กับเกษตรกรในการขายสินค้าเกษตร การศึกษาเชิงนโยบายแปลงใหญ่ที่ส่งผลต่อภาคเกษตรไทย มีหลากหลายวิธี เช่น การวิเคราะห์นโยบาย โดยใช้ SWOT Analysis (กมลรัตน์ ธีระพงษ์, 2561) พบว่า จุดแข็งของนโยบายคือการที่ภาคเกษตรของประเทศไทยมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนภาคเกษตรอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินนโยบายสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดอ่อนของนโยบายอยู่ที่ผู้ปฏิบัติงานยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องของการดำเนินนโยบาย รวมไปถึงการก้าวตามไม่ทันเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปไม่ได้ซ้ำ ส่วนโอกาสของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่คือการที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งส่งผลให้การส่งเสริมการเกษตรเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรก็ประสบกับอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ความเสี่ยงในด้านการเมือง และความผันผวนของสภาพอากาศและเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภาคเกษตรของไทย

นอกจากนั้นนโยบายแปลงใหญ่ เป็นโครงการสำคัญที่สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ต้องการปฏิรูปภาคเกษตรและมุ่งเน้นการพัฒนาภาคเกษตรใน 4 ด้าน ได้แก่ เจาะกลุ่มเกษตรกรสินค้าเกษตร ทรัพยากรเกษตร และการบริหารจัดการภาครัฐ และผลการดำเนินงานโครงการ มีแนวโน้มเติบโตขึ้นทุกปี เพราะเกษตรกรเล็งเห็นผลลัพธ์การทำเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ ซึ่งช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร ทั้งนี้นโยบายยังคงมีจุดอ่อนของการปฏิบัติงาน คือ ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องของการดำเนินนโยบายของผู้ปฏิบัติงาน อีกทั้งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีอายุมากส่งผลให้การรับรู้และเข้าใจในองค์ความรู้ไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปไม่ได้ซ้ำ (วิริยะ คล้ายแดง, 2561)

จะเห็นได้ว่า จุดอ่อนที่สำคัญในการดำเนินนโยบาย คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและการปฏิบัติงานที่ไม่ตรงกัน รวมถึงเกษตรกรเป็นผู้สูงอายุ ทำให้เข้าถึงนวัตกรรมได้ค่อนข้างช้า ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย จึงควรเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะนำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง

การประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ต้นแบบ) ปี 2559 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลได้ (Outputs) ผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เกิดขึ้นจากโครงการ ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากผู้จัดการแปลงต้นแบบทั้งหมด 76 แปลง และเกษตรกรจำนวน 2,280 ราย ผลการประเมิน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 66.09 มีต้นทุนการผลิตที่ลดลง ในจำนวนนี้มีเกษตรกรร้อยละ 19.83 ที่สามารถลดต้นทุนเป็นไปตามเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ร้อยละ 20 ส่วนเกษตรกรที่ต้นทุนการผลิตยังไม่ลดลง เนื่องจากยังนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติไม่มากนัก รวมทั้งมีปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ อาทิ ภัยแล้ง โรคระบาด เป็นต้น ในด้านผลผลิต เกษตรกรร้อยละ 51.67 มีผลผลิตต่อหน่วยที่เพิ่มขึ้น จากการนำความรู้ในการใช้พันธุ์ดี การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ขณะที่การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรทั้งหมด 13,549 ราย ได้รับการพัฒนาเข้าสู่การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และมีเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต GAP/เกษตรอินทรีย์แล้วร้อยละ 36 ซึ่งในด้านการตลาด พบว่า 76 แปลงที่เข้าร่วมโครงการ มีการทำสัญญาข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกันแล้วทั้งหมด และมีเกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่ายร้อยละ 63 ทั้งนี้เกษตรกรร้อยละ 38 นำผลผลิตไปขายได้ตามราคาที่ตกลงกันไว้ ส่วนเกษตรกรร้อยละ 62 ขายผลผลิตไม่เป็นไปตามข้อตกลง เนื่องจากคุณภาพของผลผลิตยังไม่เป็นไปตามที่ต้องการของภาคเอกชน ข้อค้นพบที่สำคัญ เกษตรกรส่วนมากมีต้นทุนการผลิตที่ลดลง และผลผลิตต่อหน่วยที่เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 20 เนื่องจากเกษตรกรยังนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติในแปลงไม่ครบตามหลักสูตรที่หน่วยงานเข้าไปสนับสนุน เพียงเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจไปปฏิบัติเท่านั้น รวมทั้งการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตยังมีปัจจัยภายนอกอื่นมากระทบ เช่น ภัยแล้งในช่วงการเพาะปลูก ส่วนการรวมกลุ่มเป็นหลักสำคัญของโครงการแปลงใหญ่ ซึ่งมีหลายกลุ่มชุมชนเข้ามาร่วมดำเนินการ บางแปลง ยังรวมกลุ่มกันยังไม่เข้มแข็งมากนัก ซึ่งต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาสร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงโครงการให้มีการดำเนินที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรให้การสนับสนุนองค์ความรู้และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติใช้ในครัวเรือน ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ในการผลิตต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต รวมทั้งการผลิตสินค้าที่ได้คุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเพื่อให้สมาชิกแปลงใหญ่เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การขยายผลการพัฒนาต่อไปยังเกษตรกรที่ยังไม่รวมกลุ่มในรูปแบบแปลงใหญ่

แนวทางการพัฒนาแปลงใหญ่สู่ความสำเร็จ มีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาแปลงใหญ่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแปลงใหญ่ พบว่า มีปัจจัยสู่ความสำเร็จ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการลดต้นทุน ควรเน้นการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ตลอดกระบวนการผลิต ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ต่างๆ เพื่อทดแทนสารเคมีให้มากขึ้น รวมทั้งการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อนำมาปรับปรุงในกระบวนการผลิต ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงานวิจัย คิดค้นเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการลดต้นทุนการผลิตและผลักดันให้มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต ควรเน้นการนำองค์ความรู้ ผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการผลิต หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ควรมีการ

ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตให้เกษตรกรในโครงการอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยตลอดกระบวนการผลิต รวมทั้งสนับสนุนองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และภาคเอกชนมีการสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าสู่สากล 4) ด้านการตลาด ควรมีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วน ตั้งแต่เริ่มต้น ขบวนการผลิต การประเมินผลผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้า และรักษาคุณภาพสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด รวมทั้งส่งเสริมให้ผลิตสินค้าในรูปแบบตลาดพันธะสัญญา (Contract Farming) เพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา 5) ด้านการบริหารจัดการ เน้นกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบ Zero Waste ผลักดันเกษตรกรที่มีความสนใจและต้องการพัฒนาตนเองเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้ Young Smart Farmer เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อสืบทอดการบริหารจัดการให้มีความยั่งยืน และเชื่อมโยงศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ภายในพื้นที่แปลงใหญ่ให้มากขึ้น (Sumonwan Jirarud and Suneepore Suwanmaneepong, 2560) ศึกษาความสามารถในการทำกำไรของผลผลิตข้าวภายใต้โครงการเกษตรแปลงใหญ่ (A Large Agricultural Plot Scheme: LAPS) ในอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการวิเคราะห์สมการถดถอย ซึ่งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการมีกำไรจากการขายเฉลี่ย 135,267.40 บาทต่อปี โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของผลผลิตข้าวมีเพียงตัวเดียว คือขนาดของพื้นที่ฟาร์ม ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ในส่วนปัจจัย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนครั้งในการเข้ารับการอบรม และการเป็นสมาชิกโครงการเกษตร ไม่มีนัยสำคัญในการส่งผลกระทบต่อการทำกำไรของผลผลิตข้าวภายใต้โครงการเกษตรแปลงใหญ่

จากการตรวจสอบเอกสาร ในด้านนโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับภาคการเกษตรไทย การประเมินผลโครงการและแนวทางการพัฒนาแปลงใหญ่สู่ความสำเร็จ ทำให้ผู้ประเมินได้ทราบถึง นโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการยังคงมีจุดแข็ง จุดอ่อนในการดำเนินฯ ซึ่งจะใช้ประกอบการประเมินผลในครั้งนี้ รวมทั้งได้ทราบถึงผลประเมินและตัวชี้วัดต่างๆ ของการประเมินผลแปลงต้นแบบ ปี 2559 ซึ่งการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับส่งเสริมของหน่วยงานเพียงอย่างเดียวแต่ยังมีปัจจัยภายนอกอื่นๆ มาเกี่ยวข้องด้วย และด้านการตลาดเกษตรกรแปลงใหญ่ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมมากนัก จึงได้นำมาประกอบในการประเมินผลและกำหนดตัวชี้วัดในครั้งนี้ ในส่วนการศึกษาแนวทางการพัฒนาแปลงใหญ่สู่ความสำเร็จ ผู้ประเมินได้ทราบถึงปัจจัย 5 ด้านที่ทำให้แปลงใหญ่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมด้านการลดต้นทุน 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการตลาด และ 5) ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการตอบผลสำเร็จของโครงการแปลงใหญ่ในครั้งนี้

1.4.2 แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดด้านการผลิต (เจนธิชา ชัยชาญ, 2558) มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการผลิตโดยสรุป ดังนี้

การผลิต หมายถึง การสร้างเศรษฐกิจและบริการต่างๆ เพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ การผลิตสิ่งของและบริการทุกอย่าง จะต้องเป็นการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจขึ้นมาใหม่ การผลิตหรือการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจขึ้นมาใหม่ อาจจัดอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การสร้างรูปร่างผลิตผลให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงรูปร่างของปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อให้เกิดสินค้าตามลักษณะและรูปร่างที่ต้องการเพื่อเพิ่มความพอใจให้แก่ผู้ใช้ และผู้บริโภคมากที่สุด

กระบวนการผลิต (Production Process) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ อันได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการแปลงสภาพ (Conversion Process) และผลผลิต (Output) โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) คือทรัพยากรที่ใช้ผลิตทั้งที่เป็นสินทรัพย์ที่มีตัวตน (Tangible Assets) เช่น ดิน เครื่องจักร อุปกรณ์ และสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Intangible Assets) เช่น แรงงาน ระบบการจัดการ ข่าวสาร ทรัพยากรที่ใช้จะต้องมีคุณสมบัติและประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสม และมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ เพื่อให้สินค้าสำเร็จรูปสามารถแข่งขันทางด้านราคาได้ในท้องตลาด

2) กระบวนการแปลงสภาพ (Conversion Process) เป็นขั้นตอนที่ทำให้ปัจจัยนำเข้าที่ผ่านเข้ามามีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ รูปลักษณ์ (Physical) โดยการผ่านกระบวนการผลิตในโรงงาน (Location) โดยการขนส่ง การเก็บเข้าคลังสินค้า การแลกเปลี่ยน (Exchange) โดยการค้าปลีก การค้าส่ง การให้ข้อมูล (Informational) โดยการติดต่อสื่อสาร และจิตวิทยา (Psychological) โดยการนันทนาการ ฯลฯ

3) ผลผลิต (Outputs) เป็นผลได้จากกระบวนการผลิตที่มีมูลค่าสูงกว่าปัจจัยนำเข้าที่ร่วมกันอันเนื่องมาจากได้ผ่านกระบวนการแปลงสภาพ ผลผลิตแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ สินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ได้จากการทำงานร่วมกันของปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่มีอัตราประโยชน์มากกว่าศูนย์ (Goods and Service)

แนวคิดด้านต้นทุนการผลิต (เจนธิชา ชัยชาลญา, 2558) มีสาระสำคัญเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตโดยสรุป ดังนี้

ต้นทุนการผลิต (Cost of Production) คือ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต ต้นทุนการผลิตมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน เช่น ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน (Cash Cost) และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non Cash Cost) ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร เป็นต้น

ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร (Fixed Cost and Variable Cost) ปัจจัยการผลิตใด ๆ ก็ตามจะถือว่าเป็น “ปัจจัยคงที่” ต่อเมื่อปริมาณการใช้ปัจจัยนั้นไม่เปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาการผลิต แต่ถ้าปริมาณการใช้ปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงระหว่างการผลิต เราเรียกปัจจัยการผลิตนั้นว่า “ปัจจัยผันแปร” เมื่อมีการใช้ปัจจัยในการผลิตสินค้าก็ย่อมมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยคงที่เรียกว่า ต้นทุนคงที่ และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยผันแปรเรียกว่าต้นทุนผันแปร

1) ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (Total Fixed Cost: TFC) เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยคงที่และต้นทุนที่จะไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อจำนวนผลิตเปลี่ยนแปลง เช่น ในการทำฟาร์ม ต้นทุนคงที่ที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าภาษีที่ดิน ค่าเช่าที่ดิน ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าจ้างแรงงานรายปี เป็นต้น ส่วนต้นทุนคงที่ที่ไม่ใช่เงินสด ได้แก่ ค่าเสื่อมของอาคารและเครื่องมือ เครื่องจักรซึ่งเกิดจากการใช้งานเป็นเวลานาน ค่าจ้างแรงงานจากครอบครัวและการจัดการ เป็นต้น

2) ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (Average Fixed Cost : AFC) คำนวณได้จากการเอาต้นทุนคงที่ที่หารด้วยผลผลิต ต้นทุนคงที่เฉลี่ยมีค่าเปลี่ยนแปลงทุกระดับการผลิต นั่นคือเมื่อผลผลิตเพิ่มขึ้นต้นทุนคงที่เฉลี่ยจะมีค่าลดลง

$$AFC_i = TFC_i / Q_i \quad (1)$$

โดยที่ AFC_i = ต้นทุนคงที่เฉลี่ยของตัวอย่างที่ i
 TFC_i = ต้นทุนคงที่ทั้งหมดของตัวอย่างที่ i
 Q_i = ปริมาณผลผลิตของตัวอย่างที่ i

3) ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Total Variable Cost : TVC) เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปร คำนวณหาได้จากการนำจำนวนปัจจัยผันแปรทั้งหมดคูณด้วยราคาของปัจจัยผันแปรต่อหน่วย

$$TVC_i = PX_{i1} * X_{i1} + PX_{i2} * X_{i2} + \dots + PX_{in} * X_{in} \quad (2)$$

โดยที่ TVC_i = ต้นทุนผันแปรทั้งหมด
 PX_i = ราคาของปัจจัยผันแปรต่อหน่วยตัวอย่างที่ i
 X_i = ปัจจัยผันแปรตัวอย่างที่ i

4) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (Average Variable Cost : AVC) คำนวณได้จากการเอาต้นทุนผันแปรทั้งหมดหารด้วยผลผลิต [$AVC = TVC/Q$] ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยมีค่าเปลี่ยนแปลงไปตามระดับการผลิต เส้นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยจะค่อย ๆ ลดลงจนต่ำสุด ณ ผลผลิตระดับหนึ่ง ถ้าหากทำการผลิตเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ เส้นต้นทุนผันแปรเฉลี่ย จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้เราสามารถคำนวณหาต้นทุนผันแปรทั้งหมด ได้จากต้นทุนผันแปรเฉลี่ยคูณด้วยจำนวนผลผลิต ดังนี้

$$AVC_i = TVC_i / Q_i \quad (3)$$

โดยที่ AVC_i = ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยของตัวอย่างที่ i
 TVC_i = ต้นทุนผันแปรทั้งหมดของตัวอย่างที่ i
 Q_i = ผลผลิตตัวอย่างที่ i

5) ต้นทุนทั้งหมด (Total Cost :TC) คือ ผลรวมของต้นทุนคงที่กับต้นทุนผันแปร เมื่อไม่มีการใช้ปัจจัยผันแปรเลย (การผลิตเท่ากับ 0) ต้นทุนทั้งหมดจะมีค่าเท่ากับต้นทุนคงที่ เส้นต้นทุนทั้งหมดจะมีรูปร่างเหมือนกับเส้นต้นทุนผันแปร แตกต่างกันตรงที่จุดเริ่มต้น (Origin) ของเส้นต้นทุนทั้งหมดจะเริ่มที่จุดกำเนิด

$$TC_i = TFC_i + TVC_i \quad (4)$$

โดยที่ TC_i = ต้นทุนทั้งหมดของตัวอย่างที่ i
 TFC_i = ต้นทุนคงที่ทั้งหมดของตัวอย่างที่ i
 TVC_i = ต้นทุนผันแปรทั้งหมดของตัวอย่างที่ i

6) ต้นทุนการผลิตต่อไร่ คือ ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดของตัวอย่างที่ i (บาท) หารด้วยเนื้อที่เพาะปลูกของแปลงตัวอย่างที่ i (ไร่)

$$TCR_i = TC_i / A_i \quad (5)$$

โดยที่ TCR_i = ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ i (บาท)

$$TC_i = \text{ต้นทุนการผลิตรวมของตัวอย่างที่ } i \\ \text{หรือค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมของตัวอย่างที่ } i \text{ (บาท)}$$

$$A_i = \text{เนื้อที่ปลูกของตัวอย่างที่ } i \text{ (ไร่)}$$

7) ผลผลิตต่อไร่ คือ ผลผลิตทั้งหมดของตัวอย่างที่ i (กก.) หารด้วย เนื้อที่ปลูกของตัวอย่างที่ i (ไร่)

$$Y_i = P_i / A_i \quad (6)$$

โดยที่ $Y_i = \text{ผลผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ } i \text{ (กก.)}$

$$P_i = \text{ผลผลิตทั้งหมดของตัวอย่างที่ } i \text{ (กก.)}$$

$$A_i = \text{เนื้อที่ปลูกของตัวอย่างที่ } i \text{ (ไร่)}$$

8) ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม คือ ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ i (บาท) หารด้วยผลผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ i (กก.)

$$TCK_i = TCR_i / Y_i \quad (7)$$

โดยที่ $TCK_i = \text{ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมของตัวอย่างที่ } i \text{ (บาท)}$

$$TCR_i = \text{ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ } i \text{ (บาท)}$$

$$Y_i = \text{ผลผลิตต่อไร่ของตัวอย่างที่ } i \text{ (กก.)}$$

แนวคิดรายได้จากการผลิต (เจนธิชา ชัยชาญ, 2558) สำคัญเกี่ยวกับรายได้จากการผลิตโดยสรุป คือ รายได้ที่ผู้ผลิตได้รับจากการขายผลผลิตในราคาที่กำหนด ถ้าราคาสินค้าสูงขึ้นแล้วจำนวนสินค้าที่ขายได้มีปริมาณลดลง จะส่งผลให้รายได้จากการผลิตลดลงด้วย และเนื่องจากราคาของสินค้า ในแต่ละระดับ คือ รายรับของผู้ผลิตจากการขายสินค้านั้น ๆ ดังนั้น ราคาต่อหน่วยสินค้า ณ ระดับการขายจะเท่ากับรายรับเฉลี่ย (Average Revenue : AR) ของผู้ผลิต ณ ระดับการขาย

1) รายรับรวม (Total Revenue : TR) หมายถึง รายรับทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการขายสินค้า รายรับรวมหาได้จาก

$$TR_i = P_i * Q_i \quad (8)$$

โดยที่ $TR_i = \text{รายรับรวมของตัวอย่างที่ } i$

$$P_i = \text{ราคาสินค้าต่อหน่วยของตัวอย่างที่ } i$$

$$Q_i = \text{ปริมาณสินค้าที่ขายได้ของตัวอย่างที่ } i$$

2) รายรับเฉลี่ย (Average Revenues : AR) หมายถึง รายรับรวมเฉลี่ยต่อจำนวนสินค้าทั้งหมดที่ขายได้ รายรับเฉลี่ยหาได้จาก

$$AR_i = \frac{TR_i}{Q_i} \quad (9)$$

โดยที่ $AR_i = \text{รายรับเฉลี่ยของตัวอย่างที่ } i$

$$TR_i = \text{รายรับรวมของตัวอย่างที่ } i$$

$$Q_i = \text{ปริมาณสินค้าที่ขายได้ของตัวอย่างที่ } i$$

3) รายรับเพิ่ม (Marginal Revenue :MR) หมายถึง รายรับรวมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อขายสินค้าเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย รายรับเพิ่มหาได้จาก

$$MR_i = \frac{\Delta TR_i}{\Delta Q_i} \quad (10)$$

โดยที่ MR_i = รายรับเพิ่มของตัวอย่างที่ i

ΔTR_i = ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายรับรวมตัวอย่างที่ i

ΔQ_i = ส่วนเปลี่ยนแปลงของจำนวนสินค้าที่ขายได้ตัวอย่างที่ i

4) ความสัมพันธ์ระหว่างรายรับรวม (TR) รายรับเฉลี่ย (AR) และรายรับเพิ่ม (MR) รายรับเฉลี่ยจะมีค่าลดลงเมื่อขายสินค้าได้เพิ่มขึ้นและมีค่ามากกว่ารายรับเพิ่มเสมอ ไม่ว่าจะขายสินค้าได้จำนวนเท่าใด ในขณะที่รายรับเพิ่มมีค่าเป็นบวก รายรับรวมจะเพิ่มขึ้นเมื่อขายสินค้าได้เพิ่มขึ้น เมื่อรายรับเพิ่มมีค่าเป็นศูนย์ รายรับรวมจะมีค่าสูงสุด เมื่อรายรับเพิ่มมีค่าเป็นลบ รายรับรวมจะมีค่าลดลงเมื่อขายสินค้าเพิ่มขึ้น ในขณะที่รายรับรวมมีค่าเพิ่มขึ้น รายรับเฉลี่ยและรายรับเพิ่มจะมีค่าลดลง

แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของการประเมินผล (บรรเทิง มาแสง, 2546) แบ่งการประเมินผลโครงการแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามระยะเวลาของโครงการ ดังนี้

1) การประเมินผลก่อนการดำเนินงานโครงการ (Pre-Evaluation) เป็นการประเมินผลก่อนที่จะทำโครงการ วัตถุประสงค์ในการประเมินผลครั้งนี้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยการวิเคราะห์ว่าผลที่จะได้ตามโครงการนั้น คำนึงกับการลงทุนหรือไม่ เป็นการวิเคราะห์เสนอต่อผู้มีหน้าที่ในการอนุมัติโครงการ

2) การประเมินผลระหว่างการดำเนินงานโครงการ (Ongoing Evaluation) เป็นการประเมินผลระหว่างการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่ได้ (Output) กับผลกระทบในระยะสั้นของโครงการ (Effect) มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นการป้องกันโครงการไม่ให้ล้มเหลว นอกจากนี้บทเรียนที่ได้จากการประเมินผลยังสามารถนำไปใช้ประยุกต์ในการจัดทำโครงการอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้

3) การประเมินโครงการหลังสิ้นสุดแล้ว (Post Evaluation) การประเมินผลในลักษณะนี้ เป็นการประเมินผลกระทบ (Impact) อันเกิดจากการทำงานของโครงการ โดยเปรียบเทียบผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงานและหลังดำเนินงาน เป็นการวิเคราะห์ว่าผลดำเนินงานนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม นอกจากนั้นบทเรียนซึ่งไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ จะได้นำไปประกอบการพิจารณาแนวทางในการวางโครงการอื่นๆ ต่อไป

ตัวแบบเชิงตรรกะ (Logic Model) (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2553) แนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบเชิงตรรกะ คือ เป็นวิธีการสื่อที่เป็นระบบ และเห็นภาพได้ชัดเจนที่นำเสนอความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรในการปฏิบัติงานของแผนงาน การจัดทำกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงหรือผลงานที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ (W.K. Kellogg Foundation, 2004) ตัวแบบเชิงตรรกะ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ทรัพยากรต่างๆ (Resources) เช่น คน เงิน การจัดการองค์การ และชุมชนที่แผนงานสามารถจัดหาได้เพื่อดำเนินงาน หรือที่เรียกว่า ปัจจัยนำเข้า (Inputs)

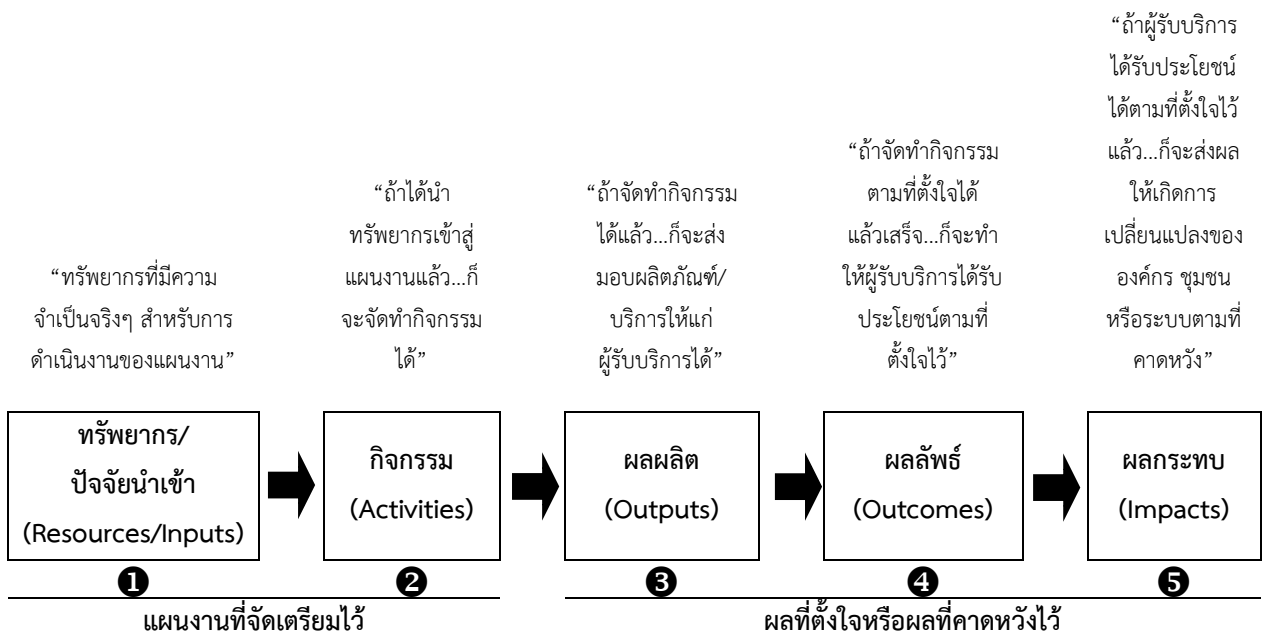
2) กิจกรรมของแผนงาน (Program Activities) แผนงานคือสิ่งที่จัดทำขึ้นโดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมเป็นทั้งกระบวนการ เครื่องมือ เหตุการณ์ เทคโนโลยี และกิจกรรมการพัฒนานี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือผลงานที่ต้องการให้บรรลุผลสำเร็จ ได้แก่ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ (Outputs , Outcomes และ Impacts)

3) ผลผลิต (Outputs) เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการจัดกิจกรรมของแผนงานและอาจครอบคลุมถึงประเภท ระดับ และเป้าหมายของการให้บริการที่ส่งมอบของแผนงาน

4) ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ สถานภาพและระดับของหน้าที่การงานของผู้มีส่วนร่วมในแผนงาน ผลลัพธ์ระยะสั้นวัดได้ภายใน 1-3 ปี ผลลัพธ์ระยะยาว วัดได้ภายใน 4-6 ปี และนำไปสู่ผลกระทบได้

5) ผลกระทบ (Impacts) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจ และไม่ตั้งใจที่เกิดขึ้นในองค์การ ชุมชน หรือระบบ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการจัดทำกิจกรรมของแผนงานที่ปรากฏในช่วง 7-10 ปี ของการดำเนินงานตามแผนงาน ซึ่งโดยปกติมักจะทำการประเมินผลกระทบเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของแผนงาน

นักประเมินผลบางท่านเห็นว่าตัวแบบเชิงตรรกะ เป็นทฤษฎีแผนงาน (Program Theory) เพราะว่าการอธิบายกระบวนการทำงานของแผนงานที่เป็นปัจจัย ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดแผนงาน

ที่มา: W.K. Kellogg Foundation, 2004

ภาพที่ 1.1 แบบจำลองโลจิก (Logic Model)

การสร้างเครื่องมือการวัดข้อมูลเชิงคุณภาพ (ศูนย์ประเมินผล, 2556) การสร้างตัวชี้วัดทางกายภาพ เช่น เพศ หรือตัวชี้วัดที่บอกความแตกต่าง เช่น ระดับการศึกษา อายุผู้ประเมินหรือผู้วิจัยสามารถวัดค่าตัวชี้วัดได้ไม่ยากนักแต่ตัวชี้วัดบางตัวไม่สามารถวัดได้จากการสังเกตหรือสอบถามถึงความแตกต่างได้ เช่น ทักษะคติ ความรู้ หรือความเข้าใจ เป็นต้น ตัวชี้วัดเหล่านี้ต้องใช้เครื่องมือวัดที่ผู้ประเมินหรือผู้วิจัยต้องสร้างขึ้นมาพิเศษเพื่อวัดข้อเท็จจริงได้อย่างแม่นยำและเที่ยงตรง ในการประเมินครั้งนี้ ได้นำมาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) ที่สร้างขึ้นโดย Rensis Likert มาใช้ในการวัดข้อมูลเชิงคุณภาพโดยกำหนดระดับของการแสดงความคิดเห็นในข้อถามกำหนดความคิดเห็นแต่ละระดับ ดังนี้

5 คะแนน	สำหรับมาก
4 คะแนน	สำหรับค่อนข้างมาก
3 คะแนน	สำหรับปานกลาง
2 คะแนน	สำหรับค่อนข้างน้อย
1 คะแนน	สำหรับน้อย

ต่อจากนั้นก็มากำหนดเกณฑ์คะแนนเป็นช่วง ๆ มีวิธีคำนวณหาค่าคะแนนได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} &= \frac{\text{คะแนนมาก} - \text{คะแนนน้อย}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

โดยที่ คะแนนมาก คือ คะแนนที่กำหนดมาก (ในที่นี้ = 5)

คะแนนน้อย คือ คะแนนที่กำหนดน้อย (ในที่นี้ = 1)

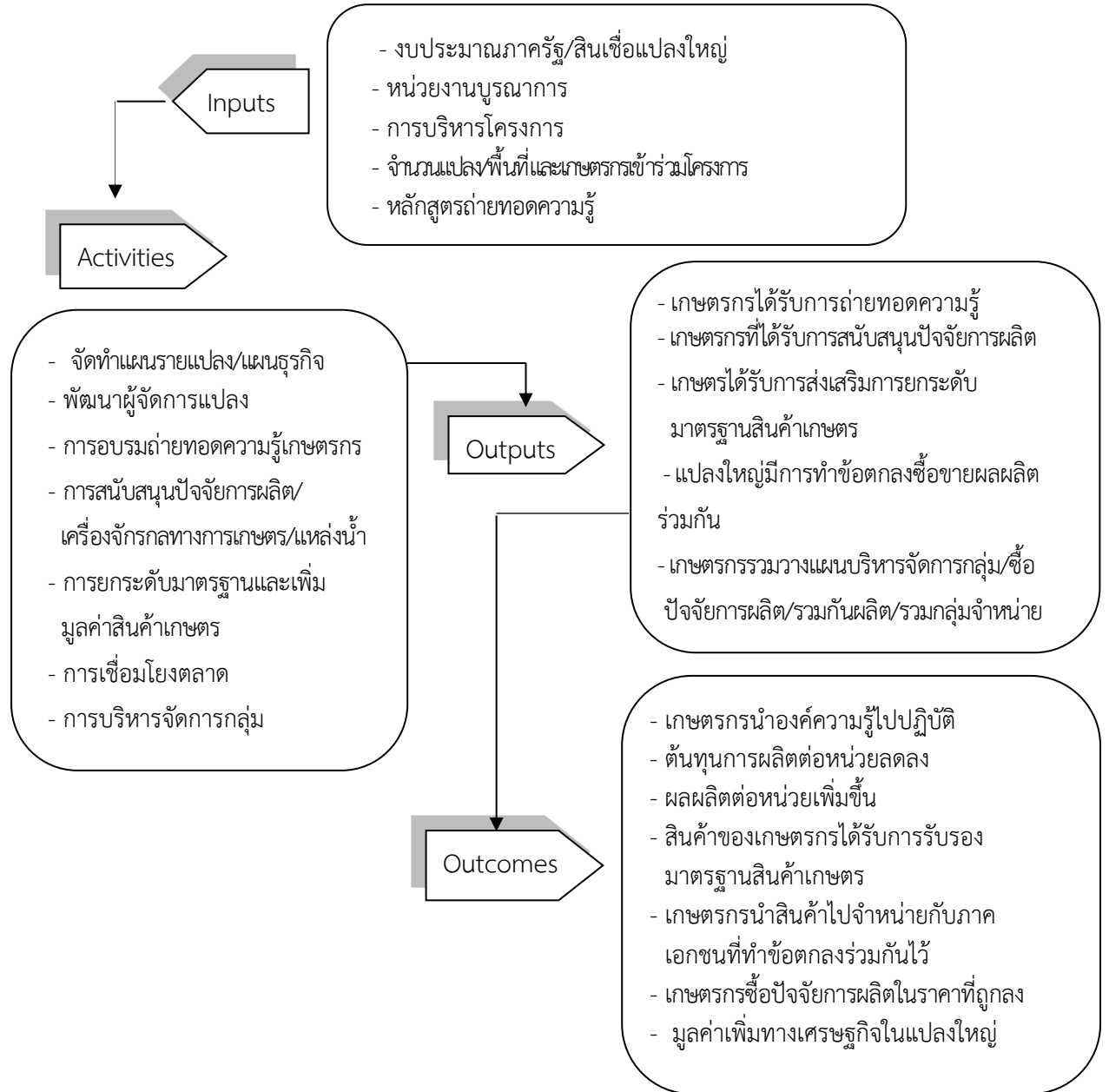
จำนวนระดับ คือ ระดับการวัดที่กำหนด ซึ่งสามารถกำหนดได้หลายระดับ เช่น 3 ระดับ 4 ระดับ หรือ 5 ระดับ ในที่นี้คือ 5 ระดับ

1.5 วิธีการประเมินผล

ใช้ตัวแบบตรรกะ (Logic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบของกระบวนการในเชิงเหตุและผล นำมาใช้เป็นเครื่องมืออธิบายกระบวนการของการประเมินผล เน้นความเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรในกิจกรรมของโครงการ รวมถึงผลได้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ เป็นการประเมินผลภายหลังสิ้นสุดการส่งเสริมระยะ 3 ปี ของการดำเนินงานโครงการ (After the project) ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดผลได้หรือผลกระทบระดับกลาง และผลได้ระดับสุดท้ายของโครงการ (Ultimate Impacts) รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เพื่อนำผลที่ได้รับไปปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่อไป

1.5.1 กรอบแนวคิดในการประเมินผล

จากการศึกษากรอบแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559–2561 ได้ดังนี้

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ตารางที่ 1.1 กรอบตัวอย่างการสำรวจข้อมูลแปลงใหญ่ ปี 2559-2561 (ต่อ)

หน่วย: ไร่, เกษตรกร: ราย

สศท.	สินค้า/จังหวัด	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		รวม	
		พื้นที่	เกษตรกร	พื้นที่	เกษตรกร	พื้นที่	เกษตรกร	พื้นที่	เกษตรกร
3.	ข้าว	5,127.75	378	5,608.25	414	2,496.25	189	13,232.25	981
	นครพนม	5,127.75	378	2,654.00	212	-	-	7,781.75	590
	สกลนคร	-	-	-	-	2,496.25	189	2,496.25	189
	หนองบัวลำภู	-	-	2,954.25	202	-	-	2,954.25	202
4.	ข้าว	6,471.00	372	2,943.00	116	966.00	76	10,380.00	564
	ขอนแก่น	-	-	728.00	46	-	-	728.00	46
	กาฬสินธุ์	3,471.00	172	-	-	523.00	31	3,994.00	203
	ร้อยเอ็ด	-	-	2,215.00	70	443.00	45	2,658.00	115
	มหาสารคาม	3,000.00	200	-	-	-	-	3,000.00	200
5.	มันสำปะหลัง	3,819.00	207	2,000.00	75	5,903.75	232	12,236.75	514
	นครราชสีมา	3,819.00	207	2,000.00	75	2,417.00	82	8,236.00	364
	ชัยภูมิ	-	-	-	-	1,296.25	50	1,296.25	50
	สุรินทร์	-	-	-	-	2,190.50	100	2,190.50	100
6.	ทุเรียน	813.75	57	840.25	51	3,044.50	156	4,698.50	264
	ระยอง	813.75	57	-	-	784.00	34	1,597.75	91
	จันทบุรี	-	-	-	-	1,334.00	82	1,334.00	82
	ตราด	-	-	840.25	51	926.50	40	1,766.75	91
7.	แพะ	-	-	3,669.00	75	5,479.00	237	9,691.00	312
	ชัยนาท	-	-	2,908.00	43	-	-	2,908.00	43
	สุพรรณบุรี	-	-	761.00	32	-	-	761.00	32
	สิงห์บุรี	-	-	-	-	5,479.00	133	5,479.00	133
	อ่างทอง	-	-	-	-	57.00	43	57.00	43
	อยุธยา	-	-	-	-	47.00	31	47.00	31
	สระบุรี	-	-	-	-	439.00	30	439.00	30

ตารางที่ 1.1 กรอบตัวอย่างการสำรวจข้อมูลแปลงใหญ่ ปี 2559-2561 (ต่อ)

หน่วย: ไร่, เกษตรกร: ราย

สศท.	สินค้า/จังหวัด	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		รวม	
		พื้นที่	เกษตรกร	พื้นที่	เกษตรกร	พื้นที่	เกษตรกร	พื้นที่	เกษตรกร
8.	แพะ	1,444.50	155	787.50	123	1,318.00	211	3,550.00	489
	ชุมพร	120.00	102	-	-	-	-	120.00	102
	นครศรีฯ	1,324.50	53	587.50	54	-	-	1,912.00	107
	พังงา	-	-	200.00	69	-	-	200.00	69
	กระบี่	-	-	-	-	1,318.00	211	1,318.00	211
9.	ข้าว	1,913.50	160	944.75	143	883.75	65	3,742.00	368
	พัทลุง	1,318.00	54	623.00	78	417.75	35	2,358.75	167
	สตูล	595.50	106	321.75	65	-	-	917.25	171
	สงขลา	-	-	-	-	466.00	30	466.00	30
10.	มะพร้าว น้ำหอม	-	-	1,981.00	182	313.00	26	2,294.00	208
	นครปฐม	-	-	375.00	37	-	-	375.00	37
	ราชบุรี	-	-	1,606.00	145	313.00	26	1,919.00	171
11.	มันสำปะหลัง	-	-	12,579.75	599	6,183.00	335	18,762.75	934
	อุบลราชธานี	-	-	3,657.00	176	873.25	35	4,530.25	211
	อำนาจเจริญ	-	-	3,813.25	150	4,560.75	204	8,374.00	354
	ยโสธร	-	-	5,109.50	273	749.00	96	5,858.50	369
12.	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	6,088.50	194	4,958.75	175	4,076.50	103	15,123.75	472
	เพชรบูรณ์	6,088.50	194	-	-	4,076.50	103	10,165.00	297
	นครสวรรค์	-	-	4,141.50	139	-	-	4,141.50	139
	พิจิตร	-	-	817.25	36	-	-	817.25	36
	รวม	35,254.25	2,410	40,568.00	2,237	32,799.25	1,934	109,164.50	6,581

ตารางที่ 1.2 จำนวนตัวอย่างการสำรวจข้อมูลแปลงใหญ่ ปี 2559-2561

หน่วยบุคคล: ราย

สศท.	สินค้า/ จังหวัด	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		รวมตัวอย่าง			
		จำนวน แปลง	เกษตรกร	จำนวน แปลง	เกษตรกร	จำนวน แปลง	เกษตรกร	เกษตรกร	ผจก. แปลง	จนท. จังหวัด	รวม
1.	ลำไย	2	30	2	30	2	30	90	6	2	98
	เชียงใหม่	1	15	1	15	1	15	45	3	1	49
	ลำพูน	1	15	1	15	1	15	45	3	1	49
2.	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	2	30	2	30	2	30	90	6	4	100
	พิษณุโลก	1	15	-	-	-	-	15	1	1	17
	อุดรดิตถ์	-	-	2	30	-	-	30	2	1	33
	แพร่	-	-	-	-	2	30	30	2	1	33
	น่าน	1	15	-	-	-	-	15	1	1	17
3.	ข้าว	2	30	2	30	2	30	90	6	3	99
	นครพนม	2	30	1	15	-	-	45	3	1	49
	สกลนคร	-	-	-	-	2	30	30	1	1	32
	หนองบัวลำภู	-	-	1	15	-	-	15	2	1	18
4.	ข้าว	2	30	2	30	2	30	90	6	4	100
	ขอนแก่น	-	-	1	15	-	-	15	1	1	17
	กาฬสินธุ์	1	15	-	-	1	15	30	2	1	33
	ร้อยเอ็ด	-	-	1	15	1	15	30	2	1	33
	มหาสารคาม	1	15	-	-	-	-	15	1	1	17
5.	มันสำปะหลัง	2	30	1	15	3	45	90	6	3	99
	นครราชสีมา	2	30	1	15	1	15	60	4	1	65
	ชัยภูมิ	-	-	-	-	1	15	15	1	1	17
	สุรินทร์	-	-	-	-	1	15	15	1	1	17
6.	ทุเรียน	1	15	1	15	4	60	90	6	3	99
	ระยอง	1	15	-	-	1	15	30	2	1	33
	จันทบุรี	-	-	-	-	2	30	30	2	1	33
	ตราด	-	-	1	15	1	15	30	2	1	33

ตารางที่ 1.2 จำนวนตัวอย่างการสำรวจข้อมูลแปลงใหญ่ ปี 2559-2561 (ต่อ)

หน่วยบุคคล: ราย

สศท.	สินค้า/ จังหวัด	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561			รวมตัวอย่าง		
		จำนวน แปลง	เกษตรกร	จำนวน แปลง	เกษตรกร	จำนวน แปลง	เกษตรกร	เกษตรกร	ผจก. แปลง	จนท. จังหวัด	รวม
7.	แพะ	-	-	2	30	4	60	90	6	6	102
	ชัยนาท	-	-	1	15	-	-	15	1	1	17
	สุพรรณบุรี	-	-	1	15	-	-	15	1	1	17
	สิงห์บุรี	-	-	-	-	1	15	15	1	1	17
	อ่างทอง	-	-	-	-	1	15	15	1	1	17
	อยุธยา	-	-	-	-	1	15	15	1	1	17
	สระบุรี	-	-	-	-	1	15	15	1	1	17
8.	แพะ	2	30	2	30	2	30	90	6	4	100
	ชุมพร	1	15	-	-	-	-	15	1	1	17
	นครศรีธรรมราช	1	15	1	15	-	-	30	2	1	33
	พังงา	-	-	1	15	-	-	15	2	1	18
	กระบี่	-	-	-	-	2	30	30	1	1	32
9.	ข้าว	2	30	2	30	2	30	90	6	3	99
	พัทลุง	1	15	1	15	1	15	45	3	1	49
	สตูล	1	15	1	15	-	-	30	2	1	33
	สงขลา	-	-	-	-	1	15	15	1	1	17
10.	มะพร้าว น้ำหอม	-	-	5	75	1	15	90	6	2	98
	นครปฐม	-	-	1	15	-	-	15	1	1	17
	ราชบุรี	-	-	4	60	1	15	75	5	1	81
11.	มันสำปะหลัง	-	-	3	45	3	45	90	6	3	99
	อุบลราชธานี	-	-	1	15	1	15	30	2	1	33
	อำนาจเจริญ	-	-	1	15	1	15	30	2	1	33
	ยโสธร	-	-	1	15	1	15	30	2	1	33
12.	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1	15	3	45	2	30	90	6	3	99
	เพชรบูรณ์	1	15	-	-	2	30	45	3	1	49
	นครสวรรค์	-	-	2	30	-	-	30	2	1	33
	พิจิตร	-	-	1	15	-	-	15	1	1	17
	รวม	16	240	27	405	29	435	1,080	72	40	1,192

1.2) **ข้อมูลทุติยภูมิ** ข้อมูลจากเอกสารโครงการ ระบบฐานข้อมูลโครงการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานและข้อมูลจากเอกสารรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

1) **การวิเคราะห์เชิงปริมาณ** เป็นการวิเคราะห์ที่ใช้สถิติอย่างง่าย ในรูปค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยรวมของโครงการ ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดนำมาประเมินตามประเด็นการประเมินผลที่ได้กำหนดไว้และนำเสนอผลด้วยวิธีพรรณนาประกอบตารางและแผนภูมิ

2) **การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ** วิเคราะห์ความพึงพอใจและทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการฯ โดยได้กำหนดระดับมาตราส่วนของคำตอบที่เป็นความคิดเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ให้เป็นค่าน้ำหนักตัวเลข เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยประยุกต์การวัดคะแนนตามแบบมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) เรียกว่า วิธีการประเมินแบบรวมค่า (Method of Summated Rating) มีเกณฑ์การให้ระดับคะแนนเฉลี่ย แบ่งตามระดับความคิดเห็นได้ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย
น้อยที่สุด	1.00-1.80
น้อย	1.81-2.60
ปานกลาง	2.61-3.40
มาก	3.41-4.20
มากที่สุด	4.21-5.00

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินผล

ผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลผลการติดตามประเมินผล ไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุง แก้ไข รวมทั้งวางแผนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

ส่วนที่ 2

ผลการศึกษา

การประเมินผลได้และผลกระทบของโครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ทั้ง 7 สินค้า เปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร โดยใช้ข้อมูลผลการดำเนินงาน ปี 2563 โดยพิจารณาผลกระทบต่อเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การลดค่าใช้จ่าย 2) การเพิ่มผลผลิต 3) การพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) การบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) การพัฒนาด้านการตลาด รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

2.1.1 ผลได้ของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประเมินผล ประกอบด้วย เกษตรกรสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 270 ราย ผู้จัดการแปลง 18 ราย และเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด 10 ราย ได้แก่ จังหวัดนครพนม สกลนคร หนองบัวลำภู ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม พัทลุง สตูล และสงขลา พื้นที่รวม 26,312.25 ไร่ เกษตรกร 1,736 ราย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1) ข้อมูลทั่วไป สำหรับในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 43.31 และเพศหญิงร้อยละ 56.69 มีอายุเฉลี่ย 57.24 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.00 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.87 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.93 ราย และนอกภาคการเกษตร 0.94 ราย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 38.89 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 61.11 มีอายุเฉลี่ย 57.62 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 4.11 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.15 ราย เป็นแรงงานภาคเกษตร 2.10 รายและเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร 1.05 ราย

ปี 2560 เกษตรกรร้อยละ 31.79 เป็นเพศชายและร้อยละ 68.21 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 58.69 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 4.34 ราย โดยอยู่ในวัยแรงงาน 2.89 ราย ซึ่งเป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.86 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร 1.04 ราย

ปี 2561 พบว่าเกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 59.25 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 40.75 มีอายุเฉลี่ย 56.59 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.56 ราย อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.58 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.83 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร 0.76 ราย (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. เพศ (ไร่/ละ)	100.00	100.00	100.00	100.00
- ชาย	38.89	31.79	59.25	43.31
- หญิง	61.11	68.21	40.75	56.69
2. อายุ (เฉลี่ย)	57.62	58.69	56.59	57.24
3. จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน (เฉลี่ย)	4.11	4.34	3.56	4.00
4. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน (ราย)				
- อยู่ในวัยแรงงาน	3.15	2.89	2.58	2.87
- แรงงานภาคการเกษตร	2.10	1.86	1.83	1.93
- แรงงานนอกภาคการเกษตร	1.05	1.04	0.76	0.94

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.2) ข้อมูลด้านการศึกษา พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 56.23 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 17.68 จบการศึกษาระดับมัธยมต้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกาศนียบัตรวิชาชีพและปริญญาตรี ไม่ได้ศึกษาร้อยละ 13.60, 3.68, 3.66, 4.78 และ 0.37 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกร จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 60.00 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 18.89 จบการศึกษาระดับมัธยมต้นร้อยละ 13.34 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาตรี ไม่ได้ได้รับการศึกษาร้อยละ 3.33, 1.11 และ 1.11 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกร จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 68.13 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 9.86 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 4.37 ประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 3.30, 2.19 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกร จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 40.57 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 24.30 จบการศึกษาระดับมัธยมต้นร้อยละ 15.31 ปริญญาตรีร้อยละ 8.85 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 5.45, 5.52 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2 ระดับการศึกษาของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	รวม
1.ไม่ได้ศึกษา	1.11	-	-	0.37
2.ประถมศึกษา	60.00	68.13	40.57	56.23
3.มัธยมศึกษาต้น	13.34	12.15	15.31	13.60
4.มัธยมศึกษาปลาย	18.89	9.86	24.30	17.68
5.ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2.22	3.30	5.45	3.66
6.ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	3.33	2.19	5.52	3.68
7.ปริญญาตรี	1.11	4.37	8.85	4.78
8.สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) ข้อมูลการประกอบอาชีพ ในภาพรวมของแปลงปี 2559-2561 พบว่าเกษตรกรส่วนมากจะประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยประกอบอาชีพหลักด้านพืชมากที่สุดร้อยละ 92.67 รองลงมา คือ รับจ้างทางการเกษตรร้อยละ 2.22 การประมงร้อยละ 1.48 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 1.41 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/เงินเดือนประจำ รับจ้างภาคนอกเกษตรร้อยละ 1.11, 0.74, 0.37 ตามลำดับ ส่วนอาชีพเสริมเกษตรกรประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 95.38 รายละเอียดอื่นๆ ดังต่อไปนี้

อาชีพหลัก ปี 2559 เกษตรกรปลูกพืชร้อยละ 85.56 รับจ้างทางการเกษตรร้อยละ 6.67 การประมงร้อยละ 4.44 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/เงินเดือนประจำ รับจ้างภาคนอกเกษตรร้อยละ 1.11 เท่ากัน ปี 2560 เกษตรกรปลูกพืชร้อยละ 96.74 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 1.04 และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 2.22 และปี 2561 เกษตรกรปลูกพืชร้อยละ 95.70 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 3.19 และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 1.11

อาชีพเสริม แปลงปี 2559-2561 มีการประกอบอาชีพ ดังนี้ การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 34.59 ปลูกพืชร้อยละ 29.92 การประมงร้อยละ 11.44 ไม่ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 6.19 รับจ้างทางการเกษตรร้อยละ 5.81 รับจ้างภาคนอกเกษตรร้อยละ 4.09 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวรับราชการ/เงินเดือนประจำ อื่นๆ ร้อยละ 2.59, 0.37 และอื่นๆ 0.37 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 การประกอบอาชีพของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ไร่/ไร่

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. อาชีพหลัก	100.00	100.00	100.00	100.00
-การปลูกพืช	85.56	96.74	95.70	92.67
-การเลี้ยงสัตว์	-	1.04	3.19	1.41
-การประมง	4.44	-	-	1.48
-รับจ้างในภาคเกษตร	6.67	-	-	2.22
-รับจ้างภาคนอกเกษตร	1.11	-	-	0.37
-ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1.11	2.22	-	1.11
-รับราชการ/เงินเดือนประจำ	1.11	-	1.11	0.74
2. อาชีพเสริม	111.13	89.46	85.54	95.38
-การปลูกพืช	39.40	25.25	25.11	29.92
-การเลี้ยงสัตว์	31.68	31.64	40.44	34.59
-การประมง	16.86	13.05	4.44	11.44
-รับจ้างภาคเกษตร	7.44	2.22	7.78	5.81
-รับจ้างนอกภาคเกษตร	3.33	4.50	4.44	4.09
-ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	2.22	2.22	3.33	2.59
-รับราชการ/เงินเดือนประจำ	-	1.11	-	0.37
-ไม่ประกอบอาชีพเสริม	9.09	9.47	-	6.19
-อื่นๆ	1.11	-	-	0.37

หมายเหตุ: อาชีพเสริมเกษตรกร 1 รายทำหลายอย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) การใช้ประโยชน์เนื้อที่ทางการเกษตรของเกษตรกร พบว่า มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ทำนาร้อยละ 43.13 เพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 15.94 ไม้ผลร้อยละ 7.69 ฟาร์ม/ผสมผสานร้อยละ 7.38 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 6.76 พืชไร่ร้อยละ 6.28 ไม้ยืนต้นร้อยละ 3.75 เนื้อที่ปลูกผัก แปลงปลูกหญ้า และเนื้อที่อื่นๆ พบว่ามีร้อยละ 3.43, 3.10, 2.54 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่ามีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ทำนาร้อยละ 37.87 เพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 18.79 ฟาร์ม/ผสมผสานร้อยละ 12.49 ไม้ผลร้อยละ 9.23 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ

5.75 พืชไร่มีร้อยละ 5.21 ไม้ยืนต้น แปลงปลูกผัก แปลงปลูกหญ้า และเนื้อที่อื่นๆ พบว่ามีร้อยละ 3.26, 3.06, 2.34 และ 2.00 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ทำนาร้อยละ 37.81 เพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 16.92 พืชไร่มีร้อยละ 11.29 ฟาร์ม/ผสมผสานร้อยละ 6.85 ไม้ผลร้อยละ 6.56 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ เนื้อที่อื่นๆ ไม้ยืนต้น แปลงปลูกหญ้า แปลงผักมีร้อยละ 5.70, 4.45, 4.20, 3.26 และ 2.96 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า การใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ทำนาร้อยละ 53.76 เพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 12.11 ไม้ผลร้อยละ 7.28 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 8.82 แปลงผักร้อยละ 4.26 ไม้ยืนต้นร้อยละ 3.78 แปลงปลูกหญ้า แปลงผสมผสาน พืชไร่ อื่นๆ ทางการเกษตร ร้อยละ 3.69, 2.81, 2.33 และ 1.16 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.4)

ตารางที่ 2.4 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	รวม
1. ที่นา	37.87	37.81	53.76	43.13
2. พืชไร่	5.21	11.29	2.33	6.28
3. ไม้ผล	9.23	6.56	7.28	7.69
4. ไม้ยืนต้น	3.26	4.20	3.78	3.75
5. แปลงผัก	3.06	2.96	4.26	3.43
6. คอกเลี้ยงปศุสัตว์	5.75	5.70	8.82	6.76
7. แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	2.34	3.26	3.69	3.10
8. พื้นที่เพาะเลี้ยงประมง	18.79	16.92	12.11	15.94
9. ฟาร์มผสม/ผสมผสาน	12.49	6.85	2.81	7.38
10. อื่นๆ	2.00	4.45	1.16	2.54
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.5) การเข้าร่วมโครงการต่างๆของเกษตรกร พบว่าในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100.00 โครงการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยละ 57.80 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 55.92 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 55.37 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 44.76 โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 34.27 อื่นๆ ร้อยละ 13.99 โครงการบริหารจัดการน้ำร้อยละ 4.07 โครงการพัฒนา

สู่ Smart Farmer ร้อยละ 6.30 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่เกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) โครงการช่วยเหลือหนี้สินเกษตรกร โครงการแผนผลิตข้าวครบวงจร โครงการพัฒนารูปแบบสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐร้อยละ 3.33, 2.22, 1.85 และ 0.74 ตามลำดับ ส่วนการเข้าร่วมกลุ่มนอกสังกัดกระทรวงเกษตรฯ เป็นการเข้ามาสนับสนุนของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเรื่องการพัฒนาระบบโรงสีให้ได้มาตรฐาน

ปี 2559 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 73.33 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 64.33 โครงการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยละ 55.55 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 44.44 โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 40.00 อื่นๆ ร้อยละ 21.67 โครงการบริหารจัดการน้ำร้อยละ 12.22 โครงการพัฒนาสู่ Smart Farmer ร้อยละ 10.00 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่เกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) โครงการช่วยเหลือหนี้สินเกษตรกร โครงการแผนผลิตข้าวครบวงจร โครงการตลาดสินค้าเกษตรร้อยละ 4.44, 4.44, 3.33 และ 1.11 ตามลำดับ ส่วนนอกสังกัดกระทรวงเกษตรฯ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเรื่องการพัฒนาระบบโรงสีให้ได้มาตรฐาน

ปี 2560 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 48.89 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 46.67 โครงการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยละ 46.55 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 44.45 และโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 35.55 อื่นๆ ร้อยละ 9.02 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่เกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ร้อยละ 5.56 โครงการพัฒนาสู่ Smart Farmer ร้อยละ 5.56 โครงการแผนผลิตข้าวครบวงจร โครงการพัฒนารูปแบบสถาบันเกษตรกร รูปแบบประชารัฐ โครงการตลาดสินค้าเกษตร โครงการช่วยเหลือหนี้สินเกษตรกรร้อยละ 2.22 เท่ากัน

ปี 2561 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 54.55 โครงการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยละ 71.29 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 48.33 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 43.16 โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 27.27 อื่นๆ ร้อยละ 11.29 โครงการพัฒนาสู่ Smart Farmer โครงการตลาดสินค้าเกษตร ร้อยละ 3.33, 1.11 ตามลำดับ

สำหรับหน่วยงานอื่นๆนอกสังกัดกระทรวงเกษตร มี สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน วิทยาลัยเกษตรกรรม บริษัทสยามคูโบต้า จำกัด พัฒนาชุมชนจังหวัด บริษัทการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก ปี 2559-2561 เกษตรกรได้ใช้บริการหน่วยงานเหล่านี้ร้อยละ 7.83 โดยในปี 2559 เกษตรกรร้อยละ 11.01 ปี 2560 เกษตรกรร้อยละ 6.89 และ ปี 2561 เกษตรกรร้อยละ 5.59 ได้ใช้บริการหน่วยงานเหล่านี้ (ตารางที่ 2.5)

ตารางที่ 2.5 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	รวม
ในสังกัดกระทรวงเกษตร				
1. ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	100.00	100.00	100.00	100.00
2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	73.33	44.45	48.33	55.37
3. บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	12.22	-	-	4.07
4. บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)	4.44	5.56	-	3.33
5. แผนการผลิตตลาดข้าวครบวงจร	3.33	2.22	-	1.85
6. พัฒนาสู่ Smart Farmer	10.00	5.56	3.33	6.30
7. พัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ	-	2.22	-	0.74
8. พัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	55.55	46.55	71.29	57.80
9. พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐานGAP	44.44	46.67	43.16	44.76
10. ตลาดสินค้าเกษตร	1.11	2.22	1.11	1.48
11. เกษตรอินทรีย์	64.33	48.89	54.55	55.92
12. ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่	40.00	35.55	27.27	34.27
13. ช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกเกษตรกร	4.44	2.22	-	2.22
14. อื่นๆ	21.67	9.02	11.29	13.99
นอกสังกัดกระทรวงเกษตร (ถ้ามี) ¹	11.01	6.89	5.59	7.83

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 รายทำอาชีพเสริมมากกว่า 1 อย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

2.1) ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรปี 2559-2561 เกษตรกรเนื้อที่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรปี 2559-2561 เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเอง ทั้งหมดร้อยละ 86.91 เช่า ร้อยละ 11.00 และทำฟรี ร้อยละ 2.09 รายละเอียด ดังนี้ (ตาราง 2.6)

ความเหมาะสมเนื้อที่สำหรับการเพาะปลูก

ปี 2559 เกษตรกรร้อยละ 51.11 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (Moderately Suitable ; S2) เกษตรกรร้อยละ 34.44 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง

(Highly Suitable ; S1) ส่วนเกษตรกรอีก ร้อยละ 14.45 ไม่ทราบว่าเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกอยู่ในระดับความเหมาะสมใด

ปี 2560 เกษตรกร ร้อยละ 41.97 ไม่ทราบว่าเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกอยู่ในระดับความเหมาะสมใด เกษตรกรร้อยละ 37.97 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (Highly Suitable ; S1) เกษตรกรร้อยละ 11.60 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (Moderately Suitable ; S2) เกษตรกรร้อยละ 7.35 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสม ส่วนเกษตรกรอีก ร้อยละ 1.11 ปลูกข้าวในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย

ปี 2561 เกษตรกรร้อยละ 40.00 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (Highly Suitable ; S1) เกษตรกรร้อยละ 35.56 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (Moderately Suitable ; S2) และเกษตรกรร้อยละ 24.44 ไม่ทราบว่าเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกอยู่ในระดับความเหมาะสมใด

แหล่งน้ำ ปี 2559-2561 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ(น้ำฝน) ร้อยละ 83.94 บ่อ/สระในไร่นาร้อยละ 28.78 น้ำชลประทานร้อยละ 17.38 สูบเองจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 12.58 ขุดบ่อบาดาลด้วยทุนตนเองร้อยละ 11.14 อื่นๆ ร้อยละ 1.85 โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โครงการเอกชนสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ กลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ร้อยละ 0.25 เท่ากัน รายละเอียดดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 85.15 บ่อ/สระในไร่นาร้อยละ 32.33 ขุดบ่อบาดาลด้วยทุนตนเองร้อยละ 19.26 โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 5.19 โครงการเอกชนสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และสูบน้ำจากกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรร้อยละ 0.74 เท่ากัน

ปี 2560 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ(น้ำฝน) ร้อยละ 83.33 โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 32.69 บ่อ/สระในไร่นาร้อยละ 29.28 แหล่งน้ำจากระบบชลประทาน และสูบเองจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 28.85 เท่ากัน

ปี 2561 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 83.33 นอกจากนั้นเกษตรกรยังใช้น้ำเพิ่มจากบ่อ/สระในไร่นา ร้อยละ 24.70 น้ำชลประทานร้อยละ 23.30 บ่อบาดาลร้อยละ 18.47 อื่นๆ ร้อยละ 5.56 และแหล่งน้ำจากการสูบเองจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 2.22 (ตารางที่ 2.6)

ตารางที่ 2.6 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
1. ลักษณะการถือครองพื้นที่				
-ตนเอง	85.47	88.24	87.40	86.91
-เช่า	13.68	8.82	10.49	11.00
-ทำฟรี	0.85	2.94	2.47	2.09
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00
2. ความเหมาะสมของพื้นที่กับชนิดสินค้าแปลงใหญ่ข้าว				
- S1 (Highly Suitable)	34.44	37.97	40.00	37.47
- S2 (Moderately Suitable)	51.11	11.60	35.56	32.70
- S3 (Marginally Suitable)	-	1.11	-	0.37
- ไม่มีความเหมาะสม (Not Suitable)	-	7.35	-	2.51
-ไม่ทราบ	14.45	41.97	24.44	26.95
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00
3. แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่ ¹				
- น้ำฝน	85.15	83.33	83.33	83.94
- น้ำชลประทาน	-	28.85	23.30	17.38
-สูบเองจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	5.19	28.85	2.22	12.58
-ขุดบ่อบาดาลด้วยทุนตนเอง	19.26	-	18.47	11.14
- โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	0.74	32.69	-	0.25
- โครงการเอกชนสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	0.74	-	-	0.25
- กลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	0.74	-	-	0.25
- บ่อ/สระในไร่นา	32.33	29.28	24.70	28.78
- อื่นๆ	-	-	5.56	1.85
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00

หมายเหตุ: แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่¹: เกษตรกรใช้น้ำมากกว่า 1 แหล่ง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2) การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนการจากการเข้าร่วมของแปลงใหญ่สินค้าข้าว การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการฯ เป็นการทำงานบูรณาการร่วมกันทั้งภายในและภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงการเข้ามาสนับสนุนของภาคเอกชน ซึ่งในปี 2559-2561 มีหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เฉลี่ยร้อยละ 25.62 และภาคเอกชนเฉลี่ยร้อยละ 9.45 รายละเอียดดังนี้

ปี 2559 หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 25.64 กิจกรรมที่ส่งเสริม อาทิ สินเชื่อ ความรู้การพัฒนาระบบโรงสี ความรู้ด้านการเกษตร การดูแลรักษาสุขภาพ และภาคเอกชนร้อยละ 17.50

ปี 2560 หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 30.41 กิจกรรมที่ส่งเสริม อาทิ สินเชื่อ แนะนำให้ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่ และภาคเอกชนร้อยละ 4.45

ปี 2561 หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 20.82 กิจกรรมที่ส่งเสริม อาทิ สินเชื่อ แนะนำให้ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่ และการดูแลรักษาสุขภาพ และหน่วยงานภาคเอกชนร้อยละ 6.39 (ตารางที่ 2.7)

ตารางที่ 2.7 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
1. หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ^{1/}	100	100	100	100
2. หน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	25.64	30.41	20.82	25.62
3. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	5.70	9.71	2.30	5.90
4. สำนักงานพาณิชย์จังหวัด				
- แนะนำให้ความรู้เรื่องการตลาด	18.03	11.11	21.36	16.83
5. องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล				
- ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่	20.44	15.41	2.15	12.67
6. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	-	-	1.08	0.36
7. วิทยาลัยเกษตรกรรม				
- แนะนำให้ความรู้ด้านการเกษตร	-	-	3.23	1.08
8. ภาคเอกชน (ระบุ) บริษัทสยามคูโบต้า จำกัด				
- แนะนำให้ความรู้ด้านการเกษตร	26.11	8.89	12.78	15.93
9. พัฒนาชุมชนจังหวัด				
- ส่งเสริมอาชีพ	8.88	10.00	1.79	6.89
10. การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานเพื่อการส่งออก	8.89	-	-	2.96
11. ภาคเอกชนบริษัทสยามคูโบต้า จำกัด และบริษัทการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก	17.50	4.45	6.39	9.45

หมายเหตุ : เกษตรกรได้รับการสนับสนุนมากกว่า 1 หน่วยงาน

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์^{1/} อาทิ สนง.เกษตรอำเภอ/จังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์แม่พันธุ์ข้าว สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด

ที่มา:จากการสำรวจ, 2564

การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ จำแนกออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม ด้านที่ 2 การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล ด้านที่ 3 การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ ด้านที่ 4 การส่งเสริมด้านการตลาด ด้านที่ 5 การศึกษาดูงาน ด้านที่ 6 การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ ด้านที่ 1 การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด และ (8) ด้านการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ รายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.8)

ด้านที่ 1 องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม พบว่า ในปี 2559-61 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ ด้านการปรับปรุงดิน นำไปปฏิบัติร้อยละ 84.21 ด้านการรวมกลุ่มและการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานโดยสามารถนำไปปฏิบัติได้ร้อยละ 100 โดยเกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการผลิตพร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพข้าวให้มีคุณภาพดีขึ้น ด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานนำไปปฏิบัติร้อยละ 93.33 ด้านการพัฒนาการตลาดนำไปปฏิบัติร้อยละ 57.68 การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer นำไปปฏิบัติร้อยละ 43.34 และการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพใช้ประโยชน์ร้อยละ 64.44 โดยเกษตรกรมองว่าการจัดทำบัญชียังมีความยุ่งยาก มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและสิ้นเปลืองในการทำบัญชีในบางขั้นตอนหรือเกษตรกรบางรายทำแต่ไม่ครบทุกขั้นตอน

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ ด้านการปรับปรุงดิน นำไปปฏิบัติร้อยละ 78.35 การรวมกลุ่มนำไปปฏิบัติร้อยละ 94.12 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานโดยสามารถนำไปปฏิบัติได้ร้อยละ 82.29 โดยเกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการผลิตให้ข้าวมีพัฒนาคุณภาพดีและปลอดภัยยิ่งขึ้น ด้านการพัฒนาการตลาด ใช้ประโยชน์ ร้อยละ 39.31 เกษตรกรมองว่าราคาข้าวที่ผลิตได้มีคุณภาพและปลอดภัยกว่าข้าวทั่วไปแต่ราคาขายได้ไม่แตกต่างกัน การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer นำไปปฏิบัติร้อยละ 16.42 และการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพใช้ประโยชน์ร้อยละ 73.30 โดยเกษตรกรมองว่าการจัดทำบัญชีมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและไม่มีเวลาทำบัญชี

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ ด้านการปรับปรุงดิน นำไปปฏิบัติร้อยละ 85.88 การรวมกลุ่มนำไปปฏิบัติร้อยละ 94.52 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานโดยสามารถนำไปปฏิบัติได้ร้อยละ 77.78 โดยเกษตรกรมองว่าการพัฒนาข้าวให้มีคุณภาพและปลอดภัยยิ่งขึ้นสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้นกว่าข้าวทั่วไป การพัฒนาการตลาด ใช้ประโยชน์ร้อยละ 58.17 การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer นำไปปฏิบัติร้อยละ 22.76 และการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพใช้ประโยชน์ร้อยละ 86.96

ด้านที่ 2 การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล พบว่า ในปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรได้การสนับสนุนแหล่งน้ำ โดยเป็นการสนับสนุนในลักษณะของกลุ่มและได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 36.67 และเกษตรกรมองว่าการสนับสนุนแหล่งน้ำดังกล่าวสามารถลดต้นทุนการ

ผลิตได้ ด้านเมล็ดพันธุ์ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 87.78 ด้านอุปกรณ์เกษตรกรได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 88.89 แต่เกษตรกรยังคงมีความต้องการสนับสนุนอุปกรณ์เพิ่มเติมอีกเพราะยังคงไม่เพียงพอสำหรับความต้องการใช้งาน

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำ โดยเป็นการสนับสนุนในลักษณะของกลุ่มและได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 51.72 โดยเกษตรกรมองว่าการสนับสนุนแหล่งน้ำดังกล่าวสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ด้านเมล็ดพันธุ์นำไปปฏิบัติร้อยละ 86.49 ด้านอุปกรณ์เกษตรกรได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 86.95

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำ โดยเป็นการสนับสนุนในลักษณะของกลุ่มและได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 49.61 ด้านเมล็ดพันธุ์ไปปฏิบัติร้อยละ 84.84 ด้านอุปกรณ์เกษตรกรได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 76.58

ด้านที่ 3 การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ พบว่า ในปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรได้รับการบริการการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปปฏิบัติ การปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีนำไปปฏิบัติร้อยละ 76.67 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์นำไปปฏิบัติร้อยละ 57.78 และการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดินโดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ นำไปปฏิบัติร้อยละ 47.78

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและสามารถนำไปปฏิบัติ การปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีนำไปปฏิบัติร้อยละ 52.05 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์นำไปปฏิบัติร้อยละ 39.60 และการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดินโดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ นำไปปฏิบัติร้อยละ 41.38

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและสามารถนำไปปฏิบัติ การปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีนำไปปฏิบัติร้อยละ 54.01 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์นำไปปฏิบัติร้อยละ 46.13 และการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดินโดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ นำไปปฏิบัติร้อยละ 37.24

ด้านที่ 4 การส่งเสริมการตลาด ปี 2559-2561 เกษตรกรได้การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 70.37

ด้านที่ 5 ด้านการศึกษาดูงาน พบว่า ในปี 2559-61 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ การแปลงใหญ่พัฒนา เกษตรอินทรีย์ การคัดเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น รายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2559 เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 37.78 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 62.22

ปี 2560 เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 46.13 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 53.87

ปี 2561 เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 43.94 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 56.06

ด้านที่ 6 การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ พบว่า ปี 2559-2561 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติร้อยละ 41.48
ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 58.52

ปี 2560 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติร้อยละ 45.39
ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 54.61

ปี 2561 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติร้อยละ 46.11
ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 53.89

ด้านที่ 7 การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด พบว่า ปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและนำไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริม อาทิ การการพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP เกษตรอินทรีย์ การทำตราสินค้า การแปรรูปผลผลิต และการเชื่อมโยงช่องทางการตลาด รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานและนำไปปฏิบัติ การสร้างตราสินค้า (Brand) ร้อยละ 58.89 การแปรรูปร้อยละ 33.33 และการเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 52.22

ปี 2560 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานและนำไปปฏิบัติ การสร้างตราสินค้า (Brand) นำไปปฏิบัติร้อยละ 69.37 การแปรรูปนำไปปฏิบัติร้อยละ 62.22 และการเชื่อมโยงตลาด โดยนำไปปฏิบัติทั้งหมดร้อยละ 72.06

ปี 2561 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานและนำไปปฏิบัติ การสร้างตราสินค้า (Brand) ร้อยละ 51.02 การแปรรูปร้อยละ 37.74 และการเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 58.74

ด้านที่ 8 การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ พบว่าปี 2559-2561 เกษตรกรนำความรู้การอาชีพไปปฏิบัติ รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ อาทิ ด้านเกษตรผสมผสานนำไปปฏิบัติร้อยละ 62.22 ไม่นำไปปฏิบัติร้อยละ 37.78 ความรู้ด้านพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยนำไปปฏิบัติร้อยละ 43.40 และด้านปศุสัตว์นำไปปฏิบัติ ร้อยละ 30.00

ปี 2560 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ด้านเกษตรผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้ซึ่งเกษตรกรได้ปฏิบัติ ความรู้ด้านพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยนำไปปฏิบัติ ร้อยละ 42.25 และด้านปศุสัตว์นำไปปฏิบัติร้อยละ 4.44

ปี 2561 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ด้านเกษตรผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้ซึ่งเกษตรกรนำไปปฏิบัติ ความรู้ด้านพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยนำไปปฏิบัติร้อยละ 43.49 และด้านปศุสัตว์นำไปปฏิบัติร้อยละ 1.11 (ตารางที่ 2.8)

ตารางที่ 2.8 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงปี 2559		แปลงปี 2560		แปลงปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม								
-การปรับปรุงบำรุงดิน	84.21	15.79	78.35	21.65	85.88	14.12	82.81	17.19
-การรวมกลุ่ม	100.00	-	94.12	5.88	94.52	5.48	96.21	3.79
-การผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน	93.33	6.67	82.29	17.71	77.78	22.22	84.47	15.53
-การพัฒนาการตลาด	57.68	42.32	39.31	60.69	58.17	41.83	51.72	48.28
-การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	43.34	56.66	16.42	83.58	22.76	77.24	27.51	72.49
-การอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	64.44	35.56	73.30	26.70	86.96	13.04	75.23	24.77
2. แหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องกล								
-แหล่งน้ำ								
-กลุ่ม	36.67	63.33	51.72	48.28	49.61	50.39	46.00	54.00
-รายบุคคล	10.00	90.00	10.00	90.00	8.89	91.11	9.63	90.37
-ปัจจัยการผลิต								
-เมล็ดพันธุ์ข้าว	87.78	12.22	86.49	13.51	84.84	15.16	86.37	13.63
-พันธุ์พืชอื่น/พันธุ์สัตว์	52.50	47.50	71.28	28.72	53.52	46.48	68.42	31.58
-อุปกรณ์เครื่องมือการเกษตร	88.89	11.11	86.95	13.05	76.58	23.42	84.14	15.86
3. บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่น								
-ตรวจวิเคราะห์ดิน	86.67	13.33	84.69	15.31	78.06	21.94	83.14	16.86
-ปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	76.67	23.33	52.05	47.95	54.01	45.99	60.91	39.09
-ใส่ปุ๋ยอินทรีย์	57.78	42.22	39.60	60.40	46.13	53.87	47.84	52.16
-ใส่ปุ๋ยมาร์ล/โดโลไมท์ ปรับความเป็นกรดต่าง	47.78	52.22	41.38	58.62	37.24	62.76	42.13	57.87

ตารางที่ 2.8 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากแปลงใหญ่สินค้าข้าว (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงปี 2559		แปลงปี 2560		แปลงปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ที่มา: จากการสำรวจ, 2564 J)	68.89	31.11	66.67	33.33	75.56	24.44	70.37	29.63
5. การฝึกอบรมเกษตรกร	37.78	62.22	46.13	53.87	43.94	56.06	50.04	49.96
6. มีแปลงสาธิต/แปลง								
-ในตำบลเดียวกัน	80.00	20.00	66.09	33.91	61.65	38.35	69.25	30.75
-ในอำเภอเดียวกัน	18.89	81.11	45.91	54.09	53.45	46.55	39.42	60.58
-ต่างอำเภอ	25.55	74.45	24.16	75.84	23.23	76.77	24.31	75.69
7. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด								
-การรับรองมาตรฐาน	71.11	28.89	74.45	25.55	68.81	31.19	71.46	28.54
-มีตราสินค้า	58.89	41.11	69.37	30.63	51.02	48.98	59.76	40.24
-การแปรรูป	33.33	66.67	62.22	37.78	37.74	62.26	44.43	55.57
-การเชื่อมโยงการตลาด	52.22	47.78	72.06	27.94	58.74	41.26	61.01	38.99
8. การสนับสนุนอาชีพเสริม/รายได้								
-การเกษตรผสมผสาน	62.22	37.78	60.65	39.35	45.10	54.90	55.99	44.01
-พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย	43.40	56.60	42.25	57.75	43.49	56.51	43.05	56.95
-อื่นๆ พืชอายุสั้น(ปลูกพืชหลังนา)	30.00	70.00	4.44	95.56	1.11	98.89	25.93	74.07
ที่มา: จากการสำรวจ, 2564								

2.1.2 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

1) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) ด้านการพัฒนาการตลาด รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต ประกอบด้วย ค่าปัจจัยการผลิต และค่าแรงงาน ดังต่อไปนี้
 ค่าปัจจัยการผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลงร้อยละ 13.18 ดังนี้ (ตารางที่ 2.9)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,968.43 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,637.78 บาทต่อไร่ ลดลง 330.65 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 16.80)

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,769.65 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,574.81 บาทต่อไร่ ลดลง 194.84 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 11.01)

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,084.34 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,842.49 บาทต่อไร่ ลดลง 241.85 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 11.60)

ค่าแรงงาน พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.91 ดังนี้ (ตารางที่ 2.10)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,069.54 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,988.10 บาทต่อไร่ ลดลง 81.44 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.94)

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,702.11 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,872.79 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 170.68 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 10.03)

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,002.62 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,935.33 บาทต่อไร่ ลดลง 67.29 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.36)

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.17 โดยสาเหตุที่ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากเกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงดิน โดยการทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพใช้เอง การลดใช้สารเคมีหรือในบางพื้นที่เลิกใช้เคมี ร่วมกับการวางแผนการผลิต การปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกมาเป็นวิธีการหยอดแทนการหว่าน และมีการดูแลเอาใจใส่ดีมากขึ้น ทำให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น รายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.11)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 433.08 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 468.44 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 35.36 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 8.16)

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 390.21 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 439.42 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 49.21 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 12.61)

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 429.71 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 484.39 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 54.68 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 12.72)

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่า ในปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับมาตรฐาน GAP ร้อยละ 52.62 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 47.83 และ สินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI ร้อยละ 67.05 รายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.12)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 20.00 ได้รับการรับรองเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 46.67 เป็นต้น หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 56.67 ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 61.67 และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร้อยละ 56.67

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 3.33 และได้รับการรับรองเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 4.95 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ GAP 60.00 ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 86.67 และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร้อยละ 77.42

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 19.37 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 77.24 และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 46.46

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต รายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.13)

การจัดหาปัจจัยการผลิต แปลงใหญ่ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดร้อยละ 87.37 โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการพบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตต่ำกว่าราคาในตลาดร้อยละ 85.03 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งสมาชิกภายในกลุ่มมีการร่วมมือ มีความสามัคคีและผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์

การจำหน่ายผลผลิต แปลงใหญ่ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ ร้อยละ 86.67 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้าคิดเป็นร้อยละ 77.04 โดยคาดว่าจะการที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นมาจากการรวมกลุ่มวางแผนการผลิตเพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตไม่ให้มีมากเกินไปเกินความต้องการ (Supply Control) การควบคุมคุณภาพของผลผลิต (Quality Control) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge)

1.5) ด้านการพัฒนาการตลาด หลังจากเข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่ ปี 2559-2561 เกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) และจำหน่ายได้ตามข้อตกลงร้อยละ 86.20 โดยทำ MOU กับเอกชนและหน่วยงานราชการ (โรงพยาบาล) และสามารถจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลงไว้แต่ยังมีปัญหา คือจุดรับซื้อผลผลิตอยู่ห่างไกลคิดเป็นร้อยละ 25.36 ซึ่งทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าขนส่งเพิ่มขึ้น ไม่คุ้มค่าสำหรับการนำผลผลิตไปจำหน่าย (ตารางที่ 2.13)

ตารางที่ 2.9 ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ข้าว	1,968.43	1,637.78	-330.65	16.80	1,769.65	1,574.81	-194.84	-11.01	2,084.34	1,842.49	-241.85	-11.60	1,940.81	1,685.03	-255.78	-13.18

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.10 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ข้าว	2,069.54	1,988.10	-81.44	-3.94	1,702.11	1,872.79	170.68	10.03	2,002.62	1,935.33	67.29	-3.36	1,924.76	1,932.07	7.32	0.91

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.11 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ข้าว	433.08	468.44	35.36	8.16	390.21	439.42	49.21	12.61	429.71	484.39	54.68	12.72	417.67	464.08	46.41	11.17

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.12 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

รายการ	หน่วย: ร้อยละ									
	แปลงใหญ่ ปี 2559			แปลงใหญ่ ปี 2560			แปลงใหญ่ ปี 2561			เฉลี่ย
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ร้อยละ (+,-)
1.GAP 100	20.00	56.67	36.67	3.33	60	56.67	19.37	77.24	57.87	52.62
2.เกษตรกรอินทรีย์	46.67	61.67	15.00	4.49	86.67	82.18	-	46.46	46.76	47.83
3.GI*	-	56.67	56.67	-	77.42	77.42	-	-	-	67.05

หมายเหตุ: GI สินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI)

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.13 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าว

รายการ	หน่วย: ร้อยละ											
	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ร้อยละ (+,-)		
1. การบริหารจัดการกลุ่ม												
-ปัจจัยการผลิต												
-ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด	97.78	7.78	-90.00	97.67	17.78	-79.89	66.67	19.35	-47.32	87.37	14.97	-72.40
-ซื้อราคาต่ำกว่าท้องตลาด	2.22	92.22	90.00	2.33	82.22	79.89	33.33	80.65	47.32	12.63	85.03	72.40
-การจำหน่ายผลผลิต												
-ไม่สามารถต่อรองราคาฯ ได้	94.44	27.77	-66.67	88.89	22.22	-66.67	76.67	18.89	-57.78	86.67	22.96	-63.71
-สามารถต่อรองราคาฯ ได้	5.56	72.23	66.67	11.11	77.78	66.67	23.33	81.11	57.78	13.33	77.04	63.71
2. การพัฒนาการตลาด												
-จำหน่ายสินค้า โดยทำ MOU	-	66.67	66.67	-	100	100	-	91.94	91.94	-	86.20	86.20
-ปัญหาที่พบ												
-จุดรับซื้ออยู่ไกล	-	30.00	30.00	3.33	23.73	20.40	6.67	32.33	25.66	3.33	28.69	25.36

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ ความพึงพอใจต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรายได้ 2) การลดใช้สารเคมี 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) การรวมกลุ่มดำเนินการของเกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1) ด้านรายได้ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรายได้เพิ่มขึ้นมีคะแนนเฉลี่ย 3.83 หรือ ที่ระดับมาก จากสาเหตุ (1) ราคาการรับซื้อผลผลิตของกลุ่มที่เกษตรกรสังกัดรับซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาทั่วไปทำให้เป็นแรงจูงใจสำหรับสมาชิกภายในกลุ่มปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกตามเงื่อนไขของกลุ่มที่กำหนด (2) มีรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำนาเพิ่มขึ้นจากเดิมหลังจากทำเกษตรผสมผสาน เช่น ปลูกเลี้ยงกบลูกอีตด ปลูกพืชผัก ปลูกแก้วมังกร เป็นต้น และ (3) ค่าใช้จ่ายลดลง เนื่องจากเกษตรกรเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งไว้บริโภคเอง

2.2) ด้านการลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจสำหรับการลดใช้สารเคมี มีคะแนนเฉลี่ย 4.29 หรือที่ระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปรับปรุงและบำรุงดินแบบเดิม เปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบอินทรีย์ เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ระบบนิเวศเริ่มกลับมาฟื้นตัว เช่น ในแปลงนา มี ปูนา แมงดาหรือสัตว์ตามธรรมชาติชนิดอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติเริ่มกลับมาฟื้นตัว

2.3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานมีคะแนนเฉลี่ย 4.33 หรือที่ระดับมากที่สุด ซึ่งมาจากทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เป็นต้นว่าสำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่เข้ามาสนับสนุนได้แก่ กรมตรวจบัญชี กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) บริษัท สยามคูโบต้า จำกัด และ บริษัทคอนโทรล ยูเนียน จำกัด

2.4) ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 4.38 หรือที่ระดับมากที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่วางแผนการผลิต การตลาด ทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ การคัดเมล็ดพันธุ์ การแปรรูป และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งการร่วมกันทำกิจกรรมทำให้สมาชิกมีความสามัคคี กลุ่มมีความเข้มแข็ง สร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด การจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น (ตารางที่ 2.14)

ตารางที่ 2.14 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมแปลงใหญ่สินค้าข้าว

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี 2560		แปลงใหญ่ ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านรายได้	3.73	มาก	3.86	มาก	3.91	มาก	3.83	มาก
2. ด้านการลดใช้สารเคมี	4.48	มากที่สุด	4.13	มาก	4.25	มากที่สุด	4.29	มากที่สุด
3. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.40	มากที่สุด	4.35	มากที่สุด	4.24	มากที่สุด	4.33	มากที่สุด
4. ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	4.47	มากที่สุด	4.34	มากที่สุด	4.32	มากที่สุด	4.38	มากที่สุด
รวม	4.27	มากที่สุด	4.17	มาก	4.18	มาก	4.21	มากที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ

ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการของเกษตรกร สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด 5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม 7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ และ 8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน รายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.15)

3.1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดค่าใช้จ่ายการผลิตระดับคะแนนเฉลี่ย 4.35 หรือระดับมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่ามีการปรับเปลี่ยนการใช้ปุ๋ยเคมีมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน และปรับการทำนาหว่านมาใช้วิธีนาหยอดทำให้ลดค่าใช้จ่ายด้านเมล็ดพันธุ์

3.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตระดับคะแนนเฉลี่ย 4.28 หรือระดับมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรมีการดูแลแปลงนาดีขึ้น ปรับมาใช้การทำนาแบบอินทรีย์ทำให้ได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นแต่ในช่วงระยะเวลา 1-3 ปีแรกของการปรับเปลี่ยนจากการใช้สารเคมีมาเป็นแบบอินทรีย์ปริมาณผลผลิตช่วงดังกล่าวจะยังคงได้ไม่มากนักเพราะอยู่ในช่วงระยะเวลาการปรับสภาพความสมบูรณ์ของดิน

3.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตระดับคะแนนเฉลี่ย 4.35 หรือระดับมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่า มีการลดการใช้สารเคมีเปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบอินทรีย์ เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ระบบนิเวศเริ่มกลับมาฟื้นตัว และมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ทั้งที่อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานอื่น

3.4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับคะแนนเฉลี่ย 4.04 หรือระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เกษตรกรเน้นตลาดนำการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และการเชื่อมโยงตลาดยังมีจุดอ่อนโดยระยะทางการขนส่งเพื่อนำผลผลิตไปจำหน่ายค่อนข้างไกลซึ่งเกษตรกรบางกลุ่มแก้ปัญหาด้วยการจัดส่งผ่านบริษัทเอกชน หรือรวมผลผลิตจัดส่งเป็นรอบๆ

3.5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจการบริหารจัดการของกลุ่มระดับคะแนนเฉลี่ย 4.45 หรือระดับมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่า กลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการร่วมกันดำเนินการ อาทิ การนำผลผลิตมาต่อยอด (แปรรูป) กฎเกณฑ์หรือระเบียบที่กำหนดขึ้นใช้ภายในกลุ่มมีความชัดเจนมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน และที่สำคัญสมาชิกภายในกลุ่มมีความสามัคคี

3.6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับคะแนนเฉลี่ย 4.43 หรือระดับมากที่สุด ให้เหตุผลว่ากลุ่มมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส สมาชิกภายในกลุ่มให้ความร่วมมือ ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง

3.7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ เกษตรกรมีความพึงพอใจในความสามารถของผู้จัดการแปลงสูงที่สุดคิดที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.55 หรือระดับมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าผู้จัดการแปลงมีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำ พัฒนาและแสวงหาความรู้ใหม่ๆมาแนะนำและถ่ายทอดให้สมาชิก

3.8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับคะแนนเฉลี่ย 4.50 หรือระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตองค์ความรู้ด้านต่างๆ การจัดทำระบบบัญชี การสาธิตการใช้เครื่องจักรทางการเกษตรจากภาคเอกชน เป็นต้น

ตารางที่ 2.15 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าข้าว

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี		แปลงใหญ่ ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต	4.33	มากที่สุด	4.30	มากที่สุด	4.42	มากที่สุด	4.35	มากที่สุด
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	4.14	มาก	4.26	มากที่สุด	4.44	มากที่สุด	4.28	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	4.35	มากที่สุด	4.27	มากที่สุด	4.42	มากที่สุด	4.35	มากที่สุด
4. ด้านการเชื่อมโยงตลาด	3.80	มาก	4.04	มาก	4.28	มากที่สุด	4.04	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	4.35	มากที่สุด	4.43	มากที่สุด	4.57	มากที่สุด	4.45	มากที่สุด
6. ด้านความสำเร็จของกลุ่ม	4.39	มากที่สุด	4.37	มากที่สุด	4.54	มากที่สุด	4.43	มากที่สุด
7. ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง	4.51	มากที่สุด	4.48	มากที่สุด	4.65	มากที่สุด	4.55	มากที่สุด
8. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน	4.60	มากที่สุด	4.41	มากที่สุด	4.49	มากที่สุด	4.50	มากที่สุด
รวม	4.31	มากที่สุด	4.32	มากที่สุด	4.48	มากที่สุด	4.37	มากที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

โครงการส่งเสริมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นอีกหนึ่งโครงการที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการในหลายหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีเกิดการรวมกลุ่มและร่วมมือกันในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้มากขึ้นตลอดจนพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น โดยมีหน่วยงานภายในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนภาคเอกชนที่ร่วมสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการฯ ดังกล่าวให้ประสบผลสัมฤทธิ์ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการฯ ดังนี้

1) **ด้านการลดค่าใช้จ่าย** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีในการบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้สารชีวภัณฑ์ ใช้ปุ๋ยพืชสดแทนปุ๋ยเคมี เกษตรกรจะเลือกวิธีการปรับปรุงดินให้การดูแลรักษาตามคำแนะนำทางวิชาการและความเหมาะสมของพื้นที่ ประชุมวางแผนการผลิต รวมไปถึงใช้เครื่องจักรของกลุ่มในกระบวนการผลิต เช่น ใช้รถไถของกลุ่มที่คิดค่าบริการถูกกว่าการว่าจ้างรถไถทั่วไป

2) **ด้านการเพิ่มผลผลิต** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในด้านพันธุ์ การจัดการดิน ปุ๋ย ศัตรูพืช เครื่องจักรกลและแหล่งน้ำ การวางแผนการผลิต การดูแลรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ การถ่ายทอดองค์ความรู้และสาธิตความรู้จากหน่วยงานภาครัฐให้แก่เกษตรกรแล้วเกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของเกษตรกร

3) **ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น มาตรฐาน GAP/ RSPO/อื่นๆ ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมการข้าว สำนักงานเกษตรจังหวัด รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร ส่งเสริมและต่อยอดให้กลุ่มที่เข้มแข็งมีศักยภาพ

4) **ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มมีการประชุมสมาชิกร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด ประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อจัดทำแผนการผลิตรายเดือน/จัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (IFPP) มีการบริหารจัดการการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตร่วมกันและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

5) **ด้านการตลาด** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ มีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง เชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค มีแผนพัฒนาการแปรรูป การสร้างแบรนด์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต จัดเวทีเชื่อมโยงแหล่งรับซื้อกับผู้ผลิต รวมไปถึงออกบูทแสดงสินค้านำร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดโดยสม่ำเสมอซึ่งส่งผลให้สินค้าเป็นที่รู้จักและยอมรับจากผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น

6) **ด้านความยั่งยืนของโครงการ** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ คือ มีการจัดทำแผนพัฒนาแปลง ประชาสัมพันธ์และชี้แจงแผนการพัฒนาแก่สมาชิก โดยดำเนินการร่วมกันแบบกลุ่มในทุกกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมไปถึงรู้จักการแก้ไขปัญหา อุปสรรคและประเมินแปลงร่วมกันในรูปแบบกลุ่ม คณะกรรมการมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส ตลอดจนการสนับสนุนด้านความรู้จากภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง การเชื่อมโยงเครือข่ายสื่อสารกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ และมีการประชุมวางแผนร่วมกันของกลุ่มกับภาครัฐและเอกชนเพื่อความต่อเนื่องของโครงการ

2.1.4 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

โดยแต่ละพื้นที่เกษตรกรต่างพบปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และ ด้านการบริหารจัดการ รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) **ด้านการผลิต** พบว่า แหล่งน้ำในการทำเกษตรไม่พอเพียงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.45 ซึ่งบางพื้นที่มีเพียงน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) เพียงแหล่งเดียว รองลงมา คือ ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ คิดเป็นร้อยละ 43.50 อาทิ ฝนแล้ง น้ำท่วม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่มีผลกระทบต่อเกษตรกรค่อนข้างมากทำให้ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตด้วย ลำดับถัดมา คือ เกษตรกรสูงวัยคิดเป็นร้อยละ 18.31 ซึ่งส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก ปัจจุบันที่แรงงานด้านเกษตรลดลงและมีค่อนข้างจำกัด หรือในบางพื้นที่ขาดแคลน ต้องจ้างแรงงานนอกพื้นที่เข้ามาทดแทน ยังขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่ร้อยละ 12.02 โรคระบาดศัตรูพืชร้อยละ 10.59 ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้นร้อยละ 3.67 และองค์ความรู้ที่เข้าที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิม ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้ร้อยละ 2.99

2) **ด้านการตลาด** พบว่า ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาดร้อยละ 13.98 แหล่งรับซื้อผลผลิตอยู่ไกลจากสถานที่ตั้ง ของกลุ่มแปลงใหญ่ไม่คุ้มกับการนำไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 10.43 เมื่อคำนวณค่าขนส่งแล้วไม่คุ้มกับการนำผลผลิตไปจำหน่าย ราคาสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) ขายได้ในราคาทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 6.65 ซึ่งไม่จูงใจให้กลุ่มทำการผลิตตามมาตรฐาน GAP เนื่องจากการผลิต มีกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติและใช้เวลามากกว่าแต่ขายได้ในราคาไม่แตกต่างกันและ ข้อตกลงการทำ MOU กับภาคเอกชนไม่สะดวกในการขายร้อยละ 4.35

3) **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ทำได้ไม่ทั่วถึงคิดเป็นร้อยละ 11.59 สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือร้อยละ 4.44 สาเหตุหนึ่งมาจากมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก ในขณะที่บุคลากรของหน่วยงาน รวมถึงปัจจัยการผลิตและองค์ความรู้ต่างๆ มีงบประมาณและกรอบระยะเวลาที่ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จตามกำหนด ซึ่งมีระยะเวลาค่อนข้างจำกัด (ตารางที่ 2.16)

ตารางที่ 2.16 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

รายการ	หน่วย:ร้อยละ
	ร้อยละ
1. ด้านการผลิต	
-ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร	54.45
-ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ (ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น)	43.50
-เกษตรกรสูงอายุ ส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	18.31
-ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	12.02
-โรคระบาดศัตรูพืช	10.59
-ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น	3.67
-องค์ความรู้ที่เข้าที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิม ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้	2.99
2. ด้านการตลาด	
-ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด	13.98
-แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้อยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่ไม่คุ้มกับการนำไปจำหน่าย	10.48
-สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	6.65
-การทำ MOU กับภาคเอกชนไม่สะดวกในการขาย	4.35
3. ด้านการบริหารจัดการ	
-สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	11.59
-สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ	4.44

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

2.2.1 ผลได้ของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประเมินผล ประกอบด้วย เกษตรกรสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 180 ราย ผู้จัดการแปลง 12 ราย และเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด 7 ราย ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และพิจิตร จำนวนพื้นที่รวม 24,941.25 ไร่ เกษตรกร 984 ราย มีรายละเอียด ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ในภาพรวม (โดยเฉลี่ย ปี 2559 - 2561) พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 41.11 และเพศหญิงร้อยละ 58.89 มีอายุเฉลี่ย 54.25 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.61 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.42 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.00 ราย และนอกภาคการเกษตร 0.42 ราย มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 35.56 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 64.44 มีอายุเฉลี่ย 55.02 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.60 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.54 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.96 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 0.58 ราย

ปี 2560 เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 40.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 60.00 มีอายุเฉลี่ย 54.16 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.64 ราย โดยอยู่ในวัยแรงงาน 2.49 ราย ซึ่งเป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.08 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร 0.41 ราย

ปี 2561 พบว่าเกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 46.67 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 53.33 มีอายุเฉลี่ย 53.77 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 ราย อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.24 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.92 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร 0.32 ราย (ตารางที่ 2.17)

ตารางที่ 2.17 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. เพศ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00	100.00
- ชาย	35.56	40.00	46.67	41.11
- หญิง	64.44	60.00	53.33	58.89
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	55.02	54.16	53.77	54.25
3. จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	3.60	3.64	3.57	3.61
4. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)				
- อยู่ในวัยแรงงาน	2.54	2.49	2.24	2.42
- แรงงานภาคการเกษตร	1.96	2.08	1.92	2.00
- แรงงานนอกภาคเกษตร	0.58	0.41	0.32	0.42

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.2) ระดับการศึกษาในภาพรวม พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 60.56 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 20.00 จบการศึกษาระดับมัธยมต้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาตรี และประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 14.44 2.78 1.12 และ 0.55 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือไม่ได้ศึกษาร้อยละ 0.55 มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 64.44 จบการศึกษาระดับมัธยมต้นร้อยละ 17.78 จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 13.33 และ 4.45 ตามลำดับ

ปี 2560 เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 58.67 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 18.67 จบการศึกษาระดับมัธยมต้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาตรี และประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 14.66 2.67 2.67 และ 1.33 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือไม่ได้ศึกษาร้อยละ 1.33

ปี 2561 เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 60.00 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 26.67 จบการศึกษาระดับมัธยมต้น และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 11.67 และ 1.66 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.18)

ตารางที่ 2.18 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ประถมศึกษา	64.44	58.67	60.00	60.56
2. มัธยมศึกษาต้น	17.78	14.66	11.67	14.44
3. มัธยมศึกษาปลาย	13.33	18.67	26.67	20.00
4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	-	1.33	-	0.55
5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	4.45	2.67	1.66	2.78
6. ปริญญาตรี	-	2.67	-	1.12
7. สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-
8. ไม่ได้ศึกษา	-	1.33	-	0.55

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) การประกอบอาชีพในภาพรวม พบว่า เกษตรกรส่วนมากจะประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยประกอบอาชีพหลักด้านพืชมากที่สุดร้อยละ 98.34 รองลงมาคือ การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวส่วน 0.56 ส่วนอาชีพเสริมที่เกษตรกรทำมากที่สุด คือ ด้านการรับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 31.95 รองลงมา คือ ด้านเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 11.76 มีรายละเอียด ดังนี้

การประกอบอาชีพหลัก แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย การปลูกพืชร้อยละ 98.34 การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 0.56 รับจ้างการเกษตรร้อยละ 0.55 และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 0.55 มีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.19)

ปี 2559 เกษตรกรปลูกพืชร้อยละ 100.00

ปี 2560 เกษตรกรปลูกพืชร้อยละ 97.34 รับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 1.33 และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 1.33

ปี 2561 เกษตรกรปลูกพืชร้อยละ 98.33 และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 1.67

การประกอบอาชีพเสริม มีเกษตรกรบางรายประกอบอาชีพเสริมมากกว่า 1 อย่าง ได้แก่ รับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 31.95 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 11.76 การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 8.70 การรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 6.94 การปลูกพืชร้อยละ 5.83 รับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 3.33 งานจักสานร้อยละ 0.56 และการประมงร้อยละ 0.37 ส่วนที่เหลือไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 30.56 มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรรับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 35.56 การรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 16.67 การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 11.11 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 7.78 รับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 2.22 และงานจักสานร้อยละ 2.22 ส่วนที่เหลือไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 24.44

ปี 2560 เกษตรกรรับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 31.33 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 8.00 การปลูกพืชร้อยละ 7.33 การรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 6.67 การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 6.67 และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 5.33 ส่วนที่เหลือไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 30.56

ปี 2561 เกษตรกรรับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 30.00 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 19.44 การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 9.45 การปลูกพืชร้อยละ 8.33 รับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 1.67 และการประมงร้อยละ 1.11 ส่วนที่เหลือไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 30.00 (ตารางที่ 2.19)

ตารางที่ 2.19 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. อาชีพหลัก	100.00	100.00	100.00	100.00
- การปลูกพืช	100.00	97.34	98.33	98.34
- รับจ้างภาคการเกษตร	-	1.33	-	0.55
- รับราชการ/เงินเดือนประจำ	-	1.33	-	0.55
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	-	-	1.67	0.56
2. อาชีพเสริม	100.00	100.00	100.00	100.00
- การปลูกพืช	-	7.33	8.33	5.83
- การเลี้ยงสัตว์	7.78	8.00	19.44	11.76
- การประมง	-	-	1.11	0.37
- รับจ้างภาคการเกษตร	35.56	31.33	30.00	31.95
- รับจ้างนอกภาคการเกษตร	16.67	6.67	-	6.94
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	11.11	6.67	9.45	8.70
- รับราชการ/เงินเดือนประจำ	2.22	5.33	1.67	3.33
- อื่น ๆ (จักสาน)	2.22	-	-	0.56
- ไม่ประกอบอาชีพเสริม	24.44	34.67	30.00	30.56

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 ราย ทำอาชีพเสริมมากกว่า 1 อย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวม พบว่า มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่พืชไร่ร้อยละ 60.10 ทำนาร้อยละ 23.84 ไม้ผลร้อยละ 8.42 ไม้ยืนต้นร้อยละ 3.64 เนื้อที่คอกเลี้ยงปศุสัตว์ แปลงปลูกผัก เพาะเลี้ยงประมง แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ และฟาร์มผสมผสาน พบว่ามีร้อยละ 1.29 1.20 0.73 0.64 และ 0.14 ตามลำดับ มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 พบว่ามีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่พืชไร่ร้อยละ 61.66 ทำนา ร้อยละ 22.22 ไม้ยืนต้นร้อยละ 7.41 ไม้ผลร้อยละ 5.74 เพาะเลี้ยงประมง แปลงผัก คอกเลี้ยงปศุสัตว์และ แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 1.11 0.74 0.56 และ 0.56 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่ามีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่พืชไร่ร้อยละ 63.89 ทำนา ร้อยละ 25.22 ไม้ผลร้อยละ 7.00 แปลงผัก ไม้ยืนต้น เพาะเลี้ยงประมง แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ และฟาร์ม ผสม/ผสมผสานร้อยละ 1.56 1.11 0.44 0.44 และ 0.34 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่ามีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่พืชไร่ร้อยละ 54.00 ทำนา ร้อยละ 23.30 ไม้ผลร้อยละ 12.33 ไม้ยืนต้นร้อยละ 4.00 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 3.54 แปลงผัก แปลงปลูก หญ้าเลี้ยงสัตว์ และเพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 1.08 0.96 และ 0.79 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.20)

ตารางที่ 2.20 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	รวม
1. พืชไร่	61.66	63.89	54.00	60.10
2. ที่นา	22.22	25.22	23.30	23.84
3. ไม้ผล	5.74	7.00	12.33	8.42
4. ไม้ยืนต้น	7.41	1.11	4.00	3.64
5. คอกเลี้ยงปศุสัตว์	0.56	-	3.54	1.29
6. แปลงผัก	0.74	1.56	1.08	1.20
8. เพาะเลี้ยงประมง	1.11	0.44	0.79	0.73
7. แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.56	0.44	0.96	0.64
9. ฟาร์มผสม/ผสมผสาน	-	0.34	-	0.14
10. อื่นๆ ทางการเกษตร ¹	-	-	-	-
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00

หมายเหตุ: อื่นๆ ทางการเกษตร¹ ได้แก่ ที่พักอาศัย

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.5) การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรในภาพรวม พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการส่งเสริมเกษตร ทฤษฎีใหม่ร้อยละ 27.23 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 10.00 โครงการ พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 8.33 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 7.78 โครงการการ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนาร้อยละ 6.11 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการบริหารจัดการ

พื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agi-Map) โครงการธนาคารปลาและโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร้อยละ 3.33 1.66 0.56 และ 0.55 ตามลำดับ ส่วนการเข้าร่วมกลุ่มนอกสังกัดกระทรวงเกษตรฯ ร้อยละ 1.67 ได้แก่ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)/สำนักงานพัฒนาชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 22.22 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 15.56 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer และโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agi-Map) ร้อยละ 8.89 8.89 4.44 และ 4.44 ตามลำดับ

ปี 2560 ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนาร้อยละ 14.67 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 6.67 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 2.67 ส่วนโครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agi-Map) และโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร้อยละ 1.33 เท่ากัน

ปี 2561 ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100.00 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 71.67 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 15.00 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 13.33 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer และโครงการธนาคารปลาร้อยละ 5.00 5.00 และ 1.67 ตามลำดับ ส่วนการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 5.00 ได้แก่ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)/สำนักงานพัฒนาชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งจะมีหน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในแปลงใหญ่ปี 2561 เท่านั้น (ตารางที่ 2.21)

ส่วนการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 1.67 ได้แก่ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)/สำนักงานพัฒนาชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีหน่วยงานนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เฉพาะแปลงปี 2561 (ตารางที่ 2.21)

ตารางที่ 2.21 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์				
- ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	100.00	100.00	100.00	100.00
- ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่	8.89	2.67	71.67	27.23
- ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	22.2	6.67	5.00	10.00
- พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP	2	-	13.33	8.33
- เกษตรอินทรีย์	15.5	1.33	15.00	7.78
- การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา	6	14.67	-	6.11
- พัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer	8.89	1.33	5.00	3.33
- บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)	-	1.33	-	1.66
- ธนาคารปลา	4.44	-	1.67	0.56
- บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	4.44	1.33	-	0.55
2. นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ¹	-	-	5.00	1.67

หมายเหตุ: เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์¹ ได้แก่ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)/
สำนักงานพัฒนาชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ประกอบด้วย ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานและกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานให้การสนับสนุน

2.1) ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรในภาพรวม พบว่า เกษตรกรถือครองที่ดินส่วนมากเกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 77.46 ที่เช่าร้อยละ 19.66 และที่ได้ทำฟรีร้อยละ 2.88 ส่วนความเหมาะสมเนื้อที่สำหรับการเพาะปลูกโครงการ พบว่า ส่วนมากมีเนื้อที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (Moderately Suitable ; S2) ร้อยละ 44.44 รองลงมาเกษตรกรไม่ทราบระดับความเหมาะสมของเนื้อที่ร้อยละ 40.56 ระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (Marginally suitable ; S3) ร้อยละ 11.67 และระดับไม่มีความเหมาะสม (Not suitable ; N) ร้อยละ 1.11 สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่โครงการ พบว่า ส่วนมากเกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 93.33 นอกจากนั้น เกษตรกรใช้น้ำเพิ่มเติมจากแหล่งน้ำบ่อบาดาล/สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 16.94 และบ่อ/สระน้ำในไร่นาร้อยละ 6.67 มีรายละเอียด ดังนี้

ลักษณะการถือครองที่ดิน

ปี 2559 ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 76.60 ที่เช่าร้อยละ 21.27 และที่ได้ทำพริร้อยละ 2.13

ปี 2560 ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 67.45 ที่เช่าร้อยละ 27.59 และที่ได้ทำพริร้อยละ 4.96

ปี 2561 ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 96.27 และที่เช่าร้อยละ 3.73 (ตารางที่ 2.22)

ความเหมาะสมเนื้อที่เพาะปลูก

ปี 2559 ส่วนมากมีเนื้อที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 55.56 รองลงมาเป็นระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ร้อยละ 24.44 และเกษตรกรไม่ทราบระดับความเหมาะสมของเนื้อที่ร้อยละ 20.00

ปี 2560 ส่วนมากเกษตรกรไม่ทราบระดับความเหมาะสมของเนื้อที่ร้อยละ 54.67 รองลงมาเป็นเนื้อที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 38.67 และระดับไม่มีความเหมาะสม (N) ร้อยละ 2.66

ปี 2561 ส่วนมากมีเนื้อที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 43.33 รองลงมาเกษตรกรไม่ทราบระดับความเหมาะสมของเนื้อที่ร้อยละ 38.33 และระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ร้อยละ 16.67 (ตารางที่ 2.22)

แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ

ปี 2559 ส่วนมากเกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 100 จากแหล่งน้ำบ่อบาดาลสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 10.00 และบ่อ/สระน้ำในไร่นาร้อยละ 6.67

ปี 2560 ส่วนมากเกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ(น้ำฝน) ร้อยละ 84.00 จากแหล่งน้ำบ่อบาดาล/สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 30.00 และบ่อ/สระน้ำในไร่นาร้อยละ 5.33

ปี 2561 ส่วนมากเกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ(น้ำฝน) ร้อยละ 100 จากบ่อ/สระน้ำในไร่นาร้อยละ 8.33 และแหล่งน้ำบ่อบาดาล/สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 5.83 (ตารางที่ 2.22)

ตารางที่ 2.22 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
1. ลักษณะการถือครองพื้นที่	100.00	100.00	100.00	100.00
- ตนเอง	76.60	67.45	96.27	77.46
- เช่า	21.27	27.59	3.73	19.66
- ทำฟรี	2.13	4.96	-	2.88
2. ความเหมาะสมของพื้นที่เพาะปลูกกับชนิดสินค้า	100.00	100.00	100.00	100.00
- S1 (Highly Suitable)	-	4.00	1.67	2.22
- S2 (Moderately Suitable)	55.56	38.67	43.33	44.44
- S3 (Marginally Suitable)	24.44	-	16.67	11.67
- ไม่มีความเหมาะสม (Not Suitable)	-	2.66	-	1.11
- ไม่ทราบ	20.00	54.67	38.33	40.56
3. แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่ ¹				
- น้ำฝน	100.00	84.00	100.00	93.33
- น้ำชลประทาน	-	-	-	-
- บ่อ/สระในไร่นา	6.67	5.33	8.33	6.67
- อื่นๆ ระบุ (บ่อบาดาล, สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ)	10.00	30.00	5.83	16.94

หมายเหตุ: แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่¹ : เกษตรกรใช้น้ำมากกว่า 1 แหล่ง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2) การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของเกษตรกรจากการเข้าร่วมโครงการในภาพรวม พบว่ามีหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการฯ เป็นการทำงานบูรณาการร่วมกันทั้งภายในและภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงการเข้ามาสนับสนุนของภาคเอกชน พบว่ามีหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 5.19 ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ร้อยละ 11.67 กรมทรัพยากรน้ำบาดาลร้อยละ 2.78 และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดร้อยละ 1.11 ส่วนภาคเอกชนไม่มีการเข้ามาสนับสนุน มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ร้อยละ 8.89 และกรมทรัพยากรน้ำบาดาลร้อยละ 11.11

ปี 2560 หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) ร้อยละ 13.33 และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดร้อยละ 2.67

ปี 2561 หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) ร้อยละ 11.67 (ตารางที่ 2.23)

ตารางที่ 2.23 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
1. หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ¹	100.00	100.00	100.00	100.00
2. หน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	6.67	5.33	3.89	5.19
-ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์				
- สินเชื่อ/อบรมเรื่องบัญชีครัวเรือน	8.89	13.33	11.67	11.67
-กรมทรัพยากรน้ำบาดาล				
- จัดหาถังเก็บน้ำขนาดใหญ่	11.11	-	-	2.78
-สำนักงานพาณิชย์จังหวัด				
- แนะนำการทำบัญชี	-	2.67	-	1.11

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนมากกว่า 1 หน่วยงาน

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์¹ อาทิ สนง.เกษตรอำเภอ/จังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ/จังหวัด สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สนง.ตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (สปก.)

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ซึ่งการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน สามารถจำแนกได้ 8 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านองค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม (2) ด้านการสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล (3) ด้านการให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ (4) ด้านการส่งเสริมด้านการตลาด (5) ด้านการศึกษาดูงาน (6) ด้านการมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ (7) ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด และ (8) ด้านการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.24)

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ สำหรับเกษตรกรที่นำไปปฏิบัติ ได้แก่ เรื่องการปรับปรุงดินร้อยละ 86.67 การรวมกลุ่มร้อยละ 33.33 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานร้อยละ 28.89 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 22.22 และการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพใช้ประโยชน์ร้อยละ 75.56

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ สำหรับเกษตรกรที่นำไปปฏิบัติ ได้แก่ เรื่องการปรับปรุงดินร้อยละ 73.33 การรวมกลุ่มร้อยละ 48.33 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานร้อยละ 10.67 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 25.33 และการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพใช้ประโยชน์ร้อยละ 72.33

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ สำหรับเกษตรกรที่นำไปปฏิบัติ ได้แก่ เรื่องการปรับปรุงดินร้อยละ 63.33 การรวมกลุ่มร้อยละ 30.00 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานร้อยละ 36.67 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 13.33 การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ร้อยละ 18.33 และการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ใช้ประโยชน์ร้อยละ 78.33 (ตารางที่ 2.24)

ด้านที่ 2 การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล ในภาพรวม พบว่าเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ โดยแยกเป็น ด้านแหล่งน้ำและด้านปัจจัยการผลิต มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 18.18 ไม่นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 81.82 โดยแยกเป็น ด้านแหล่งน้ำเกษตรกรไม่ได้ใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 เนื่องจากได้รับการสนับสนุนน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในปีงบประมาณ 2563 แต่ยังคงอยู่ระหว่างตรวจรับมอบงานจึงยังไม่ได้เปิดให้ใช้งานและด้านปัจจัยการผลิตเกษตรกรได้รับปัจจัยการผลิตพร้อมทั้งความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 27.27

ปี 2560 เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 10.00 ไม่นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 90.00 โดยแยกเป็น ด้านแหล่งน้ำเกษตรกรไม่ได้รับสนับสนุนจากโครงการ และด้านปัจจัยการผลิต เกษตรกรได้รับปัจจัยการผลิตพร้อมทั้งความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 10.00

ปี 2561 เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 16.67 ไม่นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 83.33 โดยแยกเป็น ด้านแหล่งน้ำเกษตรกรไม่ได้รับสนับสนุนจากโครงการ และด้านปัจจัยการผลิต เกษตรกรได้รับปัจจัยการผลิตพร้อมทั้งความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 16.67 (ตารางที่ 2.24)

ด้านที่ 3 ด้านการให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ ได้แก่ การได้รับบริการตรวจวิเคราะห์ดิน ร้อยละ 55.56 การปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 20.00 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 17.78 และการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดินโดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ร้อยละ 35.56

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ ได้แก่ การได้รับบริการตรวจวิเคราะห์ดินร้อยละ 58.67 การปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 28.00 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 25.33 และการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดินโดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ร้อยละ 28.00

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ ส่วนเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ ได้แก่ การได้รับบริการตรวจวิเคราะห์ดิน ร้อยละ 68.33 การปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 36.67 การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 16.67 และการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดินโดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ร้อยละ 48.33 (ตารางที่ 2.24)

ด้านที่ 4 ด้านการส่งเสริมด้านการตลาด ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรไม่ได้รับการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 100 (ตารางที่ 2.24)

ด้านที่ 5 ด้านการศึกษาดูงาน ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ

เกษตรกรเข้าร่วมศึกษาดูงานเกี่ยวกับเรื่อง เช่น การทำเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดนครสวรรค์/แปลงข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดลพบุรี และจังหวัดตาก เป็นต้น มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 20.00 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 80.00

ปี 2560 เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 6.67 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 93.33

ปี 2561 เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 46.67 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 53.33 (ตารางที่ 2.24)

ด้านที่ 6 ด้านการมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติร้อยละ 17.04 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 82.96

ปี 2560 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติร้อยละ 19.56 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 80.44

ปี 2561 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติร้อยละ 23.89 ไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 76.11 (ตารางที่ 2.24)

ด้านที่ 7 ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและนำไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริม ได้แก่ การการพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP และการเชื่อมโยงช่องทางการตลาด มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและนำไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและได้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ การการพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP ร้อยละ 22.22 และการเชื่อมโยงช่องทางการตลาดร้อยละ 4.44 ส่วนการสร้างตราสินค้า (Brand) และการแปรรูป ไม่มีการนำไปปฏิบัติร้อยละ 100

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและนำไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและได้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ การเชื่อมโยงช่องทางการตลาดร้อยละ 20.00 ส่วนการพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP การสร้างตราสินค้า (Brand) และการแปรรูป ไม่มีการนำไปปฏิบัติร้อยละ 100

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและนำไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและได้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ การเชื่อมโยงช่องทางการตลาดร้อยละ 1.67 ส่วนการการพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP การสร้างตราสินค้า (Brand) และการแปรรูป ไม่มีการนำไปปฏิบัติร้อยละ 100 (ตารางที่ 2.24)

ด้านที่ 8 ด้านการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรนำความรู้การอาชีพไปปฏิบัติ รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและได้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ อาชีพ ด้านเกษตรผสมผสานร้อยละ 22.22 และความรู้ด้านพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 13.33 ส่วนด้านปศุสัตว์ไม่นำไปปฏิบัติร้อยละ 100

ปี 2560 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและได้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ อาชีพ ด้านเกษตรผสมผสานร้อยละ 13.33 ความรู้ด้านพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 17.33 ด้านปศุสัตว์ร้อยละ 2.67

ปี 2561 เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมและได้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ อาชีพ ด้านเกษตรผสมผสานร้อยละ 36.67 ความรู้ด้านพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 28.33 และด้านปศุสัตว์ร้อยละ 5.00

ตารางที่ 2.24 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ
1. องค์กรความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม								
-การปรับปรุงบำรุงดิน	86.67	13.33	73.33	26.67	63.33	36.67	74.44	25.56
-การรวมกลุ่ม	33.33	66.67	48.33	51.67	30.00	70.00	37.22	62.78
-การผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน	28.89	71.11	10.67	89.33	36.67	63.33	25.41	74.59
-การพัฒนาการตลาด	22.22	77.78	25.33	74.67	13.33	86.67	20.29	79.71
-การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	-	100.00	-	100.00	18.33	81.67	6.11	93.89
-การอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	75.56	24.44	72.33	27.67	78.33	21.67	75.41	24.59
2. แหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล								
-แหล่งน้ำ	-	100.00	-	-	-	-	-	100.00
-กลุ่ม	-	100.00	-	-	-	-	-	100.00
-รายบุคคล	-	-	-	-	-	-	-	-
-ปัจจัยการผลิต	27.27	72.73	10.00	90.00	16.67	83.33	17.98	82.02
-เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	18.18	81.82	16.00	84.00	10.00	90.00	14.73	85.27
-พันธุ์พืชอื่น/พันธุ์สัตว์	36.36	63.64	4.00	96.00	23.33	76.67	21.23	78.77

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.24 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ
3. บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ								
-ตรวจวิเคราะห์ดิน	55.56	44.44	58.67	41.33	68.33	31.67	60.85	39.15
-ปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	20.00	80.00	28.00	72.00	36.67	63.33	28.22	71.78
-ใส่ปุ๋ยอินทรีย์	17.78	82.22	25.33	74.67	16.67	83.33	19.93	80.07
-ใส่ปุ๋ยมาร์ล/โดโลไมท์ ปรับความเป็นกรดต่าง	35.56	64.44	28.00	72.00	48.33	51.67	37.30	62.70
4. การส่งเสริมด้านการตลาด								
-MOU	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00
5. การศึกษาดูงาน ¹	20.00	80.00	6.67	93.33	46.67	53.33	24.45	75.55
6. มีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้								
-ในตำบลเดียวกัน	46.67	53.33	48.00	52.00	63.33	36.67	52.67	47.33
-ในอำเภอเดียวกัน	4.44	95.56	10.67	89.33	1.67	98.33	5.59	94.41
-ต่างอำเภอ	-	100.00	-	100.00	6.67	93.33	2.22	97.78
7. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด								
-การพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐาน	22.22	77.78	-	100.00	-	100.00	7.41	92.59
-มีตราสินค้า	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00
-การแปรรูป	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00
-การเชื่อมโยงตลาด	4.44	95.56	20.00	80.00	1.67	98.33	8.70	91.30

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.24 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่นำไปปฏิบัติ
8. การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้								
-เกษตรผสมผสาน	22.22	77.78	13.33	86.67	36.67	63.33	24.07	75.93
-พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย	13.33	86.67	17.33	82.67	28.33	71.67	19.66	80.34
-การเลี้ยงสัตว์ โค-กระบือ	-	100.00	2.67	97.33	5.00	95.00	2.56	97.44

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ เช่น การทำเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด จังหวัดนครสวรรค์/แปลงข้าวโพด จังหวัดลพบุรี และจังหวัดตาก เป็นต้น

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2.2 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) ด้านการพัฒนาการตลาด รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตและค่าใช้จ่ายแรงงาน มีรายละเอียด ดังนี้

ค่าปัจจัยการผลิตในภาพรวม พบว่า ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 122.99 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.40 มีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.25)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,774.41 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,861.00 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 86.59 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.88

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,027.85 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,217.52 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 189.67 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.35

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,895.91 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,962.85 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 66.94 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.53 (ตารางที่ 2.25)

ค่าแรงงาน ในภาพรวม พบว่า ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 47.16 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.86 มีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,557.06 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,569.32 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 12.26 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.79

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,524.12 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,589.28 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 65.16 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.28

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,872.82 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,923.66 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 50.84 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.71

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต ในภาพรวม พบว่า ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยลดลง 32.47 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.96 เนื่องจากส่วนมากเกษตรกรอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 93.33 และมีแหล่งน้ำในการทำเกษตรไม่พอเพียงคิดเป็นเกษตรกรร้อยละ 82.22 ซึ่งส่วนมากพื้นที่การเกษตรอาศัยน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) เพียงแหล่งเดียว ประกอบกับการสำรวจ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 41.11 มีผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น มีการปรับปรุงบำรุงดิน ใช้ปุ๋ยที่เหมาะสมและใช้ปุ๋ยสั่งตัด มีความรู้ในการดูแลมากขึ้น เป็นต้น ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลผลิตเท่าเดิม ร้อยละ 18.33 เนื่องจากยังคงทำการเกษตรแบบเดิมๆ และปีนี้สภาพภูมิอากาศฝนแล้ง มีहनอนกระทุ้งระบาดสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 40.56 มีผลผลิตลดลง เนื่องจากปีนี้สภาพภูมิอากาศฝนแล้ง ในช่วงข้าวโพดออกดอก ทำให้ข้าวโพดไม่ค่อยติดฝัก และมีการระบาดของहनอนกระทุ้งข้าวโพดลายจุดที่มาเจาะฝักข้าวโพด ทำให้ผลผลิตเสียหาย ส่งผลให้ผลผลิตลดลง มีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.27)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 792.74 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 721.35 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 71.39 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.01

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 881.30 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 812.10 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 69.20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.85

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 762.23 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 804.85 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 42.62 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.59

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ในภาพรวม พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ทั้งมาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.44 มีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.28)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ทั้งมาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 24.44 เนื่องจากมีการอบรม และกลุ่มขอรับรองมาตรฐาน GAP

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ทั้งมาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ทั้งมาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากปีนี้สภาพภูมิอากาศฝนแล้ง ในช่วงข้าวโพดออกดอก ทำให้ข้าวโพดไม่ค่อยติดฝัก และมีการระบาดของหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุดที่มากจนฝักข้าวโพด

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 25.00

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต มีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.29)

การจัดหาปัจจัยการผลิต ในภาพรวม พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 26.11 สามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิต ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ทำให้สามารถต่อรองราคาซื้อถูกลงได้ โดยเป็นลักษณะวางแผนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี และน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ พร้อมทั้งผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ เพื่อขับเคลื่อนกลุ่มให้ดำเนินการผ่านไปได้ด้วยดี โดยในแปลง ต.ศาลเจ้าไก่อต้อ อ.ลาดยาว จ.นครสวรรค์ เป็นการทำข้อตกลง (MOU) ยืมปัจจัยการผลิตจากร้านค้าในพื้นที่ในรูปแบบของกลุ่มฯ และชำระเมื่อมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเวลาที่ทำข้อตกลงกันไว้ ส่งผลให้เกษตรกรในกลุ่มลดค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตและลดปัญหาขาดแคลนปัจจัยการผลิตจากเดิมก่อนมีโครงการฯ เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองทำให้เมื่อจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิต อาทิ น้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ สารเคมีกำจัดแมลง เกษตรกรบางรายที่ขาดแคลนเงินทุนไม่สามารถจัดหาปัจจัยการผลิตเหล่านี้ได้ ส่งผลให้ผลผลิตเสียหาย รายได้ลดลง ส่วนในแปลง ต.ทุ่งใหญ่ อ.โพธิ์ประทับช้าง จ.พิจิตร เมื่อเข้าร่วมโครงการ กลุ่มได้มีการขอรับการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ย

ต่ำจาก ธกส. โดยบริหารจัดการซื้อปัจจัยการผลิตในรูปแบบกลุ่ม 1 ครั้ง/รอบการผลิตเฉลี่ย 2 ครั้ง/ปี ปริมาณการซื้อที่มากทำให้สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ถูกกว่าตลาดรวมทั้งดอกเบี้ยเงินกู้สำหรับปัจจัยการผลิตที่ลดลง

ส่วนการจำหน่ายผลผลิต ในภาพรวม พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป ไม่มีอำนาจต่อรอง หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรร้อยละ 8.33 สามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้า เนื่องจากบางกลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุน ลานรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร พร้อมทั้งเครื่องชั่งน้ำหนักที่ได้รับรองจากกองชั่งตวงวัด กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เป็นของตนเอง ทำให้มีการรวบรวมผลผลิต ณ ลานรวบรวมของกลุ่มฯ ติดต่อย้ายไปยังพ่อค้ารับซื้อในพื้นที่ที่สามารถต่อรองราคาในกลุ่มพึงพอใจกับพ่อค้ารับซื้อได้

1.5) ด้านการพัฒนาด้านการตลาด การพัฒนาด้านการตลาดหลังจากที่เข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า ในปีการเพาะปลูก 2560 - 2562 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ได้มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 25.00 สำหรับปีการเพาะปลูก 2563 การพัฒนาด้านการตลาดหลังจากที่เข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 เกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) สาเหตุที่ไม่ MOU ในปีนี้ เนื่องจาก แปลงใหญ่ฯ ต.ศาลเจ้าไก่ต่อ อ.ลาดยาว จ.นครสวรรค์ เคยมีการทำข้อตกลง MOU กับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ แต่เมื่อนำไปจำหน่ายพบว่า ราคาที่เกษตรกรแต่ละรายได้รับไม่เท่ากัน เนื่องจากอิงราคาตลาดและระดับความชื้นของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รวมไปถึงเกษตรกรนำไปขายด้วยตนเองให้แก่พ่อค้าในพื้นที่ได้ราคาสูงกว่า เกษตรกรจึงไม่นำผลผลิตไปขายและยังเลือกที่จะขายด้วยตนเอง เนื่องจากมีความเห็นว่าราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังอยู่ในระดับที่พึงพอใจ ส่วนแปลงใหญ่ฯ ต.ทุ่งใหญ่ อ.โพธิ์ประทับช้าง จ.พิจิตร ได้เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต (XYZ) ของ ธกส. ดำเนินการในปี 2562 ทำข้อตกลง MOU กับผู้ประกอบการรับซื้อ แต่เนื่องจากในปี 2562 เกษตรกรประสบกับภาวะภัยแล้ง ประกอบกับการระบาดของหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด ผลผลิตของเกษตรกรต่ำ เกษตรกรบางส่วนที่มีปริมาณผลผลิตไม่มากพอไม่คุ้มค่างับค่าขนส่งไปขายจึงไม่นำไปขาย ทั้งเงื่อนไขที่ผู้รับซื้อต้องจ่ายค่าผลผลิตโดยการโอนผ่านธนาคารซึ่งผู้ประกอบการต้องการชำระเป็นเงินสดมากกว่า เมื่อครบกำหนดสัญญาจึงไม่ได้ดำเนินการต่อ ในด้านแปลงใหญ่ฯ ต.ชัยพุกทรา อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์ ในปี 2560-2561 ได้มีการทำข้อตกลง MOU กับลานรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP) โดยการเชื่อมโยงตลาดจากหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้ทำการซื้อขายกันเป็นที่เรียบร้อยตลอดการดำเนินการจนสิ้นสุดสัญญา และไม่มีการทำข้อตกลงกันต่อ เนื่องจากทางกลุ่มสามารถรวบรวมผลผลิตด้วยตนเองและติดต่อประสานพ่อค้ารับซื้อได้ด้วยตนเอง

ในกรณีที่กลุ่มแปลงใหญ่เป็นสหกรณ์การเกษตรบางสหกรณ์ การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่จะได้รับสิทธิพิเศษ เช่น การลดราคาค่าบริการรถเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งมีการให้คิดค่าบริการรถเก็บเกี่ยวจากเกษตรกรทั่วไป 700 บาทต่อไร่ สำหรับสมาชิกแปลงใหญ่ 600 บาทต่อไร่ ลดราคาค่าบริการรถบรรทุกขนส่งผลผลิต ซึ่งมีการให้คิดค่าบริการจากเกษตรกรทั่วไป 200 บาทต่อตัน สำหรับสมาชิกแปลงใหญ่คิดค่าบริการ 100 บาทต่อตัน ส่วนด้านราคาผลผลิตสมาชิกแปลงใหญ่จะขายผลผลิตได้ราคาสูงกว่าเกษตรกรทั่วไปประมาณ 10-50 สตางค์ต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 2.29)

ตารางที่ 2.25 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,774.41	1,861.00	86.59	4.88	2,027.85	2,217.52	189.67	9.35	1,895.91	1,962.85	66.94	3.53	1,920.51	2,043.51	122.99	6.40

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.26 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ(+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ(+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,557.06	1,569.32	12.26	0.79	1,524.12	1,589.28	65.16	4.28	1,872.82	1,923.66	50.84	2.71	1,648.59	1,695.75	47.16	2.86

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.27 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	792.74	721.35	-71.39	-9.01	881.30	812.10	-69.20	-7.85	762.23	804.85	42.62	5.59	819.47	787.00	-32.47	-3.96

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.28 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	
1. GAP	-	24.44	24.44	-	-	-	-	25.00	25.00	14.44
2. เกษตรอินทรีย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. GI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.29 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	
1. การบริหารจัดการกลุ่ม										
- ปัจจัยการผลิต										
- ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้อง ตลาด	100.00	66.67	-33.33	100.00	57.33	-42.67	100.00	100.00	-	-26.11
- ซื้อราคาต่ำกว่าท้องตลาด	-	33.33	33.33	-	42.67	42.67	-	-	-	26.11
- การจำหน่ายผลผลิต										
- ไม่สามารถต่อรองราคาฯ ได้	100.00	66.67	-33.33	100.00	100.00	-	100.00	100.00	-	-8.33
- สามารถต่อรองราคาฯ ได้	-	33.33	33.33	-	-	-	-	-	-	8.33
2. การพัฒนาการตลาด										
- จำหน่ายสินค้าโดยทำ MOU	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ปัญหาที่พบ										
- จุดรับซื้ออยู่ไกล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ ความพึงพอใจต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรายได้ 2) การลดใช้สารเคมี 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) การรวมกลุ่มดำเนินการของเกษตรกร มีรายละเอียด ดังนี้

2.1) ด้านรายได้ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรายได้เพิ่มขึ้นมีคะแนนเฉลี่ย 2.23 หรือที่ระดับน้อย จากสาเหตุ (1) เข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตและด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (2) ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยลดลง 32.47 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.96 (3) หลังจากที่เข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 เกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU)

2.2) ด้านการลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจสำหรับการลดใช้สารเคมีมีคะแนนเฉลี่ย 3.58 หรือที่ระดับมาก โดยเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปรับปรุงและบำรุงดินแบบเดิม เปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบอินทรีย์ เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ระบบนิเวศเริ่มกลับมาฟื้นตัว เช่น ในแปลงนา มี ปูนา แมงดาหรือสัตว์ตามธรรมชาติชนิดอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติเริ่มกลับมาฟื้นตัว

2.3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานมีคะแนนเฉลี่ย 4.23 หรือที่ระดับมากที่สุด โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เป็นต้นว่าสำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่เข้ามาสนับสนุนได้แก่ สนง.เกษตรอำเภอ/จังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ/จังหวัด สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สนง.ตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (สปก.) และมีหน่วยงานอื่นนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

2.4) ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 3.84 หรือที่ระดับมาก โดยเริ่มตั้งแต่วางแผนการผลิต การตลาด ทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ การคัดเมล็ดพันธุ์ การแปรรูป และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งการร่วมกันทำกิจกรรมทำให้สมาชิกมีความสามัคคี กลุ่มมีความเข้มแข็ง สร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด การจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น (ตารางที่ 2.30)

ตารางที่ 2.30 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	แปลงใหญ่ ปี							
	2559		2561		ภาพรวม			
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านรายได้	2.39	น้อย	2.02	น้อย	2.30	น้อย	2.23	น้อย
2. ด้านการลดใช้สารเคมี	3.40	ปานกลาง	3.72	มาก	3.57	มาก	3.58	มาก
3. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่	4.20	มาก	4.28	มากที่สุด	4.20	มาก	4.23	มากที่สุด
4. ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	3.66	มาก	3.71	มาก	4.12	มาก	3.84	มาก
รวม	3.45	มาก	3.55	มาก	3.58	มาก	3.47	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการของเกษตรกร สามารถแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด 5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม 7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ และ 8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน มีรายละเอียด ดังนี้

3.1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดค่าใช้จ่ายการผลิตระดับคะแนนเฉลี่ย 3.99 หรือระดับมาก โดยให้เหตุผลว่ามีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 122.99 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.40 และค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 47.16 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.86

3.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตระดับคะแนนเฉลี่ย 3.97 หรือระดับมาก เนื่องจากปริมาณผลผลิตเฉลี่ยลดลง 32.47 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.96 และส่วนมากเกษตรกรอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 93.33 มีแหล่งน้ำในทำการเกษตรไม่พอเพียงคิดเป็นเกษตรกรร้อยละ 82.22 พื้นที่การเกษตรอาศัยน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) เพียงแหล่งเดียว

3.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.02 หรือระดับมาก

3.4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับคะแนนเฉลี่ย 3.48 หรือระดับมาก ทั้งนี้ เกษตรกรมองว่าการเชื่อมโยงตลาดเกษตรกรไม่ได้การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 100

3.5) ด้านการดำเนินการของกลุ่ม ความพึงพอใจการดำเนินการของกลุ่มในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.33 หรือระดับมากที่สุด

3.6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจด้านความสำเร็จของกลุ่มในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.12 หรือระดับมาก

3.7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง เกษตรกรมีความพึงพอใจในความสามารถในการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลงในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.53 หรือระดับมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าผู้จัดการแปลงมีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นผู้นำ พัฒนาและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาแนะนำและถ่ายทอดให้สมาชิก

3.8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.62 หรือระดับมากที่สุด (ตารางที่ 2.31)

ตารางที่ 2.31 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	แปลงใหญ่ ปี							
	2559		2560		2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต	3.96	มาก	4.13	มาก	3.83	มาก	3.99	มาก
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	3.78	มาก	4.00	มาก	4.08	มาก	3.97	มาก
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	3.69	มาก	4.01	มาก	4.27	มากที่สุด	4.02	มาก
4. ด้านการเชื่อมโยงตลาด	3.58	มาก	3.73	มาก	3.08	ปานกลาง	3.48	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	4.16	มาก	4.47	มากที่สุด	4.30	มากที่สุด	4.33	มากที่สุด
6. ด้านความสำเร็จของกลุ่ม	3.93	มาก	4.29	มากที่สุด	4.05	มาก	4.12	มาก
7. ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง	4.36	มากที่สุด	4.59	มากที่สุด	4.58	มากที่สุด	4.53	มากที่สุด
8. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน	4.49	มากที่สุด	4.71	มากที่สุด	4.62	มากที่สุด	4.62	มากที่สุด
รวม	3.99	มาก	4.24	มากที่สุด	4.10	มาก	4.13	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

โครงการส่งเสริมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นอีกหนึ่งโครงการที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการในหลายหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีเกิดการรวมกลุ่มและร่วมมือกันในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้มากขึ้นตลอดจนพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น โดยมีหน่วยงานภายในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนภาคเอกชนที่ร่วมสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการฯ ดังกล่าวให้ประสบผลสัมฤทธิ์ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการฯ ดังนี้

1) **ด้านการลดค่าใช้จ่าย** ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย ได้แก่ เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีในการบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพรวมถึงการใช้ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดิน มีเครื่องจักรของกลุ่มเพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิตจากการใช้แรงงานคน ทำให้มีการส่งเสริมการใช้โดรนฉีดพ่นยา สารเคมีและปุ๋ยชีวภาพ

2) **ด้านการเพิ่มผลผลิต** ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต ได้แก่ การเลือกใช้พันธุ์คุณภาพดีที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องจักรกลการเกษตร และจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

3) **ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต** ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ได้แก่ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น ใช้สารเคมีอย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร

4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มต้องมีความสามัคคีกันและมีความเข้มแข็ง บริหารจัดการการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์/เครื่องจักรในการผลิตร่วมกัน ต้องมีประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกษตรกรจะได้รับข่าวสารรับรู้โดยทั่วถึงกัน

5) ด้านการตลาด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด ได้แก่ มีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง เชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย รวมทั้งให้มีการทำ MOU กับผู้ประกอบการรายใหญ่ พัฒนาคุณภาพให้ตรงตามความต้องการของตลาด และเนื่องจากก่อนเข้าโครงการเกษตรกรบางส่วนซื้อเงินเชื่อจากร้านค้า/เถ้าแก่ เมื่อเก็บเกี่ยวต้องจำหน่ายผลผลิตให้แก่ร้านค้า/เถ้าแก่ ทำให้ไม่สามารถเลือกแหล่งจำหน่ายและต่อรองราคาได้ เมื่อมีการรวมกลุ่มทำให้เกษตรกรได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิตได้ด้วยตนเอง การขายผลผลิตจึงไม่ขึ้นอยู่กับร้านค้า/เถ้าแก่ (นายทุน)

6) ด้านความยั่งยืนของโครงการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการและสมัครใจพร้อมที่จะดำเนินงานตามที่โครงการกำหนด หน่วยงานภาครัฐต้องลงไปติดตามอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างกำลังใจแก่เกษตรกร มีการจัดทำแผนการผลิตและการตลาด ตลอดจนต้องมีการทำ MOU กับผู้ประกอบการและหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อวางแผนกิจกรรมในโครงการร่วมกับภาครัฐและเอกชนเพื่อความสำเร็จของโครงการ

2.2.4 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

โดยแต่ละพื้นที่เกษตรกรต่างพบปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการ มีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านการผลิต พบว่า แหล่งน้ำในการทำเกษตรไม่พอเพียงมากที่สุดร้อยละ 82.22 ซึ่งบางพื้นที่มีเพียงน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) เพียงแหล่งเดียว รองลงมา คือ โรคระบาด และศัตรูพืชร้อยละ 72.22 ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศคิดเป็นร้อยละ 67.22 อาทิ ฝนแล้ง น้ำท่วม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่มีผลกระทบกับเกษตรกรค่อนข้างมากทำให้ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตด้วย ลำดับถัดมา คือ ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 61.11 ขาดเงินทุนหมุนเวียนร้อยละ 48.89 ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่ร้อยละ 27.78 เกษตรกรสูงวัยคิดเป็นร้อยละ 16.11 ซึ่งส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก สอดคล้องกับปัจจุบันที่แรงงานด้านเกษตรมีค่อนข้างจำกัด หรือในบางพื้นที่ขาดแคลนต้องจ้างแรงงานนอกพื้นที่เข้ามาทดแทน เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มร้อยละ 6.11 และองค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลให้ปรับเปลี่ยนดีขึ้นร้อยละ 5.00

2) ด้านการตลาด พบว่า ระดับราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่ำร้อยละ 7.22 เนื่องจากไม่มีการรับซื้อผลผลิตที่ได้ทำข้อตกลง (MOU) ทั้งหมดในโครงการ สินค้าเกษตรปลอดภัยขายได้ในราคาทั่วไปร้อยละ 2.78

ทำให้ไม่พอใจเกษตรกรให้ทำการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และเกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่มกันผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 2.78

3) **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่า สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือร้อยละ 22.22 รองลงมาเป็นการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ทำได้ไม่ทั่วถึงร้อยละ 11.11 พื้นที่แปลงไกลกันหลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยากร้อยละ 6.67 และคณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่ม/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่มร้อยละ 1.67 (ตารางที่ 2.32)

ตารางที่ 2.32 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	หน่วย: ร้อยละ
1.ด้านการผลิต	
- ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร	82.22
- ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ (ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น)	67.22
- เกษตรกรสูงวัย ส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	16.11
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการกลุ่ม	6.11
- องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิม ๆ ไม่ส่งผลให้ปรับเปลี่ยนดีขึ้น	5.00
- ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	27.78
- โรคระบาด ศัตรูพืช	72.22
- ขาดเงินทุนหมุนเวียน	48.89
- ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	61.11
2.ด้านการตลาด	
- สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่พอใจให้ทำการผลิต	2.78
- ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่ำ	7.22
- เกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่มกันขายผลผลิต	2.78
3.ด้านการบริหารจัดการ	
- สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	11.11
- พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	6.67
- สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ	22.22
- คณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่ม/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	1.67

ที่มา: จากการสำรวจ ,2564

2.3 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

2.3.1 ผลได้ของโครงการ ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประเมินผล ประกอบด้วย เกษตรกรสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 180 ราย ผู้จัดการแปลง 12 ราย และเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด 6 ราย ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ สุรินทร์ อุบลราชธานี อำนาจเจริญ และยโสธร พื้นที่รวม 30,999.50 ไร่ เกษตรกร 1,448 ราย ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 เป็นเพศชายร้อยละ 49.26 และเพศหญิงร้อยละ 50.74 มีอายุเฉลี่ย 53.08 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.96 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.09 ราย จำแนกเป็นแรงงานภาคเกษตร 2.46 ราย แรงงานนอกภาคเกษตร 0.63 ราย และไม่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 0.87 ราย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 36.67 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.33 มีอายุเฉลี่ย 54.00 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.90 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.87 ราย จำแนกเป็นแรงงานภาคเกษตร 2.17 ราย แรงงานนอกภาคเกษตร 0.70 ราย และไม่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 1.03 ราย

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 50.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 50.00 มีอายุเฉลี่ย 58.13 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 4.00 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.24 ราย จำแนกเป็นแรงงานภาคเกษตร 2.72 ราย แรงงานนอกภาคเกษตร 0.52 ราย และไม่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 0.68 ราย

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 61.11 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 38.89 มีอายุเฉลี่ย 53.24 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 4.08 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.16 ราย แบ่งเป็นแรงงานภาคเกษตร 2.50 ราย แรงงานนอกภาคเกษตร 0.66 ราย และไม่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 0.91 ราย (ตารางที่ 2.33)

ตารางที่ 2.33 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. เพศ (ร้อยละ)				
- ชาย	36.67	50.00	61.11	49.26
- หญิง	63.33	50.00	38.89	50.74
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	54.00	52.00	53.24	53.08
3. จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	3.90	3.89	4.08	3.96
4. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)				
- อยู่ในวัยแรงงาน	2.87	3.24	3.16	3.09
- แรงงานภาคเกษตร	2.17	2.72	2.50	2.46
- แรงงานนอกภาคเกษตร	0.70	0.52	0.66	0.63
- ไม่อยู่ในวัยแรงงาน	1.03	0.68	0.91	0.87

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.2) ข้อมูลด้านการศึกษา พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 -2561 ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 60.98 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 19.90 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 13.79 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 3.49 จบการศึกษาระดับ ปวช. และจบการศึกษาระดับ ปวส. สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 0.92 ตามลำดับโดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 73.33 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 16.67 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 57.38 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 18.03 จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 16.39 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 4.92 จบการศึกษาระดับ ปวช. และจบการศึกษาระดับ ปวส. สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 1.64 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 52.22 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 26.67 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 13.33 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 5.56 จบการศึกษา ระดับ ปวช. และจบการศึกษาระดับ ปวส. สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 1.11 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.34)

ตารางที่ 2.34 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			ภาพรวม
	2559	2560	2561	
1.ระดับการศึกษา	100.00	100.00	100.00	100.00
- ไม่ได้ศึกษา	-	-	-	-
- ประถมศึกษา	73.33	57.38	52.22	60.98
- มัธยมศึกษาต้น	10.00	18.03	13.33	13.79
- มัธยมศึกษาปลาย	16.67	16.39	26.67	19.90
- ปวช.	-	1.64	1.11	0.92
- ปวส.	-	1.64	1.11	0.92
- ปริญญาตรี	-	4.92	5.56	3.49
- สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) ข้อมูลการประกอบอาชีพ พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยเกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชมากที่สุดร้อยละ 93.91 รองลงมา คือ รับจ้างภาคเกษตร และรับราชการ/เงินเดือนประจำ ในสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 2.40 ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 2.96 ร้อยละ 0.92 และรับจ้างนอกภาคเกษตรร้อยละ 0.37 ตามลำดับ สำหรับอาชีพเสริมเกษตรกรส่วนมากรับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 27.59 รองลงมา คือ การปลูกพืช ร้อยละ 20.37 ไม่ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 20.19 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 18.89 รับจ้างนอกภาคเกษตร ร้อยละ 13.70 ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 10.19 การทำประมงร้อยละ 2.78 รับราชการ/เงินเดือนประจำ ร้อยละ 1.48 รับงานมาทำที่บ้านร้อยละ 0.74 และอื่นๆ ร้อยละ 0.56 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

อาชีพหลัก

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชร้อยละ 93.34 รองลงมา คือ รับจ้างภาคเกษตร และรับราชการ/เงินเดือนประจำ สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชร้อยละ 95.08 รองลงมา คือ รับจ้างภาคเกษตร ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/เงินเดือนประจำในสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 1.64 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชร้อยละ 93.33 รองลงมา คือ รับจ้างภาคเกษตร และรับราชการ/เงินเดือนประจำในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 2.22 และรับจ้างนอกภาคเกษตรและค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

อาชีพเสริม

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพเสริมรับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 36.67 รองลงมา คือ ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 30.00 รับจ้างนอกภาคเกษตรร้อยละ 26.67 การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพเสริม คือ การปลูกพืชร้อยละ 36.67 รองลงมาคือ รับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 25.00 การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 20.00 ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 15.00 ไม่มีการประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 11.67 รับจ้างนอกภาคเกษตรร้อยละ 6.67 การทำประมงร้อยละ 5.00 และอื่นๆ ร้อยละ 1.67 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพเสริม คือ การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 30.00 รองลงมาคือ รับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 21.11 ไม่ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 18.89 การปลูกพืชร้อยละ 17.78 ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 8.89 รับจ้างนอกภาคเกษตรร้อยละ 7.78 รับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 4.44 การทำประมงร้อยละ 3.33 และรับงานมาทำที่บ้านร้อยละ 2.22 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.35)

ตารางที่ 2.35 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. อาชีพหลัก	100.00	100.00	100.00	100.00
- การปลูกพืช	93.34	95.08	93.33	93.91
- รับจ้างภาคเกษตร	3.33	1.64	2.22	2.40
- รับจ้างนอกภาคเกษตร	-	-	1.11	0.37
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	-	1.64	1.11	0.92
- รับราชการ/เงินเดือนประจำ	3.33	1.64	2.22	2.40
2. อาชีพเสริม ¹				
- การปลูกพืช	6.67	36.67	17.78	20.37
- การเลี้ยงสัตว์	6.67	20.00	30.00	18.89
- การประมง	-	5.00	3.33	2.78
- รับจ้างภาคเกษตร	36.67	25.00	21.11	27.59
- รับจ้างนอกภาคเกษตร	26.67	6.67	7.78	13.70
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	6.67	15.00	8.89	10.19
- รับงานมาทำที่บ้าน	-	-	2.22	0.74
- รับราชการ/เงินเดือนประจำ	-	-	4.44	1.48
- ไม่ประกอบอาชีพเสริม	30.00	11.67	18.89	20.19
- อื่นๆ	-	1.67	-	0.56

หมายเหตุ: อาชีพเสริม¹ เกษตรกร 1 ราย ทำอาชีพเสริมมากกว่า 1 อย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากใช้ประโยชน์เนื้อที่สำหรับปลูกพืชไร่ร้อยละ 99.63 รองลงมา คือ ที่นา ร้อยละ 60.19 ไม้ยืนต้นร้อยละ 15.00 ไม้ผลร้อยละ 8.70 แปลงผักร้อยละ 4.81 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 4.63 แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์และฟาร์มผสมผสาน ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 3.70 อื่นๆ ทางการเกษตรร้อยละ 1.85 และเพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 0.37 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากใช้ประโยชน์เนื้อที่สำหรับปลูกพืชไร่ร้อยละ 100 รองลงมา คือ ทำนาร้อยละ 46.67 ปลูกไม้ผล แปลงผัก คอกเลี้ยงปศุสัตว์ และอื่นๆ ทางการเกษตร ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากใช้ประโยชน์เนื้อที่สำหรับปลูกพืชไร่ร้อยละ 100 รองลงมา คือ ทำนาร้อยละ 75.00 ไม้ยืนต้นร้อยละ 25.00 ไม้ผลร้อยละ 11.67 แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์และฟาร์มผสมผสาน ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 6.67 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 5.00 และแปลงผักร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากใช้ประโยชน์เนื้อที่สำหรับปลูกพืชไร่ร้อยละ 100 รองลงมา คือ ที่นาร้อยละ 58.89 ปลูกไม้ยืนต้นร้อยละ 20.00 ปลูกไม้ผลร้อยละ 11.11 แปลงผักร้อยละ 7.78 คอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 5.56 แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์และฟาร์มผสมผสานในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 4.44 อื่นๆ ทาง การเกษตรร้อยละ 2.22 และเพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 1.11 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.36)

ตารางที่ 2.36 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. ที่นา	46.67	75.00	58.89	60.19
2. พืชไร่	100.00	100.00	100.00	100.00
3. ไม้ผล	3.33	11.67	11.11	8.70
4. ไม้ยืนต้น	-	25.00	20.00	15.00
5. แปลงผัก	3.33	3.33	7.78	4.81
6. คอกเลี้ยงปศุสัตว์	3.33	5.00	5.56	4.63
7. แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	6.67	4.44	3.70
8. เพาะเลี้ยงประมง	-	-	1.11	0.37
9. ฟาร์มผสม/ผสมผสาน	-	6.67	4.44	3.70
10. อื่นๆ ทางเกษตร	3.33	-	2.22	1.85

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 ราย ใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองมากกว่า 1 อย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.5) การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 รองลงมา คือ โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 45.93 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 35.93 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 23.33 โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร้อยละ 14.26 โครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงานร้อยละ 7.59 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 6.11 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 5.59 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่เกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ร้อยละ 2.96 โครงการตลาดสินค้าเกษตรร้อยละ 1.67 โครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 1.11 โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐร้อยละ 0.56 โครงการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU) และโครงการพัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 0.37 สำหรับโครงการอื่นๆ นอกหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกรไม่ได้มีการเข้าร่วมโครงการฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร้อยละ 100 รองลงมา คือ โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 43.33 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 16.67 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 10.00 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) และโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร้อยละ 100 รองลงมา คือ โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 66.67 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 50.00 โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร้อยละ 41.67 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 36.67 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 10.00 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 8.33 โครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน และโครงการตลาดสินค้าเกษตร ในสัดส่วน เท่ากันร้อยละ 5.00 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) และโครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 3.33 และโครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ ร้อยละ 1.67 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร้อยละ 100 รองลงมา คือ โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 54.44 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 27.78 โครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงานร้อยละ 17.78 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 10.00 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 10 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 3.33 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ร้อยละ 2.22 โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU) และโครงการพัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 1.11 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.37)

ตารางที่ 2.37 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์				
1. ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	100.00	100.00	100.00	100.00
2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	10.00	50.00	10.00	23.33
3. บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	-	41.67	1.11	14.26
4. บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)	3.33	3.33	2.22	2.96
5. พัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer	3.33	10.00	3.33	5.59
6. พัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ	-	1.67	-	0.56
7. แก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU)	-	-	1.11	0.37
8. พัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	-	-	1.11	0.37
9. ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน	-	5.00	17.78	7.59
10. พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP	-	8.33	10.00	6.11
11. ตลาดสินค้าเกษตร	-	5.00	-	1.67
12. เกษตรอินทรีย์	16.67	66.67	54.44	45.93
13. ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่	43.33	36.67	27.78	35.93
14. ช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	-	3.33	-	1.11
นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ถ้ามี)	-	-	-	-

หมายเหตุ: เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

2.1) ลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 89.47 รองลงมา คือ เช่าที่ดินร้อยละ 9.81 และทำฟัร้อยละ 0.72 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 90.00 รองลงมา คือ เช่าที่ดินร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 87.10 รองลงมา คือ เช่าที่ดินร้อยละ 12.90 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 91.30 รองลงมา คือเช่าที่ดินร้อยละ 6.52 และทำพรีร้อยละ 2.18 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.38)

2.2) ความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูก พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากไม่ทราบความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูกร้อยละ 38.12 รองลงมา คือ มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 22.71 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) ร้อยละ 21.22 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ร้อยละ 13.14 และมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกระดับความไม่เหมาะสม (N) ร้อยละ 4.81 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากไม่ทราบความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูกร้อยละ 56.67 รองลงมา คือ มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) ร้อยละ 30.00 และมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 13.33 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่ทราบความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูก ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 25.00 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากไม่ทราบความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูกร้อยละ 32.69 รองลงมา คือ มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 29.81 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกระดับความไม่เหมาะสม (N) ในสัดส่วนที่เท่ากันร้อยละ 14.42 และมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) ร้อยละ 8.66 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.38)

2.3) แหล่งน้ำสำหรับการทำการเกษตร พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 เกษตรกรส่วนมากอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 98.89 รองลงมา บ่อบาดาล ร้อยละ 11.48 กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 9.63 บ่อน้ำ ฝ ไร่นาร้อยละ 5.55 โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 4.44 แหล่งน้ำธรรมชาติ (สูบน้ำเอง) ร้อยละ 2.96 อื่นๆ (บ่อบาดาล พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบน้ำหยด โครงการเก็บกักน้ำของรัฐบาล คลองธรรมชาติ) ร้อยละ 2.22 ระบบชลประทานร้อยละ 1.11 และโครงการเอกชนสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 0.74 ตามลำดับ ดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 96.67 รองลงมา คือ บ่อบาดาลร้อยละ 13.33 บ่อน้ำ ฝ ไร่นาร้อยละ 10.00 และอื่นๆ (บ่อบาดาล พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบน้ำหยด โครงการเก็บกักน้ำของรัฐบาล คลองธรรมชาติ) ร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 100 รองลงมา คือ กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 26.67 บ่อบาดาลร้อยละ 17.78 โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 13.33 แหล่งน้ำธรรมชาติ (สูบน้ำเอง) ร้อยละ 8.89 บ่อน้ำ ฝ ไร่นาร้อยละ 4.44 ระบบชลประทาน โครงการเอกชนสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และอื่นๆ (บ่อบาดาล) พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบน้ำหยด โครงการเก็บกักน้ำของรัฐบาล คลองธรรมชาติ) ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 2.22 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 100 รองลงมา บ่อบาดาลร้อยละ 3.33 บ่อน้ำ ฦ ไร้ณา กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 2.22 ระบบชลประทาน และอื่นๆ (บ่อบาดาล พลังงานแสงอาทิตย์ ระบบน้ำหยด โครงการเก็บกักน้ำของรัฐบาล คลองธรรมชาติ) ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 1.11 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.38)

ตารางที่ 2.38 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. ลักษณะการถือครองพื้นที่	100.00	100.00	100.00	100.00
- ตนเอง	90.00	87.10	91.30	89.47
- เช่า	10.00	12.90	6.52	9.81
- ทำฟรี	-	-	2.18	0.72
2. ความเหมาะสมของพื้นที่	100.00	100.00	100.00	100.00
- S1 (Highly Suitable)	30.00	25.00	8.66	21.22
- S2 (Moderately Suitable)	13.33	25.00	29.81	22.71
- S3 (Marginally Suitable)	-	25.00	14.42	13.14
- N (Not Suitable)	-	-	14.42	4.81
- ไม่ทราบ	56.67	25.00	32.69	38.12
3. แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่ ¹				
- ธรรมชาติ (น้ำฝน)	96.67	100.00	100.00	98.89
- ระบบชลประทาน	-	2.22	1.11	1.11
- แหล่งน้ำธรรมชาติ (สูบเอง)	-	8.89	-	2.96
- บ่อน้ำ ฦ ไร้ณา	10.00	4.44	2.22	5.55
- บ่อบาดาล	13.33	17.78	3.33	11.48
- โครงการราชการสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	-	13.33	-	4.44
- โครงการเอกชนสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	-	2.22	-	0.74
- กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	-	26.67	2.22	9.63
- อื่นๆ (บ่อบาดาล พลังงานแสงอาทิตย์ โครงการเก็บกักน้ำของรัฐบาล, คลองธรรมชาติ)	3.33	2.22	1.11	2.22

หมายเหตุ: แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่¹ : เกษตรกรใช้น้ำมากกว่า 1 แหล่ง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.4) การได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีนสำคัญสำหรับพบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 ประกอบด้วย สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร รองลงมา คือ หน่วยงานภาคเอกชนร้อยละ 26.30 ได้แก่ โรงงานแปงมันสำปะหลัง โดยเข้ามาส่งเสริม/สนับสนุนในเรื่องการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดูแลรักษา คุณภาพผลผลิต (%แป้ง) รวมถึงราคาซื้อขายหัวมันสำปะหลัง และหน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 19.63 ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ตำบลร้อยละ 18.15 โดยเข้ามาส่งเสริม/สนับสนุนในเรื่องของการขอใบอนุญาต และการขอความช่วยเหลือในเรื่องแหล่งน้ำ และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดร้อยละ 1.48 โดยเข้ามาส่งเสริม/สนับสนุนในเรื่องของการทำข้อตกลง MOU ตามลำดับ ดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 รองลงมา คือ หน่วยงานภาครัฐ นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 16.67 และหน่วยงานภาคเอกชนร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 รองลงมา คือ หน่วยงานภาครัฐ นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคเอกชน ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 35.56 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 รองลงมา คือ หน่วยงานภาคเอกชนร้อยละ 36.67 และหน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 6.66 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.39)

ตารางที่ 2.39 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ¹	100.00	100.00	100.00	100.00
2. หน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	16.67	35.56	6.66	19.63
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	-	-	-	-
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัด	-	-	4.44	1.48
- องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล	16.67	35.56	2.22	18.15
3. หน่วยงานภาคเอกชน	6.67	35.56	36.67	26.30
- โรงงานแปงมันสำปะหลัง	6.67	35.56	36.67	26.30

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนมากกว่า 1 หน่วยงาน

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์¹ อาทิ สนง.เกษตรจังหวัด/อำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สนง.ปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สนง.ประมงจังหวัด/อำเภอ สนง.สหกรณ์จังหวัด สนง.ตรวจบัญชีสหกรณ์

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.5) การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำแนกออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการถ่ายทอดความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม (2) ด้านการสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล (3) ด้านการให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ (4) ด้านการส่งเสริมด้านการตลาด (5) ด้านการศึกษาดูงาน (6) ด้านการมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ (7) ด้านการเพิ่มมูลค่าการผลิต/การตลาด และ (8) ด้านการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการถ่ายทอดความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการวางแผนบริหารจัดการกลุ่มและนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 92.87 เพื่อให้มีการวางแผนการผลิตร่วมกัน รองลงมาคือ ด้านพืชร้อยละ 90.29 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตมันสำปะหลัง ด้านการปรับปรุงดินร้อยละ 90.00 เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตร้อยละ 74.18 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 71.05 อบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 70.70 การรวมกลุ่มกันผลิตร้อยละ 60.47 การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 59.8 การรับรองมาตรฐานร้อยละ 56.11 และการพัฒนา Smart Farmer ร้อยละ 15.73 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการถ่ายทอด ความรู้การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม และนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 88.89 รองลงมา คือ ด้านพืชร้อยละ 73.33 การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตร้อยละ 72.00 ด้านการปรับปรุงดินร้อยละ 70.00 การพัฒนาการตลาด ร้อยละ 52.17 อบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 51.72 การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต และการรวมกลุ่ม กันผลิต สัตส่วนเท่ากันร้อยละ 22.73 การพัฒนา Smart Farmer ร้อยละ 11.76 และการรับรองมาตรฐานร้อยละ 4.76 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการถ่ายทอด ความรู้ด้านพืช ด้านการปรับปรุงดินและนำไปปฏิบัติมากที่สุด สัตส่วนเท่ากันร้อยละ 100 รองลงมา คือ การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 98.21 การวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 96.55 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 90.24 อบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 88.37 การรับรองมาตรฐานร้อยละ 85.96 การรวมกลุ่มกันผลิตร้อยละ 83.33 การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตร้อยละ 76.92 และการพัฒนา Smart Farmer ร้อยละ 21.43 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการถ่ายทอด ความรู้ด้านการปรับปรุงดินและนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 100 รองลงมา คือ ด้านพืชร้อยละ 97.53 การวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 93.18 การรับรองมาตรฐานร้อยละ 77.61 การรวมกลุ่มกันผลิตร้อยละ 75.34 การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตร้อยละ 73.61 อบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 72.00 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 70.73 การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 58.44 และการพัฒนา Smart Farmer ร้อยละ 14.00 ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนแหล่งน้ำ ปัจจัยการผลิต และเครื่องจักรกลทางการเกษตร พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและนำไปใช้ประโยชน์ มากที่สุดร้อยละ 92.00 เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายการผลิตให้กับเกษตรกร รองลงมา คือ การสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรร้อยละ 81.81 เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้กับเกษตรกร และการสนับสนุนแหล่งน้ำร้อยละ 35.83 เพื่อใช้ในการทำการเกษตร ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการสนับสนุน ปัจจัยการผลิตและนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดร้อยละ 96.00 ได้แก่ ปุ๋ย ต้นพันธุ์/ท่อนพันธุ์ วัสดุปรับปรุงดิน อุปกรณ์น้ำหยด และถังหมักกาลา รองลงมา คือ การสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรในรูปกลุ่มร้อยละ 73.33 ได้แก่ รถไถ รถตัก เครื่องระเบิดดินดาน เครื่องบด เครื่องสับ เครื่องปลูกกาลา และการสนับสนุนแหล่งน้ำ ในรูปกลุ่มร้อยละ 35.71 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการสนับสนุน ปัจจัยการผลิตและนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดร้อยละ 100 ได้แก่ ปุ๋ย ต้นพันธุ์/ท่อนพันธุ์ วัสดุปรับปรุงดิน ฯลฯ รองลงมา คือ การสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรในรูปกลุ่มร้อยละ 92.11 ได้แก่ เครื่องระเบิดดินดาน เครื่องปลูก เครื่องสับ ฯลฯ และการสนับสนุนแหล่งน้ำในรูปกลุ่มร้อยละ 38.46 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ย ต้นพันธุ์/ท่อนพันธุ์ วัสดุปรับปรุงดิน อุปกรณ์น้ำหยด ฯลฯ และเครื่องจักรกลทางการเกษตรในรูปกลุ่ม ได้แก่ ผานชุด เครื่องปลูก เครื่องสับ เครื่องระเบิดดินดาน รถไถ ฯลฯ สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 80.00 รองลงมา คือ การสนับสนุนแหล่งน้ำในรูปกลุ่มร้อยละ 33.33 ตามลำดับ

ด้านการให้บริการตรวจค่าวิเคราะห์/อื่นๆ พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 91.30 โดยมีการปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ และใส่ปูนมาร์ล/โดโลไมท์ เพื่อปรับความเป็นกรดต่าง ส่วนเกษตรกรร้อยละ 8.70 ยังไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์ดิน ด้านการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำส่วนมากยังไม่ได้รับการตรวจ วิเคราะห์คุณภาพน้ำร้อยละ 96.89 ส่วนเกษตรกรร้อยละ 3.11 ได้รับการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำและนำไปใช้ประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 90.00 ส่วนเกษตรกรร้อยละ 10.00 ยังไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์ดิน และเกษตรกรยังไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำร้อยละ 100

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 91.67 ส่วนเกษตรกรร้อยละ 8.33 ยังไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์ดิน ด้านการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำส่วนมากยังไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำร้อยละ 90.68 ส่วนเกษตรกรร้อยละ 9.32 ได้รับการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำและนำไปใช้ประโยชน์

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 92.22 ส่วนเกษตรกรร้อยละ 7.78 ยังไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์ดิน และเกษตรกรยังไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำร้อยละ 100

ด้านการส่งเสริมด้านการตลาด พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากมีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU) และได้นำผลผลิตไปจำหน่ายโรงงานแปรงมันสำปะหลังที่อยู่ไม่ไกลจากพื้นที่ร้อยละ 82.59 ส่วนเกษตรกรร้อยละ 17.41 ไม่มีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU) ร้อยละ 83.33 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 16.67 ไม่มีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU)

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU) ร้อยละ 93.33 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 6.67 ไม่มีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU)

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU) ร้อยละ 71.11 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 28.89 ไม่มีการทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU)

ด้านการศึกษาดูงาน พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากได้รับประโยชน์จากการศึกษาดูงานร้อยละ 82.78 เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานการผลิต มันสำปะหลัง ให้มีคุณภาพจากกลุ่มแปลงใหญ่ที่ประสบผลสำเร็จแล้ว การปลูกมันสำปะหลังโดยใช้ระบบ น้ำหยด การปลูกมันอินทรีย์ รวมถึงการศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โรงเรียนแบ่งมันสำปะหลัง และบริษัท อุบล ไบโอดี เอทานอล จำกัด (มหาชน) ส่วนเกษตรกรร้อยละ 17.22 ไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาดูงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับประโยชน์จากการศึกษาดูงาน ร้อยละ 63.33 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 36.67 ไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาดูงาน

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับประโยชน์จากการศึกษาดูงาน ร้อยละ 98.33 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 1.67 ไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาดูงาน

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากได้รับประโยชน์จากการศึกษาดูงาน ร้อยละ 86.67 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 13.33 ไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาดูงาน

ด้านการมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากได้เข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ร้อยละ 74.88 โดยเป็นแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้การ ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ที่ตำบลเดียวกัน อำเภอเดียวกัน หรือต่างอำเภอ เพื่อเป็นแปลงตัวอย่าง ในการศึกษา และพัฒนาการผลิตมันสำปะหลัง ส่วนเกษตรกรร้อยละ 25.12 ไม่ได้เข้าชมแปลงสาธิต/แปลง เรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ร้อยละ 83.33 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 16.67 ไม่ได้เข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ร้อยละ 81.67 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 18.33 ไม่ได้เข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ร้อยละ 59.63 ส่วน เกษตรกรร้อยละ 40.37 ไม่ได้เข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้

ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากมีการรับรองมาตรฐานมากที่สุดร้อยละ 60.19 รองลงมา คือ การเชื่อมโยงตลาดร้อยละ

57.22 เพื่อหาช่องทางการจำหน่ายผลผลิตที่มีมาตรฐาน ได้รับผลตอบแทนที่ยุติธรรมไม่โดนกดราคา และการแปรรูปผลผลิตเป็นมันเส้นและหัวมันสะอาดเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาดร้อยละ 30.19 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาดมากที่สุด ร้อยละ 40.00 รองลงมา คือ การรับรองมาตรฐานร้อยละ 26.67 และการเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีการรับรองมาตรฐาน และการเชื่อมโยงตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 88.33 และการแปรรูปร้อยละ 38.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการเชื่อมโยงตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาดมากที่สุด ร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ การรับรองมาตรฐานร้อยละ 65.56 และการแปรรูปร้อยละ 12.22 ตามลำดับ

ด้านการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ส่วนมากมีการทำเกษตรผสมผสานเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มากที่สุด ร้อยละ 75.74 รองลงมา คือ การปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 60.19 เพื่อให้ได้ผลผลิตที่หลากหลาย และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการทำเกษตรผสมผสานเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มากที่สุด ร้อยละ 60.00 รองลงมา คือ การปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 56.67 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการทำเกษตรผสมผสานเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มากที่สุด ร้อยละ 95.00 รองลงมา คือ การปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 68.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการทำเกษตรผสมผสานเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มากที่สุด ร้อยละ 72.22 รองลงมา คือ การปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 55.56 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.40)

ตารางที่ 2.40 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงปี							
	2559		2560		2561		ภาพรวม	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. การถ่ายทอดองค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม								
- ด้านพืช	73.33	26.67	100.00	-	97.53	2.47	90.29	9.71
- ด้านการปรับปรุงดิน	70.00	30.00	100.00	-	100.00	-	90.00	10.00
- ด้านการรวมกลุ่ม								
- การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม	88.89	11.11	96.55	3.45	93.18	6.82	92.87	7.13
- การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต	22.73	77.27	98.21	1.79	58.44	41.56	59.80	40.20
- การรวมกลุ่มกันผลิต	22.73	77.27	83.33	16.67	75.34	24.66	60.47	39.53
- การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต	72.00	28.00	76.92	23.08	73.61	26.39	74.18	25.82
- การรับรองมาตรฐาน	4.76	95.24	85.96	14.04	77.61	22.39	56.11	43.89
- การพัฒนาการตลาด	52.17	47.83	90.24	9.76	70.73	29.27	71.05	28.95
- การพัฒนา Smart Farmer	11.76	88.24	21.43	78.57	14.00	86.00	15.73	84.27
- อบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	51.72	48.28	88.37	11.63	72.00	28.00	70.70	29.30
2. การสนับสนุน								
- แหล่งน้ำ	35.71	64.29	38.46	61.54	33.33	66.67	35.83	64.17
- ปัจจัยการผลิต	96.00	4.00	100.00	-	80.00	20.00	92.00	8.00
- เครื่องจักรกลทางการเกษตร	73.33	26.67	92.11	7.89	80.00	20.00	81.81	18.19
3. การให้บริการตรวจวิเคราะห์/อื่นๆ								
- ตรวจวิเคราะห์ดิน	90.00	10.00	91.67	8.33	92.22	7.78	91.30	8.70
- ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ	-	100.00	9.32	90.68	-	100.00	3.11	96.89
4. การส่งเสริมด้านการตลาด (MOU)	83.33	16.67	93.33	6.67	71.11	28.89	82.59	17.41
5. การศึกษาดูงาน	63.33	36.67	98.33	1.67	86.67	13.33	82.78	17.22
6. การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้	83.33	16.67	81.67	18.33	59.63	40.37	74.88	25.12
7. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด								
- รับรองมาตรฐาน	26.67	73.33	88.33	11.67	65.56	34.44	60.19	39.81
- แปรรูป	40.00	60.00	38.33	61.67	12.22	87.78	30.19	69.81
- เชื่อมโยงตลาด	16.67	83.33	88.33	11.67	66.67	33.33	57.22	42.78
8. การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้								
- เกษตรผสมผสาน	60.00	40.00	95.00	5.00	72.22	27.78	75.74	24.26
- พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย	56.67	43.33	68.33	31.67	55.56	44.44	60.19	39.81

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.3.2 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

1) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) ด้านการพัฒนาการตลาด รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต

ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,497.73 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,426.15 บาทต่อไร่ ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลง 71.58 บาทต่อไร่ (ร้อยละ -4.78) โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตลดลง เนื่องจากในปี 2560 และปี 2561 เกษตรกรส่วนมากลดปริมาณการใช้สารเคมีโดยมีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.41)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,413.53 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,559.46 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 145.93 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 10.32)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,671.07 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,364.95 บาทต่อไร่ ลดลง 306.12 บาทต่อไร่ (ร้อยละ -18.32)

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,408.59 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,354.04 บาทต่อไร่ ลดลง 54.55 บาทต่อไร่ (ร้อยละ -3.87)

ค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน พบว่า ภาพรวมของของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,513.21 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,636.33 บาทต่อไร่ ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 123.12 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 4.90) โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายด้านแรงงานเพิ่มขึ้นมาจากค่าจ้างแรงงานเก็บเกี่ยวที่เพิ่มขึ้นตามปริมาณผลผลิต (ตารางที่ 2.42)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,328.65 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,579.95 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 251.30 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 10.79)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,589.14 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,628.33 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 39.19 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 1.51)

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,621.83 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,700.70 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 78.87 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.01)

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต

ภาพรวมของของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 3,786.41 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 4,901.02 กิโลกรัมต่อไร่ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1,114.61 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 29.44) โดยสาเหตุที่ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากเกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องเช่น การปรับปรุงดิน โดยการทำ ปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพใช้เอง การลดใช้สารเคมี การคัดเลือก
ท่อนพันธุ์ที่มีคุณภาพดี และมีการดูแลเอาใจใส่มากขึ้น ทำให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 2.43)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 4,958.33 กิโลกรัมต่อไร่ หลัง
เข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 5,881.67 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 923.34 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 18.62)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 3,174.17 กิโลกรัมต่อไร่ หลัง
เข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 4,439.17 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 1,265.00 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 39.85)

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 3,226.73 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้า
ร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 4,382.22 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 1,155.49 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 35.81)

ตารางที่ 2.41 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ
มันสำปะหลัง	1,413.53	1,559.46	145.93	10.32	1,671.07	1,364.95	-306.12	-18.32	1,408.59	1,354.04	-54.55	-3.87	1,497.73	1,426.15	-71.58	-4.78

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.42 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ
มันสำปะหลัง	2,328.65	2,579.95	251.30	10.79	2,589.14	2,628.33	39.19	1.51	2,621.83	2,700.70	78.87	3.01	2,513.21	2,636.33	123.12	4.90

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.43 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ
มันสำปะหลัง	4,958.33	5,881.67	923.24	18.62	3,174.17	4,439.17	1,265.00	39.85	3,226.73	4,382.22	1,155.49	35.81	3,786.41	4,901.02	1,114.61	29.44

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 11.11 แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 57.04 รองลงมา คือ มาตรฐาน GAP ร้อยละ 31.11 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกร ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานทั้งมาตรฐาน GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากไม่ผลิตสินค้าตามมาตรฐานโดยจำหน่ายในรูปแบบห้วมันสดคละให้แก่ลานมันและโรงแปงในพื้นที่

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 33.33 แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 71.11 รองลงมา คือ มาตรฐาน GAP ร้อยละ 60.00 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 33.33 แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 100 รองลงมา คือ มาตรฐาน GAP ร้อยละ 33.33 ตามลำดับ(ตารางที่ 2.44)

ตารางที่ 2.44 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงปี							
	2559		2560		2561		ภาพรวม	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1. มาตรฐาน GAP	-	-	33.33	60.00	-	33.33	11.11	31.11
2. เกษตรอินทรีย์	-	-	-	71.11	33.33	100.00	11.11	57.04

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานมากกว่า 1 ชนิด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต

การจัดหาปัจจัยการผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 97.41 แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตคิดเป็นร้อยละ 52.97 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งสมาชิกภายในกลุ่มมีการร่วมมือ มีความสามัคคี มีการบริหารจัดการที่ดี ช่วยเหลือเงินทุนซึ่งกันและกัน โดยไม่คิดดอกเบี้ย รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตคิดเป็นร้อยละ 16.67

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด คิดเป็นร้อยละ 93.33 และซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดคิดเป็นร้อยละ 1.11 เนื่องจากเกษตรกรมีการกู้ยืมระยะสั้นจาก ธกส. เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการผลิต และซื้อปัจจัยการผลิตผ่านร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการได้ในราคาถูก แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตคิดเป็นร้อยละ 86.67

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิต ในราคาเท่ากับราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 98.89 และซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดคิดเป็นร้อยละ 1.11 เนื่องจากเกษตรกรที่ลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐที่ ธ.ก.ส. สามารถนำบัตรสวัสดิการมาซื้อปัจจัยการผลิตผ่านร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการได้ในราคาถูก แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตคิดเป็นร้อยละ 55.56 (ตารางที่ 2.45)

การจำหน่ายผลผลิต พบว่า ภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 99.26 และเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 0.74 หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 66.15 และส่วนที่เหลือยังคงจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 33.85 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นมาจากการรวมกลุ่มวางแผนการผลิตเพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตไม่ให้มีมากเกินไปเกินความต้องการ (Supply Control) มีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน รวมถึงการได้รับการอบรมรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป ไม่มีอำนาจต่อรอง หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 66.77

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป ไม่มีอำนาจต่อรอง หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 75.00

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 97.78 และเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 2.22 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 56.67 และส่วนที่เหลือยังคงจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 43.33 (ตารางที่ 2.45)

1.5) ด้านการพัฒนาการตลาด

ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วย

วิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 65.74 และส่วนที่เหลือร้อยละ 34.26 เกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 73.33 โดยทำ MOU กับโรงแปง และสามารถจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลงไว้ โดยให้ราคาสูงกว่าราคาในท้องตลาด 0.10 บาท เนื่องจากมีการแข่งขันทางการตลาด ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 26.67 จะนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ลานมัน และโรงแปงที่อยู่ใกล้เคียงในพื้นที่โดยขายได้ในราคาตลาดทั่วไป

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 68.33 โดยมีการรวมกลุ่มไปจำหน่าย ผลผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน คุณภาพดีเปอร์เซ็นต์แป้งสูง ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 31.67 จะนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ลานมัน และโรงแปงที่อยู่ใกล้เคียงในพื้นที่ โดยขายได้ในราคาตลาดทั่วไป

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 55.56 โดยการทำ MOU กับโรงแปง ทำให้ราคาผลผลิตดีขึ้น และมีสถานที่รองรับผลผลิตที่แน่นอน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 44.44 สาเหตุมาจากเกษตรกรส่วนมากเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่พร้อมกัน ทำให้การนำผลผลิตไปจำหน่ายยังคงอยู่ในรูปแบบต่างคนต่างขาย (ตารางที่ 2.45)

ตารางที่ 2.45 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงปี							
	2559		2560		2561		ภาพรวม	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1. การบริหารจัดการกลุ่ม								
- การจัดหาปัจจัยการผลิต	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
- ซื้อได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาด	-	16.67	6.67	86.67	1.11	55.56	2.59	52.97
- ซื้อได้ในราคาท้องตลาด	100.00	83.33	93.33	13.33	98.89	44.44	97.41	47.03
- การจำหน่ายผลผลิต	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
- สามารถต่อรองราคาได้	-	66.77	-	75.00	2.22	56.67	0.74	66.15
- ไม่สามารถต่อรองราคาได้	100.00	33.23	100.00	25.00	97.78	43.33	99.26	33.85
2. การตลาด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
- จำหน่ายโดยทำข้อตกลง (MOU)	-	73.33	-	68.33	-	55.56	-	65.74
- ไม่ได้ทำข้อตกลง (MOU)	100.00	26.67	100.00	31.67	100.00	44.44	100.00	34.26

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านรายได้ 2) ด้านการลดใช้สารเคมี 3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) ด้านการรวมกลุ่มดำเนินการของเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1) ด้านรายได้ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการมีรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการ (เกษตรผสมผสาน และการแปรรูป ฯลฯ) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีรายได้เสริมนอกเหนือจากการปลูกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรผสมผสาน เช่น ปลูกผักขาย เลี้ยงสัตว์ เก็บผลผลิตส่วนหนึ่งไว้บริโภคเองทำให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดลง

1.2) ด้านการลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดการใช้สารเคมี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เนื่องจากทำให้ส่งผลดีต่อสุขภาพ จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีปรับปรุงดิน โดยเปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เช่น รวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก แต่ยังคงมีเกษตรกรที่ใช้สารเคมีอยู่ เพียงแต่ปรับเปลี่ยนมาใช้ในปริมาณที่ลดลง

1.3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มแปลงใหญ่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 จากการสำรวจ พบว่า หน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน ดังนี้ สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานประมง จังหวัด/อำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด นอกจากนี้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดได้ให้ความรู้ในการทำข้อตกลง (MOU) เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความช่วยเหลือในเรื่องการขอใบอนุญาต และการขอใช้น้ำ

1.4) ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต ร่วมกันทำปัจจัยการผลิตใช้เอง ได้แก่ ปุ๋ยสั่งตัด ปุ๋ยหมัก และน้ำหมัก โดยนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาใช้ รวมไปถึงมีการวางแผนการผลิตร่วมกัน จากการประชุมกลุ่มเป็นประจำทุกเดือน ส่วนการนำผลผลิตไปจำหน่ายร่วมกัน จะนำไปจำหน่ายที่โรงแปงที่ทำ MOU ไว้ ทำให้สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดทั่วไป (ตารางที่ 2.46)

ตารางที่ 2.46 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

รายการ	แปลงใหญ่							
	ปี 2559		ปี 2560		ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านรายได้	2.87	ปานกลาง	4.40	มากที่สุด	3.86	มาก	3.71	มาก
2. ด้านการลดใช้สารเคมี	3.50	มาก	3.93	มาก	4.18	มาก	3.87	มาก
3. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.57	มากที่สุด	4.23	มากที่สุด	4.19	มาก	4.33	มากที่สุด
4. ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	3.60	มาก	4.27	มากที่สุด	3.91	มาก	3.93	มาก
รวม	3.64	มาก	4.21	มากที่สุด	4.04	มาก	3.96	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ

ความพึงพอใจต่อโครงการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 แบ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด 5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม 7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง และ 8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รายละเอียดดังนี้

3.1) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดค่าใช้จ่ายการผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายการผลิตเพิ่มขึ้นจากค่าจ้างแรงงานเก็บเกี่ยวที่เพิ่มขึ้นตามปริมาณผลผลิต ประกอบกับราคาปัจจัยการผลิตมีการปรับราคาสูงขึ้น

3.2) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกและการดูแลรักษา รวมถึงการใส่ปุ๋ยในปริมาณที่เหมาะสม

3.3) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรส่วนมากจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบมันสดคละ

3.4) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) กับโรงแปง และสามารถจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลงไว้ โดยให้ราคาสูงกว่าราคาในท้องตลาด ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) จะนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ลานมัน และโรงแปงที่อยู่ใกล้ในพื้นที่ โดยขายได้ในราคาตลาดทั่วไป

3.5) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 จากการสำรวจ พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มมีความโปร่งใส มีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง และสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือสมัครใจกัน

3.6) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการกลุ่มแปลงใหญ่ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 จากการสำรวจ พบว่า การดำเนินการของกลุ่มมีความเข้มแข็ง โดยเริ่มตั้งแต่วางแผนการผลิต ร่วมกันทำปัจจัยการผลิตใช้เอง ไปจนถึงร่วมกันนำผลผลิตไปจำหน่าย

3.7) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อความสามารถในการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 จากการสำรวจ พบว่า ผู้จัดการแปลงมีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำในการหาความรู้ใหม่ๆ มาแนะนำ และถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้รับความรู้เพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาแปลงของตนเอง

3.8) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรได้นำปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ที่ได้รับมาใช้ประโยชน์ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินการของกลุ่มแปลงใหญ่ (ตารางที่ 2.47)

ตารางที่ 2.47 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

รายการ	แปลงใหญ่							
	ปี 2559		ปี 2560		ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การลดค่าใช้จ่ายการผลิต	3.70	มาก	4.37	มากที่สุด	4.33	มากที่สุด	4.13	มาก
2. การเพิ่มผลผลิต	3.97	มาก	4.25	มากที่สุด	4.28	มากที่สุด	4.17	มาก
3. การพัฒนาคุณภาพผลผลิต	4.00	มาก	4.24	มากที่สุด	4.16	มาก	4.13	มาก
4. การเชื่อมโยงตลาด	4.30	มากที่สุด	4.40	มากที่สุด	4.02	มาก	4.24	มากที่สุด
5. การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่	4.37	มากที่สุด	4.59	มากที่สุด	4.21	มากที่สุด	4.39	มากที่สุด
6. การดำเนินการกลุ่มแปลงใหญ่	4.23	มากที่สุด	4.44	มากที่สุด	4.07	มาก	4.25	มากที่สุด
7. ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง	4.33	มากที่สุด	4.60	มากที่สุด	4.40	มากที่สุด	4.44	มากที่สุด
8. การส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	4.50	มากที่สุด	4.27	มากที่สุด	4.16	มาก	4.31	มากที่สุด
รวม	4.18	มาก	4.40	มากที่สุด	4.20	มาก	4.26	มากที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.3.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นโครงการสำคัญที่เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มและร่วมมือกันในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้มากขึ้น ตลอดจนพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการมากขึ้น โดยมีหน่วยงานทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนภาคเอกชนที่ร่วมสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวให้ประสบผลสัมฤทธิ์ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ดังนี้

1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบำรุงดิน โดยหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้สารชีวภัณฑ์ ใช้ปุ๋ยพืชสดแทนปุ๋ยเคมีมากขึ้น เพิ่มขึ้นตอนในการดูแลรักษา เลือกรูปวิธีการปรับปรุงดินตามคำแนะนำทางวิชาการและความเหมาะสมของพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายการผลิตเพิ่มขึ้นจากค่าจ้างแรงงานเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง ที่เพิ่มขึ้นตามปริมาณผลผลิต ประกอบกับ ราคาปัจจัยการผลิตมีการปรับราคาสูงขึ้น

2) ด้านการเพิ่มผลผลิต พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ เกษตรกรมีการนำดินไปตรวจหาค่าวิเคราะห์ และนำมาปรับสัดส่วนการใส่ปุ๋ย ลดการใส่ปุ๋ยเคมี เพิ่มการบำรุงดูแลรักษามากขึ้น ได้รับการสนับสนุนความรู้เพิ่มเติม เช่น การผสมปุ๋ยใช้เอง การปรับปรุงบำรุงดิน การไถเตรียมดินหลายรอบ การคัดเลือกต้นพันธุ์ที่สมบูรณ์มาปลูก การป้องกันโรคพืช และกำจัดศัตรูพืช

3) **ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น มาตรฐาน GAP เกษตรอินทรีย์ การนำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการทำระเบิดดินดาน คัดเลือกต้นพันธุ์ การดูแลรักษา และปรับช่วงอายุการเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร ส่งเสริมและต่อยอดให้กลุ่มที่เข้มแข็งมีศักยภาพ

4) **ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ คณะกรรมการกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดี มีการรวมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกัน ในเรื่องการผลิตและการตลาด โดยเกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน มีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทำให้ซื้อได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มทำปัจจัยการผลิตใช้เองเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการผลิต มีการวางแผน การผลิตร่วมกัน รวมถึงแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ

5) **ด้านการตลาด** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ เกษตรกรในกลุ่มแปลงใหญ่มีการทำ MOU เพื่อนำผลผลิตไปจำหน่ายร่วมกัน ทำให้สามารถต่อรองราคาผลผลิตกับแหล่งรับซื้อได้ และได้ผลตอบแทนสูงกว่า รวมถึงการสนับสนุนเรื่องช่องทางการขาย มีที่จำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน และไม่โดนกดราคา

6) **ด้านความยั่งยืนของโครงการ** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ คือ มีการประชุมวางแผนร่วมกันของกลุ่มกับภาครัฐและเอกชนเพื่อความต่อเนื่องของโครงการ โดยดำเนินการร่วมกันแบบกลุ่มในทุกกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายสื่อสารกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ เช่น ไลน์กลุ่ม เป็นต้น

2.3.4 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ภาพรวม ปี 2559-2561 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการ รายละเอียดมีดังนี้

1) **ด้านการผลิต** พบว่า เกษตรกรส่วนมากประสบปัญหาเรื่องแหล่งน้ำในการทำเกษตรไม่เพียงพอมากที่สุดร้อยละ 76.85 รองลงมา คือ ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศร้อยละ 73.33 ขาดเงินทุนหมุนเวียนร้อยละ 61.30 ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 56.85 โรคระบาด ศัตรูพืชร้อยละ 55.37 เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มร้อยละ 11.85 เกษตรกรสูงวัยส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบากร้อยละ 38.70 ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่ร้อยละ 31.67 องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนร้อยละ 15.18 เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มร้อยละ 43.89 และอื่นๆ ได้แก่ ขาดแคลนวัสดุปรับปรุงดิน สารชีวภัณฑ์ ร้อยละ 5.93 ตามลำดับ

2) **ด้านการตลาด** พบว่า เกษตรกรส่วนมากประสบปัญหาเรื่องราคาซื้อขายผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด มากที่สุดร้อยละ 24.26 รองลงมา คือ ราคาดัชนีสำหรับหลังปลอดภัย (GAP) จำหน่ายได้ในราคาทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 11.67 ซึ่งไม่จูงใจให้กลุ่มทำการผลิตตามมาตรฐาน GAP เนื่องจากการผลิตมีกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติและใช้เวลามากกว่าแต่จำหน่ายได้ในราคาไม่แตกต่างกัน แหล่งรับซื้อผลผลิตอยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่ไม่คุ้มกับการนำไปจำหน่ายร้อยละ 8.52 ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของเอกชนมีหลายขั้นตอน ไม่สะดวกนำไปจำหน่ายร้อยละ 5.19 อื่นๆ ได้แก่ คุณภาพผลผลิตไม่ดี เกษตรกรขาดการรวมกลุ่ม ร้อยละ 2.41 และไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนร้อยละ 1.85 ตามลำดับ

3) **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่า สมาชิกบางรายไม่ให้ความร่วมมือเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดร้อยละ 36.30 รองลงมา คือ สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก ทำให้การส่งเสริมไม่ทั่วถึงร้อยละ 32.04 พื้นที่แปลงใหญ่ของสมาชิกในกลุ่มอยู่ไกลกันหลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยากร้อยละ 18.33 และคณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่ม/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่มร้อยละ 1.11 (ตารางที่ 2.48)

ตารางที่ 2.48 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. ด้านการผลิต				
- ขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร	66.67	81.67	82.22	76.85
- ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ	73.33	86.67	60.00	73.33
- เกษตรกรสูงวัยส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	40.00	48.33	27.78	38.70
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	-	26.67	8.89	11.85
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม	43.33	45.00	43.33	43.89
- องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน	3.33	26.67	15.56	15.18
- ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	16.67	48.33	30.00	31.67
- โรคระบาด ศัตรูพืช	73.33	35.00	57.78	55.37
- ขาดเงินทุนหมุนเวียน	66.67	65.00	52.22	61.30
- ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	73.33	55.00	42.22	56.85
- อื่นๆ (ขาดแคลนวัสดุปรับปรุงดิน, สารชีวภัณฑ์)	-	-	17.78	5.93
2. ด้านการตลาด				
- ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันยังเป็นไปตามกลไกตลาด	10.00	48.33	14.44	24.26
- แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันอยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่	10.00	13.33	2.22	8.52
- ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของเอกชนมีหลายขั้นตอน ไม่สะดวกนำไปจำหน่าย	6.67	6.67	2.22	5.19
- ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	3.33	-	2.22	1.85
- สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	3.33	21.67	10.00	11.67
- อื่นๆ (คุณภาพผลผลิตไม่ดี, ขาดการรวมกลุ่ม)	-	1.67	5.56	2.41
3. ด้านการบริหารจัดการ				
- สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	36.67	31.67	27.78	32.04
- พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	10.00	25.00	20.00	18.33
- สมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ	43.33	36.67	28.89	36.30
- คณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใส/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	-	-	3.34	1.11

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.4 ผลได้ของแปลงใหญ่สินค้าลำไย

2.4.1 ผลได้ของโครงการ ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประเมินผล ประกอบด้วย เกษตรกรสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 90 ราย ผู้จัดการแปลง 6 ราย และเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด 2 ราย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน พื้นที่รวม 6,150 ไร่ เกษตรกร 963 ราย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 70.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 30.00 มีอายุเฉลี่ย 60.14 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.72 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.62 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.59 ราย และแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.21 ราย มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 66.67 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 33.33 มีอายุเฉลี่ย 60.53 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.63 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.77 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.55 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.22 ราย

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 93.33 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 6.67 มีอายุเฉลี่ย 59 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.73 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.83 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.67 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.16 ราย

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 50.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 50.00 มีอายุเฉลี่ย 60.90 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.80 ราย อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.26 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.56 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.21 ราย (ตารางที่ 2.49)

ตารางที่ 2.49 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

รายการ	แปลงใหญ่ปี				ภาพรวม
	2559	2560	2561		
	หน่วย: ร้อยละ				
1. เพศ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00	100.00	
- ชาย	66.67	93.33	50.00	70.00	
- หญิง	33.33	6.67	50.00	30.00	
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	60.53	59.00	60.90	60.14	
3. จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	3.63	3.73	3.80	3.72	
4. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)					
- อยู่ในวัยแรงงาน	2.77	2.83	2.26	2.62	
- แรงงานภาคการเกษตร	1.55	1.67	1.56	1.59	
- แรงงานนอกภาคการเกษตร	1.22	1.16	1.25	1.21	

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ระดับการศึกษา ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 53.33 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 20.00 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 14.45 7.78 3.33 และ 1.11 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 60.00 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 16.67 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับปริญญาตรีร้อยละ 13.33 และ 10.00 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 50.00 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 16.68 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 13.33 13.33 3.33 และ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 50.00 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 30.00 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 13.33 และ 6.67 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.50)

ตารางที่ 2.50 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ประถมศึกษา	60.00	50.00	50.00	53.33
2. มัธยมศึกษาตอนต้น	13.33	16.68	13.33	14.45
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย	16.67	13.33	30.00	20.00
4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	-	3.33	6.67	3.33
5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	-	3.33	-	1.11
6. ปริญญาตรี	10.00	13.33	-	7.78
7. สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-
8. ไม่ได้ศึกษา	-	-	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2564

การประกอบอาชีพ ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยเกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพีชมากที่สุดร้อยละ 93.33 รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 4.45 รับจ้างภาคการเกษตรและรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 1.11 เท่ากัน สำหรับการประกอบอาชีพเสริม เกษตรกรส่วนมากไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 51.12 และเกษตรกรประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 48.28 โดยประกอบอาชีพด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.08 รองลงมา คือ ด้านการเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 7.60 รับจ้างนอกภาคการเกษตร
รับราชการ/เงินเดือนประจำ ด้านการปลูกพืช รับจ้างภาคเกษตร รับงานมาทำที่บ้าน และด้านการประมง
ร้อยละ 7.56 6.52 6.45 4.37 1.11 และ 1.11 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

อาชีพหลัก แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย ด้านการปลูกพืชมากที่สุดร้อยละ
93.33 รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 4.45 รับจ้างนอกภาคการเกษตรและรับจ้างนอก
การเกษตรร้อยละ 1.11 เท่ากัน มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชร้อยละ 90.00
รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างนอกการเกษตรร้อยละ 6.67 และ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพหลักด้านปลูกพืชร้อยละ 90.00 รองลงมา
คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 6.67 และ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชร้อยละ 100

อาชีพเสริม เกษตรกรส่วนมากไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 51.72 และประกอบอาชีพ
เสริมร้อยละ 48.28 ซึ่งสามารถแยกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้ โดยประกอบอาชีพด้านค้าขาย/
ธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.23 รองลงมา คือ ด้านการเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 7.71 รับจ้างนอกภาคการเกษตร
รับราชการ/เงินเดือนประจำ ด้านการปลูกพืช รับจ้างภาคเกษตร รับงานมาทำที่บ้าน และด้านการประมงร้อยละ
7.63 6.56 6.56 4.37 1.11 และ 1.11 ตามลำดับ

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 45.17 รองลงมา ประกอบอาชีพ
เสริมรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 12.90 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/เงินเดือนประจำ ด้านการปลูกพืช
ด้านการเลี้ยงสัตว์ และรับจ้างภาคการเกษตรร้อยละ 9.68 9.68 9.67 6.45 และ 6.45 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 56.67 รองลงมา ประกอบอาชีพ
เสริมด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 13.33 ด้านการปลูกพืช ด้านการเลี้ยงสัตว์ รับจ้างนอกภาคการเกษตร
และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 10.00 10.00 6.67 และ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 53.33 รองลงมา ประกอบ
อาชีพเสริมด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 16.67 การเลี้ยงสัตว์ รับราชการ/เงินเดือนประจำ รับจ้างภาค
การเกษตร รับจ้างนอกภาคการเกษตร ประมง รับงานมาทำที่บ้าน เช่น เย็บผ้าร้อยละ 6.67 6.67 6.67 3.33
3.33 และ 3.33 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.51)

ตารางที่ 2.51 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. อาชีพหลัก	100.00	100.00	100.00	100.00
- การปลูกพืช	90.00	90.00	100.00	93.33
- รับจ้างภาคเกษตร	-	3.33	-	1.11
- ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	6.67	6.67	-	4.45
- รับจ้างนอกการเกษตร	3.33	-	-	1.11
2. อาชีพเสริม	100.00	100.00	100.00	100.00
- การปลูกพืช	9.67	10.00	-	6.56
- การเลี้ยงสัตว์	6.45	10.00	6.67	7.71
- การประมง	-	-	3.33	1.11
- รับจ้างภาคเกษตร	6.45	-	6.67	4.37
- รับจ้างนอกภาคเกษตร	12.90	6.67	3.33	7.63
- ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	9.68	13.33	16.67	13.23
- รับงานมาทำที่บ้าน	-	-	3.33	1.11
- รับราชการ/เงินเดือนประจำ	9.68	3.33	6.67	6.56
- ไม่ประกอบอาชีพเสริม	45.17	56.67	53.33	51.72

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 ราย ทำอาชีพเสริมมากกว่า 1 อย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า มีการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ไม้ผลร้อยละ 71.59 รองลงมาเป็นพืชร้อยละ 8.82 แปลงผัก พืชไร่ ไม้ยืนต้น เพาะเลี้ยงประมง ไม้ดอกไม้ประดับ คอกเลี้ยงปศุสัตว์ และแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 8.18 3.50 3.24 2.34 0.95 0.69 และ 0.69 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ไม้ผลร้อยละ 72.21รองลงมาเป็นแปลงผักร้อยละ 13.89 พืชไร่ ไม้ยืนต้นและที่ทำนาร้อยละ 5.56 5.56 และ 2.78 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ไม้ผล ร้อยละ 62.51 รองลงมาเป็นพืชร้อยละ 20.83 ไม้ยืนต้น เพาะเลี้ยงประมงพืชไร่ แปลงผัก คอกเลี้ยงปศุสัตว์ และแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 4.17 4.17 2.08 และ 2.08 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ไม้ผลร้อยละ 80.00 รองลงมาเป็นแปลงผักร้อยละ 8.56 ที่ทำนา พืชไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ และเพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 2.86 เท่ากัน (ตารางที่ 2.52)

ตารางที่ 2.52 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ที่นา	2.78	20.83	2.86	8.82
2. พืชไร่	5.56	2.08	2.86	3.50
3. ไม้ผล	72.21	62.51	80.00	71.59
4. ไม้ยืนต้น	5.56	4.17	-	3.24
5. แปลงผัก	13.89	2.08	8.56	8.18
6. ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	2.86	0.95
7. คอกเลี้ยงปศุสัตว์	-	2.08	-	0.69
8. แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	2.08	-	0.69
9. เพาะเลี้ยงประมง	-	4.17	2.86	2.34
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00

หมายเหตุ: อื่นๆ ทางการเกษตร¹ ได้แก่ ที่พักอาศัย

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นอกจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ แปลงใหญ่แล้ว เกษตรกรยังเข้าร่วมโครงการอื่นๆ ร่วมด้วย ได้แก่ โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 97.78 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 44.44 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 41.11 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 22.22 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 17.78 โครงการแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร โครงการธนาคารสินค้าเกษตร และโครงการตลาดสินค้าเกษตรร้อยละ 2.22 เท่ากัน โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ โครงการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU) โครงการพัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว โครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน และโครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 1.11 เท่ากัน

ปี 2559 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ นอกจากโครงการฯ แปลงใหญ่ แล้ว เกษตรกรเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.00 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 40.00 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 36.67 บริหารจัดการทรัพยากรน้ำร้อยละ 33.33 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 20.00 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 6.67 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ โครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน และโครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 3.33 เท่ากัน

ปี 2560 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ นอกจากโครงการฯ แปลงใหญ่ แล้ว เกษตรกรเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 96.67 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 40.00 เท่ากัน โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 16.67 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 13.33 โครงการแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจรร้อยละ 6.67 และโครงการพัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยละ 3.33

ปี 2561 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ นอกจากโครงการฯ แปลงใหญ่ แล้ว เกษตรกรเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 96.67 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 56.67 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 43.33 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 33.33 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 30.00 โครงการธนาคารสินค้าเกษตร และโครงการตลาดสินค้าเกษตรร้อยละ 6.67 เท่ากัน และโครงการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU) ร้อยละ 3.33 (ตารางที่ 2.53)

ตารางที่ 2.53 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
ในสังกัดกระทรวงเกษตร				
1. ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	100.00	100.00	100.00	100.00
2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	40.00	40.00	43.33	41.11
3. บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	33.33	-	-	1.11
4. บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)	3.33	-	-	1.11
5. แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร	-	6.67	-	2.22
6. พัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer	20.00	16.67	30.00	22.22
7. พัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ	3.33	-	-	1.11
8. ธนาคารสินค้าเกษตร	-	-	6.67	2.22
9. แก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU)	-	-	3.33	1.11
10. พัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	-	3.33	-	1.11
11. ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการใช้เครื่องจักรกล	3.33	-	-	1.11
ทางการเกษตรทดแทนแรงงาน				
12. พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP	100.00	96.67	96.67	97.78
13. ตลาดสินค้าเกษตร	-	-	6.67	2.22
14. เกษตรอินทรีย์	6.67	13.33	33.33	17.78
15. ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่	36.67	40.00	56.67	44.44
16. ช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	3.33	-	-	1.11

หมายเหตุ: เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ประกอบด้วย ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน และกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานให้การสนับสนุน

2.1) ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรถือครองที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 75.17 เป็นพื้นที่เช่าร้อยละ 12.76 และทำฟาร์มร้อยละ 12.07 ความเหมาะสมเนื้อที่เพาะปลูกระดับ S1 ร้อยละ 55.56 ระดับ S2 ร้อยละ 18.89 ระดับ S3 ร้อยละ 12.22 และไม่ทราบความเหมาะสมเนื้อที่ร้อยละ 13.33 ด้านการใช้แหล่งน้ำของเกษตรกร ส่วนมากใช้แหล่งน้ำจากการขุดเจาะบาดาลร้อยละ 56.67 รองลงมาใช้น้ำที่สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ

36.67 ใช้น้ำฝน น้ำชลประทาน บ่อ/สระในไร่นา และโครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 32.22 27.78 5.55 และ 3.33 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.54)

ลักษณะการถือครองพื้นที่

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 75.00 เป็นพื้นที่เช่าร้อยละ 15.00 และทำฟิร้อยละ 10.00

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 85.30 เป็นพื้นที่เช่าร้อยละ 5.88 และทำฟิร้อยละ 8.82

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 65.22 เป็นพื้นที่เช่าและทำฟิร้อยละ 17.39 เท่ากัน

ความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูก

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) มากที่สุดร้อยละ 46.67 รองลงมาไม่ทราบความเหมาะสมเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกร้อยละ 23.33 มีระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 20.00 และมีระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ร้อยละ 10.00

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) มากที่สุดร้อยละ 56.67 รองลงมามีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 20.00 มีระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ร้อยละ 13.33 และไม่ทราบความเหมาะสมเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกร้อยละ 10.00

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) มากที่สุดร้อยละ 63.33 รองลงมามีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 16.67 มีระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ร้อยละ 13.33 และไม่ทราบความเหมาะสมเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกร้อยละ 6.67

แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากการขุดเจาะบาดาลร้อยละ 73.33 รองลงมาเกษตรกรใช้น้ำชลประทานร้อยละ 50.00 ใช้น้ำฝน สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และโครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ 36.67 20.00 และ 6.67 ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากขุดเจาะบาดาลร้อยละ 56.67 รองลงมาเกษตรกรใช้น้ำฝนร้อยละ 43.33 สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำชลประทาน บ่อ/สระในไร่นา และโครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 33.33 13.33 3.33 และ 3.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 56.67 เกษตรกรใช้น้ำที่ขุดเจาะจากบาดาลร้อยละ 40.00 ใช้น้ำชลประทาน น้ำฝน และบ่อ/สระในไร่นาร้อยละ 20.00 16.67 และ 13.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.54 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
1. ลักษณะการถือครองพื้นที่	100.00	100.00	100.00	100.00
- ตนเอง	75.00	85.30	65.22	75.17
- เช่า	15.00	5.88	17.39	12.76
- ทำฟรี	10.00	8.82	17.39	12.07
2. ความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูกกับชนิดสินค้าแปลงใหญ่ลำไย	100.00	100.00	100.00	100.00
- S1 (Highly Suitable)	46.67	56.67	63.33	55.56
- S2 (Moderately Suitable)	20.00	20.00	16.67	18.89
- S3 (Marginally Suitable)	10.00	13.33	13.33	12.22
- ไม่มีความเหมาะสม (Not Suitable)	-	-	-	-
- ไม่ทราบ	23.33	10.00	6.67	13.33
3. แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่ ¹				
- น้ำฝน	36.67	43.33	16.67	32.22
- น้ำชลประทาน	50.00	13.33	20.00	27.78
- สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	20.00	33.33	56.67	36.67
- บ่อ/สระในไร่นา	-	3.33	13.33	5.55
- ขุดเจาะบ่อบาดาล	73.33	56.67	40.00	56.67
- โครงการราชการสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	6.67	3.33	-	3.33

หมายเหตุ: แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่¹ : เกษตรกรใช้น้ำมากกว่า 1 แหล่ง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2) การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนของเกษตรกรจากการเข้าร่วมโครงการ

หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานโครงการเป็นการทำงานบูรณาการร่วมกันทั้งภายในและภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงการเข้ามาสนับสนุนของภาคเอกชน ซึ่งในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 มีหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เฉลี่ยร้อยละ 65.56 มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.55)

ปี 2559 พบว่า หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 27.78 กิจกรรมที่ส่งเสริม อาทิ สินเชื่อ ความรู้การผลิตลำไย คุณภาพ การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งข้อลำไย สารชีวภัณฑ์ ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่

ปี 2560 พบว่า หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 26.67 กิจกรรมที่ส่งเสริม อาทิ สินเชื่อ ความรู้การผลิตลำไย คุณภาพ การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งช่อลำไย สารชีวภัณฑ์ ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่

ปี 2561 พบว่า หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 11.11 กิจกรรมที่ส่งเสริม อาทิ สินเชื่อ ความรู้การผลิตลำไย คุณภาพ การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งช่อลำไย สารชีวภัณฑ์ ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่

ตารางที่ 2.55 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ¹	100.00	100.00	100.00	100.00
หน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	27.78	26.67	11.11	65.56
1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	30.00	33.33	13.37	25.56
- สินเชื่อ				
2. มหาวิทยาลัย	16.67	20.00	16.67	17.78
- ให้ความรู้การผลิตลำไยคุณภาพ/สารชีวภัณฑ์				
3. องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล	36.67	26.67	3.33	22.22
- ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่				

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนมากกว่า 1 หน่วยงาน

: หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์¹ อาทิ สนง.เกษตรอำเภอ/จังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ/จังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด
ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน สามารถจำแนกได้ 8 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านองค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม (2) ด้านการสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล (3) ด้านการให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ (4) ด้านการส่งเสริมด้านการตลาด (5) ด้านการศึกษาดูงาน (6) ด้านการมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ (7) ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด และ (8) ด้านการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.56)

ด้านที่ 1 องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดินและนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 100 รองลงมา เกษตรกรนำความรู้ในการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานไปปฏิบัติร้อยละ 98.89 การรวมกลุ่ม

ร้อยละ 82.78 การพัฒนาตลาดร้อยละ 80.24 การอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 79.16 และการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ร้อยละ 52.08 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติด้านการปรับปรุงดิน และการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานมากที่สุดร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมาเป็นด้านการรวมกลุ่ม ร้อยละ 77.67 โดยเกษตรกรมีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการผลิต การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตและ รวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต ด้านการอบรมบัญชีค่าใช้จ่ายประกอบอาชีพร้อยละ 72.00 ด้านการพัฒนาการตลาด ร้อยละ 63.64 และด้านการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ร้อยละ 50.00

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติในด้านการปรับปรุง ดินมากที่สุดร้อยละ 100 รองลงมาเป็นด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 96.67 ด้านการ พัฒนาการตลาดร้อยละ 93.75 ด้านการรวมกลุ่มร้อยละ 88.57 โดยเกษตรกรมีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการผลิต การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตและรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต ด้านการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบ อาชีพร้อยละ 82.14 และด้านการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ร้อยละ 50.00

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปด้านการปรับปรุงดินและ ด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานมากที่สุดร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมาเป็นด้านการ พัฒนาการตลาดและการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 83.33 เท่ากัน ด้านการรวมกลุ่มร้อยละ 82.11 โดยเกษตรกรมีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการผลิต การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตและรวมกลุ่ม จำหน่ายผลผลิต และด้านการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ร้อยละ 56.25

ด้านที่ 2 การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล ในภาพรวมแปลงใหญ่ ปี 2559- 2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดร้อยละ 98.67 รองลงมาเป็นการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรกลการเกษตรร้อยละ 75.00 และเกษตรกรได้รับประโยชน์จากการ สนับสนุนแหล่งน้ำร้อยละ 60.83 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมัก ชีวภาพ ปุ๋ย และกรรไกรตัดลำไย เป็นต้น และนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 และได้รับประโยชน์จากการ สนับสนุนแหล่งน้ำในรูปแบบกลุ่มร้อยละ 75.00

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมัก ชีวภาพ ปุ๋ย และกรรไกรตัดลำไย เป็นต้น และนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดร้อยละ 96.00 รองลงมาเกษตรกรได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรในรูปแบบกลุ่ม ได้แก่ เครื่องร่อนลำไย และนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 75.00 และได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนแหล่งน้ำในรูปแบบกลุ่มร้อยละ 46.67

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมัก ชีวภาพ ปุ๋ย และกรรไกรตัดลำไย เป็นต้น และนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100

ด้านที่ 3 การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ และนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดในเรื่องการตรวจวิเคราะห์ดิน ร้อยละ 88.89 รองลงมาเกษตรกรมีการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดิน โดยใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ร้อยละ

72.86 มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 24.68 และมีการปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 20.51 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 83.33 รองลงมา มีการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดิน โดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ร้อยละ 58.33 มีการปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 45.83 และมีการปรับโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 33.33

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 93.33 รองลงมา มีการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดิน โดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ร้อยละ 76.92 มีการปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีและมีการปรับโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 11.54 เท่ากัน

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 90.00 รองลงมา มีการปรับความเป็นกรด-ด่างของสภาพดินโดยการใส่ปูนมาร์ค/สารโดโลไมท์ร้อยละ 83.33 มีการปรับโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 29.17 และมีการปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 4.17

ด้านที่ 4 การส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) และไม่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 50.00 เท่ากัน

ปี 2559 พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) และ ไม่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 50.00 เท่ากัน

ปี 2560 พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) และ ไม่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 50.00 เท่ากัน

ปี 2561 พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) และ ไม่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 50.00 เท่ากัน

ด้านที่ 5 การศึกษาดูงาน ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากการศึกษาดูงานและนำไปปฏิบัติร้อยละ 95.15 โดยโครงการที่เกษตรกรได้เข้าร่วมศึกษาดูงาน เช่น วิธีการปลูกดูแลรักษาลำไย การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งช่อดอกลำไย การผลิตลำไยนอกฤดู เทคโนโลยีนวัตกรรมการใส่ปุ๋ยต้นลำไย และการจัดการน้ำระบบอัจฉริยะ เป็นต้น และไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 4.85 มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 100 เช่น การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งช่อดอกลำไย การผลิตลำไยคุณภาพ การผลิตลำไยนอกฤดู การทำฮอร์โมนในการผลิตลำไยจากน้ำมะพร้าว และการผลิตจุลินทรีย์ เป็นต้น

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติ ร้อยละ 88.89 เช่น การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งช่อดอกลำไย การผลิตลำไยคุณภาพ การผลิตลำไยนอกฤดู และการจัดการน้ำระบบอัจฉริยะ เป็นต้น

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติ ร้อยละ 96.55 โครงการที่เกษตรกรเข้าร่วมศึกษาดูงาน เช่น วิธีการปลูกดูแลรักษาลำไย การตัดแต่งกิ่งลำไย และเทคโนโลยี นวัตกรรม การใส่ปุ๋ยต้นลำไย เป็นต้น

ด้านที่ 6 การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ ภายในตำบลเดียวกัน อำเภอเดียวกัน และต่างอำเภอและนำความรู้ไปปฏิบัติร้อยละ 100 มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำความรู้ไปปฏิบัติร้อยละ 100

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำความรู้ไปปฏิบัติร้อยละ 100

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำความรู้ไปปฏิบัติร้อยละ 100

ด้านที่ 7 การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมความรู้การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาดและนำไปปฏิบัติมากที่สุดด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานร้อยละ 94.84 รองลงมาเป็นการสร้างตราสินค้า (Brand) ร้อยละ 78.18 ด้านบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 71.67 การเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 70.05 และการแปรรูปร้อยละ 34.49 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรนำองค์ความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์ไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 100 รองลงมาเป็นการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานร้อยละ 91.67 การสร้างตราสินค้า (Brand) ร้อยละ 80.00 การเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 50.00 และการแปรรูปร้อยละ 42.86

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 92.86 รองลงมาเป็นการเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 69.23 การสร้างตราสินค้า (Brand) ร้อยละ 54.55 การสร้างบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 40.00 และการแปรรูปร้อยละ 27.27

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานและการมีตราสินค้า (Brand) ไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมาเป็นการเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 90.91 การสร้างบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 75.00 และการแปรรูปร้อยละ 33.33

ด้านที่ 8 การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ไปปฏิบัติเรื่องการเลี้ยงสัตว์ โค-กระบือร้อยละ 100 การปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 97.62 และการทำการเกษตรแบบผสมผสานร้อยละ 94.44 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการสนับสนุนอาชีพเสริมในการทำการเกษตรผสมผสาน และการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยไปปฏิบัติร้อยละ 100 เท่ากัน

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการสนับสนุนอาชีพเสริมในการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยไปปฏิบัติร้อยละ 100 และการทำการเกษตรผสมผสานไปปฏิบัติร้อยละ 87.50

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการสนับสนุนอาชีพเสริมในการเลี้ยงสัตว์ โค-กระบือไปปฏิบัติร้อยละ 100 นำความรู้ในการทำการเกษตรผสมผสานไปปฏิบัติร้อยละ 95.83 และนำความรู้ในการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยไปปฏิบัติร้อยละ 92.86

ตารางที่ 2.56 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม								
- การปรับปรุงบำรุงดิน	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
- การรวมกลุ่ม	77.67	22.33	88.57	11.43	82.11	17.89	82.78	17.22
- การผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน	100.00	-	96.67	3.33	100.00	-	98.89	1.11
- การพัฒนาการตลาด	63.64	36.36	93.75	6.25	83.33	16.67	80.24	19.76
- การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	50.00	50.00	50.00	50.00	56.25	43.75	52.08	47.92
- การอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	72.00	28.00	82.14	17.86	83.33	16.67	79.16	20.84
2. แหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล								
- แหล่งน้ำ	75.00	25.00	46.67	53.33	-	-	60.83	26.11
- กลุ่ม	75.00	25.00	46.67	53.33	-	-	60.83	26.11
- ปัจจัยการผลิต	100.00	-	96	4	100	-	98.67	1.33
- วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมักชีวภาพ หัวเชื้อจุลินทรีย์	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
- ปุ๋ย/อาหารสัตว์/อาหารสัตว์น้ำ	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
- อุปกรณ์ฯลฯ (กรรไกรตัดลำไย)	100.00	-	88.00	12.00	100.00	-	96.39	3.61
- การสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตร	-	-	75.00	25.00	-	-	75.00	25.00
- กลุ่ม	-	-	75.00	25.00	-	-	75.00	25.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 2.56 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าลำไย (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
3. บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่น								
- ตรวจวิเคราะห์ดิน	83.33	16.67	93.33	6.67	90.00	10.00	88.89	11.11
- ปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	45.83	54.17	11.54	88.46	4.17	95.83	20.51	79.49
- ใส่ปุ๋ยอินทรีย์	33.33	66.67	11.54	88.46	29.17	70.83	24.68	75.32
- ใส่ปูนมาร์ล / โดโลไมท์ ปรับความเป็นกรดต่าง	58.33	41.67	76.92	23.08	83.33	16.67	72.86	27.14
4. การส่งเสริมด้านการตลาด (MOU)	50.00	50.00	50.00	50.00	50.00	50.00	50.00	50.00
5. การศึกษาดูงาน ¹	100.00	-	88.89	11.11	96.55	3.45	95.15	4.85
6. มีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
- ในตำบลเดียวกัน	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
- ในอำเภอเดียวกัน	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
- ต่างอำเภอ	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
7. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด								
- การรับรองมาตรฐาน	91.67	8.33	92.86	7.14	100.00	-	94.84	5.16
- บรรจุกัณฑ์	100.00	-	40.00	60.00	75.00	25.00	71.67	28.33
- มีตราสินค้า	80.00	20.00	54.55	45.45	100.00	-	78.18	21.82
- การแปรรูป	42.86	57.14	27.27	72.73	33.33	66.67	34.49	65.51
- การเชื่อมโยงตลาด	50.00	50.00	69.23	30.77	90.91	9.09	70.05	29.95

ตารางที่ 2.56 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าลำไย (ต่อ)

หน่วย: ไร่/ละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
8. การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้								
- เกษตรผสมผสาน	100.00	-	87.50	12.50	95.83	4.17	94.44	5.56
- พี่ชายน้องใช้น้ำน้อย	100.00	-	100.00	-	92.86	7.14	97.62	2.38
- การเลี้ยงสัตว์ โค-กระบือ	-	-	-	-	100.00	-	100.00	-

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ เช่น การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งช่อลำไย การผลิตลำไยคุณภาพ การผลิตลำไยนอกฤดู การทำฮอร์โมนในการผลิตลำไยจากน้ำมะพร้าว การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ เป็นต้น
ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.4.2 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ

1) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) ด้านการพัฒนาการตลาด รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต และค่าใช้จ่ายแรงงาน มีรายละเอียดดังนี้

ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,374.35 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,078.30 บาท ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตลดลงเฉลี่ย 296.05 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.77 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตลดลง เนื่องจากเกษตรกรลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีบางชนิดในการบำรุงต้นลำไย เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ และสารอินทรีย์อื่นๆ มากขึ้น มีการใช้ปุ๋ยและสารบำรุงต้นลำไยในปริมาณที่เหมาะสมตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ มีการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารฮอร์โมนใช้เอง อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกษตรกรจะปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์ในการบำรุงต้นลำไยมากขึ้น แต่ในการดูแลต้นลำไยยังจำเป็นต้องใช้สารเคมีบางชนิด เช่น สารราด เพื่อให้ผลผลิตออกดอก ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตยังไม่ได้ลดลงมากเท่าที่ควร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.57)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,295.81 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,099.12 บาทต่อไร่ ลดลง 196.69 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 5.96)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,707.41 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,464.21 บาทต่อไร่ ลดลง 243.20 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 6.55)

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,119.85 บาทต่อไร่ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตที่ต่ำกว่าแปลงปี 2559 และแปลงปี 2560 เนื่องจากราคาผลผลิตในช่วงปีก่อนเข้าร่วมโครงการ (ปี 2560) มีราคาตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการดูแลแปลง ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,671.57 บาทต่อไร่ ลดลง 448.28 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 14.36) เนื่องจากเกษตรกรได้รับการส่งเสริมให้ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ เช่น วิธีการดูแลให้สารบำรุงต้นลำไยที่เหมาะสม ลดการใช้สารเคมีและใช้สารอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์มากขึ้น

ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,165.47 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,068.76 บาทต่อไร่ ทำให้ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานลดลงเฉลี่ย 96.71 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.34 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายด้านแรงงานลดลงเล็กน้อย เนื่องจากเกษตรกรยังใช้แรงงานคนในการดูแลแปลงลำไย และเก็บผลผลิตเช่นเดิม ยังไม่มีการใช้เครื่องจักรกลในการช่วยดูแลแปลงลำไยและเก็บผลผลิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.58)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,839.91 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 6,816.15 บาทต่อไร่ ลดลง 1,023.76 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 13.05)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,971.64 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,897.40 บาทต่อไร่ ลดลง 74.24 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 0.93)

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 5,684.84 บาทต่อไร่ เนื่องจากผลผลิตมีราคาตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการดูแลแปลง ทำให้ค่าใช้จ่ายค่าแรงงาน เช่น ค่าแรงในการตัดหญ้า การให้สารบำรุงต้นลำไยลดลง โดยภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 6,492.74 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 807.90 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 14.21) เนื่องจากเกษตรกรมีการดูแลแปลงลำไยดีขึ้นและบางส่วนจำหน่ายผลผลิตในลักษณะมัดซ่อซึ่งต้องใช้แรงงานที่มีทักษะ ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายแรงงานเพิ่มขึ้น

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,171.34 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,121.85 กิโลกรัมต่อไร่ ทำให้มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยลดลง 49.49 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.22 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตลดลง เนื่องจากเกษตรกรได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านการผลิตลำไยให้มีคุณภาพ เช่น การตัดแต่งกิ่ง และตัดแต่งซ่อลำไย ส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตลดลง แต่ได้ผลผลิตลำไยที่มีคุณภาพขนาดใหญ่เกรด AA มากขึ้น และในบางแปลงได้รับผลกระทบจากปัญหาสภาพอากาศร้อน และแห้งแล้ง มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ทำให้ต้นลำไยขาดน้ำเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ ประกอบกับปัญหาโรคตกต่ำจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้ผู้ค้ารายใหญ่ชะลอการสั่งซื้อลำไย ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีแรงจูงใจในการดูแลต้นลำไยดีเท่าที่ควร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.59)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,150.07 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,086.08 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 63.99 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 5.56)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,116.54 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,122.18 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 5.64 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 0.50)

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,247.39 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากในปี 2559 แปลงลำไยได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศร้อน และแล้งจัด ทำให้ผลผลิตลำไยออกน้อย ส่งผลให้ในปีถัดมาคือปี 2560 (ก่อนเข้าร่วมโครงการ) มีผลผลิตออกมาก ภายหลังเข้าร่วมโครงการมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,157.28 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 90.11 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 7.22)

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

การรับรองมาตรฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เพียงบางส่วนคิดเป็นร้อยละ 78.89 และหลังเข้าร่วมโครงการได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) คิดเป็นร้อยละ 98.89 โดยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการร้อยละ 18.89 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.60)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) คิดเป็นร้อยละ 80.00 และหลังจากเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ทุกรายคิดเป็นร้อยละ 100 ทำให้มีสัดส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 20.00

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 73.33 และไม่ได้ได้รับการรับรองร้อยละ 26.67 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 100 ทำให้มีสัดส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 26.67

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 83.33 และไม่ได้ได้รับการรับรองร้อยละ 16.67 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 96.67 โดยมีเกษตรกรบางรายอยู่ในระหว่างขั้นตอนการขอรับรองมาตรฐาน GAP คิดเป็นร้อยละ 3.33 ทำให้มีสัดส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 13.33

เกรดการขายผลผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากมีการขายผลผลิตแบบเกรดคละมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 56.22 และร้อยละ 43.78 ขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพ โดยขายเกรด AA มากที่สุดร้อยละ 17.36 รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C ร้อยละ 16.63 7.06 และ 2.74 ตามลำดับ ภายหลังจากโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตลำไยแบบคัดเกรดคุณภาพมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 64.22 โดยเกษตรกรขายเป็นเกรด AA มากที่สุด ร้อยละ 31.67 รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C ร้อยละ 19.29 9.74 และ 3.52 ตามลำดับ เนื่องจากภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรเน้นการผลิตลำไยคุณภาพมีสัดส่วนผลผลิตลำไยลูกใหญ่มากขึ้น โดยได้รับการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิตลำไยคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นได้จากสัดส่วนการขยาลำไยแบบคัดเกรดคุณภาพที่เพิ่มขึ้น และมีสัดส่วนการขายผลผลิตเกรด AA มากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.61)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตแบบเกรดคละมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 53.40 และร้อยละ 46.60 ขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพ โดยขายเกรด AA มากที่สุด ร้อยละ 17.97 รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C ร้อยละ 16.70 7.32 และ 4.61 ตามลำดับ ภายหลังจากโครงการเกษตรกรมีการขายผลผลิตลำไยแบบคัดเกรดคุณภาพมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 58.30 โดยขายเกรด AA มากที่สุดร้อยละ 21.99 รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C คิดเป็นร้อยละ 17.40 12.33 และ 6.58 ตามลำดับ และขายแบบเกรดคละร้อยละ 41.70

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตแบบเกรดคละมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 70.99 และร้อยละ 29.01 ขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพ โดยขายเกรด AA มากที่สุดร้อยละ 11.93 รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C ร้อยละ 11.39 3.99 และ 1.70 ตามลำดับ ภายหลังจากโครงการเกษตรกรมีการขายผลผลิตลำไยแบบคัดเกรดคุณภาพมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 65.99 โดยขายเกรด AA มากที่สุดร้อยละ 34.44 รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C คิดเป็นร้อยละ 21.37 7.93 และ 2.25 ตามลำดับ และขายแบบเกรดคละร้อยละ 34.01

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตแบบคัดเกรดมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 54.39 โดยขายเกรด AA มากที่สุดร้อยละ 21.65 รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C ร้อยละ 21.25 9.56 และ 1.93 ตามลำดับ และขายแบบเกรดคละร้อยละ 45.61 ภายหลังจากโครงการ

เกษตรกรมีการขายผลผลิตลำไยแบบคัดเกรดคุณภาพมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.94 โดยขายเป็นเกรด AA มากที่สุดร้อยละ 37.91 ซึ่งมีสัดส่วนมากกว่าก่อนเข้าโครงการ รองลงมาขายเกรด A เกรด B และเกรด C คิดเป็นร้อยละ 18.90 9.17 และ 1.96 ตามลำดับ และขายแบบเกรดคละร้อยละ 32.06

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.62)

การจัดหาปัจจัยการผลิต ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 81.11 และมีบางส่วนสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดร้อยละ 18.89 แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดลดลง คิดเป็นร้อยละ 58.89 และสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตได้มากขึ้น โดยซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 41.11 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตมากขึ้น มีการประชุม เสนอข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้รับความรู้ในการพัฒนาแปลง รวมถึงได้รับความร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสามัคคีกัน

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าร้อยละ 86.67 และมีบางส่วนสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าท้องตลาดร้อยละ 13.33 ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดลดลง คิดเป็นร้อยละ 56.67 สามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยได้มากขึ้น โดยซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 43.33

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าร้อยละ 73.33 และมีบางส่วนสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าท้องตลาดร้อยละ 26.67 ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดลดลง คิดเป็นร้อยละ 50.00 สามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยได้มากขึ้น โดยซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 50.00

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าร้อยละ 83.33 และมีบางส่วนสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าท้องตลาดร้อยละ 16.67 ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดลดลง คิดเป็นร้อยละ 70.00 และร้อยละ 30.00 เกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตได้มากขึ้น โดยซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาด

การจำหน่ายผลผลิต ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 88.89 และเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้ คิดเป็นร้อยละ 11.11 หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 45.56 และส่วนที่เหลือยังคงจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 54.44 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่กลุ่มเกษตรกรอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการวาง

แผนการผลิต และพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ดีขึ้น มีแหล่งรับซื้อในพื้นที่ รวมถึงการได้รับการอบรมรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge) มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 100.00 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 50.00 ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 73.33 และหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 53.33 และไม่มีอำนาจต่อรองร้อยละ 46.67

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 93.33 และมีบางส่วนที่เกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 6.67 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 33.33 และจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 66.67

1.5) ด้านการพัฒนาด้านการตลาด ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า การพัฒนาด้านการตลาดหลังจากเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยส่วนมากเกษตรกรไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 71.11 เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากขาดแคลนแรงงานในการเก็บ คัด และมัดข่อผลผลิต รวมทั้งผลผลิตไม่ได้ขนาด ตามที่ตลาดต้องการ ลำไยมีขนาดเล็ก และบางส่วนผลผลิตลำไยนอกฤดู จึงไม่ได้นำผลผลิตไปจำหน่ายตามข้อตกลง และมีเกษตรกรที่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 28.89 โดยสามารถขายผลผลิตได้ตามที่ตกลง มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.62)

ปี 2559 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) คิดเป็นร้อยละ 100 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) คิดเป็นร้อยละ 50.00 และนำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 33.33 โดยสามารถขายผลผลิตได้ตามที่ตกลง ส่วนที่เหลือร้อยละ 66.67 ไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) เนื่องจากมีการจำกัดโควตาการรับซื้อผลผลิต เกณฑ์การรับซื้อผลผลิตรับซื้อในลักษณะลำไยมัดข่อ เกษตรกรส่วนมากขาดแคลนแรงงานในการคัดเกรด และมัดข่อจึงไม่นำผลผลิตไปจำหน่ายตามข้อตกลง

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) คิดเป็นร้อยละ 100 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) คิดเป็นร้อยละ 50.00 และนำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 20.00 โดยสามารถขายผลผลิตได้ตามที่ตกลง และไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 80.00 เนื่องจากเกษตรกรขาดแคลนแรงงานในการเก็บผลผลิตจึงขายผลผลิตในลักษณะเหมาสวน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบางกลุ่มไม่มีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) และกำหนดราคาซื้อขายชัดเจนในแต่ละฤดู แต่กลุ่มมีการหาตลาดเพิ่มเติมให้เกษตรกรสมาชิก โดยมีการเจรจาตกลงซื้อขาย ตั้งจุดรวบรวม และรับซื้อผลผลิตลำไยในราคาที่สูงกว่าตลาดทั่วไป ร่วมกับพ่อค้าในพื้นที่

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยส่วนมากไม่ได้นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 60.00 เนื่องจากผลผลิตไม่ได้ขนาดตามที่ต้องการ ลูกลำไยมีขนาดเล็ก และบางส่วนเกษตรกรผลิตลำไยนอกฤดู จึงขายผลผลิตให้ล้งรับซื้อในพื้นที่ และเกษตรกรที่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 40.00 โดยสามารถขายผลผลิตได้ตามที่ตกลง

ตารางที่ 2.57 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ปี 2559				แปลงใหญ่ปี 2560				แปลงใหญ่ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ลำไย	3,295.81	3,099.12	196.69	-5.96	3,707.41	3,464.21	243.20	-6.55	3,119.85	2,671.57	448.28	-14.36	3,374.35	3,078.30	296.05	-8.77

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.58 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ปี 2559				แปลงใหญ่ปี 2560				แปลงใหญ่ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ลำไย	7,839.91	6,816.15	1,023.76	-13.05	7,971.64	7,897.40	74.24	-0.93	5,684.84	6,492.74	807.90	14.21	7,165.47	7,068.76	96.71	-1.34

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.59 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ปี 2559				แปลงใหญ่ปี 2560				แปลงใหญ่ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ลำไย	1,150.07	1,086.08	63.99	-5.56	1,116.54	1,122.18	5.64	0.50	1,247.39	1,157.28	90.11	-7.22	1,171.34	1,121.85	49.49	-4.22

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.60 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)
GAP	80.00	100.00	20.00	73.33	100.00	20.00	83.33	96.67	13.33	78.89	98.89	20.00

ที่มา : จากการสำรวจ , 2564

ตารางที่ 2.61 เกณฑ์การจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)
1. เกรดคละ	53.40	41.70	- 11.70	70.99	34.01	-36.98	45.61	32.06	-13.55	56.22	35.78	-20.44
2. คัดเกรด	46.60	58.30	11.70	29.01	65.99	36.98	54.39	67.94	13.55	43.78	64.22	20.44
- เกรด AA	17.97	21.99	4.02	11.93	34.44	22.50	21.65	37.91	16.26	17.36	31.67	14.31
- เกรด A	16.70	17.40	0.70	11.39	21.37	9.98	21.25	18.90	-2.34	16.63	19.29	2.66
- เกรด B	7.32	12.33	5.01	3.99	7.93	3.95	9.56	9.17	-0.40	7.06	9.74	2.68
- เกรด C	4.61	6.58	1.97	1.70	2.25	0.55	1.93	1.96	0.03	2.74	3.52	0.79

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.62 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)
	1. การบริหารจัดการกลุ่ม											
- การซื้อปัจจัยการผลิต												
- ซื้อได้ในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาด	13.33	43.33	30.00	26.67	50.00	23.33	16.67	30.00	13.33	18.89	41.11	22.22
- ซื้อได้ในราคาที่เท่ากับท้องตลาด	86.67	56.67	-30.00	73.33	50.00	-23.33	83.33	70.00	-13.33	81.11	58.89	-22.22
- การจำหน่ายผลผลิต												
- สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	-	50.00	50.00	26.67	53.33	26.66	6.67	33.33	26.66	11.11	45.56	34.45
- ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	100.00	50.00	-50.00	73.33	46.67	-26.66	93.33	66.67	-26.66	88.89	54.44	-34.45
2. การพัฒนาการตลาด												
- นำไปขายกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)	-	33.33	33.33	-	20.00	20.00	-	40.00	40.00	-	28.89	28.89
- ขายได้ตามราคาที่ตกลง	-	100.00	100.00	-	100.00	100.00	-	100.00	100.00	-	100.00	100.00
- ขายไม่ได้ตามราคาที่ตกลง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ไม่นำไปขายกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)	100.00	66.67	-33.33	100.00	80.00	-20.00	100.00	60.00	-40.00	100.00	71.11	-28.89

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ

ความพึงพอใจต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรายได้ 2) ด้านการลดใช้สารเคมี 3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) ด้านการรวมกลุ่มดำเนินการของเกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.63)

2.1) ด้านรายได้ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.53 จากการทำเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ว่างระหว่างต้นลำไย ทำให้สามารถสร้างรายได้จากการปลูกพืชอื่น

2.2) ด้านการลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.82 เนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตโดยลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีปรับเปลี่ยนมาใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น โดยมีการร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่มสมาชิก และมีการใช้สารปรับปรุงและบำรุงดินในปริมาณที่เหมาะสม ส่งผลให้เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตมีคุณภาพและปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2.3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มของหน่วยงานต่างๆ (ภาครัฐ/ภาคเอกชน) เกษตรกรมีความพึงพอใจสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มของหน่วยงานต่างๆ ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.89 โดยหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน ประกอบด้วย หน่วยงานที่มาจากภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น สำนักงานเกษตรระดับจังหวัด/อำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานร่วมสนับสนุน เช่น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานอื่นๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2.4) ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจสำหรับการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.79 เริ่มตั้งแต่การประชุมวางแผนการผลิต การรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต การสร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด และการจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น รวมไปถึงการร่วมกันทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพใช้ภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีความสามัคคีกลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ตารางที่ 2.63 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าลำไย

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านรายได้	3.15	ปานกลาง	3.75	มาก	3.76	มาก	3.53	มาก
2. ด้านการลดใช้สารเคมี	3.91	มาก	3.56	มาก	4.00	มาก	3.82	มาก
3. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.75	มาก	3.80	มาก	4.14	มาก	3.89	มาก
4. ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	3.61	มาก	3.91	มาก	4.00	มาก	3.79	มาก
รวม	3.66	มาก	3.72	มาก	3.99	มาก	3.76	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการ

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด 5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม 7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ และ 8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.64)

3.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดค่าใช้จ่ายการผลิตระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.74 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการลดการใช้สารเคมี เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และสารชีวภัณฑ์มากขึ้น ส่งผลให้สามารถลดค่าใช้จ่ายการผลิตได้

3.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.76 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของหน่วยงานมาปรับใช้ในแปลง อาทิ การผลิตลำไยคุณภาพฯ

3.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.98 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริม ของหน่วยงานมาปรับใช้ในแปลง อาทิ การผลิตลำไยคุณภาพฯ ส่งผลให้คุณภาพผลผลิตลำไยในแปลงดีขึ้น

3.4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดระดับปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.10 จากการสำรวจ พบว่า กลุ่มมีการเชื่อมโยงตลาดกับผู้รับซื้อในพื้นที่ แต่เกษตรกรบางส่วนไม่สามารถควบคุมคุณภาพผลผลิตให้เป็นไปตามเงื่อนไขของผู้รับซื้อได้ ประกอบกับสมาชิกบางส่วนมีการผลิตลำไยนอกฤดู จึงจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าในพื้นที่ (ล้ง)/ชายเหมาสวนแทน

3.5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.86 จากการสำรวจพบว่า การบริหารจัดการกลุ่มมีความโปร่งใส ผู้นำกลุ่มมีความสามารถกลุ่มมีความเข้มแข็ง และสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือกัน

3.6) ด้านการดำเนินการกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการกลุ่มระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.74 จากการสำรวจ พบว่า การดำเนินการของกลุ่มมีความเข้มแข็ง โดยเริ่มตั้งแต่วางแผนการผลิต ร่วมกันทำปัจจัยการผลิตใช้เองไปจนถึงร่วมกันนำผลผลิตไปจำหน่าย

3.7) ด้านความสามารถในการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อความสามารถในการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลงระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.90 จากการสำรวจ พบว่า ผู้จัดการแปลงมีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นผู้นำในการหาความรู้ใหม่ๆ มาแนะนำ และถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้รับความรู้ เพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาแปลงตนเอง

3.8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.04 จากการสำรวจ พบว่า หน่วยงานมีการส่งเสริม/สนับสนุนทางด้านความรู้และปัจจัยให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ อาทิ การอบรมให้ความรู้ สนับสนุนปัจจัย เช่น ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ อุปกรณ์ฯ เป็นต้น

ตารางที่ 2.64 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าลำไย

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559		แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต	3.63	มาก	3.63	มาก	3.97	มาก	3.74	มาก
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	3.53	มาก	3.87	มาก	3.87	มาก	3.76	มาก
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	3.73	มาก	4.10	มาก	4.10	มาก	3.98	มาก
4. ด้านการเชื่อมโยงตลาด	2.93	ปานกลาง	3.40	ปานกลาง	2.97	ปานกลาง	3.10	ปานกลาง
5. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	3.60	มากที่สุด	3.97	มาก	4.00	มาก	3.86	มาก
6. ด้านความสำเร็จของกลุ่ม	3.63	มากที่สุด	3.77	มาก	3.83	มาก	3.74	มาก
7. ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ	3.70	มากที่สุด	3.93	มาก	4.07	มาก	3.90	มาก
8. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน	3.90	มากที่สุด	3.97	มาก	4.27	มาก	4.04	มาก
รวม	3.58	มาก	3.83	มาก	3.88	มาก	3.77	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1) **ด้านการลดค่าใช้จ่าย** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตลำไยตามคำแนะนำทางวิชาการและความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น การใส่สารบำรุงในปริมาณที่เหมาะสม มีการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ และปุ๋ยพืชสดทดแทน รวมถึงมีการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้เองร่วมด้วย

2) **ด้านการเพิ่มผลผลิต** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ การผลิตตามหลักวิชาการที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ เช่น การตัดแต่งกิ่ง การตัดแต่งช่อ การใช้สารบำรุงดินตามค่าวิเคราะห์ดิน และการดูแลรักษาให้เหมาะสม เป็นต้น

3) **ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐาน GAP รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมและต่อยอดให้กลุ่มเข้มแข็งและมีศักยภาพ

4) **ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มมีการประชุมสมาชิกร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด ประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อจัดทำแผนการผลิตรายเดือน/จัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (IFPP) มีการบริหารจัดการการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตร่วมกันและพัฒนากลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

5) **ด้านการตลาด** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ มีการวางแผนการผลิตร่วมกัน มีการเชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค จัดเวทีเชื่อมโยงแหล่งรับซื้อกับผู้ผลิต รวมถึงออกบูธแสดงสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้ในสินค้าร่วมกับหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ

6) **ด้านความยั่งยืนของโครงการ** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ คือ กลุ่มมีการจัดทำแผนพัฒนาเปลี่ยนแปลง มีการประชุมและมีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม มีการสร้างเครือข่ายและมีการสื่อสารระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการกลุ่มมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส รับฟังปัญหาและเสนอแนะการแก้ไขปัญหาของสมาชิกกลุ่มร่วมกัน รวมทั้งมีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2.4.4 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ภาพรวม ปี 2559-2561 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.65)

1) **ด้านการผลิต** พบว่า เกษตรกรส่วนมากประสบปัญหาเรื่องความผันผวนของสภาพภูมิอากาศมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65.56 เช่น ภัยแล้ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และมีผลกระทบกับเกษตรกรค่อนข้างมาก ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตในบางพื้นที่ที่มีเพียงแหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน)

รองลงมา คือ การขาดแหล่งน้ำในทำการเกษตรร้อยละ 62.22 ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 44.33 ขาดเงินทุนหมุนเวียนร้อยละ 32.99 โรคระบาด ศัตรูพืชร้อยละ 26.74 เช่น แมลง เพลี้ย หนอนเจาะผล/ลำต้น และโรคพุ่มไม้กวาด เป็นต้น เกษตรกรสูงวัยส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบากร้อยละ 26.67 ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้เท่าที่ควร อื่นๆ ได้แก่ การขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ร้อยละ 20.27 ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่ร้อยละ 18.28 เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิตลำไยยังมีน้อย องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ส่งผลให้ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ดีเท่าที่ควร ร้อยละ 12.49 เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงตามความต้องการของกลุ่มร้อยละ 6.67 และเทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการกลุ่มร้อยละ 5.36 ตามลำดับ

2) ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 12.91 เช่น ราคารับซื้อผลผลิตมีความผันผวนและไม่แน่นอน รองลงมา คือ ราคารับซื้อผลผลิตต่ำร้อยละ 10.50 ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของเอกชนมีหลายขั้นตอน ไม่สะดวกนำไปจำหน่ายร้อยละ 8.47 ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนร้อยละ 7.36 สินค้าเกษตรปลอดภัยขายได้ในราคาทั่วไปจึงไม่จูงใจให้ทำการผลิตร้อยละ 3.79 และแหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันอยู่ไกลจากสถานที่ตั้งของกลุ่มแปลงใหญ่ร้อยละ 2.22 ตามลำดับ

3) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.64 โดยเกษตรกรบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการ รองลงมา คือ พื้นที่แปลงไกลกันหลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยากร้อยละ 6.28 สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึงร้อยละ 2.26 และคณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใส/ขาดความยุติธรรมส่งเสริมเฉพาะกลุ่มร้อยละ 1.57 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.65 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าลำไย

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	ร้อยละ
1. ด้านการผลิต	
- ขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร	62.22
- ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ	65.56
- เกษตรกรสูงวัยส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	26.67
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	6.67
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม	5.36
- องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน	12.49
- ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	18.28
- โรคระบาด ศัตรูพืช	26.74
- ขาดเงินทุนหมุนเวียน	32.99
- ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	44.33
- อื่นๆ (ขาดแคลนแรงงาน)	20.27
2. ด้านการตลาด	
- ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันยังเป็นไปตามกลไกตลาด	12.91
- แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันอยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่	2.22
- ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของเอกชนมีหลายขั้นตอน ไม่สะดวกนำไปจำหน่าย	8.47
- ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	7.36
- สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	3.79
- อื่นๆ (ราคารับซื้อผลผลิตต่ำ)	10.50
3. ด้านการบริหารจัดการ	
- สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	2.26
- พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	6.28
- สมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ	13.64
- คณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใส/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	1.57

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.5 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

2.5.1 ผลได้ของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประเมินผล ประกอบด้วย เกษตรกรสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 90 ราย ผู้จัดการแปลง 6 ราย และเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด 3 ราย ได้แก่ จังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 เกษตรกรเป็นเพศชาย ร้อยละ 54.44 และเพศหญิงร้อยละ 45.56 มีอายุเฉลี่ย 56.48 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.17 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.93 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.95 ราย และนอกภาคการเกษตร 0.98 ราย รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 60.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 40.00 มีอายุเฉลี่ย 54.00 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 4.33 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.27 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.07 รายและเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.20 ราย

ปี 2560 เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 53.33 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 46.67 มีอายุเฉลี่ย 62.07 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.93 ราย โดยอยู่ในวัยแรงงาน 2.53 ราย ซึ่งเป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.47 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.06 ราย

ปี 2561 พบว่าเกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 50.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 50.00 มีอายุเฉลี่ย 53.37 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 4.25 ราย อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.98 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.30 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 0.68 ราย (ตารางที่ 2.66)

ตารางที่ 2.66 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	ภาพรวม
1. เพศ (ร้อยละ)				
- ชาย	60.00	53.33	50.00	54.44
- หญิง	40.00	46.67	50.00	45.56
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	54.00	62.07	53.37	56.48
3. จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	4.33	3.93	4.25	4.17
4. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)				
- อยู่ในวัยแรงงาน	3.27	2.53	2.98	2.93
- แรงงานภาคการเกษตร	2.07	1.47	2.30	1.95
- แรงงานนอกภาคการเกษตร	1.20	1.06	0.68	0.98

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.2) ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 41.67 จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 14.44 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มัธยมต้น ไม่ได้ศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 11.11, 10.55, 9.45, 9.45 และ 1.67 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่า เกษตรกร จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 46.67 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 26.67 จบการศึกษาระดับมัธยมต้นและจบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 13.33 เท่ากัน

ปี 2560 พบว่า เกษตรกร ไม่ได้เรียนและจบการศึกษาระดับประถมศึกษาเท่ากันสัดส่วน ร้อยละ 26.67 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 20.00 และจบการศึกษาระดับมัธยมต้น ปริญญาตรี สัดส่วนเท่ากันร้อยละ 13.33

ปี 2561 พบว่า เกษตรกร จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 56.67 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 20.00 จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มัธยมต้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพและไม่ได้ศึกษาร้อยละ 10.00, 5.00, 5.00, 1.67 และ 1.67 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.67)

ตารางที่ 2.67 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ประถมศึกษา	46.67	26.67	56.67	43.34
2. มัธยมศึกษาต้น	13.33	13.33	5.00	10.55
3. มัธยมศึกษาปลาย	13.33	20.00	10.00	14.44
4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	-	-	5.00	1.67
5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	26.67	-	1.67	9.45
6. ปริญญาตรี	-	13.33	20.00	11.11
7. สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-
8. ไม่ได้ศึกษา	-	26.67	1.67	9.45

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) การประกอบอาชีพ พบว่าเกษตรกรส่วนมากจะประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยประกอบอาชีพหลักด้านพืชมากที่สุดร้อยละ 93.33 รองลงมา คือ รับราชการ/เงินเดือนประจำ ร้อยละ 4.45 และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 2.22 ส่วนอาชีพเสริมที่เกษตรกรทำมากที่สุด คือ ไม่มีอาชีพเสริมร้อยละ 45.55 รองลงมา คือ ด้านพืชร้อยละ 35.00 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างภาคการเกษตร อื่นๆ และรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 9.44, 5.00, 2.78 และ 2.22 ตามลำดับ รายละเอียดอื่นๆ ดังต่อไปนี้

อาชีพหลัก เกษตรกรปี 2559 มีอาชีพหลักในการปลูกพืชร้อยละ 86.67 ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัวและข้าราชการ/เงินเดือนประจำ ร้อยละ 6.67 เท่ากัน เกษตรกรปี 2560 มีอาชีพหลักในการปลูกพืช ร้อยละ 93.33 และข้าราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 6.67 เกษตรกรปี 2561 มีอาชีพหลักในการปลูกพืชร้อยละ 100

อาชีพเสริม เกษตรกรปี 2559 ไม่มีอาชีพเสริมร้อยละ 20.00 มีอาชีพเสริมในการปลูกพืช ร้อยละ 53.33 มีอาชีพเสริมในการค้าขาย ร้อยละ 13.33 มีอาชีพเสริมรับจ้างภาคการเกษตรและรับจ้างนอกภาค เกษตรกรร้อยละ 6.67 เท่ากัน เกษตรกรปี 2560 ไม่มีอาชีพเสริมร้อยละ 43.33 มีอาชีพเสริมในการปลูกพืช ร้อยละ 40.00 มีอาชีพเสริมในการค้าขายร้อยละ 13.33 และมีอาชีพเสริมในการบริการทางการเกษตรและอื่นๆ ร้อยละ 6.67 เท่ากัน เกษตรกรปี 2561 ไม่มีอาชีพเสริมร้อยละ 83.32 มีอาชีพเสริมในการปลูกพืชร้อยละ 11.67 มีอาชีพเสริมรับจ้างภาคการเกษตร ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัวและอื่นๆ ร้อยละ 1.67 เท่ากัน (ตารางที่ 2.68)

ตารางที่ 2.68 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. อาชีพหลัก	100.00	100.00	100.00	100.00
-การปลูกพืช	86.67	93.33	100.00	93.33
-การเลี้ยงสัตว์	-	-	-	-
-ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	6.67	-	-	2.22
-รับราชการ/เงินเดือนประจำ	6.67	6.67	-	4.45
2. อาชีพเสริม				
-การปลูกพืช	53.33	40.00	11.67	35.00
-การเลี้ยงสัตว์	-	-	-	-
-การประมง	-	-	-	-
-รับจ้างภาคเกษตร	6.67	6.67	1.67	5.00
-รับจ้างนอกภาคเกษตร	6.67	-	-	2.22
-ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	13.33	13.33	1.67	9.44
-อื่นๆ	-	6.67	1.67	2.78
-ไม่ประกอบอาชีพเสริม	20.00	33.33	83.32	45.55

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 ราย ทำอาชีพเสริมมากกว่า 1 อย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกร พบว่า มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ในการทำไม้ผลร้อยละ 100 ไม้ยืนต้นร้อยละ 46.11 แปลงผักร้อยละ 2.78 พืชไร่ ร้อยละ 2.22 และเนื้อที่ทำนาร้อยละ 1.11 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2559 พบว่ามีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในการทำไม้ผลร้อยละ 100 และไม้ยืนต้นร้อยละ 66.67

ปี 2560 พบว่า มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในการทำไม้ผลร้อยละ 100 ไม้ยืนต้นร้อยละ 40.00 พืชไร่และสวนผักมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 6.67

ปี 2561 พบว่า มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในการทำไม้ผลร้อยละ 100 ไม้ยืนต้นร้อยละ 31.67 เนื้อที่ทำนาร้อยละ 3.33 และแปลงผักร้อยละ 1.67 (ตารางที่ 2.69)

ตารางที่ 2.69 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ที่นา	-	-	3.33	1.11
2. พืชไร่	-	6.67	-	2.22
3. ไม้ผล	100.00	100.00	100.00	100.00
4. ไม้ยืนต้น	66.67	40.00	31.67	46.11
5. แปลงผัก	-	6.67	1.67	2.78
6. คอกเลี้ยงปศุสัตว์	-	-	-	-
7. แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-	-
8. เพาะเลี้ยงประมง	-	-	-	-
9. ฟาร์มผสม/ผสมผสาน	-	-	-	-
10. อื่นๆ ทางการเกษตร	-	-	-	-

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 ราย ใช้ประโยชน์เนื้อที่ทางการเกษตรมากกว่า 1 ประเภท

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.5) การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า โครงการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 65.00 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 18.89 โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 7.22 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 2.22 และโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 1.67

แปลงปี 2559 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและ โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 33.33 ในสัดส่วนที่เท่ากันและเข้าโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 20.00

ปี 2560 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 80 และโครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 6.67

ปี 2561 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 100 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 81.67 โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 16.67 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 6.67 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 5.00 และเข้าโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 1.67 (ตารางที่ 2.70)

ตารางที่ 2.70 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
ในสังกัดกระทรวงเกษตร				
1. ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	100.00	100.00	100.00	100.00
2. โครงการเกษตรอินทรีย์	-	-	6.67	2.22
3. โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer	-	-	5.00	1.67
4. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	33.33	6.67	16.67	18.89
5. พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP	33.33	80.00	81.67	65.00
6. โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่	20.00	-	1.67	7.22
นอกสังกัดกระทรวงเกษตร (ถ้ามี) ¹	-	-	-	-

หมายเหตุ: เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

นอกสังกัดกระทรวงเกษตร (ถ้ามี)¹ ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ประกอบด้วย ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน และกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานให้การสนับสนุน

2.1) ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกร พบว่า ปี 2559-2561 เกษตรกรถือครองที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 97.78 และที่ดินทำปรีร้อยละ 2.22 ความเหมาะสมเนื้อที่เพาะปลูกระดับความเหมาะสมสูง (S1) ร้อยละ 18.89 ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 20.00 ไม่มีความเหมาะสม (N) ร้อยละ 0.56 ไม่ทราบระดับความเหมาะสมของพื้นที่ร้อยละ 60.56 ส่วนแหล่งน้ำ ใช้น้ำฝนร้อยละ 100 ร่วมกับใช้แหล่งน้ำจากบ่อ/สระในไร่นาของตนเองร้อยละ 65.56 จากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 57.22 จากแหล่งน้ำ

ชลประทานร้อยละ 41.67 แหล่งน้ำจากบ่อบาดาลร้อยละ 17.78 และกลุ่มสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 2.22 รายละเอียด ดังนี้

การถือครองที่ดิน

ปี 2559 เกษตรกรถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมดร้อยละ 93.33 และที่ดินทำปรีร้อยละ 6.67

ปี 2560 เกษตรกรถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมดร้อยละ 100

ปี 2561 เกษตรกรถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมดร้อยละ 100

ความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูก

ปี 2559 เกษตรกรร้อยละ 26.67 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) ร้อยละ 6.67 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) และเกษตรกรร้อยละ 66.67 ไม่ทราบว่าเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมใด

ปี 2560 เกษตรกรร้อยละ 20 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) และเกษตรกรร้อยละ 80 ไม่ทราบว่าเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมใด

ปี 2561 เกษตรกรร้อยละ 33.33 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) ร้อยละ 30 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (S1) ร้อยละ 1.67 มีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกระดับความไม่เหมาะสม (N) และเกษตรกรร้อยละ 35.00 ไม่ทราบว่าเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมใด

แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ

ปี 2559 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 100 นอกจากนั้นเกษตรกรยังใช้น้ำเพิ่มจากบ่อ/สระน้ำในไร่นาร้อยละ 86.67 น้ำชลประทานร้อยละ 73.33 สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 60.00 และบ่อบาดาลร้อยละ 13.33

ปี 2560 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 100 นอกจากนั้นเกษตรกรยังใช้น้ำเพิ่มจากบ่อ/สระน้ำในไร่นาร้อยละ 53.33 สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 46.67 แหล่งน้ำจากระบบชลประทานร้อยละ 40.00 และจากบ่อบาดาลร้อยละ 13.33

ปี 2561 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 100 นอกจากนั้นเกษตรกรยังใช้น้ำเพิ่มจากการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 65.00 จากบ่อ/สระน้ำในไร่นาร้อยละ 56.67 จากบ่อบาดาลร้อยละ 26.67 แหล่งน้ำจากระบบชลประทานร้อยละ 11.67 และกลุ่มสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 6.67 (ตารางที่ 2.71)

ตารางที่ 2.71 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
1. ลักษณะการถือครองพื้นที่				
-ตนเอง	93.33	100.00	100.00	97.78
-เช่า	-	-	-	-
-ทำฟรี	6.67	-	-	2.22
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00
2. ความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูกกับชนิดสินค้า แปลงใหญ่ข้าว				
- S1 (Highly Suitable)	26.67	-	30.00	18.89
- S2 (Moderately Suitable)	6.67	20.00	33.33	20.00
- S3 (Marginally Suitable)	-	-	-	-
- ไม่มีความเหมาะสม (Not Suitable)	-	-	1.67	0.56
-ไม่ทราบ	66.67	80.00	35.00	60.56
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00
3. แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่ ¹				
- น้ำฝน	100.00	100.00	100.00	100.00
- น้ำชลประทาน	73.33	40.00	11.67	41.67
- บ่อ/สระในไร่นา	86.67	53.33	56.67	65.56
- สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	60.00	46.67	65.00	57.22
- บ่อบาดาล	13.33	13.33	26.67	17.78
- กลุ่มสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	-	-	6.67	2.22

หมายเหตุ: แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่¹ : เกษตรกรใช้น้ำมากกว่า 1 แหล่ง

2.2) การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของเกษตรกรจากการเข้าร่วมโครงการ

หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานโครงการเป็นการทำงานบูรณาการร่วมกันทั้งภายในและภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงการเข้ามาสนับสนุนของภาคเอกชน ซึ่งในปี 2559-2561 มีหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ ธ.ก.ส. ร้อยละ 100 สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ร้อยละ 1.67 องค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 35.00 และภาคเอกชนร้อยละ 33.33 รายละเอียด ดังนี้

แปลงปี 2559 สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 100 ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ ธ.ก.ส. ร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือการถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงตลาดและ

ให้สินเชื่อ ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือ ระบบท่อกระจายน้ำ สถานที่จำหน่ายทุเรียน และได้รับการสนับสนุนจากบริษัทจำหน่ายปุ๋ย สารเคมีร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือ การถ่ายทอดความรู้การใช้ปุ๋ย สารเคมี

ปี 2560 สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 100 ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจาก ธ.ก.ส. ร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือ การถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงตลาดและให้สินเชื่อ ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทจำหน่ายปุ๋ย สารเคมีร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือ การถ่ายทอดความรู้การใช้ปุ๋ย สารเคมี

ปี 2561 สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ 100 ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจาก ธ.ก.ส. ร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือ การถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงตลาดและให้สินเชื่อและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือ สนับสนุนงบประมาณสมทบค่าสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทจำหน่ายปุ๋ย สารเคมีร้อยละ 100 กิจกรรมที่สนับสนุนคือ การถ่ายทอดความรู้การใช้ปุ๋ย สารเคมี (ตารางที่ 2.72)

ตารางที่ 2.72 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี			เฉลี่ย
	2559	2560	2561	
1. หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ¹	100.00	100.00	100.00	100.00
2. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ -สินเชื่อ/ให้ความรู้	100.00	100.00	100.00	100.00
3. องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล -ระบบน้ำ/สถานที่จำหน่าย/งบประมาณ	100.00	-	100.00	66.67
4. ภาคเอกชน (ระบุ) บริษัท จำหน่ายปุ๋ย สารเคมี -จำหน่ายและให้ความรู้การใช้ปุ๋ย สารเคมี	100.00	100.00	100.00	100.00

หมายเหตุ : เกษตรกรได้รับการสนับสนุนมากกว่า 1 หน่วยงาน

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์¹ อาทิ สนง.เกษตรอำเภอ/จังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน สามารถจำแนกได้ 8 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านองค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม (2) ด้านการสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล (3) ด้านการให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ (4) ด้านการส่งเสริมด้านการตลาด (5) ด้านการศึกษาดูงาน (6) ด้านการมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ (7) ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด และ (8) ด้านการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ รายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.73)

ด้านที่ 1 องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม พบว่า ในปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ รายละเอียด ดังนี้

แปลงปี 2559 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการปลูกและดูแลรักษาทุเรียน ได้แก่ การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ย การตัดแต่งกิ่ง การกำจัดโรคแมลง การทำเชื้อราไตรโคเดอร์มา ฯลฯ โดยเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 นำความรู้ไปปฏิบัติ ความรู้ด้านการรวมกลุ่ม ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม การรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต การรวมกันผลิต เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 นำความรู้ไปปฏิบัติ ความรู้ด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 นำความรู้ไปปฏิบัติ ความรู้ด้านบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ เกษตรกรนำความรู้ไปปฏิบัติร้อยละ 80.00 และไม่นำความรู้ไปปฏิบัติร้อยละ 20.00

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการปลูกดูแลรักษาทุเรียน และการทำปัจจัยการผลิตใช้เอง โดยเกษตรกรนำไปปฏิบัติร้อยละ 100 การปรับปรุงดินและนำไปปฏิบัติร้อยละ 100 การรวมกลุ่มนำไปปฏิบัติร้อยละ 100 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐาน นำไปปฏิบัติร้อยละ 100 การพัฒนาการตลาด ใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ นำไปปฏิบัติร้อยละ 86.67

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกดูแลรักษาทุเรียนและการทำปัจจัยการผลิตใช้เอง โดยนำไปปฏิบัติร้อยละ 100 การปรับปรุงดินและนำไปปฏิบัติร้อยละ 100 การรวมกลุ่มนำไปปฏิบัติร้อยละ 100 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐาน นำไปปฏิบัติได้ร้อยละ 100 การพัฒนาการตลาด นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 78.57 การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ นำไปปฏิบัติร้อยละ 96.67

ด้านที่ 2 การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล พบว่า ในปี 2559-61 เกษตรกร ได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล และนำไปใช้ประโยชน์ รายละเอียด ดังต่อไปนี้

แปลงปี 2559 พบว่า เกษตรกรได้การสนับสนุนแหล่งน้ำ ปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุปรับปรุงบำรุงดิน ฯลฯ เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 นำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้แปลงใหญ่ ยังได้รับการสนับสนุนเครื่องสับกิ่งไม้โดยกลุ่มนำมาใช้ประโยชน์

ปี 2560 เกษตรกรได้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุปรับปรุงบำรุงดิน ฯลฯ เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 นำไปใช้ประโยชน์

ปี 2561 เกษตรกรได้การสนับสนุนแหล่งน้ำ ปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุปรับปรุงบำรุงดิน ฯลฯ เกษตรกรร้อยละ 97.82 นำไปใช้ประโยชน์ และร้อยละ 2.18 ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์

ด้านที่ 3 การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ พบว่า ในปี 2559-61 เกษตรกรได้รับองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ รายละเอียดดังต่อไปนี้

แปลงปี 2559 พบว่า เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 ผลการตรวจวิเคราะห์มาใช้ในการปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีให้เหมาะสม ปรับปรุงบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปรับความเป็นกรด-ด่างของดินโดยการใส่ปูนมาร์ล/สารโดโลไมท์ ฯลฯ

แปลงปี 2560 พบว่า เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 ผลการตรวจวิเคราะห์มาใช้ในการปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีให้เหมาะสม ปรับปรุงบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปรับความเป็นกรด-ด่างของดินโดยการใส่ปูนมาร์ล/สารโดโลไมท์ ฯลฯ

แปลงปี 2561 พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 96.55 ผลการตรวจวิเคราะห์มาใช้ในการปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีให้เหมาะสม ปรับปรุงบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปรับความเป็นกรด-ด่างของดินโดยการใส่ปูนมาร์ล/สารโดโลไมท์ ฯลฯ และร้อยละ 3.45 ไม่ได้นำผลการตรวจวิเคราะห์มาปฏิบัติ

ด้านที่ 4 การส่งเสริมด้านการตลาด ปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับองค์ความรู้และนำมาใช้ประโยชน์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

แปลงปี 2559 ได้รับการส่งเสริมด้านการตลาด ได้แก่ การอบรมและการสนับสนุนการทำ QR Code ติดข้าวทุเรียน การแนะนำแหล่งขาย ฯลฯ โดยเกษตรกรร้อยละ 80.00 ได้ใช้ประโยชน์และร้อยละ 20.00 ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เนื่องจากเกษตรกรขายผลผลิตให้กับพ่อค้าที่เข้ามารับซื้อที่สวนและได้ราคาดี

แปลงปี 2560 ได้รับการส่งเสริมด้านการตลาด ได้แก่ การอบรมและการสนับสนุนการทำ QR Code ติดข้าวทุเรียน การแนะนำแหล่งขาย ฯลฯ โดยเกษตรกรร้อยละ 100 ได้ใช้ประโยชน์

แปลงปี 2561 ได้รับการส่งเสริมด้านการตลาด ได้แก่ การอบรมและการสนับสนุนการทำ QR Code ติดข้าวทุเรียน การแนะนำแหล่งขาย ฯลฯ โดยเกษตรกรร้อยละ 78.57 ได้ใช้ประโยชน์และร้อยละ 21.43 ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เนื่องจากเกษตรกรขายผลผลิตให้กับพ่อค้าที่เข้ามารับซื้อที่สวนและได้ราคาดี

ด้านที่ 5 ด้านการศึกษาดูงาน พบว่า ในปี 2559-61 เกษตรกรศึกษาดูงานในเรื่องการบริหารจัดการสวนทุเรียน โรงปุ๋ย การแปรรูป ฯลฯ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2559 เกษตรกรศึกษาดูงานในด้านการบริหารจัดการสวนทุเรียน การแข่งขัน โรงปุ๋ย ฯลฯ โดยทั้งหมดร้อยละ 100 ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ปี 2560 เกษตรกรศึกษาดูงานในด้านการบริหารจัดการสวนทุเรียน การปรับปรุงดิน ฯลฯ โดยทั้งหมดร้อยละ 100 ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ปี 2561 เกษตรกรศึกษาดูงานในด้านการบริหารจัดการสวนทุเรียน การแข่งขันโรงปุ๋ย ฯลฯ โดยร้อยละ 97.29 นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และร้อยละ 2.71 ไม่ได้ใช้ประโยชน์

ด้านที่ 6 การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ พบว่า ปี 2559-2561 เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 มีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ในตำบล ในอำเภอและต่างอำเภอ เกษตรกรร้อยละ 100 ได้รับประโยชน์

ปี 2560 แปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ในตำบล เกษตรกรร้อยละ 100 ได้รับประโยชน์ แปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ในอำเภอ เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 66.67 ไม่ใช่ประโยชน์ร้อยละ 33.33 แปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ต่างอำเภอ เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100

ปี 2561 แปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ในตำบล ในอำเภอและต่างอำเภอ เกษตรกรร้อยละ 100 ได้รับประโยชน์

ด้านที่ 7 การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด พบว่า ปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและนำไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริม อาทิ การพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP การทำตราสินค้า การแปรรูปผลผลิต และการเชื่อมโยงช่องทางการตลาด รายละเอียด ดังนี้

ปี 2559 ได้รับการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด โดยการถ่ายทอดความรู้และการรับรองมาตรฐาน GAP ทูเรียน การให้ความรู้ด้านการตลาด การแนะนำแหล่งขาย โดยเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 ได้นำไปปฏิบัติ

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด โดยการถ่ายทอดความรู้และการรับรองมาตรฐาน GAP ทูเรียน การให้ความรู้ด้านการตลาด การแนะนำแหล่งขาย โดยเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 ได้นำไปปฏิบัติ

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด โดยการถ่ายทอดความรู้และการรับรองมาตรฐาน GAP ทูเรียน เกษตรกรร้อยละ 96.22 นำไปใช้ประโยชน์ และร้อยละ 3.78 ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ด้านตราสินค้า เกษตรกรร้อยละ 100 นำไปใช้ประโยชน์ การแนะนำแหล่งขาย/การเชื่อมโยงตลาดเกษตรกรร้อยละ 53.33 นำไปใช้ประโยชน์ และร้อยละ 57.89 ไม่นำไปใช้ประโยชน์ การแปรรูป เกษตรกรร้อยละ 42.11 นำไปใช้ประโยชน์ และร้อยละ 46.67 ไม่นำไปใช้ประโยชน์

ด้านที่ 8 การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ พบว่า ปี 2559-2561 เกษตรกรได้รับองค์ความรู้และนำความรู้เกี่ยวกับอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ไปปฏิบัติ รายละเอียด ดังนี้

แปลงปี 2559 เกษตรกรได้รับสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ ได้แก่ การทำเกษตรผสมผสาน โดยเกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 50.00 และไม่นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 50.00 เนื่องจากไม่มีพื้นที่และไม่มีเวลา

ปี 2560 เกษตรกรได้รับสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ ได้แก่ การปลูกผัก การแปรรูปกล้วยหอม เกษตรกรนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 33.33 และไม่ใช่ประโยชน์ร้อยละ 66.67

ปี 2561 เกษตรกรได้รับสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ ได้แก่ การทำเกษตรผสมผสานและด้านอื่นๆ โดยเกษตรกรร้อยละ 100 ไม่นำไปใช้ประโยชน์เนื่องจากไม่มีพื้นที่และไม่มีเวลา (ตารางที่ 2.73)

ตารางที่ 2.73 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ไร่/ละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี 2560		แปลงใหญ่ ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. องค์กรความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม								
-การปรับปรุงบำรุงดิน	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
- การปลูก/ดูแลรักษาทุเรียน	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
-การรวมกลุ่ม	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
-การผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
-การพัฒนาการตลาด	71.43	28.57	100.00	-	78.57	21.43	83.33	16.67
-การอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	80.00	20.00	86.67	13.33	96.67	3.33	87.78	12.22
2. แหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล								
- แหล่งน้ำ								
-กลุ่ม	-	-	-	-	100.00	-	100.00	-
-รายบุคคล	100.00	-	-	-	-	-	-	-
- ปัจจัย								
-พันธุ์ทุเรียน	-	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
-พันธุ์พืชอื่น/พันธุ์สัตว์/พันธุ์สัตว์น้ำ	100.00	-	100.00	-	97.82	2.18	99.27	0.73

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ การแปลงใหญ่พัฒนา เกษตรอินทรีย์ การคัดเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น
ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.73 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี 2560		แปลงใหญ่ ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
3. บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่น								
-ตรวจวิเคราะห์ดิน	100.00	-	100.00	-	96.55	3.45	98.85	1.15
-ปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	100.00	-	100.00	-	96.55	3.45	98.85	1.15
-ใส่ปุ๋ยอินทรีย์	100.00	-	100.00	-	96.55	3.45	98.85	1.15
-ใส่ปุ๋ยมาร์ล/โดโลไมท์ ปรับความเป็นกรดต่าง	100.00	-	100.00	-	96.55	3.45	98.85	1.15
4. การส่งเสริมด้านการตลาด								
- การทำ QR Code/เชื่อมโยงตลาด	80.00	20.00	100	-	78.57	21.43	86.19	13.81
5. การศึกษาดูงาน ¹	100.00	-	100.00	-	97.29	2.71	99.10	0.90
6. มีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้								
-ในตำบลเดียวกัน	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
-ในอำเภอเดียวกัน	100.00	-	66.67	33.33	100.00	-	88.89	11.11
-ต่างอำเภอ	100.00	-	100.00	-	100.00	-	100.00	-
7. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด								
-การพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐาน	100.00	-	100.00	-	96.22	3.78	98.74	1.26
-มีตราสินค้า	-	100.00	-	100.00	100.00	-	-	100.00
-การแปรรูป	-	100.00	-	100.00	42.11	57.89	14.04	85.96
-การเชื่อมโยงตลาด	100.00	-	100.00	-	53.33	46.67	84.44	15.56

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ การแปลงใหญ่พัฒนา เกษตรอินทรีย์ การคัดเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น
ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.73 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี 2560		แปลงใหญ่ ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
8. การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้	50.00	50.00	-	100.00	-	100.00	16.67	83.33
-เกษตรผสมผสาน	-	100.00	33.33	66.67	-	100.00	11.11	88.89
-อื่นๆ	50.00	50.00	-	100.00	-	100.00	16.67	83.33

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ การแปลงใหญ่พัฒนา เกษตรอินทรีย์ การคัดเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.5.2 ผลกระทบจากการเข้าร่วมแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

1) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) ด้านการพัฒนาการตลาด รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 70.55 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการฯ ค่าใช้จ่ายการผลิตลดลงเนื่องจากเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ มีการตรวจวิเคราะห์ดินรวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องทำให้มีการบริหารจัดการสวนทุเรียนดีขึ้น เช่น การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การแบ่งใส่ปุ๋ยหลายครั้ง การตรวจแปลงก่อนฉีดสารเคมี การใช้สารเคมีเท่าที่จำเป็นไม่ใช้สารเคมีซ้ำซ้อน การตกแต่งกิ่ง การช่วยผสมเกสรฯลฯ ประกอบกับมีการทำปัจจัยการผลิตใช้เอง เช่น ปุ๋ยหมัก ไตรโคเดอร์มา น้ำยาจับใบ แคลเซียมโบรอน การผสมปุ๋ยใช้เองฯลฯ และการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตทำให้ราคาปัจจัยการผลิตลดลง และร้อยละ 29.45 เห็นว่าค่าใช้จ่ายการผลิตไม่ลดลงเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตแพงขึ้น ต้นทุเรียนโตขึ้นทำให้ต้องใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นรวมทั้งขึ้นกับสภาพอากาศและการระบาดของโรคแมลง โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลง 955.00 บาท หรือลดลงร้อยละ 7.08 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเพิ่มขึ้นไร่ละ 90.00 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.89 แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายการผลิตเปลี่ยนแปลงตามอายุของต้นทุเรียน การออกดอกติดผลของทุเรียน การระบาดของโรคและแมลง หากพิจารณาค่าใช้จ่ายต่อปริมาณผลผลิต พบว่า ค่าใช้จ่ายการผลิตลดลงจาก 29.16 บาท/ก.ก. เป็น 18.73 บาท/ก.ก. คิดเป็นร้อยละที่ลดลงเฉลี่ย 35.77 รายละเอียดดังนี้

ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลงร้อยละ 7.08 ดังนี้ (ตารางที่ 2.74)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 13,630.88 บาท ต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,4078.13 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 447.25 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.28)

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 10,260.15 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 9915 บาทต่อไร่ ลดลง 345.15 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.36)

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 16,526 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 13558.90 บาทต่อไร่ ลดลง 2,967.10 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 17.95)

ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.89 ดังนี้ (ตารางที่ 2.10)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 10,040.38 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 11,559.75 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 1519.38 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 15.13)

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 5,616.23 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 5660.31 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 44.08 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 0.78)

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,315.60 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,843.20 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 527.60 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 7.20)

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 67.22 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการฯ ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องทำให้มีการบริหารจัดการสวนทุเรียนดีขึ้น ส่วนอีกร้อยละ 32.78 เห็นว่าปริมาณผลผลิตไม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากขึ้นกับสภาพอากาศและอายุของต้นทุเรียน โดยเฉลี่ยแปลงปี 2559-2561 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 57.12 เนื่องจากต้นทุเรียนเริ่มให้ผลผลิต ต้นทุเรียนโตขึ้นและการบริหารจัดการสวนที่ดีขึ้นหลังจากเกษตรกรได้รับองค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการฯ รายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.11)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 958.33 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,614.63 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 656.30 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 68.48)

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 476.77 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 678.46 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 201.69 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 42.30)

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 809.00 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,232.90 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 423.90 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 52.40)

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่า ในปี 2559-61 เกษตรกรได้รับมาตรฐานร้อยละ 91.67 และร้อยละ 8.33 ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP โดยเกษตรกรร้อยละ 79.45 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการคุณภาพดีขึ้นเนื่องจากได้รับการถ่ายทอดความรู้ มีการบริหารจัดการที่ดีขึ้น และร้อยละ 20.55 เห็นว่าคุณภาพเหมือนเดิม เนื่องจากขึ้นกับสภาพภูมิอากาศ รายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.12)

แปลงปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 20.00 หลังจากเข้าร่วมโครงการได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 93.33 เพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการร้อยละ 73.33 และอยู่ระหว่างตรวจรับรองร้อยละ 6.67 โดยเกษตรกรร้อยละ 86.67 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น และร้อยละ 13.33 เห็นว่าคุณภาพเหมือนเดิม

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 13.33 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 86.67 เพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการร้อยละ 73.34 และอยู่ระหว่างตรวจรับรองและไม่ได้ตรวจรับรองร้อยละ 3.33 เท่ากัน โดยเกษตรกรร้อยละ 66.67 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น และร้อยละ 33.33 เห็นว่าคุณภาพเหมือนเดิม

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 63.33 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 95.00 เพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการร้อยละ 31.67 และอยู่ระหว่างตรวจรับรองร้อยละ 5.00 โดยเกษตรกรร้อยละ 85.00 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น และร้อยละ 15.00 เห็นว่าคุณภาพเหมือนเดิม

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต รายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.13)

การจัดหาปัจจัยการผลิต แปลงใหญ่ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดและไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการพบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตต่ำกว่าราคาตลาดร้อยละ 100

การจำหน่ายผลผลิต แปลงใหญ่ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้าคิดเป็นร้อยละ 100 จากการรวมกลุ่มมีการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ไม่จำหน่ายทุเรียนอ่อน ฯลฯ

1.5) ด้านการพัฒนาการตลาด หลังจากเข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่ ปี 2559-2561 กลุ่มได้รับการพัฒนาด้านการตลาด โดยการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด การแนะนำแหล่งขาย ฯลฯ (ตารางที่ 2.13)

ตารางที่ 2.74 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ทุเรียน	13,630.88	14,078.13	447.25	3.28	10,260.15	9,915.00	-345.15	-3.36	16,526.00	13,558.90	-2967.10	-17.95	13,472.34	12,517.34	-955	-7.08

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.75 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ทุเรียน	10,040.38	11,559.75	1,519.38	15.13	5,616.23	5,660.31	44.08	0.78	7,315.60	7,843.20	527.60	7.20	7,657.40	8,354.42	90.00	3.89

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.76 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559				แปลงใหญ่ ปี 2560				แปลงใหญ่ ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ (+,-)
ทุเรียน	958.33	1,614.63	656.30	68.48	476.77	678.46	201.69	42.30	809.00	1,232.90	423.9	52.40	748.03	1,175.33	427.3	57.12

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.77 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559			แปลงใหญ่ ปี 2560			แปลงใหญ่ ปี 2561			เฉลี่ย
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	
1. GAP	20.00	93.33	73.33	13.33	86.67	73.34	63.33	95.00	31.67	59.45
2. เกษตรอินทรีย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. GI*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ: GI สินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI)

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.78 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย	
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+,-)		ร้อยละ (+,-)
1. การบริหารจัดการกลุ่ม											
-ปัจจัยการผลิต											
ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด				100	-	-100	100	-	-100	100	-100
ซื้อราคาต่ำกว่าท้องตลาด				-	100	100	-	100	100	100	100
-การจำหน่ายผลผลิต											
ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้				100	-	-100	100	-	-100	100	-100
สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้				-	100	100	-	100	100	100	100
2. การพัฒนาการตลาด											
-เพิ่มช่องทางการจำหน่าย/ทราบข่าวสารด้านการตลาด				-	100	100	-	100	100	100	100

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ

2.1) การมีรายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการมีรายได้เสริม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.65 หรือที่ระดับมาก

2.2) การลดใช้สารเคมี เกษตรกรได้รับความรู้ในการดูแลรักษาต้นทุเรียน มีการตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ยเคมีในปริมาณและช่วงเวลาที่เหมาะสมทำให้ต้นทุเรียนมีความสมบูรณ์แข็งแรง มีการฉีดสารเคมี ที่ถูกต้องทั้งในด้านปริมาณการใช้ ช่วงเวลาที่ใช้ การใช้สารเคมีที่ไม่เข้มข้นทำให้สามารถลดปริมาณการใช้สารเคมีโดยเกษตรกรมีความพึงพอใจด้านการลดใช้สารเคมี มีคะแนนเฉลี่ย 4.21 หรือที่ระดับมากที่สุด

2.3) การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เกษตรกรมีความพึงพอใจการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.54 หรือที่ระดับมากที่สุด ซึ่งมาจากทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนตามบทบาทภารกิจของหน่วยงาน หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทจำหน่ายปุ๋ย สารเคมี เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนความรู้ด้านการใช้ปุ๋ย สารเคมี สถาบันการศึกษาเข้าไปทำการวิจัยเกี่ยวกับการดูแลรักษาต้นทุเรียน

2.4) การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.76 หรือที่ระดับมาก โดยเกษตรกรบางส่วนมีการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม แต่เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ

ตารางที่ 2.79 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

รายการ	แปลงใหญ่ ปี		แปลงใหญ่ ปี		แปลงใหญ่ ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การมีรายได้เสริม	3.50	มาก	3.50	มาก	3.94	มาก	3.65	มาก
2. การลดใช้สารเคมี	4.00	มาก	4.33	มากที่สุด	4.30	มากที่สุด	4.21	มากที่สุด
3. การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ	4.45	มากที่สุด	4.50	มากที่สุด	4.67	มากที่สุด	4.54	มากที่สุด
4. การรวมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม	3.33	มาก	3.67	มาก	4.28	มากที่สุด	3.76	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ, 2564

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงาน

ความพึงพอใจต่อการเข้าโครงการของเกษตรกร สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด 5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม 7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ และ 8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน รายละเอียด ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.80)

3.1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดค่าใช้จ่ายการผลิตระดับคะแนนเฉลี่ย 4.47 หรือระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้น ใช้ปุ๋ย สารเคมีในปริมาณที่เหมาะสม มีการทำปัจจัยการผลิตใช้เองและรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต

3.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตระดับคะแนนเฉลี่ย 4.30 หรือระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีการบริหารจัดการสวนที่ดีขึ้นจากการได้รับการถ่ายทอดความรู้และการศึกษาดูงานสวนที่ประสบความสำเร็จ

3.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจในการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.38 หรือระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ มาประยุกต์ใช้กับสวนของตนเองทำให้มีสัดส่วนเกรดส่งออกเพิ่มขึ้นรวมทั้งได้รับการตรวจรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น

3.4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับคะแนนเฉลี่ย 3.89 หรือระดับมาก เนื่องจากในปัจจุบันราคาทุเรียนอยู่ในเกณฑ์สูงและมีพ่อค้ารับซื้อที่เข้ามารับซื้อที่สวนทำให้เกษตรกรยังคงขายในลักษณะต่างคนต่างขาย

3.5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจการบริหารจัดการของกลุ่มระดับคะแนนเฉลี่ย 4.47 หรือระดับมากที่สุด เนื่องจากกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ

3.6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับคะแนนเฉลี่ย 4.43 หรือระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง สมาชิกกลุ่มร่วมกันทำกิจกรรม เช่น การวางแผนการผลิต การอบรมพัฒนาความรู้ การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต การรวมกลุ่มทำปัจจัยการผลิตใช้เอง ฯลฯ

3.7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.60 หรือระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้จัดการแปลงมีความรู้ ประสบการณ์ มีความเป็นผู้นำ พัฒนาและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาแนะนำและถ่ายทอดให้สมาชิก

3.8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.61 หรือระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน ฯลฯ

ตารางที่ 2.80 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี		แปลงใหญ่ ปี		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต	4.53	มาก	4.47	มากที่สุด	4.4	มากที่สุด	4.47	มาก
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	4.47	มาก	4.07	มาก	4.3	มากที่สุด	4.30	มาก
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	4.60	มาก	4.13	มาก	4.4	มากที่สุด	4.38	มาก
4. ด้านการเชื่อมโยงตลาด	3.93	มาก	3.67	มาก	4.0	มากที่สุด	3.89	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	4.73	มาก	4.20	มาก	4.4	มากที่สุด	4.47	มาก
6. ด้านความสำเร็จของกลุ่ม	4.67	มาก	4.27	มากที่สุด	4.3	มากที่สุด	4.43	มาก
7. ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ	4.73	มาก	4.40	มากที่สุด	4.6	มากที่สุด	4.60	มาก
8. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน	4.77	มาก	4.47	มากที่สุด	4.5	มากที่สุด	4.61	มาก
รวม	4.55	มากที่สุด	4.21	มากที่สุด	4.4	มากที่สุด	4.39	มากที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.5.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการแปลงใหญ่ทุเรียน โครงการส่งเสริมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นอีกหนึ่งโครงการที่สำคัญ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการในหลายหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและร่วมมือกันในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้มากขึ้นตลอดจนพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น โดยมีหน่วยงานภายในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนภาคเอกชนที่ร่วมสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการฯ ดังกล่าวให้ประสบผลสัมฤทธิ์ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการฯ ดังนี้

1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ มีการตรวจวิเคราะห์ดินรวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องทำให้มีการบริหารจัดการสวนทุเรียนดีขึ้น เช่น การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การแบ่งใส่ปุ๋ยหลายครั้ง การตรวจแปลงก่อนฉีดสารเคมี การใช้สารเคมีเท่าที่จำเป็นไม่ใช้สารเคมีซ้ำซ้อน การตกแต่งกิ่ง การช่วยผสมเกสร ฯลฯ ประกอบกับมีการทำปัจจัยการผลิตใช้เอง เช่น ปุ๋ยหมัก ไตรโคเดอร์มา น้ำยาจับใบ แคลเซียมโบรอน การผสมปุ๋ยใช้เอง ฯลฯ และการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตทำให้ราคาปัจจัยการผลิตลดลง

2) ด้านการเพิ่มผลผลิต พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ เนื่องจากเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องทำให้มีการบริหารจัดการสวนทุเรียนดีขึ้น ส่วนอีกร้อยละ 32.78 เห็นว่าปริมาณผลผลิตไม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากขึ้นกับสภาพอากาศและอายุของต้นทุเรียน

3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การได้รับการถ่ายทอดความรู้ ทำให้เกษตรกรมีการบริหารจัดการสวนที่ดีขึ้น ประกอบกับมีการพัฒนาด้านการตลาด เช่น การได้รับความรู้/ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดทำให้เกษตรกรมีการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น

4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มมีการประชุมสมาชิกและมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการประชุมสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน การสื่อสารผ่านไลน์กลุ่มแปลงใหญ่ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การมีระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

5) ด้านการตลาด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ การได้รับถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด การแนะนำแหล่งขาย การเพิ่มช่องทางการขาย รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพและมีการรับรองมาตรฐาน GAP ตลอดจนการรวมกลุ่มทำให้พ่อค้ามีความสะดวกในการเข้ามาติดต่อรับซื้อ

6) ด้านความยั่งยืนของโครงการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของโครงการ คือ สมาชิกกลุ่มมีการติดต่อสื่อสารและร่วมทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประชุมกลุ่มทุกเดือน มีการแลกเปลี่ยนความรู้

ข้อมูลข่าวสารต่างๆผ่านไลน์กลุ่มแปลงใหญ่ การร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต การร่วมกันทำปัจจัยการผลิตใช้เอง การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่างๆจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในรูปของกลุ่มแปลงใหญ่

2.5.4 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรค แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากร้อยละ 66.67 ไม่มีปัญหาอุปสรรค และร้อยละ 33.33 มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

- 1) **ด้านการผลิต** พบว่า เกษตรกรร้อยละ 15.56 มีปัญหาจากการสภาพอากาศไม่เหมาะสมส่งผลต่อค่าใช้จ่าย ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตร้อยละ 13.33 มีปัญหาการระบาดของโรคแมลง เช่น โรครากเน่า โคนเน่า หนอนเจาะลำต้นและผลผลิต เพลี้ยไฟ ฯลฯ ร้อยละ 6.67 มีปัญหาราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น มีปัญหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอและขาดแคลนแรงงานร้อยละ 2.22 เท่ากัน มีปัญหาเทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงความต้องการของกลุ่ม องค์กรความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่ เงินทุนไม่เพียงพอร้อยละ 1.11 เท่ากัน
- 2) **ด้านการตลาด** พบว่า เกษตรกรร้อยละ 1.11 มีปัญหาราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด
- 3) **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่า เกษตรกรร้อยละ 1.11 มีปัญหาสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ
- 4) **ด้านอื่นๆ** พบว่า เกษตรกรร้อยละ 1.11 มีปัญหานโยบายที่เข้ามาส่งเสริมเป็นนโยบายที่มาจากส่วนกลางยังขาดนโยบายที่มาจากในพื้นที่ (ตารางที่ 2.81)

ตารางที่ 2.81 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	ไร่/ละ
1. ด้านการผลิต	
- ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ	15.56
- การระบาดของโรคแมลง	13.33
- ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น	6.67
- ขาดแคลนแรงงาน	2.22
- แหล่งน้ำไม่เพียงพอ	2.22
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม	1.11
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงความต้องการของกลุ่ม	1.11
- องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน	1.11
- ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	1.11
- เงินทุนไม่เพียงพอ	1.11
2. ด้านการตลาด	
- ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด	1.11
3. ด้านการบริหารจัดการ	
- สมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ	1.11
4. อื่นๆ	
- นโยบายมาจากส่วนกลาง	1.11

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 รายมีปัญหามากกว่า 1 ปัญหา

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.6 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

ปี 2559 สินค้ามะพร้าวน้ำหอมไม่ได้มีการดำเนินงานโครงการในพื้นที่ ดังนั้น จึงติดตามประเมินผลการดำเนินงานแปลงที่สิ้นสุดระยะการส่งเสริม 3 ปี ซึ่งเป็นแปลงปี 2560 และ ปี 2561 รายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.6.1 ผลได้ของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประเมินผล ประกอบด้วย เกษตรกรสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ 90 ราย ผู้จัดการแปลง 6 ราย และเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด 2 ราย ได้แก่ จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรีพื้นที่รวม 2,294 ไร่ เกษตรกร 208 ราย รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 74.34 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 25.66 มีอายุเฉลี่ย 63.30 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.87 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.10 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.05 ราย และแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.56 ราย มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 73.68 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 26.32 มีอายุเฉลี่ย 61.16 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.93 ราย โดยอยู่ในวัยแรงงาน 3.29 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.53 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.88 ราย

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 75.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 25.00 มีอายุเฉลี่ย 65.44 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.81 ราย อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.91 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.57 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.23 ราย (ตารางที่ 2.82)

ตารางที่ 2.82 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี		
	2560	2561	ภาพรวม
1. เพศ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
- ชาย	73.68	75.00	74.34
- หญิง	26.32	25.00	25.66
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	61.16	65.44	63.30
3. จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	3.93	3.81	3.87
4. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)			
- อยู่ในวัยแรงงาน	3.29	2.91	3.10
- แรงงานภาคการเกษตร	2.53	1.57	2.05
- แรงงานนอกภาคการเกษตร	1.88	1.23	1.56

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.2) ระดับการศึกษา ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 51.46 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 21.63 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และไม่ได้ศึกษาร้อยละ 11.79 9.79 4.67 และ 0.67 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 46.67 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 17.33 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และไม่ได้ศึกษาร้อยละ 13.33 12.00 9.33 และ 1.33 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 56.25 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 31.25 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 6.25 (ตารางที่ 2.83)

ตารางที่ 2.83 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี		
	2560	2561	เฉลี่ย
1. ประถมศึกษา	46.67	56.25	51.46
2. มัธยมศึกษาตอนต้น	13.33	6.25	9.795
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย	17.33	6.25	11.79
4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	-	-	-
5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	9.33	-	4.67
6. ปริญญาตรี	12.00	31,25	21.63
7. สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-
8. ไม่ได้ศึกษา	1.33	-	0.67
รวม	100.00	100.00	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) การประกอบอาชีพ ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยเกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชมากที่สุด ร้อยละ 68.77 รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 16.63 รับราชการ/เงินเดือนประจำ อาชีพหลักอื่นๆ และการเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 10.61 3.34 และ 0.66 ตามลำดับ สำหรับการประกอบอาชีพเสริมการปลูกพืชมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.53 รองลงมา คือเกษตรกรส่วนมากไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 21.34 โดยประกอบอาชีพเสริมด้านอื่นๆ ด้านค้าขาย /ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างภาคเกษตร ด้านการประมง และรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 15.10 13.88 3.34 2.94 และ 1.34 ตามลำดับ ส่วนด้านการเลี้ยงสัตว์ และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 4.28 เท่ากัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

อาชีพหลัก ด้านการปลูกพืชมากที่สุดร้อยละ 68.77 รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 16.63 ด้านรับราชการ/เงินเดือนประจำ การเลี้ยงสัตว์ และอื่นๆ ร้อยละ 10.61 0.66 และ 3.34 มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพหลักด้านปลูกพืชร้อยละ 84.21 รองลงมา คือด้านรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 26.67 ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และการเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 6.58 และ 1.32 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชร้อยละ 53.33 รองลงมา คือด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 26.67 ด้านรับราชการ/เงินเดือนประจำ และอื่นๆ ร้อยละ 13.33 และ 6.67 ตามลำดับ

อาชีพเสริม เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพเสริมด้านการปลูกพืชมากที่สุดร้อยละ 33.53 รองลงมาไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 21.34 โดยประกอบอาชีพเสริมด้านอื่นๆ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างภาคเกษตร ด้านการประมง และรับจ้างนอกภาคการเกษตรร้อยละ 15.10 13.88 3.34 2.94 และ 1.34 ตามลำดับ ส่วนด้านการเลี้ยงสัตว์ และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 4.28 เท่ากัน ตามลำดับ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 42.67 รองลงมา ประกอบอาชีพเสริมด้านการปลูกพืชร้อยละ 20.00 ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างภาคการเกษตร ด้านอาชีพเสริมอื่นๆ และการเลี้ยงสัตว์ รับจ้างนอกภาคการเกษตร รับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 6.67 6.65 และ 2.67 เท่ากันตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพเสริมการปลูกพืชมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 47.06 รองลงมาไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 23.54 คือ เช่น รับจ้างเย็บผ้าทั่วไป ประกอบอาชีพเสริมด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 11.76 และการเลี้ยงสัตว์ ส่วนประกอบอาชีพเสริมการประมง และรับราชการ/เงินเดือนประจำร้อยละ 5.88 เท่ากัน (ตารางที่ 2.84)

ตารางที่ 2.84 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี		
	2560	2561	เฉลี่ย
1. อาชีพหลัก	100.00	100.00	100.00
- การปลูกพืช	84.21	53.33	68.77
- การเลี้ยงสัตว์	1.32	-	0.66
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	6.58	26.67	16.63
- รับราชการ/เงินเดือนประจำ	7.89	13.33	10.61
- อื่นๆ	-	6.67	3.34
2. อาชีพเสริม	100.00	100.00	100.00
- การปลูกพืช	20.00	47.06	33.53
- การเลี้ยงสัตว์	2.67	5.88	4.28
- การประมง	-	5.88	2.94
- รับจ้างภาคเกษตร	6.67	-	3.34
- รับจ้างนอกภาคเกษตร	2.67	-	1.34
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	16.00	11.76	13.88
- รับงานมาทำที่บ้าน	-	-	-
- รับราชการ/เงินเดือนประจำ	2.67	5.88	4.28
- ไม่ประกอบอาชีพเสริม	42.67	-	21.34
- อื่นๆ	6.65	23.54	15.10

หมายเหตุ: เกษตรกร 1 ราย ทำอาชีพเสริมมากกว่า 1 อย่าง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ ปี 2560-2561 พบว่า มีการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ไม้ผลร้อยละ 39.65 รองลงมาเป็นไม้ยืนต้น พืชไร่ ที่นา คอกเลี้ยงปศุสัตว์ แปลงผัก และเพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 33.08 18.94 3.54 2.78 1.52 และ 0.50 ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ไม้ผลร้อยละ 51.52 รองลงมาเป็นไม้ยืนต้น พืชไร่ ที่นา แปลงผัก เพาะเลี้ยงประมงพืชไร่ ร้อยละ 27.27 10.10 7.07 3.03 และ 1.01 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ไม้ยืนต้น ร้อยละ 38.89 รองลงมาเป็นพืชไร่ ไม้ผลร้อยละ 27.28 เท่ากัน และคอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 5.56 (ตารางที่ 2.85)

ตารางที่ 2.85 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี		
	2560	2561	เฉลี่ย
1. ที่นา	7.07	-	3.54
2. พืชไร่	10.10	27.78	18.94
3. ไม้ผล	51.52	27.78	39.65
4. ไม้ยืนต้น	27.27	38.89	33.08
5. แปลงผัก	3.03	-	1.52
6. ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-
7. คอกเลี้ยงปศุสัตว์	-	5.56	2.78
8. แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	-	-	-
9. เพาะเลี้ยงประมง	1.01	-	0.50
รวม	100.00	100.00	100.00

หมายเหตุ: อื่นๆ ทางการเกษตร¹ ได้แก่ ที่พักอาศัย

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.5) การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร้อยละ 24.95 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ร้อยละ 18.33 โครงการตลาดสินค้าเกษตร ร้อยละ 12.10 โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ร้อยละ 10.60 โครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 6.79 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 7.62 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 5.93 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 3.81 โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ร้อยละ 3.54 โครงการบริหารจัดการ

ทรัพยากรน้ำร้อยละ 2.02 โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐร้อยละ 1.75 โครงการธนาคารสินค้าเกษตร และ การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงานร้อยละ 1.08 เท่ากัน และอื่นๆ (โครงการฝึกอบรมอาชีพเสริม) ร้อยละ 0.41

ปี 2560 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 20.49 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ร้อยละ 15.09 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 11.86 โครงการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 11.32 โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 9.43 โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 5.66 และโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ร้อยละ 5.12 โครงการตลาดสินค้าเกษตร ร้อยละ 4.58 โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร้อยละ 4.04 โครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 3.77 โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐร้อยละ 3.50 โครงการธนาคารสินค้าเกษตร และ การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน ร้อยละ 2.16 เท่ากัน

ปี 2561 พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ร้อยละ 29.41 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ร้อยละ 21.57 โครงการตลาดสินค้าร้อยละ 19.61 โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 11.76 โครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 9.80 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 3.92 ส่วนโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) และโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 1.96 เท่ากัน(ตารางที่ 2.86)

ตารางที่ 2.86 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี		
	2560	2561	เฉลี่ย
ในสังกัดกระทรวงเกษตร			
1. ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	20.49	29.41	24.95
2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	15.09	21.57	18.33
3. บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	4.04	-	2.02
4. บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)	5.12	1.96	3.54
5. แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร	-	-	-
6. พัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer	5.66	1.96	3.81
7. พัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ	3.50	-	1.75
8. ธนาคารสินค้าเกษตร	2.16	-	1.08
9. แก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU)	-	-	-
10. พัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	-	-	-
11. ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการใช้เครื่องจักรกล ทางการเกษตรทดแทนแรงงาน	2.16	-	1.08
12. พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP	11.86	-	5.93
13. ตลาดสินค้าเกษตร	4.58	19.61	12.10
14. เกษตรอินทรีย์	11.32	3.92	7.62
15. ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่	9.43	11.76	10.60
16. ช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	3.77	9.80	6.79
17. อื่นๆ	0.81	-	0.41

หมายเหตุ: เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ประกอบด้วย ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน และกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานให้การสนับสนุน

2.1) ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรถือครองที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 79.45 รองลงมาเป็นพื้นที่เช่าร้อยละ 12.20 และทำปรีร้อยละ 8.35 ความเหมาะสมเนื้อที่เพาะปลูกระดับ S1 ร้อยละ 44.68 ไม่ทราบความเหมาะสมเนื้อที่ร้อยละ 41.89 และเนื้อที่เพาะปลูกระดับ S2 ร้อยละ 13.43 ด้านการใช้แหล่งน้ำของเกษตรกร ส่วนมากใช้น้ำที่สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 44.35 รองลงมาใช้น้ำฝน น้ำชลประทาน บ่อ/สระในไร่นา โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 28.04 21.02 4.95 1.24 และ 0.42 ตามลำดับ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.87)

ลักษณะการถือครองพื้นที่

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 76.54 เป็นพื้นที่เช่าร้อยละ 18.52 และทำปรีร้อยละ 4.94

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 82.35 เป็นพื้นที่ทำปรีร้อยละ 11.76 และเช่าร้อยละ 5.88

ความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูก

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (Highly Suitable ; S1) มากที่สุดร้อยละ 58.11 รองลงมามีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (Moderately Suitable ; S2) ร้อยละ 8.11 และไม่ทราบความเหมาะสมเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกร้อยละ 33.78

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรไม่ทราบความเหมาะสมเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกร้อยละ 50.00 รองลงมามีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมสูง (Highly Suitable ; S1) มากที่สุดร้อยละ 31.25 และมีเนื้อที่สำหรับเพาะปลูกในระดับความเหมาะสมปานกลาง (Moderately Suitable ; S2) ร้อยละ 18.75

แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรใช้แหล่งน้ำของเกษตรกร ส่วนมากใช้น้ำที่สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 55.37 รองลงมาใช้น้ำฝนร้อยละ 26.45 น้ำชลประทานร้อยละ 12.40 บ่อ/สระในไร่นา โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ 2.48 เท่ากัน และกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 0.42 ตามลำดับ

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรใช้น้ำที่สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 33.33 รองลงมาใช้น้ำฝน น้ำชลประทานร้อยละ 29.63 เท่ากัน และบ่อ/สระในไร่นาร้อยละ 7.41

ตารางที่ 2.87 ลักษณะของพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี		
	2560	2561	เฉลี่ย
1. ลักษณะการถือครองพื้นที่	100.00	100.00	100.00
- ตนเอง	76.54	82.35	79.45
- เช่า	18.52	5.88	12.20
- ทำฟรี	4.94	11.76	8.35
2. ความเหมาะสมของเนื้อที่เพาะปลูกกับชนิดสินค้า แปลงใหญ่ มะพร้าวน้ำหอม	100.00	100.00	100.00
- S1	58.11	31.25	44.68
- S2	8.11	18.75	13.43
- S3	-	-	-
- ไม่มีความเหมาะสม	-	-	-
- ไม่ทราบ	33.78	50.00	41.89
3. แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่ ¹	100.00	100.00	100.00
- น้ำฝน	26.45	29.63	28.04
- น้ำชลประทาน	12.40	29.63	21.02
- สูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	55.37	33.33	44.35
- บ่อ/สระในไร่นา	2.48	7.41	4.95
- ขุดเจาะบ่อบาดาล	-	-	-
- กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	0.83	-	0.42
- โครงการราชการสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	2.48	-	1.24

หมายเหตุ: แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่¹ : เกษตรกรใช้น้ำมากกว่า 1 แหล่ง

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2) การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของเกษตรกรจากการเข้าร่วมโครงการ

หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานโครงการเป็นการทำงานบูรณาการร่วมกันทั้งภายในและภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงการเข้ามาสนับสนุนของภาคเอกชน ซึ่งในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 มีหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เฉลี่ยร้อยละ 100 มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.88)

ปี 2560 พบว่า หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100

ปี 2561 พบว่า หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 หน่วยงานอื่นนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 100 กิจกรรมที่ส่งเสริม อาทิ ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่

ตารางที่ 2.88 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี		
	2560	2561	เฉลี่ย
หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ¹	100.00	100.00	100.00
หน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	-	100.00	100.00
- องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล	-	100.00	100.00
ความรู้ด้านการเกษตร/อำนวยความสะดวกในพื้นที่			

หมายเหตุ: เกษตรกรได้รับการสนับสนุนมากกว่า 1 หน่วยงาน

: หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์¹ อาทิ สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ/จังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน สามารถจำแนกได้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม ด้านที่ 2 การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล ด้านที่ 3 การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ ด้านที่ 4 การส่งเสริมด้านการตลาด ด้านที่ 5 การศึกษาดูงาน ด้านที่ 6 การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ ด้านที่ 7 การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด และ ด้านที่ 8 การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.89)

ด้านที่ 1 องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำไปปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ โดยเป็นด้านการป้องกันแมลงศัตรูพืชมากที่สุดร้อยละ 97.22 รองลงมาเป็นด้านการปรับปรุงบำรุงดินร้อยละ 95.65 ด้านประมงแนะนำการเลี้ยงปลาในร่องสวนร้อยละ 94.12 ด้านการวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 90.54 ด้านการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 82.35 ด้านปศุสัตว์การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ร้อยละ 81.82 ด้านการรวมกลุ่มร้อยละ 78.72 ด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 76.74 การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 54.72 ด้านการพัฒนาการตลาดร้อยละ 50.85 การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตร้อยละ 34.78 และด้านการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ร้อยละ 30.56

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปปฏิบัติ โดยเป็นด้านการปรับปรุงบำรุงดินมากที่สุดร้อยละ 91.67 รองลงมาเป็นด้านการป้องกันแมลงศัตรูพืชร้อยละ 75.00 ด้านการ

วางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 71.43 ด้านการอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 62.50 ด้านการพัฒนาการตลาดร้อยละ 57.14 ด้านการรวมกลุ่มและด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 50.00 เท่ากัน ด้านการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ร้อยละ 33.33 การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 12.50

ด้านที่ 2 การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล ในภาพรวมแปลงใหญ่ ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนและนำไปใช้ประโยชน์ โดยเป็นการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตมากที่สุดร้อยละ 96.55 รองลงมาเกษตรกรได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนแหล่งน้ำร้อยละ 36.36 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ย และกล่อตักล่อแมลง เป็นต้น และนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดร้อยละ 93.10 รองลงมาได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนแหล่งน้ำร้อยละ 36.36

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ย และกล่อตักล่อแมลง เป็นต้น และนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100

ด้านที่ 3 การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ และนำไปใช้ประโยชน์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 24.33 มีการตรวจวิเคราะห์ดินร้อยละ 35.46 รองลงมามีการตรวจคุณภาพน้ำร้อยละ 31.58 มีการปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 21.99 มีการปรับโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 17.02 และใส่ปูนมาร์ล/โดโลไมท์ ปรับปรุงความเป็นกรดต่างร้อยละ 15.60

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดินและนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 12.00 มีการตรวจวิเคราะห์ดินและมีการปรับการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 26.67 เท่ากัน และรองลงมา มีการปรับลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีร้อยละ 6.66

ด้านที่ 4 การส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ดังนี้

ปี 2560 พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 20.41 และไม่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 79.59

ปี 2561 พบว่า กลุ่มเกษตรกรไม่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 100

ด้านที่ 5 การศึกษาดูงาน ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากการศึกษาดูงานและนำไปปฏิบัติ โดยโครงการที่เกษตรกรได้เข้าร่วมศึกษาดูงาน เช่น วิธีการปลูกดูแลรักษามะพร้าว การป้องกันแมลงแตนเบียน หนอนหัวดำ เป็นต้น และไม่ได้นำไปปฏิบัติร้อยละ 27.08 มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 79.17 โครงการที่เกษตรกรเข้าร่วมศึกษาดูงาน เช่น วิธีการปลูกดูแลรักษามะพร้าว การป้องกันแมลงแตนเบียน หนอนหัวดำ เป็นต้น

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปปฏิบัติร้อยละ 66.67 โครงการที่เกษตรกรเข้าร่วมศึกษาดูงาน เช่น วิธีการปลูกดูแลรักษามะพร้าว การป้องกันแมลงแตนเบียน หนอนหัวดำ เป็นต้น

ด้านที่ 6 การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่ ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ ภายในตำบลเดียวกัน อำเภอเดียวกัน และต่างอำเภอและนำความรู้ไปปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำความรู้ไปปฏิบัติ ร้อยละ 86.87 และไม่ได้นำความรู้ไปปฏิบัติร้อยละ 13.13

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรมีการเข้าชมแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้ และนำความรู้ไปปฏิบัติ ร้อยละ 100

ด้านที่ 7 การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและนำไปปฏิบัติ กิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริม เช่น การพัฒนาสินค้าให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP การแปรรูปผลผลิต และการเชื่อมโยงช่องทางการตลาด มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าการสร้างบรรจุภัณฑ์มากที่สุด ร้อยละ 90.00 รองลงมาเป็นการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานไปปฏิบัติร้อยละ 87.14 การสร้างตราสินค้า (Brand) ร้อยละ 86.96 การแปรรูปร้อยละ 70.37 และการเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 69.23

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรนำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐาน และการมีสร้างตราสินค้า (Brand) ไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 57.14 รองลงมาเป็นการเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 50.00

ด้านที่ 8 การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559-2561 พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่ไปปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการสนับสนุนอาชีพเสริมในการปลูกพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อยไปปฏิบัติร้อยละ 75.00 รองลงมาการทำเกษตรผสมผสานไปปฏิบัติร้อยละ 53.33 และการทำขนมแปรรูปจากมะพร้าวร้อยละ 28.57

ปี 2561 พบว่า เกษตรกรนำความรู้ในการทำเกษตรผสมผสานไปปฏิบัติร้อยละ 40.00

ตารางที่ 2.89 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. องค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม						
- การป้องกันแมลงศัตรูพืช	97.22	2.78	75.00	25.00	86.11	13.89
- การส่งเสริมการเลี้ยงไก่	81.82	18.18	-	100	40.91	59.09
- การแนะนำวิธีการเลี้ยงปลาในร่องสวน	94.12	5.88	-	100	47.06	52.94
- การปรับปรุงบำรุงดิน	95.65	4.35	91.67	8.33	93.66	6.34
- การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม	90.54	9.46	71.43	28.57	80.99	19.02
- การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต	54.72	45.28	12.50	87.50	33.61	66.39
- การรวมกลุ่มกันผลิต	78.72	21.28	50.00	50.00	64.36	35.64
- การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต	34.78	65.22	-	100.00	17.39	82.61
- การผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน	76.47	23.53	50.00	50.00	63.24	36.77
- การพัฒนาการตลาด	50.85	49.15	57.14	42.86	54.00	46.01
- การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	30.56	69.44	33.33	66.67	31.95	68.06
- การอบรมบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	82.35	17.65	62.50	37.50	72.42	27.58
2. แหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล						
- แหล่งน้ำ	36.36	63.64	-	100	36.36	63.64
- ปัจจัยการผลิต	93.10	6.90	100.00	-	96.55	3.45
- การสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตร	-	100.00	-	100	-	100.00

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ เป็นต้น
ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.89 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม (ต่อ)

หน่วย: ไร่/ละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
3. บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่น						
- ตรวจวิเคราะห์ดิน	35.46	64.54	26.67	73.33	31.07	68.94
- ปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	21.99	78.01	6.66	93.34	14.33	85.67
- ใส่ปุ๋ยอินทรีย์	17.02	82.98	26.67	73.33	21.85	78.16
- ใส่ปุ๋ยมาร์ล/โดโลไมท์ ปรับความเป็นกรดต่าง	15.60	84.40	-	100.00	7.80	92.20
- การตรวจคุณภาพน้ำ	31.58	68.42	-	100.00	15.79	84.21
4. การส่งเสริมด้านการตลาด (MOU)						
- การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน	20.41	79.59	-	100.00	10.21	89.80
- การตลาดภายใต้โครงการแปลงใหญ่ฯ	14.29	85.71	-	100.00	7.15	92.86
5. การศึกษาดูงาน	79.17	20.83	66.67	33.33	72.92	27.08
6. การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่						
- ตำบลเดียวกัน	97.87	2.13	100.00	-	98.93	1.07
- อำเภอเดียวกัน	91.30	8.70	100.00	-	95.65	4.35
- นอกอำเภอเดียวกัน	71.43	28.57	-	-	35.72	14.29
7. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด						
- การรับรองมาตรฐาน	87.14	12.86	57.14	42.86	72.14	27.86
- บรรจุภัณฑ์	90.00	10.00	-	100.00	45.00	55.00
- มีตราสินค้า	86.96	13.04	-	100.00	43.48	56.52
- การแปรรูป	70.37	29.63	-	100.00	35.19	64.81
- การเชื่อมโยงตลาด	69.23	30.77	50.00	50.00	59.62	40.38

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ เป็นต้น

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.89 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

รายการสนับสนุน	แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		เฉลี่ย	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
8. การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้						
- เกษตรผสมผสาน	53.33	46.67	40.00	60.00	46.67	53.34
- พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย	75.00	25.00	-	100.00	37.50	62.50
- การทำขนมจากมะพร้าว	28.57	71.43	-	100.00	14.29	85.72
- การทำกระเป๋า	-	100.00	-	100.00	-	100.00

หมายเหตุ: การศึกษาดูงาน¹ การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ เป็นต้น

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.6.2 ผลกระทบจากการเข้าร่วมแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

1) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) ด้านการพัฒนาการตลาด รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต และค่าใช้จ่ายแรงงาน มีรายละเอียดดังนี้

ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2560-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 39,250.39 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 35,001.43 บาท ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตลดลงเฉลี่ย 4,248.97 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.83 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตลดลง เนื่องจากเกษตรกรลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีบางชนิดในการบำรุงต้นมะพร้าว น้ำหอม เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ และสารอินทรีย์อื่นๆ มากขึ้น มีการใช้ปุ๋ยและสารบำรุงต้นมะพร้าว น้ำหอมในปริมาณที่เหมาะสมตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ มีการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารฮอร์โมนใช้เอง อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกษตรกรจะปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์ในการบำรุงต้นมะพร้าว น้ำหอมมากขึ้น แต่ในการดูแลต้นมะพร้าว น้ำหอมยังจำเป็นต้องใช้สารเคมีบางชนิด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.90)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 29,436.74 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 29,052.39 บาทต่อไร่ ลดลง 1,384.35 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.70

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 49,064.04 บาทต่อไร่ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาผลผลิตในช่วงปีก่อนเข้าร่วมโครงการ (ปี 2560) มีราคาสูงส่งผลให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการดูแลแปลง ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 41,950.46 บาทต่อไร่ ลดลง 7,113.58 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.50 เนื่องจากเกษตรกรได้รับการส่งเสริมให้ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ลดการใช้สารเคมีและใช้สารอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์มากขึ้น

ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2560-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 36,723.94 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 34,736.98 บาทต่อไร่ ทำให้ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานลดลงเฉลี่ย 1,986.96 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.41 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายด้านแรงงานลดลง เนื่องจากเกษตรกรมาใช้แรงงานในครัวเรือนดูแลแปลงมะพร้าวเพิ่มมากขึ้นทำให้ลดการจ้างแรงงานภายนอก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.91)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 38,073.06 บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 36,155.12 บาทต่อไร่ ลดลง 1,917.95 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.04

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 35,374.82 บาทต่อไร่ โดยภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 33,318.84 บาทต่อไร่ ลดลง 2,057.98 บาทต่อไร่ คิดเป็น

ร้อยละ 5.82 เนื่องจากเกษตรกรมาใช้แรงงานในครัวเรือนดูแลในแปลงมะพร้าวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ลดการจ้างแรงงานภายนอก เช่น ค่าแรงในการตัดหญ้า การใส่ปุ๋ย เป็นต้น

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2560-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 37,004.36 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 39,080.34 กิโลกรัมต่อไร่ ทำให้มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2,075.98 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.61 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านการผลิตมะพร้าวน้ำหอมที่มีคุณภาพ เช่น การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การดักล่อแมลง ส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น ประกอบกับปัญหาราคามะพร้าวสูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการดูแลมะพร้าวเพิ่มขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.92)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 23,153.92 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 23,840.73 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 686.82 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.97

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 50,854.79 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากมีต้นมะพร้าวที่เพิ่งเริ่มให้ผลผลิตออกมา ภายหลังเข้าร่วมโครงการมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 54,319.94 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 3,465.15 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.81

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

การรับรองมาตรฐาน พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2560-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าเพียงบางส่วนคิดเป็นร้อยละ 26.82 และหลังเข้าร่วมโครงการได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้า คิดเป็นร้อยละ 53.22 โดยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการร้อยละ 26.40 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.93)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 46.97 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 78.65 ทำให้มีสัดส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 31.68

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 6.67 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 27.78 ทำให้มีสัดส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 21.11

เกรดการขายผลผลิต พบว่า โดยเฉลี่ยปี 2560-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากมีการขายผลผลิตแบบเกรดคละมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 98.57 และขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพร้อยละ 1.43 ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตมะพร้าวน้ำหอมแบบเกรดคละมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 98.63 และเกษตรกรขายผลผลิตมะพร้าวน้ำหอมแบบคัดเกรดน้อยลงคิดเป็นร้อยละ 1.37 รายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.94)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตแบบเกรดคละมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 97.14 และขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพร้อยละ 2.86 ภายหลังเข้าโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตมะพร้าวน้ำหอมแบบเกรดคละมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 97.26 โดยเกษตรกรขายคัดเกรดร้อยละ 2.74

ปี 2561 พบว่า พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตแบบเกรดคละคิดเป็นร้อยละ 100 ภายหลังเข้าโครงการเกษตรกรส่วนมากขายผลผลิตมะพร้าวน้ำหอมแบบเกรดคละในสัดส่วนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 100

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.95)

การจัดหาปัจจัยการผลิต ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 81.95 และมีบางส่วนสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดร้อยละ 18.06 แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 70.05 และสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตได้มากขึ้น โดยซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 29.95 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตมากขึ้น มีการประชุมเสนอข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้รับความรู้ในการพัฒนาแปลง รวมถึงได้รับความร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่ม มีความสามัคคีกัน

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าร้อยละ 75.00 และมีบางส่วนสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าท้องตลาดร้อยละ 25.00 ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดลดลงคิดเป็นร้อยละ 62.32 สามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยได้มากขึ้น โดยซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 37.68

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าร้อยละ 88.89 ส่วนที่เหลือร้อยละ 11.11 ซื้อได้ถูกกว่าท้องตลาด ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาต่ำกว่าท้องตลาดร้อยละ 22.22 ส่วนที่ซื้อได้ในราคาตลาดลดลงเหลือร้อยละ 77.78

การจำหน่ายผลผลิต ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ร้อยละ 86.69 และเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้ คิดเป็นร้อยละ 10.32 ภายหลังที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 21.71 และส่วนที่เหลือยังคงจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 78.29 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่กลุ่มเกษตรกรอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการวางแผนการผลิตและพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ดีขึ้น มีแหล่งรับซื้อในพื้นที่ รวมถึงการได้รับการอบรมรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge) มีรายละเอียดดังนี้

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ คิดเป็นร้อยละ 79.37 และสามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ คิดเป็นร้อยละ 20.63 และหลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 67.69 และไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ลดลง คิดเป็นร้อยละ 32.31

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และหลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 11.11 และไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ลดลง คิดเป็นร้อยละ 88.89

1.5) ด้านการพัฒนาด้านการตลาด ในภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2560-2561 พบว่า การพัฒนาด้านการตลาดหลังจากเข้าร่วมโครงการ โดยส่วนมากเกษตรกรไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 88.64 เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากมีการจำหน่ายให้กับพ่อค้าประจำ จึงไม่ได้นำผลผลิตไปจำหน่ายตามข้อตกลง และเกษตรกรได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 11.36 มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.95)

ปี 2560 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) และหลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 22.73 และไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 77.27 เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากมีการจำหน่ายให้กับพ่อค้าประจำและในกลุ่มยังไม่ได้ดำเนินการตกลงซื้อขายอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม กลุ่มได้มีการดำเนินการหาตลาดเพิ่มเติมให้เกษตรกรสมาชิก โดยมีการเจรจาตกลงซื้อขาย ตั้งจุดรวบรวม และรับซื้อผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมในราคาที่สูงกว่าตลาดทั่วไปร่วมกับพ่อค้าในพื้นที่

ปี 2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่ได้ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) และหลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU โดยส่วนมากเกษตรกรไม่นำผลผลิตไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 100 เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากมีการจำหน่ายให้กับพ่อค้าประจำและยังไม่มั่นใจว่าจะมีการรับซื้อผลผลิตอย่างต่อเนื่อง และขาดแคลนแรงงานที่เก็บผลผลิตไปจำหน่ายเองยังจุดซื้อ-ขาย

ตารางที่ 2.90 ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ปี 2560				แปลงใหญ่ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ(+,-)
มะพร้าวน้ำหอม	29,436.74	28,052.39	-1,384.35	-4.70	49,064.04	41,950.46	-7,113.58	-14.50	39,250.39	35,001.43	-4,248.97	-10.83

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 2.91 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: บาทต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ปี 2560				แปลงใหญ่ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ(+,-)
มะพร้าวน้ำหอม	38,073.06	36,155.12	-1,917.95	-5.04	35,374.82	33,318.84	-2,057.98	-5.82	36,723.94	34,736.98	-1,986.96	-5.41

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 2.92 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: กิโลกรัมต่อไร่

สินค้า	แปลงใหญ่ปี 2560				แปลงใหญ่ปี 2561				ภาพรวม			
	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ	ก่อน	หลัง	ผลต่าง	ร้อยละ
มะพร้าวน้ำหอม	23,153.92	23,840.73	686.82	2.97	50,854.79	54,319.94	3,465.15	6.81	37,004.36	39,080.34	2,075.98	5.61

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 2.93 มาตรฐานการผลิตสินค้าของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)
การรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้า GAP, GI, เกษตรอินทรีย์	46.97	78.65	31.68	6.67	27.78	21.11	26.82	53.22	26.40

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.94 เกรดการขายผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)
1. เกรดคละ	97.14	97.26	0.12	100.00	100.00	0.00	98.57	98.63	0.06
2. คัดเกรด	2.86	2.74	-0.12	-	-	-	1.43	1.37	-0.06

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.95 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)
1. การบริหารจัดการกลุ่ม									
- การซื้อปัจจัยการผลิต									
- ซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด	25.00	37.68	12.68	11.11	22.22	11.11	18.06	29.95	11.90
- ซื้อได้ในราคาที่เท่ากับท้องตลาด	75.00	62.32	-12.68	88.89	77.78	-11.11	81.95	70.05	-11.90
- การจำหน่ายผลผลิต									
- สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	20.63	32.31	11.67	-	11.11	11.11	10.32	21.71	11.40
- ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	79.37	67.69	-11.67	100.00	88.89	-11.11	89.69	78.29	-11.40
2. การพัฒนาการตลาด									
- นำไปขายกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)									
- ขายได้ตามราคาที่ตกลง	-	22.73	22.73	-	-	-	-	11.36	11.36
- ขายไม่ได้ตามราคาที่ตกลง	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ไม่นำไปขายกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)	100.00	77.27	-22.73	100.00	100.00	-	100.00	88.64	-11.36

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ

ความพึงพอใจต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรายได้ 2) การลดใช้สารเคมี 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) การรวมกลุ่มดำเนินการของเกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 2.96)

2.1) ด้านรายได้ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการในระดับมากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.79 จากการทำแปรรูปสินค้าเกษตรในแปลงของตนเอง

2.2) ด้านการลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.23 เนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตโดยลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีปรับเปลี่ยนมาใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น โดยมีการร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่มสมาชิก และมีการใช้สารปรับปรุงและบำรุงดินในปริมาณที่เหมาะสม ส่งผลให้เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตมีคุณภาพและปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2.3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มของหน่วยงานต่างๆ (ภาครัฐ/ภาคเอกชน) เกษตรกรมีความพึงพอใจสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มของหน่วยงานต่างๆ ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.46 โดยหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน ประกอบด้วย หน่วยงานที่มาจากภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น สำนักงานเกษตรระดับจังหวัด/อำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานร่วมสนับสนุน เช่น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2.4) ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจสำหรับการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.19 เริ่มตั้งแต่การประชุมวางแผนการผลิต การรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต การสร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด และการจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น รวมไปถึงการร่วมกันทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพใช้ภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีความสามัคคีกลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ตารางที่ 2.96 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านรายได้	3.08	มากที่สุด	2.50	มากที่สุด	2.79	มากที่สุด
2. ด้านการลดใช้สารเคมี	3.51	มากที่สุด	2.94	มากที่สุด	3.23	มากที่สุด
3. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.79	มากที่สุด	3.13	มากที่สุด	3.46	มากที่สุด
4. ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	3.49	มากที่สุด	2.88	มากที่สุด	3.19	มากที่สุด
รวม	3.47	มากที่สุด	2.86	มากที่สุด	3.17	มากที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงาน

ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด 5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม 7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการ และ 8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 2.97)

3.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดค่าใช้จ่ายการผลิตระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.30 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการลดการใช้สารเคมี เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และสารชีวภัณฑ์มากขึ้น ส่งผลให้สามารถลดค่าใช้จ่ายการผลิตได้

3.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.31 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของหน่วยงานมาปรับใช้ในแปลง

3.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.29 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของหน่วยงานมาปรับใช้ในแปลง อาทิ การผลิตมะพร้าวคุณภาพฯ

3.4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดระดับมากที่สุดมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.02 จากการสำรวจ พบว่า กลุ่มมีการเชื่อมโยงตลาดกับผู้รับซื้อในพื้นที่ แต่เกษตรกรบางส่วนยังจำหน่ายให้กับพ่อค้าประจำ ทำให้ไม่สามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายไปตามเงื่อนไขของผู้รับซื้อได้

3.5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.24 จากการสำรวจพบว่า การบริหารจัดการกลุ่มมีความโปร่งใส ผู้นำกลุ่มมีความสามารถ กลุ่มมีความเข้มแข็ง และสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือกัน

3.6) ด้านการดำเนินการกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการกลุ่มระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.11 จากการสำรวจ พบว่า การดำเนินการของกลุ่มมีความเข้มแข็ง โดยเริ่มตั้งแต่วางแผนการผลิต ร่วมกันทำปัจจัยการผลิตใช้เองไปจนถึงติดต่อผู้รับซื้อร่วมกันนำผลผลิตไปจำหน่าย

3.7) ด้านความสามารถในการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อความสามารถในการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลงระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.66 จากการสำรวจ พบว่า ผู้จัดการแปลงมีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นผู้นำในการหาความรู้ใหม่ๆ มาแนะนำ และถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้รับความรู้ เพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาแปลงตนเอง

3.8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.65 จากการสำรวจ พบว่า หน่วยงานมีการส่งเสริม/สนับสนุนทางด้านความรู้และปัจจัยให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ อาทิ การอบรมให้ความรู้ สนับสนุนปัจจัย เช่น ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ อุปกรณ์ฯ เป็นต้น

ตารางที่ 2.97 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2560		แปลงใหญ่ปี 2561		ภาพรวม	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต	3.66	มากที่สุด	2.94	มากที่สุด	3.30	มากที่สุด
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	3.74	มากที่สุด	2.88	มากที่สุด	3.31	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	3.83	มากที่สุด	2.75	มากที่สุด	3.29	มากที่สุด
4. ด้านการเชื่อมโยงตลาด	3.28	มากที่สุด	2.75	มากที่สุด	3.02	มากที่สุด
5. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	3.72	มากที่สุด	2.75	มากที่สุด	3.24	มากที่สุด
6. ด้านความสำเร็จของกลุ่ม	3.53	มากที่สุด	2.69	มากที่สุด	3.11	มากที่สุด
7. ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง	3.87	มากที่สุด	3.44	มากที่สุด	3.66	มากที่สุด
8. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน	4.17	มากที่สุด	3.13	มากที่สุด	3.65	มากที่สุด
รวม	3.73	มากที่สุด	2.92	มากที่สุด	3.32	มากที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.6.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นอีกหนึ่งโครงการที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการในหลายหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มและร่วมมือกันในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้มากขึ้นตลอดจนพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น โดยมีหน่วยงานภายในและภายนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนภาคเอกชนที่ร่วมสนับสนุนและขับเคลื่อนโครงการฯ ดังกล่าวให้ประสบผลสัมฤทธิ์ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการฯ ดังนี้

1) **ด้านการลดค่าใช้จ่าย** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตมะพร้าวน้ำหอมตามคำแนะนำทางวิชาการและความเหมาะสมของพื้นที่ โดยใช้ปริมาณสารบำรุงที่เหมาะสม เช่น การใส่สารบำรุงดินที่เหมาะสม มีการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ และปุ๋ยพืชสดทดแทน โดยมีการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้เองร่วมด้วย

2) **ด้านการเพิ่มผลผลิต** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ การผลิตตามหลักวิชาการที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ การใช้สารบำรุงดินตามค่าวิเคราะห์ดิน และการดูแลรักษาให้เหมาะสม เป็นต้น

3) **ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต** พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐาน GAP รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมและต่อยอดให้กลุ่มเข้มแข็งและมีศักยภาพ

4) **ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มมีการประชุมสมาชิกร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด ประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อจัดทำแผนการผลิตรายเดือน/จัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (IFPP) มีการบริหารจัดการการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตร่วมกันและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารจัดการที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

5) **ด้านการตลาด** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ มีการวางแผนการผลิตร่วมกัน มีเชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค จัดเวทีเชื่อมโยงแหล่งรับซื้อกับผู้ผลิต รวมถึงออกบูธแสดงสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้ในสินค้าร่วมกับหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ

6) **ด้านความยั่งยืนของโครงการ** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ คือ กลุ่มมีการจัดทำแผนพัฒนาแปลง มีการประชุมและมีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่ายสื่อสารกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ คณะกรรมการกลุ่มมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส รับฟังปัญหาและเสนอแนะการแก้ไขปัญหาของสมาชิกกลุ่มร่วมกัน รวมทั้งมีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2.6.4 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ภาพรวม ปี 2560-2561 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการ ดังนี้ (ตารางที่ 2.98)

1) **ด้านการผลิต** พบว่า เกษตรกรส่วนมากประสบปัญหาเรื่องความผันผวนของสภาพภูมิอากาศมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.34 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และมีผลกระทบกับเกษตรกรค่อนข้างมาก ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตในบางพื้นที่ รองลงมา คือ โรคระบาด ศัตรูพืช ร้อยละ 29.73 ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 28.96 เกษตรกรสูงวัยส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก ร้อยละ 15.30 ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้เท่าที่ ควรการขาดแหล่งน้ำในทำการเกษตร ร้อยละ 9.71 องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ส่งผลให้ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ดีเท่าที่ควร ร้อยละ 6.04 ขาดเงินทุนหมุนเวียนร้อยละ 4.17 ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่ร้อยละ 2.63 เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงตามความต้องการของกลุ่มร้อยละ 2.09 ขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ร้อยละ 1.54 และเทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการกลุ่ม ร้อยละ 1.43 ตามลำดับ

2) **ด้านการตลาด** พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องราคาซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้อย่างเป็นไปตามกลไกตลาดมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 26.01 เช่น ราคาซื้อผลผลิตมีความผันผวนและไม่แน่นอน รองลงมา คือ อื่นๆ (อยากให้มียุทธศาสตร์กลางที่มีมาตรฐานเดียวกัน) ร้อยละ 9.55 สินค้าเกษตรปลอดภัยขายได้ในราคาทั่วไปจึงไม่จูงใจให้ทำการผลิตร้อยละ 5.03 แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันอยู่ไกลจากสถานที่ตั้งของกลุ่มแปลงใหญ่ร้อยละ 3.95 ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนร้อยละ 3.52 และขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของเอกชนมีหลายขั้นตอน ไม่สะดวกนำไปจำหน่ายร้อยละ 1.32

3) **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 19.09 โดยเกษตรกรบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมโครงการ รองลงมาคือ สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึงร้อยละ 14.05 พื้นที่แปลงไกลกันหลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยากร้อยละ 9.55 อื่นๆ (ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการบริหาร) ร้อยละ 3.95 และคณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใส/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่มร้อยละ 2.63 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.98 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	ร้อยละ
1. ด้านการผลิต	
- ขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร	9.71
- ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ	49.34
- เกษตรกรสูงวัยส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	15.30
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	2.09
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่ส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม	1.43
- องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน	6.04
- ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	2.63
- โรคระบาด ศัตรูพืช	29.73
- ขาดเงินทุนหมุนเวียน	4.17
- ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	28.96
- อื่นๆ (ขาดแคลนแรงงาน)	1.54
2. ด้านการตลาด	
- ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันยังเป็นไปตามกลไกตลาด	26.01
- แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันอยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่	3.95
- ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของเอกชนมีหลายขั้นตอน ไม่สะดวกนำไปจำหน่าย	1.32
- ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	3.52
- สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	5.03
- อื่นๆ (อยากให้มีราคากลางที่มีมาตรฐานเดียวกัน)	9.55
3. ด้านการบริหารจัดการ	
- สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	14.05
- พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	9.55
- สมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ	19.09
- คณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใส/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	2.63
- อื่นๆ (ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการบริหาร)	3.95

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.7 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าแพะ

2.7.1 ผลได้ของแปลงใหญ่สินค้าแพะ

ข้อมูลการประเมินผลได้จากกลุ่มตัวอย่างแปลงใหญ่แพะปี 2559 -2561 รวม 12 แปลงใน 10 จังหวัด ประกอบด้วย แปลงใหญ่แพะปี 2559 จำนวน 2 แปลง ของจังหวัดชุมพร และนครศรีธรรมราช แปลงใหญ่แพะปี 2560 จำนวน 4 แปลง ของจังหวัดนครศรีธรรมราช พังงา ชัยนาท และสุพรรณบุรี แปลงใหญ่แพะปี 2561 จำนวน 6 แปลง ของจังหวัดกระบี่ สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสระบุรี รวมพื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งสิ้น 9,148 ไร่ เกษตรกร 312 ราย จำนวนแพะ 4,233 ตัว โดยข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประเมินผลประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด 10 ราย ผู้จัดการแปลง 12 ราย และเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ 170 ราย ผลการประเมินสรุปดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะปี 2559-2561 พบว่า เป็นเพศชายร้อยละ 60.80 เพศหญิงร้อยละ 39.20 มีอายุเฉลี่ย 51.19 ปี และมีประสบการณ์การเลี้ยงแพะเฉลี่ย 4.04 ปี ครว้เรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 4.09 ราย อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 2.98 ราย และไม่อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 1.11 รายผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน เป็นแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 2.22 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 0.76 ราย (ตารางที่ 2.99)

ปี 2559 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ เป็นเพศชายร้อยละ 70 เพศหญิงร้อยละ 30 มีอายุเฉลี่ย 48.45 และมีประสบการณ์การเลี้ยงแพะเฉลี่ย 3.95 ปี โดยครว้เรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 3.70 รายอยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 3 ราย และไม่อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 0.70 ราย ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานเป็นแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 2.30 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 0.70 ราย

ปี 2560 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ เป็นเพศชายร้อยละ 50.85 เพศหญิงร้อยละ 49.15 มีอายุเฉลี่ย 52.44 ปี และมีประสบการณ์การเลี้ยงแพะเฉลี่ย 4.17 ปี โดยครว้เรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 4.17 ราย อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 2.95 ราย และไม่อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 1.22 ราย ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานเป็นแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 2.19 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 0.76 ราย

ปี 2561 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ เป็นเพศชายร้อยละ 61.54 เพศหญิงร้อยละ 38.46 มีอายุเฉลี่ย 52.69 ปี และมีประสบการณ์การเลี้ยงแพะเฉลี่ย 3.99 ปี โดยครว้เรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 4.41 ราย อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 3 ราย และไม่อยู่ในวัยแรงงานเฉลี่ย 1.41 ราย ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานเป็นแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 2.16 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 0.84 ราย

ตารางที่ 2.99 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. เพศ (ร้อยละ)	100	100	100	100
- ชาย	70	50.85	61.54	60.80
- หญิง	30	49.15	38.46	39.20
2. อายุเฉลี่ย (ปี)	48.45	52.44	52.69	51.19
3. ประสบการณ์การเลี้ยงแพะเฉลี่ย (ปี)	3.95	4.17	3.99	4.04
4. จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	3.70	4.17	4.41	4.09
- อยู่ในวัยแรงงาน	3.00	2.95	3.00	2.98
- ไม่อยู่ในวัยแรงงาน	0.70	1.22	1.41	1.11
5. จำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย (ราย)	3.00	2.95	3.00	2.98
- แรงงานภาคการเกษตร	2.30	2.19	2.16	2.22
- แรงงานนอกภาคเกษตร	0.70	0.76	0.84	0.76

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.2) ข้อมูลด้านการศึกษาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ระดับการศึกษาของเกษตรกรสมาชิกโครงการแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 พบว่าเกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดร้อยละ 37.61 รองลงมา ได้แก่ ปริญญาตรีร้อยละ 20.05 มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 13.75 มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 10.44 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 7.59 ประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 5.76 ไม่ได้ศึกษาร้อยละ 2.77 และสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 2.03 (ตารางที่ 2.100)

ปี 2559 เกษตรกรจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดร้อยละ 40 รองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษาร้อยละ 25 มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 10 สูงกว่าปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกาศนียบัตรวิชาชีพ มัธยมศึกษาตอนต้น และไม่ได้ศึกษาร้อยละ 5 เท่ากัน

ปี 2560 เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดร้อยละ 37.29 รองลงมา ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 18.64 มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 16.95 ปริญญาตรีร้อยละ 13.56 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 6.78 เท่ากัน

ปี 2561 เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดร้อยละ 50.55 รองลงมา ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 14.29 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 10.99 มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 7.69 ปริญญาตรีร้อยละ 6.59 ประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 5.49 ไม่ได้ศึกษาร้อยละ 3.30 และสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 1.10

ตารางที่ 2.100 ระดับการศึกษาของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ไม่ได้ศึกษา	5.00	-	3.30	2.77
2. ประถมศึกษา	25.00	37.29	50.55	37.61
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	5.00	18.64	7.69	10.44
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	10.00	16.95	14.29	13.75
5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	5.00	6.78	5.49	5.76
6. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	5.00	6.78	10.99	7.59
7.ปริญญาตรี	40.00	13.56	6.59	20.05
8. สูงกว่าปริญญาตรี	5.00	-	1.10	2.03
รวม	100	100	100	100

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) ข้อมูลการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลการประกอบอาชีพ พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 จะประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริมควบคู่กัน ดังนี้

การประกอบอาชีพหลักของเกษตรกร พบว่า ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ใกล้เคียงกัน คือ ปลูกพืชร้อยละ 41.59 เลี้ยงสัตว์ร้อยละ 41.56 รองลงมา ได้แก่ รับราชการ/มีเงินเดือนประจำร้อยละ 7.60 ทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 7.03 รับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 1.30 ทำประมงร้อยละ 0.56 และรับจ้างนอกภาคเกษตรร้อยละ 0.36 (ตาราง 2.101)

ปี 2559 ปลูกพืชมากที่สุดร้อยละ 60 รองลงมา ได้แก่ รับราชการ/มีเงินเดือนประจำร้อยละ 20 เลี้ยงสัตว์ และทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 10 เท่ากัน

ปี 2560 เลี้ยงสัตว์มากที่สุดร้อยละ 54.24 รองลงมา คือ ปลูกพืชร้อยละ 37.29 ทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 3.40 ทำประมง รับจ้างภาคเกษตร และรับราชการ/มีเงินเดือนประจำร้อยละ 1.69 เท่ากัน

ปี 2561 เลี้ยงสัตว์มากที่สุดร้อยละ 60.44 รองลงมา ได้แก่ ปลูกพืชร้อยละ 27.47 ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 7.69 รับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 2.20 รับจ้างนอกภาคเกษตร และรับราชการ/มีเงินเดือนประจำร้อยละ 1.10 เท่ากัน

การประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกร พบว่า เลี้ยงสัตว์มากที่สุดร้อยละ 53.64 รองลงมา ได้แก่ ปลูกพืชร้อยละ 29.43 ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 8.29 ทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 4.41 รับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 1.66 รับจ้างนอกภาคเกษตรร้อยละ 0.92 รับราชการ/มีเงินเดือนประจำร้อยละ 0.74 อื่นๆ ร้อยละ 0.54 และทำประมงร้อยละ 0.37 (ตารางที่ 2.101)

ปี 2559 เลี้ยงสัตว์มากที่สุดร้อยละ 80 รองลงมา คือ ปลูกพืชร้อยละ 20

ปี 2560 เลี้ยงสัตว์มากที่สุด ร้อยละ 44.26 รองลงมา ได้แก่ ปลูกพืชร้อยละ 36.06 ไม่ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 8.20 ทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 6.56 รับจ้างภาคเกษตร รับจ้างนอกภาคเกษตร และอื่นๆ ร้อยละ 1.64 เท่ากัน

ปี 2561 เลี้ยงสัตว์มากที่สุด ร้อยละ 36.67 รองลงมา ได้แก่ ปลูกพืชร้อยละ 32.22 ไม่ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 16.67 ทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 6.67 รับจ้างภาคเกษตรร้อยละ 3.33รับราชการ/มีเงินเดือนประจำ ร้อยละ 2.22 ทำประมง และรับจ้างนอกภาคเกษตรร้อยละ 1.11 เท่ากัน

ตารางที่ 2.101 การประกอบอาชีพของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าพะพะ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. อาชีพหลัก	100	100	100	100
- ปลูกพืช	60	37.29	27.47	41.59
- เลี้ยงสัตว์	10	54.24	60.44	41.56
- ทำประมง	-	1.69	-	0.56
- รับจ้างภาคเกษตร	-	1.69	2.20	1.30
- รับจ้างนอกภาคเกษตร	-	-	1.10	0.36
- รับราชการ/มีเงินเดือนประจำ	20	1.69	1.10	7.60
- ธุรกิจส่วนตัว	10	3.40	7.69	7.03
2. อาชีพเสริม	100	100	100	100
- ปลูกพืช	20	36.06	32.22	29.43
- เลี้ยงสัตว์	80	44.26	36.67	53.64
- ทำประมง	-	-	1.11	0.37
- รับจ้างภาคเกษตร	-	1.64	3.33	1.66
- รับจ้างนอกภาคเกษตร	-	1.64	1.11	0.92
- รับราชการ/มีเงินเดือนประจำ	-	-	2.22	0.74
- ธุรกิจส่วนตัว	-	6.56	6.67	4.41
- ไม่ประกอบอาชีพเสริม	-	8.20	16.67	8.29
- อื่นๆ ^{1/}	-	1.64	-	0.54

หมายเหตุ: อื่นๆ^{1/} ได้แก่ นวดแผนไทย

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 ใช้พื้นที่ทางการเกษตรทำคอกเลี้ยงปศุสัตว์มากที่สุดร้อยละ 42.08 รองลงมา ได้แก่ ยืนต้นร้อยละ 26.31 ทำแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 9.52 ปลูกไม้ผลร้อยละ 7.55 ทำนาร้อยละ 6.15 ปลูกพืชไร่ร้อยละ 4.60 ทำแปลงผักร้อยละ 1.68 เพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 1.12 และทำฟาร์มผสมผสาน/เกษตรผสมผสานร้อยละ 0.99 (ตารางที่ 2.102)

ปี 2559 ใช้พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นมากที่สุดร้อยละ 45 รองลงมา ได้แก่ ทำคอกเลี้ยงปศุสัตว์ร้อยละ 32.50 ปลูกไม้ผลร้อยละ 15 และทำแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 7.50

ปี 2560 ใช้พื้นที่ทำคอกเลี้ยงปศุสัตว์มากที่สุดร้อยละ 44.03 รองลงมา ได้แก่ ปลูกไม้ยืนต้นร้อยละ 19.40 ทำนาร้อยละ 13.43 ทำแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 10.45 ปลูกพืชไร่ ปลูกไม้ผลร้อยละ 3.73 เท่ากัน ทำแปลงผัก เพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 2.24 เท่ากัน และทำฟาร์มผสม/ผสมผสานร้อยละ 0.75

ปี 2561 ใช้พื้นที่ทำคอกเลี้ยงปศุสัตว์มากที่สุดร้อยละ 49.72 รองลงมา ได้แก่ ปลูกไม้ยืนต้นร้อยละ 14.53 ทำแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 10.61 ปลูกพืชไร่ร้อยละ 10.06 ทำนาร้อยละ 5.03 ปลูกไม้ผลร้อยละ 3.91 ทำแปลงผักร้อยละ 2.79 ทำฟาร์มผสม/ผสมผสานร้อยละ 2.23 และเพาะเลี้ยงประมงร้อยละ 1.12

ตารางที่ 2.102 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ที่นา	-	13.43	5.03	6.15
2. พืชไร่	-	3.73	10.06	4.60
3. ไม้ผล	15.00	3.73	3.91	7.55
4. ไม้ยืนต้น	45.00	19.40	14.53	26.31
5. แปลงผัก	-	2.24	2.79	1.68
6. คอกเลี้ยงปศุสัตว์	32.50	44.03	49.72	42.08
7. แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์	7.50	10.45	10.61	9.52
8. เพาะเลี้ยงประมง	-	2.24	1.12	1.12
9. ฟาร์มผสม/ผสมผสาน	-	0.75	2.23	0.99
รวม	100	100	100	100

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.5) การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

การเข้าร่วมในโครงการต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ของเกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 พบว่า นอกจากจะเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่แล้ว ยังเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 12.18 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 9.28 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 7.25 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 1.50 โครงการอื่นๆ ร้อยละ 1.10 โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 0.93 และโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร้อยละ 0.56 (ตารางที่ 2.103)

ปี 2559 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ ยังเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer มากที่สุดร้อยละ 10 รองลงมา ได้แก่ โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ และโครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 5 เท่ากัน

ปี 2560 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ ยังเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer มากที่สุดร้อยละ 16.65 รองลงมา ได้แก่ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร้อยละ 13.56 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 10.17 โครงการเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 3.39 โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และโครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 1.69 เท่ากัน

ปี 2561 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ ยังเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มากที่สุดร้อยละ 14.29 รองลงมา ได้แก่ โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ร้อยละ 9.89 โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 6.59 โครงการอื่นๆ ร้อยละ 3.30 โครงการเกษตรอินทรีย์ และโครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ร้อยละ 1.10 เท่ากัน

ตารางที่ 2.103 การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ร้อยละ

โครงการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	100	100	100	100
2. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	-	13.56	14.29	9.28
3. บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	-	1.69	-	0.56
4. บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)	-	-	-	-
5. พัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer	10.00	16.65	9.89	12.18
6. เกษตรอินทรีย์	-	3.39	1.10	1.50
7. พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP	5.00	1.69	1.10	0.93
8. ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่	5.00	10.17	6.59	7.25
9. อื่นๆ ^{1/}	-	-	3.30	1.10

หมายเหตุ: อื่นๆ^{1/} ได้แก่ โคกหนองนาโมเดล เครือข่าย สปก. ด้านปศุสัตว์ และกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร

2.1) ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 มีการถือครองที่ดินเฉลี่ยต่อราย 3.99 ไร่ จำแนกเป็นที่ดินของตนเองร้อยละ 91.72 ที่ทำฟรีร้อยละ 5.28 และที่เช่าร้อยละ 2.00 (ตารางที่ 2.104)

ปี 2559 เกษตรกรมีการถือครองที่ดินเฉลี่ยต่อราย 3.48 ไร่ โดย เป็นที่ของตนเองทั้งหมด

ปี 2560 เกษตรกรมีการถือครองที่ดินเฉลี่ยต่อราย 4.30 ไร่ โดย เป็นที่ของตนเองร้อยละ 91.82 ที่ทำฟรีร้อยละ 4.63 และที่เช่าร้อยละ 3.55

ปี 2561 เกษตรกรมีการถือครองที่ดินเฉลี่ยต่อราย 4.22 ไร่ โดย เป็นที่ของตนเองร้อยละ 86.33 ที่ทำฟรีร้อยละ 11.20 และที่เช่าร้อยละ 2.47

ตารางที่ 2.104 ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. จำนวนการถือครองที่ดินเฉลี่ยต่อราย (ไร่)	3.48	4.30	4.22	3.99
2. ลักษณะการถือครองที่ดิน (ร้อยละ)	100	100	100	100
- ของตนเอง	100	91.82	86.33	91.72
- เช่า	-	3.55	2.47	2.00
- ทำฟรี	-	4.63	11.20	5.28

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.2) การใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในโครงการ

แหล่งน้ำสำหรับการเลี้ยงแพะของเกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 พบว่า เกษตรกรใช้น้ำเพื่อการเลี้ยงแพะมากกว่า 1 แหล่ง โดยใช้น้ำจากแหล่งอื่นๆ มากที่สุดร้อยละ 46.53 รองลงมา ได้แก่ บ่อน้ำในไร่นาร้อยละ 18.18 แหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 16.62 น้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 16.44 บ่อบาดาลตนเองร้อยละ 16.40 ชื้อจากผู้ให้บริการร้อยละ 7.46 ระบบชลประทานร้อยละ 3.76 กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 0.56 และโครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 0.37 (ตารางที่ 2.105)

ปี 2559 เกษตรกรใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ (สูบเอง) และบ่อน้ำในไร่นา สำหรับการเลี้ยงแพะมากที่สุดร้อยละ 30 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ชื้อจากผู้ให้บริการ และอื่นๆ ร้อยละ 15 เท่ากัน บ่อบาดาลตนเองร้อยละ 10 และน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 5

ปี 2560 เกษตรกรใช้น้ำจากแหล่งน้ำอื่นๆ มากที่สุดร้อยละ 50.85 รองลงมา ได้แก่ บ่อบาดาลตนเองร้อยละ 27.12 บ่อน้ำในไร่นา น้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 13.56 เท่ากัน ระบบชลประทาน

ร้อยละ 10.17 แหล่งน้ำธรรมชาติ (سوبเอง) ซึ่จากผู้ให้บริการร้อยละ 3.39 เท่ากัน และกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร
สูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติร้อยละ 1.69

ปี 2561 เกษตรกรใช้น้ำจากแหล่งน้ำอื่นๆ มากที่สุดร้อยละ 73.74 รองลงมา ได้แก่
น้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 30.77 แหล่งน้ำธรรมชาติ (سوبเอง) ร้อยละ 16.48 บ่อบาดาลตนเองร้อยละ 12.09
บ่อน้ำในไร่นาร้อยละ 10.99 ซึ่จากผู้ให้บริการร้อยละ 4 ระบบชลประทานและโครงการราชการสูบน้ำจากแหล่ง
น้ำธรรมชาติร้อยละ 1.10 เท่ากัน

ตารางที่ 2.105 การใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี			
	2559	2560	2561	เฉลี่ย
1. ธรรมชาติ (น้ำฝน)	5.00	13.56	30.77	16.44
2. ระบบชลประทาน	-	10.17	1.10	3.76
3. แหล่งน้ำธรรมชาติ (سوبเอง)	30.00	3.39	16.48	16.62
4. บ่อน้ำในไร่นา	30.00	13.56	10.99	18.18
5. บ่อบาดาลตนเอง	10.00	27.12	12.09	16.40
6. โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	-	-	1.10	0.37
7. กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	-	1.69	-	0.56
8. ซึ่จากผู้ให้บริการ	15.00	3.39	4.00	7.46
9. อื่นๆ ^{1/}	15.00	50.85	73.74	46.53

หมายเหตุ: เกษตรกรตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

อื่นๆ^{1/} ได้แก่ ประปา/ประปาหมู่บ้าน/ประปาภูเขา สระน้ำหมู่บ้าน บ่อบาดาลส่วนรวม และบ่อน้ำองค์การบริหาร
ส่วนตำบล (อบต.)

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.3) การรับการส่งเสริมและสนับสนุนจากการเข้าร่วมโครงการ

แปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายใต้สังกัด
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ สำนักงาน
เกษตรจังหวัด/อำเภอ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว
สหกรณ์การเกษตร สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และสภาเกษตรกรจังหวัด สำหรับหน่วยงานอื่น
นอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และภาคเอกชน ได้แก่ สถาบันการศึกษา ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่ทำบันทึกข้อตกลงซื้อขายแพะกับกลุ่มแปลงใหญ่
โดยมีรายละเอียดกิจกรรมที่รับการส่งเสริมและสนับสนุน แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ (ตารางที่ 2.106)

การถ่ายทอดองค์ความรู้ งานวิจัย นวัตกรรม แบ่งออกเป็น 11 ด้าน ได้แก่ ด้านพืช ด้านสัตว์ การปรับปรุงบำรุงดิน การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม การกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตการรวมกลุ่มกันผลิต การรวมกลุ่มกันจำหน่าย การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน การพัฒนาการตลาด การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer และการทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ พบว่า เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสัตว์มากที่สุดร้อยละ 91.07 รองลงมา ได้แก่ การรวมกลุ่มกันจำหน่ายร้อยละ 88.28 การวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 87.18 การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 80.16 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 75.86 การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 74.35 การรวมกลุ่มกันผลิตร้อยละ 70.45 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 55.98 การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ร้อยละ 52.69 ด้านพืช ร้อยละ 13.39 และการปรับปรุงบำรุงดิน ร้อยละ 9.15 โดยเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ เกษตรกรนำไปใช้มากที่สุด คือ ด้านพืช และการปรับปรุงบำรุงดินร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมา ด้านสัตว์ร้อยละ 98.17 การวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 93.16 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 90.85 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 89.57 การรวมกลุ่มกันจำหน่ายร้อยละ 78.56 การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 64.31 และการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 63.76 สำหรับด้านการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer และการรวมกลุ่มกันผลิต เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์เพียงร้อยละ 28.98 และร้อยละ 19.17 ตามลำดับ

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านสัตว์มากที่สุดร้อยละ 80 รองลงมา ได้แก่ การรวมกลุ่มกันจำหน่าย การจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 75 เท่ากัน การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 70 เท่ากัน สำหรับด้านการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต การพัฒนาการตลาด การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ด้านพืช และการปรับปรุงบำรุงดิน ได้รับการถ่ายทอดร้อยละ 40, 35, 35, 20 และ 15 ตามลำดับ

การนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า เกษตรกรนำความรู้ด้านสัตว์ การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน ด้านพืช และการปรับปรุงบำรุงดิน ไปใช้มากที่สุดร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ การรวมกลุ่มกันจำหน่ายร้อยละ 93.33 การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 87.50 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 85.71 สำหรับการจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer นำไปใช้ประโยชน์เพียงร้อยละ 53.00 และ 42.86 ตามลำดับ

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านสัตว์มากที่สุดร้อยละ 93.22 รองลงมา ได้แก่ การวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 91.53 การรวมกลุ่มกันจำหน่ายร้อยละ 89.83 การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 83.05 เท่ากัน การรวมกลุ่มกันผลิตร้อยละ 81.36 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 76.27 การพัฒนาการตลาดการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ร้อยละ 59.32 เท่ากัน และด้านพืชร้อยละ 6.78

การนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า เกษตรกรนำความรู้ด้านพืช ด้านสัตว์ ไปใช้ประโยชน์มากที่สุดร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ การวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 98.15 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 94.29 การรวมกลุ่มกันจำหน่ายร้อยละ 83.02 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 82.22 การ

จัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 79.59 การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 65.31 ส่วนการรวมกลุ่มกันผลิต และการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์เพียงร้อยละ 33.33 และร้อยละ 28.57 ตามลำดับ

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านสัตว์ การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต การรวมกลุ่มกันผลิต การรวมกลุ่มกันจำหน่าย มากที่สุดร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 82.42 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 81.32 การพัฒนาการตลาดร้อยละ 73.63 และการปรับปรุงบำรุงดิน ร้อยละ 3.30

การนำไปใช้ประโยชน์ พบว่า เกษตรกรนำความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดินไปใช้ประโยชน์มากที่สุดร้อยละ 100 รองลงมา ได้แก่ ด้านสัตว์ร้อยละ 94.51 การพัฒนาตลาดร้อยละ 92.54 การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 86.49 การวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร้อยละ 81.32 การจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพร้อยละ 60 การรวมกลุ่มกันจำหน่ายร้อยละ 59.34 ส่วนด้านการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต การรวมกลุ่มกันผลิต และการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์เพียงร้อยละ 38.46, 24.18 และ 15.52 ตามลำดับ

การสนับสนุนแหล่งน้ำ ปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกล พบว่า เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 ได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรมากที่สุดร้อยละ 70.52 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 82.67 ส่วนที่เหลือเกษตรกรมีเป็นของตนเอง รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยการผลิตเกษตรกรได้รับการสนับสนุนร้อยละ 21.64 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 97.97 อาทิ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุปรับปรุงดิน/น้ำหมักชีวภาพ อาหารสัตว์ อุปกรณ์/เครื่องมือทางการเกษตร และเวชภัณฑ์ โดยได้รับการสนับสนุนและมีการนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของกลุ่มเกษตรกร สำหรับแหล่งน้ำ เกษตรกรได้รับการสนับสนุนเพียงร้อยละ 9.12 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 79.17

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรมากที่สุดร้อยละ 45 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยการผลิตได้รับการสนับสนุนร้อยละ 10 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน อาทิ อุปกรณ์/เครื่องมือทางการเกษตร วัสดุปรับปรุงดิน/น้ำหมักชีวภาพ พันธุ์พืช และอาหารสัตว์ สำหรับแหล่งน้ำได้รับการสนับสนุนร้อยละ 5 มีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 100

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรมากที่สุดร้อยละ 83.05 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 79.59 รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยการผลิตได้รับการสนับสนุนร้อยละ 25.42 นำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 94.45 ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน อาทิ อุปกรณ์/เครื่องมือทางการเกษตร พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ และวัสดุปรับปรุงดิน/น้ำหมักชีวภาพ สำหรับแหล่งน้ำได้รับการสนับสนุนร้อยละ 13.56 มีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 75

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรมากที่สุดร้อยละ 83.52 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 68.42 ส่วนปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนได้รับการสนับสนุนร้อยละ 29.49 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 98.46 ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน อาทิ พันธุ์สัตว์ เวชภัณฑ์ อุปกรณ์/

เครื่องมือทางการเกษตรและอาหารสัตว์ และวัสดุปรับปรุงดิน/น้ำหมักชีวภาพ สำหรับแหล่งน้ำได้รับการสนับสนุนร้อยละ 8.79 มีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 62.50

การตรวจวิเคราะห์ และบริการอื่นๆ ได้แก่ ตรวจวิเคราะห์ดิน ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ตรวจโรค/ผสมเทียม และฉีดวัคซีน พบว่า เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่แพะปี 2559–2561 ได้รับการสนับสนุนการตรวจโรค/ผสมเทียม มากที่สุดร้อยละ 81.46 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 89.27 รองลงมา ได้แก่ การฉีดวัคซีนร้อยละ 19.24 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 การตรวจวิเคราะห์ดินร้อยละ 10.95 นำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 21.79 ส่วนการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 3.94 ไม่พบว่ามีให้นำไปใช้ประโยชน์

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนการตรวจโรค/ผสมเทียม มากที่สุดร้อยละ 75 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 รองลงมา ได้แก่ การฉีดวัคซีนร้อยละ 30 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ส่วนการตรวจวิเคราะห์ดิน ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 5 ไม่พบว่ามีให้นำไปใช้ประโยชน์

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนการตรวจโรค/ผสมเทียม มากที่สุดร้อยละ 84.75 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 86 รองลงมา ได้แก่ การตรวจวิเคราะห์ดินร้อยละ 13.56 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 50 การฉีดวัคซีนร้อยละ 8.47 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ส่วนการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 6.78 ไม่พบว่ามีให้นำไปใช้ประโยชน์

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการสนับสนุนการตรวจโรค/ผสมเทียม มากที่สุดร้อยละ 84.62 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 81.82 รองลงมา ได้แก่ การตรวจวิเคราะห์ดินร้อยละ 14.29 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 15.38 ส่วนการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ได้รับการสนับสนุนร้อยละ 1.10 ไม่พบว่ามีให้นำไปใช้ประโยชน์

การส่งเสริมด้านการตลาด ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน คือ การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิต (MOU) พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการทำตลาด MOU ร้อยละ 75.59 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 78.77

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการทำตลาด MOU แพะร้อยละ 70 และมีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 78.57

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการทำตลาด MOU แพะร้อยละ 86.44 โดยมีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 84.31

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการทำตลาด MOU แพะร้อยละ 70.33 โดยมีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 73.44

การศึกษาดูงาน พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 ได้เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานด้านแพะร้อยละ 50.59 โดยเกษตรกรที่เข้าศึกษาดูงานนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 97.34 และไม่ได้มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 2.66

ปี 2559 มีเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานร้อยละ 30.00 และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100

ปี 2560 มีเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานร้อยละ 52.54 และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 96.77 ไม่มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 3.23

ปี 2561 มีเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานร้อยละ 69.23 และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 95.24 ไม่มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 4.76

แปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ สำหรับแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 พบว่า อยู่ในตำบลเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 53.41 อยู่ในอำเภอเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 37.89 และอยู่ต่างอำเภอกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 8.69 ซึ่งเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากแปลงสาธิตแปลงเรียนรู้ร้อยละ 99.49 ร้อยละ 95.56 และร้อยละ 90 ตามลำดับ

ปี 2559 แปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ อยู่ในอำเภอเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 65 อยู่ในตำบลเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 25 และอยู่ต่างอำเภอกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 10 โดยมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 เท่ากัน

ปี 2560 แปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ อยู่ในตำบลเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 62.71 อยู่ในอำเภอเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 32.20 และอยู่ต่างอำเภอกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 5.09 โดยมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 เท่ากัน

ปี 2561 แปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ อยู่ในตำบลเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 72.53 อยู่ในอำเภอเดียวกันกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 16.48 อยู่ต่างอำเภอกับแปลงของเกษตรกรร้อยละ 10.99 เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 98.48 ร้อยละ 86.67 และร้อยละ 70 ตามลำดับ

การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การตลาด ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ การรับรองมาตรฐาน การทำบรรจุภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า การแปรรูป และการเชื่อมโยงตลาด พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มร้อยละ 58.28 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 90.92 รองลงมา ได้แก่ การเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 40.44 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 81.32 การแปรรูปร้อยละ 20.28 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 61.27 การสร้างตราสินค้าน้อยร้อยละ 14.15 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 33.34 และการทำบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 12.06 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 5.56

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการตลาด ได้แก่ ด้านการรับรองมาตรฐานร้อยละ 40 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 รองลงมา ได้แก่ การแปรรูปร้อยละ 35 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 57.14 การเชื่อมโยงตลาด การทำบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 30 เท่ากัน มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 83.33 และร้อยละ 16.67 ตามลำดับ และการสร้างตราสินค้าน้อยร้อยละ 25 ไม่พบว่ามีมีการนำไปใช้ประโยชน์

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการตลาด ได้แก่ ด้านการรับรองมาตรฐานร้อยละ 67.80 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 87.50 รองลงมา ได้แก่ การเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 44.07 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 76.92 การแปรรูปร้อยละ 20.34 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 66.67 และการทำบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 5.08 ไม่พบว่ามีมีการนำไปใช้ประโยชน์

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการตลาด ได้แก่ ด้านการรับรองมาตรฐานร้อยละ 67.03 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 85.25 รองลงมา ได้แก่ การเชื่อมโยงตลาดร้อยละ 47.25 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 83.72 การแปรรูปร้อยละ 5.49 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 60 การสร้างตราสินค้าร้อยละ 3.30 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 66.67 และการทำบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 1.10 ไม่พบว่ามีการนำไปใช้ประโยชน์

การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 ได้รับการสนับสนุนการจัดทำเกษตรผสมผสานร้อยละ 28.85 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 58.29 และการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 16.34 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 40.98

ปี 2559 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดทำเกษตรผสมผสาน และการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 15 และมีการนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 33.33 เท่ากัน

ปี 2560 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดทำเกษตรผสมผสานร้อยละ 44.07 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 61.54 และการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 18.64 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 18.18

ปี 2561 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดทำเกษตรผสมผสานร้อยละ 27.47 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 80 และการปลูกพืชอายุสั้นใช้น้ำน้อยร้อยละ 15.38 มีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 71.43

ตารางที่ 2.106 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ไร่/ละ

กิจกรรม	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ได้รับส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้ ประโยชน์	ไม่ได้ นำไปใช้ ประโยชน์	ได้รับ ส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้ ประโยชน์	ไม่ได้ นำไปใช้ ประโยชน์	ได้รับ ส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้ ประโยชน์	ไม่ได้ นำไปใช้ ประโยชน์	ได้รับ ส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้ ประโยชน์	ไม่ได้ นำไปใช้ ประโยชน์
	1. การถ่ายทอดองค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม											
- ด้านพืช	20.00	100.00	-	6.78	100.00	-	-	-	-	13.39	100.00	-
- ด้านสัตว์	80.00	100.00	-	93.22	100.00	-	100	94.51	5.49	91.07	98.17	1.83
- การปรับปรุงบำรุงดิน	15.00	100.00	-	-	-	-	3.30	100.00	-	9.15	100	-
- การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม	70.00	100.00	-	91.53	98.15	1.85	100.00	81.32	18.68	87.18	93.16	6.84
- การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต	40.00	87.50	12.50	83.05	65.31	34.69	100.00	38.46	61.54	74.35	63.76	36.24
- การรวมกลุ่มกันผลิต	30.00	-	100.00	81.36	33.33	66.67	100.00	24.18	75.82	70.45	19.17	80.83
- การรวมกลุ่มกันจำหน่าย	75.00	93.33	6.67	89.83	83.02	16.98	100	59.34	40.66	88.28	78.56	21.44
- การผลิตสินค้าเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน	70.00	100.00	-	76.27	82.22	17.78	81.32	86.49	13.51	75.86	89.57	10.43
- การพัฒนาการตลาด	35.00	85.71	14.29	59.32	94.29	5.71	73.63	92.54	7.46	55.98	90.85	9.15
- การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	35.00	42.86	57.14	59.32	28.57	71.43	63.74	15.52	84.48	52.69	28.98	71.02
- การทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	75.00	53.33	46.67	83.05	79.59	20.41	82.42	60.00	40.00	80.16	64.31	35.69
2. การสนับสนุนแหล่งน้ำปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล												
- แหล่งน้ำ	5.00	100.00	-	13.56	75.00	25.00	8.79	62.50	37.50	9.12	79.17	20.83
- ปัจจัยการผลิต	10.00	100.00	-	25.42	95.45	4.55	29.49	98.46	1.54	21.64	97.97	2.03
- เครื่องจักรกลการเกษตร	45.00	100.00	-	83.05	79.59	20.41	83.52	68.42	31.58	70.52	82.67	17.33

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.106 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าแพะ (ต่อ)

กิจกรรม	หน่วย: ไร่/ละ											
	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ได้รับ ส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้	ไม่ได้ นำไปใช้	ได้รับ ส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้	ไม่ได้ นำไปใช้	ได้รับ ส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้	ไม่ได้ นำไปใช้	ได้รับ ส่งเสริม/ สนับสนุน	นำไปใช้	ไม่ได้ นำไปใช้
3. การตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ												
- ตรวจวิเคราะห์ดิน	5.00	-	100	13.56	50.00	50.00	14.29	15.38	84.62	10.95	21.79	78.21
- ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ	-	-	-	6.78	-	100	1.10	-	100	3.94	-	100
- ตรวจโรค/ผสมเทียม	75.00	100.00	-	84.75	86.00	14.00	84.62	81.82	18.18	81.46	89.27	10.73
- ฉีดวัคซีน	30.00	100.00	-	8.47	100	-	-	-	-	19.24	100	-
4. การส่งเสริมด้านการตลาด												
- การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิต (MOU)	70.00	78.57	21.43	86.44	84.31	15.69	70.33	73.44	26.56	75.59	78.77	21.23
5. การศึกษาดูงาน	30.00	100.00	-	52.54	96.77	3.23	69.23	95.24	4.76	50.59	97.34	2.66
6. แปลงสาธิต แปลงเรียนรู้												
- ในตำบลเดียวกัน	25.00	100.00	-	62.71	100	-	72.53	98.48	1.52	53.41	99.49	0.51
- ในอำเภอเดียวกัน	65.00	100.00	-	32.20	100	-	16.48	86.67	13.33	37.89	95.56	4.44
- นอกอำเภอ	10.00	100.00	-	5.09	100	-	10.99	70.00	30.00	8.69	90.00	10.00

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ตารางที่ 2.106 การได้รับการส่งเสริม สนับสนุนของแปลงใหญ่สินค้าแพะ (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

กิจกรรม	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ได้รับ	นำไปใช้	ไม่ได้	ได้รับ	นำไปใช้	ไม่ได้	ได้รับ	นำไปใช้	ไม่ได้	ได้รับ	นำไปใช้	ไม่ได้
	ส่งเสริม/ สนับสนุน		นำไปใช้	ส่งเสริม/ สนับสนุน		นำไปใช้	ส่งเสริม/ สนับสนุน		นำไปใช้	ส่งเสริม/ สนับสนุน		นำไปใช้
7. การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การตลาด												
- รับรองมาตรฐาน	40.00	100.00	-	67.80	87.50	12.50	67.03	85.25	14.75	58.28	90.92	9.08
- บรรจุภัณฑ์	30.00	16.67	83.33	5.08	-	100.00	1.10	-	100.00	12.06	5.56	94.44
- ตราสินค้า	25.00	-	100	-	-	-	3.30	66.67	33.33	14.15	33.34	66.67
- การแปรรูป	35.00	57.14	42.86	20.34	66.67	33.33	5.49	60.00	40.00	20.28	61.27	38.73
- การเชื่อมโยงตลาด	30.00	83.33	16.67	44.07	76.92	23.08	47.25	83.72	16.28	40.44	81.32	18.68
8. การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้												
- เกษตรผสมผสาน	15.00	33.33	66.67	44.07	61.54	38.46	27.47	80.00	20.00	28.85	58.29	41.71
- พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย	15.00	33.33	66.67	18.64	18.18	81.82	15.38	71.43	28.57	16.34	40.98	59.02

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.7.2 ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ

1) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และ 5) ด้านการพัฒนาการตลาด รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต

การเลี้ยงแพะแปลงใหญ่ปี 2559–2561 พบว่า มีค่าใช้จ่ายก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,994.46 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 3,281.07 บาทต่อตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.57 โดยเพิ่มขึ้นในส่วน of ค่าปัจจัยการผลิตร้อยละ 13.09 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายค่าแรงงานลดลงร้อยละ 4.61

ค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตของแปลงใหญ่แพะ ปี 2550–2561 พบว่า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.09 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตเฉลี่ย 2,398.97 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,713.03 บาทต่อตัว ซึ่งเพิ่มขึ้นจากค่าพันธุ์ร้อยละ 16.05 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ค่าพันธุ์เฉลี่ย 1,946.07 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,258.42 บาทต่อตัว สำหรับค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตอื่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.38 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 452.89 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 454.61 บาทต่อตัว (ตารางที่ 2.107)

ปี 2559 เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,643.08 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 3,005.58 บาทต่อตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.72 โดยมีค่าใช้จ่ายค่าพันธุ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.59 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ค่าพันธุ์เฉลี่ย 2,059.25 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,359.75 บาทต่อตัว และค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตอื่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.62 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 583.83 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 645.83 บาทต่อตัว

ปี 2560 เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,224.34 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,589.66 บาทต่อตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.42 โดยเพิ่มขึ้นจากค่าพันธุ์ร้อยละ 19.69 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ค่าพันธุ์เฉลี่ย 1,896.00 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,269.31 บาทต่อตัว ขณะที่ค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตอื่นลดลงร้อยละ 2.43 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 328.34 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 320.35 บาทต่อตัว

ปี 2561 เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,329.48 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,543.86 บาทต่อตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.20 โดยเพิ่มขึ้นจากค่าพันธุ์ร้อยละ 13.98 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ค่าพันธุ์เฉลี่ย 1,882.97 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 2,146.21 บาทต่อตัว ขณะที่ค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยอื่น ลดลงร้อยละ 10.94 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 446.50 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 397.65 บาทต่อตัว

ค่าใช้จ่ายค่าแรงงานของแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 พบว่า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าแรงงานลดลงร้อยละ 4.61 โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 595.50 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 568.04 บาทต่อตัว (ตารางที่ 2.107) ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายค่าแรงงานในการเลี้ยงจะแปรผกผันกับจำนวนแพะที่เลี้ยง โดยเฉลี่ยเกษตรกรจะใช้เวลาเลี้ยงแพะประมาณวันละ 4-5 ชั่วโมง ค่าแรงโดยเฉลี่ยในพื้นที่ 200–300

บาทต่อวัน หากจำนวนแพะที่เลี้ยงมีปริมาณน้อยจะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายค่าแรงงานการเลี้ยงต่อตัวที่สูงกว่าการเลี้ยงแพะในปริมาณที่มากขึ้น

ปี 2559 เกษตรกรเลี้ยงแพะเฉลี่ยครัวเรือนละ 58 ตัว มีค่าใช้จ่ายค่าแรงงานในการเลี้ยงแพะก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 427 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 415.50 บาทต่อตัว ลดลงร้อยละ 2.69

ปี 2560 เกษตรกรเลี้ยงแพะเฉลี่ยครัวเรือนละ 48.88 ตัว มีค่าใช้จ่ายค่าแรงงานในการเลี้ยงแพะก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 633.62 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 589 บาทต่อตัว ลดลงร้อยละ 7.04

ปี 2561 เกษตรกรเลี้ยงแพะเฉลี่ยครัวเรือนละ 40.01 ตัว มีค่าใช้จ่ายค่าแรงงานในการเลี้ยงแพะก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 725.88 บาทต่อตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 699.61 บาทต่อตัว ลดลงร้อยละ 3.62

ตารางที่ 2.107 ค่าใช้จ่ายด้านการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: บาทต่อตัว

สินค้า	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)
1. ค่าปัจจัยการผลิต	2,643.08	3,005.58	362.50	13.72	2,224.34	2,589.66	365.32	16.42	2,329.48	2,543.86	214.38	9.20
- ค่าพันธุ์	2,059.25	2,359.75	300.50	14.59	1,896.00	2,269.31	373.31	19.69	1,882.97	2,146.21	263.24	13.98
- ค่าปัจจัยอื่น	583.83	645.83	62.00	10.62	328.34	320.35	-7.99	-2.43	446.50	397.65	-48.85	-10.94
2. ค่าแรงงาน	427.00	415.50	-11.50	-2.69	633.62	589.00	-44.62	-7.04	725.88	699.61	-26.27	-3.62
รวม	3,070.08	3,421.08	351.00	11.43	2,857.96	3,178.66	320.70	11.22	3,055.35	3,243.47	188.12	6.16

หมายเหตุ: จำนวนแพะที่เกษตรกรเลี้ยงเฉลี่ยต่อครัวเรือน ได้แก่ ปี 2559 จำนวน 58 ตัว ปี 2560 จำนวน 48.88 ตัว ปี 2561 จำนวน 40.01 ตัว

ที่มา: จากการคำนวณ, 2564

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต

การเพิ่มผลผลิตสำหรับแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 พิจารณาจากจำนวนแม่พันธุ์ อัตราการให้ลูกต่อปี ปริมาณลูกต่อปี และปริมาณแพะที่จำหน่ายต่อปี เนื่องจากปัจจุบันแพะเนื้อเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรดีกว่าการปลูกพืช และลดความเสี่ยงจากปัญหาภัยแล้งได้ดีกว่าการปลูกพืช เกษตรกรที่มีพื้นที่เกษตรอยู่นอกเขตชลประทานจึงปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนมาเลี้ยงแพะและปลูกหญ้าเลี้ยงแพะ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ และมีหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะ สำนักงานปศุสัตว์เข้าไปดูแลให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น การคัดเลือกสายพันธุ์ การผสมพันธุ์ การดูแลสุขภาพแพะ การจัดการฟาร์มที่ดี เป็นต้น รวมทั้งให้การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องจักรกลทางการเกษตรสำหรับใช้ในกิจกรรมเลี้ยงแพะ ส่งผลให้แพะที่เลี้ยงมีสุขภาพและคุณภาพดีขึ้น เกษตรกรให้ความสนใจเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนรายเกษตรกร และจำนวนแพะที่เลี้ยงต่อรายเกษตรกร ในรายที่เพิ่มปริมาณการเลี้ยงจะคัดเลือกลูกแพะเพศเมียพันธุ์ดีของตนเองเก็บไว้ทำพันธุ์เพิ่มขึ้นเพื่อลดค่าใช้จ่ายค่าจัดซื้อพันธุ์แพะมาขุน ส่งผลให้ภาพรวมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 ต่อรายมีปริมาณแม่พันธุ์เพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 48.59 โดยมีจำนวนแม่พันธุ์เฉลี่ยจาก 20.31 ตัว เป็น 30.18 ตัว เนื่องจากแพะมีสุขภาพดีมีความสมบูรณ์พร้อมสืบพันธุ์ ทำให้แม่พันธุ์ 1 ตัวมีอัตราการให้ลูกเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.29 เฉลี่ยจาก 1.54 ตัวต่อปี เป็น 1.76 ตัวต่อปี จากจำนวนแม่พันธุ์ที่เพิ่มขึ้นและมีอัตราการให้ลูกที่สูงขึ้น ส่งผลให้มีปริมาณลูกแพะต่อปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 61.73 เฉลี่ยจาก 29.11 ตัวต่อปี เป็น 47.08 ตัวต่อปี และเกษตรกรจำหน่ายแพะได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.13 เฉลี่ยจาก 22.49 ตัวต่อปี เป็น 33.54 ตัวต่อปี (ตารางที่ 2.108)

ปี 2559 มีจำนวนแม่พันธุ์ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรเลี้ยงเฉลี่ย 24.55 ตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เลี้ยงเฉลี่ย 41.90 ตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 70.67 อัตราการให้ลูกต่อแม่พันธุ์ 1 ตัว ก่อนเข้าร่วมโครงการให้ลูกเฉลี่ย 1.48 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ ให้ลูกเฉลี่ย 1.78 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.27 ปริมาณลูกที่เกิดจากจำนวนแม่พันธุ์ที่เลี้ยง ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 37.60 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 68.70 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 82.71 และปริมาณแพะที่จำหน่าย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ จำหน่าย 26.76 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ จำหน่าย 45.20 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 68.91

ปี 2560 มีจำนวนแม่พันธุ์ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรเลี้ยงเฉลี่ย 20.72 ตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เลี้ยงเฉลี่ย 27.92 ตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 34.75 อัตราการให้ลูกต่อแม่พันธุ์ 1 ตัว ก่อนเข้าร่วมโครงการให้ลูกเฉลี่ย 1.47 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ ให้ลูกเฉลี่ย 1.72 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.01 ปริมาณลูกที่เกิดจากจำนวนแม่พันธุ์ที่เลี้ยง ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 26.89 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 43.63 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.25 และปริมาณแพะที่จำหน่าย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ จำหน่าย 22.64 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ จำหน่าย 33.90 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.73

ปี 2561 มีจำนวนแม่พันธุ์ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรเลี้ยงเฉลี่ย 15.67 ตัว หลังเข้าร่วมโครงการฯ เลี้ยงเฉลี่ย 20.73 ตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.29 อัตราการให้ลูกต่อแม่พันธุ์ 1 ตัว ก่อนเข้าร่วมโครงการให้ลูกเฉลี่ย 1.68 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ ให้ลูกเฉลี่ย 1.78 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.95 ปริมาณลูกที่เกิดจากจำนวนแม่พันธุ์ที่เลี้ยง ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 22.83 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ เฉลี่ย 28.92 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.68 และปริมาณแพะที่จำหน่าย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ จำหน่าย 18.08 ตัวต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ จำหน่าย 21.51 ตัวต่อปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.97

ตารางที่ 2.108 ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ตัวต่อปี

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+, -)
1. จำนวนแม่พันธุ์	24.55	41.90	17.35	70.67	20.72	27.92	7.2	34.75	15.67	20.73	5.06	32.29
2. อัตราการให้ลูก	1.48	1.78	0.3	20.27	1.47	1.72	0.25	17.01	1.68	1.78	0.1	5.95
3. ปริมาณลูก	37.60	68.70	31.1	82.71	26.89	43.63	16.74	62.25	22.83	28.92	6.09	26.68
4. ปริมาณแพะที่จำหน่าย	26.76	45.20	18.44	68.91	22.64	33.90	11.26	49.73	18.08	21.51	3.43	18.97

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

การพัฒนาคุณภาพผลผลิตแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2661 พิจารณาจากการรับรองมาตรฐาน และคุณภาพผลผลิตของแพะก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มปลอดโรค/GFM เพิ่มขึ้นร้อยละ 42.96 โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม ร้อยละ 10.22 หลังเข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม เพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 53.18 และได้รับการรับรอง GAP เพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.93 โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการรับรอง GAP ร้อยละ 0.93 หลังเข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการรับรอง GAP เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.86 สำหรับคุณภาพผลผลิต พิจารณาจาก การเป็นโรค ความสมบูรณ์ของลูกแพะเกิดใหม่ และความสมบูรณ์ของแพะที่จำหน่าย พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการฯ แพะเป็นโรคลดลง ร้อยละ 4.72 โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบเป็นโรค ร้อยละ 10.69 หลังเข้าร่วมโครงการฯ พบเป็นโรค ร้อยละ 5.97 ความสมบูรณ์ของลูกแพะเกิดใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.42 โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ลูกแพะเกิดใหม่มีความสมบูรณ์ ร้อยละ 84.13 หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 90.55 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์มากขึ้นร้อยละ 8.05 โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ แพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์ ร้อยละ 86.67 หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 94.72 เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงเพิ่มขึ้น มีการดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงเพิ่มขึ้น และเลี้ยงแพะถูกวิธีมากขึ้น รวมทั้งการให้อาหารที่เพียงพอกับความต้องการของแพะ อีกทั้งมีการคัดเลือกแพะสายพันธุ์ดีมาเลี้ยง และปรับปรุงการผสมพันธุ์ไม่ให้เกิดการผสมพันธุ์ในลักษณะเลือดชิด (ตารางที่ 2.109)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มปลอดโรค/GFM ร้อยละ 5.00 พบแพะเป็นโรคร้อยละ 13.50 ลูกแพะที่เกิดใหม่มีความสมบูรณ์ร้อยละ 81.84 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์ร้อยละ 83 หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มปลอดโรค/GFM เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 65 พบแพะเป็นโรคลดลงเหลือร้อยละ 4.25 ลูกแพะเกิดใหม่มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 90.75 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 92.50

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มปลอดโรค/GFM ร้อยละ 13.56 มาตรฐาน GAP ร้อยละ 1.69 พบแพะเป็นโรคร้อยละ 13.56 ลูกแพะที่เกิดใหม่มีความสมบูรณ์ร้อยละ 85.89 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์ร้อยละ 87.79 หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มปลอดโรค/GFM เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.68 มาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.39 พบแพะเป็นโรคลดลงเหลือร้อยละ 6.97 ลูกแพะเกิดใหม่มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 93.81 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 96.09

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มปลอดโรค/GFM ร้อยละ 12.09 มาตรฐาน GAP ร้อยละ 1.10 พบแพะเป็นโรคร้อยละ 5.01 ลูกแพะที่เกิดใหม่มีความสมบูรณ์ร้อยละ 84.65 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์ร้อยละ 89.22 หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มปลอดโรค/GFM เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 53.85 มาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.20 ลูกแพะเกิดใหม่มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 87.08 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 95.56 แต่พบแพะเป็นโรคเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.70 เนื่องจากเกษตรกรในบางพื้นที่ยังเลี้ยงแพะแบบปล่อยหากินในทุ่งเป็นหลัก

ตารางที่ 2.109 มาตรฐานและคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)
1. การรับรองมาตรฐาน												
- ฟาร์มปลอดโรค/GFM	5.00	65.00	60.00	13.56	40.68	27.12	12.09	53.85	41.76	10.22	53.18	42.96
- GAP	-	-	-	1.69	3.39	1.70	1.10	2.20	1.10	0.93	1.86	0.93
2. คุณภาพผลผลิต												
- โรค	13.50	4.25	-9.25	13.56	6.97	-6.59	5.01	6.70	1.69	10.69	5.97	-4.72
- ความสมบูรณ์ของลูกแพะเกิดใหม่	81.84	90.75	8.91	85.89	93.81	7.92	84.65	87.08	2.43	84.13	90.55	6.42
- ความสมบูรณ์ของแพะที่จำหน่าย	83.00	92.50	9.50	87.79	96.09	8.30	89.22	95.56	6.34	86.67	94.72	8.05

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการกลุ่ม พิจารณาจาก 2 ส่วน คือ การจัดหาปัจจัยการผลิต และการจำหน่ายผลผลิต โดยการจัดหาปัจจัยการผลิตของแปลงใหญ่แพะ ปี 255–2561 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรร้อยละ 6.47 ซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และร้อยละ 93.53 ซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 26.10 เนื่องจากเกษตรกรมีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันและผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง สามารถสร้างความร่วมมือจากสมาชิกในการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตยังพบปัญหา คือ ความต้องการปัจจัยการผลิตของสมาชิกแต่ละรายเป็นคนละชนิดกัน และช่วงเวลาความต้องการใช้ไม่ตรงกัน ด้านการจำหน่ายผลผลิต พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรร้อยละ 18.43 สามารถต่อรองราคาซื้อขายได้ และร้อยละ 81.57 ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายได้ แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรสามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.35 ในขณะที่อีกร้อยละ 59.65 ยังไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายได้ (ตารางที่ 2.110)

ปี 2559 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด ร้อยละ 5 หลังเข้าร่วมโครงการฯ สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ถูกลงกว่าท้องตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 ส่วนการจำหน่ายผลผลิต ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ สามารถต่อรองราคาได้ร้อยละ 10 หลังเข้าร่วมโครงการฯ สามารถต่อรองราคาได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40

ปี 2560 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด ร้อยละ 11.11 หลังเข้าร่วมโครงการฯ สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ถูกลงกว่าท้องตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20.34 ส่วนการจำหน่ายผลผลิต ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ สามารถต่อรองราคาได้ร้อยละ 22.22 หลังเข้าร่วมโครงการฯ สามารถต่อรองราคาได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30.51

ปี 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด ร้อยละ 3.30 หลังเข้าร่วมโครงการฯ สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ถูกลงกว่าท้องตลาดเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 32.97 ส่วนการจำหน่ายผลผลิต ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ สามารถต่อรองราคาได้ร้อยละ 23.08 หลังเข้าร่วมโครงการฯ สามารถต่อรองราคาได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50.55

1.5) ด้านการพัฒนาการตลาด

การพัฒนาด้านการตลาด พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 แล้ว เกษตรกรที่ทำ MOU มีการนำสินค้าไปจำหน่ายตาม MOU ร้อยละ 51.09 โดยจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลงกันไว้ ส่วนอีกร้อยละ 48.91 ไม่นำสินค้าไปจำหน่ายตาม MOU (ตารางที่ 2.109) เนื่องจากเห็นว่าแพะไม่ได้มาตรฐานตามข้อตกลง ราคาที่จำหน่ายตามข้อตกลงเท่ากับราคาตลาด จุดรวบรวมอยู่ห่างไกลไม่สะดวกในการขนส่งไปจำหน่าย หรือมีความจำเป็นต้องใช้เงินเร่งด่วน ปัจจุบันเกษตรกรขยายการเลี้ยงเพิ่มขึ้น เนื่องจากแพะเป็นสัตว์เลี้ยงง่าย ประกอบกับกลุ่มผู้บริโภคขยายจำนวนเพิ่มมากขึ้น และตลาดยังคงมีความต้องการต่อเนื่อง ทำให้มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงที่

ตารางที่ 2.110 การบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาการตลาดของเกษตรกรแปลงใหญ่สินค้าแพะ

รายการ	หน่วย: ร้อยละ											
	แปลงใหญ่ปี 2559			แปลงใหญ่ปี 2560			แปลงใหญ่ปี 2561			เฉลี่ย		
	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)	ก่อน	หลัง	ร้อยละ (+ , -)
1. การบริหารจัดการกลุ่ม												
1.1 การซื้อปัจจัยการผลิต												
- ซื้อได้ในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาด	5.00	25.00	20.00	11.11	20.34	9.23	3.30	32.97	29.67	6.47	26.10	19.63
- ซื้อได้ในราคาที่เท่ากับท้องตลาด	95.00	75.00	-20.00	88.89	79.66	-9.23	96.70	67.03	-29.67	93.53	73.90	-19.63
1.2 การจำหน่ายผลผลิต												
- สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	10.00	40.00	30.00	22.22	30.51	8.29	23.08	50.55	27.47	18.43	40.35	21.92
- ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	90.00	60.00	-30.00	77.78	69.49	-8.29	76.92	49.45	-27.47	81.57	59.65	-21.92
2. การพัฒนาการตลาด												
2.1 นำไปขายกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)	-	60.00	60.00	-	74.58	74.58		18.68	18.68	-	51.09	51.09
- ขายได้ตามราคาที่ตกลง	-	100.00	100.00	-	100.00	100.00		100.00	100.00	-	100.00	100.00
- ขายไม่ได้ตามราคาที่ตกลง	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-
2.2 ไม่นำไปขายกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)	-	40.00	40.00	-	25.42	25.42		81.32	81.32	-	48.91	48.91

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ

การประเมินความพึงพอใจต่อผลกระทบใน 4 ด้าน คือ ด้านรายได้เสริม ด้านการลดใช้สารเคมี ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรม พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 มีความพึงพอใจในระดับมาก ตามลำดับ คือ ด้านการลดใช้สารเคมี ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรม ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและด้านรายได้เสริม ดังนี้ (ตารางที่ 2.111)

2.1) ด้านรายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 3.50 โดยเกษตรกรมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายชีแพะเพื่อเอาไปใช้ทำปุ๋ย ราคาจำหน่ายกระสอบละ 20-25 บาท และการนำก้านกระถินซึ่งเหลือจากการเป็นอาหารของแพะไปเผาถ่าน จำหน่ายกระสอบละ 150 บาท

2.2) ด้านการลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.00 โดยให้เหตุผลว่าการเลี้ยงแพะแม้จะไม่ต้องใช้สารเคมี แต่เกษตรกรทำอาชีพเกษตรอื่นร่วมด้วย เช่น ทำนา ปลูกพืชไร่ ซึ่งก็จำเป็นต้องมีการใช้สารเคมี แม้บางรายมีการนำมูลแพะไปใช้ในแปลงนาบ้างแต่ก็เพียงเล็กน้อย เนื่องจากข้อจำกัดของมูลแพะเมื่ออยู่ในน้ำจะลอยน้ำทำให้เกษตรกรไม่ค่อยนิยมนำไปใช้ในแปลงนา

2.3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 3.88 เนื่องจากมีหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ เข้ามาดูแลให้ความรู้ด้านการผลิต การตลาดแพะ พาไปศึกษาดูงาน ให้คำแนะนำด้านสุขภาพแพะ แนะนำการจัดทำฟาร์มให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน รวมทั้งมีการนำปัจจัยการผลิต ได้แก่ พ่อแม่พันธุ์แพะ อาหาร ยา วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงแพะ และเครื่องบดอาหาร มาสนับสนุนให้กับกลุ่มแปลงใหญ่แพะ นอกจากนี้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้มาสอนเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มแปลงใหญ่แพะยังขาดเงินทุนสนับสนุน และต้องการให้ภาครัฐมาช่วยเรื่องการเงินแผนธุรกิจเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนเงินทุนจากโครงการต่างๆ ของภาครัฐ

2.4) ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 3.96 เนื่องจากเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมและทำกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก โดยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เช่น การออมเงิน การเข้าร่วมประชุม การแบ่งปันความรู้และแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงแพะร่วมกัน การวางแผนการผลิตของกลุ่ม การรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต การรวมกลุ่มกันจำหน่ายแพะ การร่วมกันทำอาหารหมักจากหญ้าและต้นข้าวโพดสดเก็บไว้เป็นอาหารแพะในช่วงที่ขาดแคลนอาหารสด และร่วมกันแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เป็นต้น

ตารางที่ 2.111 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าแพะ

รายการ	แปลงใหญ่ปี							
	2559		2560		2561		เฉลี่ย	
	คะแนน	ระดับ ความเห็น	คะแนน	ระดับ ความเห็น	คะแนน	ระดับ ความเห็น	คะแนน	ระดับ ความเห็น
1. ด้านรายได้เสริม	3.25	ปานกลาง	3.83	มาก	3.43	มาก	3.50	มาก
2. ด้านการลดการใช้สารเคมี	3.30	ปานกลาง	4.32	มากที่สุด	4.37	มากที่สุด	4.00	มาก
3. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.05	ปานกลาง	4.29	มากที่สุด	4.30	มากที่สุด	3.88	มาก
4. ด้านการรวมกลุ่มทำกิจกรรม	3.50	มาก	4.31	มากที่สุด	4.08	มาก	3.96	มาก

หมายเหตุ: ¹⁴ รายได้เสริม อาทิ จำหน่ายมูลแพะเพื่อเอาไปใช้ทำปุ๋ย การเผาถ่านจากก้านกระถิน ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงาน

การประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรต่อแปลงใหญ่สินค้าแพะ ปี 255–2561 ใน 8 ด้าน คือ ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ด้านการเชื่อมโยงตลาด ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านความสำเร็จของกลุ่ม ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง และด้านการส่งเสริมสนับสนุน พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุด 3 ด้าน ตามลำดับ คือ ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านความสำเร็จของกลุ่ม มีความพึงพอใจมาก 5 ด้าน ตามลำดับ คือ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ด้านการเชื่อมโยงตลาด ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้านการเพิ่มผลผลิต และด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต โดยสรุปผลการประเมินเป็นรายด้าน (ตารางที่ 2.112) ดังนี้

3.1) ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 3.97 เนื่องจากปัจจุบันการเลี้ยงแพะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ราคาแพะปรับตัวสูงขึ้น นอกจากนี้อาหารตามธรรมชาติ เช่น กระจงในช่วงฤดูแล้งจะโตไม่ทันและไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงแพะ เกษตรกรต้องเดินทางไปตัดไกลขึ้น เกษตรกรบางรายมีการให้อาหารสำเร็จรูปร่วมด้วย ซึ่งราคาอาหารสำเร็จรูปสำหรับแพะยังคงมีราคาสูง ทำให้ค่าใช้จ่ายการผลิตแพะภาพรวมโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น หากจะให้ค่าใช้จ่ายการผลิตลดลงเกษตรกรต้องเก็บลูกแพะเพศเมียที่สมบูรณ์ไว้ทำพันธุ์เอง และต้องระมัดระวังเรื่องการผสมเลือดชิดเพื่อให้เกิดใหม่มีความสมบูรณ์แข็งแรง

3.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.08 เนื่องจากการเพิ่มผลผลิตแพะขึ้นอยู่กับจำนวน สุขภาพ และอายุของแม่พันธุ์แพะ อย่างไรก็ตามปัจจุบันเกษตรกรมีความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงเพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราการรอดของแพะเพิ่มขึ้นและแพะที่เกิดใหม่มีความสมบูรณ์แข็งแรงเพิ่มขึ้น

3.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.19 เนื่องจากฟาร์มแพะผ่านการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้น ลูกแพะที่เกิดใหม่มีความสมบูรณ์แข็งแรงมากขึ้น ส่งผลให้แพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นตาม ส่วนปัญหาการเกิดโรคกับแพะ เช่น ท้องอืด ท้องเสีย พยาธิในช่วงฤดูฝน เป็นหวัดในช่วงปลายฝนต้นหนาว ยังมีบ้างแต่ภาพรวมการเกิดโรคลดลง

3.4) ด้านการเชื่อมโยงตลาด เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.16 เนื่องจากกลุ่มจะมีการประสานพ่อค้าเข้ามารับซื้อแพะถึงสถานที่เลี้ยง บางกลุ่มมีการทำคอกกลางรวบรวมแพะจากสมาชิกเพื่อจำหน่าย นอกจากนี้บางกลุ่มยังมีการทำ MOU กับพ่อค้าทำให้มีตลาดจำหน่ายและรู้ราคา รับซื้อขั้นต่ำที่แน่นอน ประกอบกับตลาดยังคงมีความต้องการแพะอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันเกษตรกรยังไม่พบปัญหาไม่มีผู้รับซื้อ

3.5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.31 เนื่องจากกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบให้สมาชิกร่วมกันปฏิบัติ นอกจากนี้สมาชิกส่วนมากยังมีความสามัคคีให้ร่วมมือในการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่ม

3.6) ด้านความสำเร็จของกลุ่ม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.22 ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง ความร่วมมือและความสามัคคีของสมาชิกในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริม

3.7) ด้านการบริหารจัดการของผู้จัดการแปลง เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.41 เนื่องจากผู้จัดการแปลงมีความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความเสียสละ

3.8) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.10 เนื่องจาก มีการเข้ามาดูแล ให้ความรู้ เช่น ด้านการบริหารจัดการฟาร์มมาตรฐาน การดูแลรักษาแพะเป็นโรคในเบื้องต้น การจัดทำบัญชีครัวเรือน การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การทำบันทึกข้อตกลงในการซื้อขายแพะ เป็นต้น ให้คำปรึกษา พาไปศึกษาดูงาน รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องบดอาหาร แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานนำความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดเพิ่มเติมบ้าง และเข้ามาให้คำปรึกษาหรือเข้ามาดูแลเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.112 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานแปลงใหญ่สินค้าแพะ

รายการ	แปลงใหญ่ปี							
	2559		2560		2561		เฉลี่ย	
	คะแนน	ระดับ ความเห็น	คะแนน	ระดับ ความเห็น	คะแนน	ระดับ ความเห็น	คะแนน	ระดับ ความเห็น
1. ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต	3.65	มาก	4.32	มากที่สุด	3.95	มาก	3.97	มาก
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	3.80	มาก	4.31	มากที่สุด	4.12	มาก	4.08	มาก
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	3.90	มาก	4.49	มากที่สุด	4.16	มาก	4.19	มาก
4. ด้านการเชื่อมโยงตลาด	3.90	มาก	4.32	มากที่สุด	4.26	มากที่สุด	4.16	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	3.95	มาก	4.59	มากที่สุด	4.40	มากที่สุด	4.31	มากที่สุด
6. ด้านความสำเร็จของกลุ่ม	4.00	มาก	4.51	มากที่สุด	4.16	มาก	4.22	มากที่สุด
7. ด้านการบริหารจัดการ ของผู้จัดการแปลง	4.15	มาก	4.59	มากที่สุด	4.49	มากที่สุด	4.41	มากที่สุด
8. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ของหน่วยงานในสังกัด กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	3.70	มาก	4.44	มากที่สุด	4.16	มาก	4.10	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

2.7.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการแปลงใหญ่แพะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการแปลงใหญ่แพะปี 2559-2561 และความยั่งยืนของโครงการ มี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดค่าใช้จ่าย ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการตลาด และด้านความยั่งยืนของโครงการ ดังนี้

1) **ด้านการลดค่าใช้จ่าย** พบว่า พันธุ์แพะ เป็นค่าใช้จ่ายหลักและสำคัญในการเลี้ยงแพะ ปัจจุบันเกษตรกรมีการคัดเลือกและเลี้ยงแพะสายพันธุ์ดีเพิ่มขึ้น โดยลูกแพะเกิดใหม่มีความสมบูรณ์แข็งแรง ส่วนหนึ่งเกษตรกรจะคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ต่อ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจัดหาแพะมาเลี้ยงเพิ่ม นอกจากนี้ ด้านการให้อาหาร เกษตรกรในรายที่ให้อาหารแพะกินอย่างเพียงพอและเหมาะสม แพะจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นของน้ำหนักที่มากขึ้น ทำให้ระยะเวลาการเลี้ยงลดลง นอกจากนี้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำอาหารหมัก หรือผสมอาหารไว้ใช้เอง และมีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต

2) **ด้านการเพิ่มผลผลิต** พบว่า การผสมพันธุ์แพะ เกษตรกรจะป้องกันการผสมพันธุ์แบบเลือดชิดด้วยการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนพ่อพันธุ์กันภายในกลุ่ม เพื่อลดความเสี่ยงด้านความไม่สมบูรณ์แข็งแรงของลูกแพะที่เกิดใหม่ หรือใช้วิธีการผสมเทียม นอกจากนี้แม่พันธุ์ที่ดีมีความสมบูรณ์อยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์ อัตราการให้ลูกต่อตัวต่อปีเพิ่มขึ้น

3) **ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต** พบว่า เกษตรกรมีการพัฒนาฟาร์มให้ได้มาตรฐานและเป็นฟาร์มปลอดโรคเพิ่มขึ้น ส่งผลต่ออัตราการเกิดโรคของแพะลดลง และตลาดมั่นใจในคุณภาพแพะที่รับซื้อ

4) **ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม** พบว่า กลุ่มมีการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกถือปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็งและเสียสละ ทีมงานมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในทีมอย่างเหมาะสม สมาชิกกลุ่มมีความรักความสามัคคี รวมทั้งให้ความร่วมมือและร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น การร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต ร่วมกันขายผลผลิต การเข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น หรือเมื่อหากพบปัญหาสมาชิกทุกคนมีการช่วยเหลือและร่วมกันแก้ไขปัญหา

5) **ด้านการตลาด** พบว่า กลุ่มมีการวางแผนด้านการตลาด และการรวมกลุ่มกันจำหน่าย ซึ่งจะช่วยสร้างอำนาจการต่อรองราคาผลผลิตได้ดีกว่าต่างคนต่างจำหน่าย โดยบางกลุ่มมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงซื้อขาย สามารถรู้ราคาจำหน่ายล่วงหน้าที่น่าพอใจ เป็นการสร้างความมั่นใจด้านการตลาดให้กับสมาชิก

6) **ด้านความยั่งยืนของโครงการ** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่สำคัญ คือ การสื่อสารความร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่ม และเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม โดยพบว่า กลุ่มแปลงใหญ่แพะปี 2559-2561 มีการสื่อสารระหว่างสมาชิกผ่านการประชุมกลุ่ม การสื่อสารผ่านทางระบบไลน์ สมาชิกมีการวางแผนการผลิตร่วมกัน รวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต ได้แก่ อาหารข้น อาหารหยาบ และยา การรวมกลุ่มกันทำปัจจัยการผลิต ได้แก่ การสับอาหารหมัก การสับข้าวโพดหมัก และการรวมกลุ่มกันขาย ด้านเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม สมาชิกทุกคนจะส่งเงินออมเข้ากลุ่มตามระเบียบหลักเกณฑ์ของแต่ละกลุ่ม เพื่อไว้เป็น

เงินทุนสำรองในการบริหารงานของกลุ่มและช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มในยามจำเป็น 2.7.4 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

จากการสำรวจปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรในโครงการแปลงใหญ่แพะ ปี 2559–2561 จำนวน 12 แปลง สามารถสรุปได้ 3 ด้าน (ตารางที่ 2.113) ดังนี้

1) ด้านการผลิต ปัญหาอุปสรรคด้านการเลี้ยงแพะที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ความผันผวนของอากาศร้อยละ 44.12 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอากาศส่งผลต่อการกิน และการเจ็บป่วยของแพะ รองลงมา ได้แก่ ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนร้อยละ 24.71 เกษตรกรต้องการเงินทุนในการไปซื้อพันธุ์แพะมาเลี้ยงเพิ่ม และนำไปซื้ออาหารในช่วงที่อาหารตามธรรมชาติไม่เพียงพอสำหรับให้แพะกิน เครื่องจักรกลที่นำไปสนับสนุนไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มร้อยละ 18.24 เกษตรกรต้องการเครื่องบดอาหาร และถังหมักอาหารไว้เก็บอาหารให้แพะกินในช่วงที่อาหารตามธรรมชาติขาดแคลน องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้ใหม่ๆ ไม่ส่งผลให้การปรับเปลี่ยนดีขึ้น และขาดแคลนแหล่งอาหารร้อยละ 15.88 เท่ากัน โดยเกษตรกรต้องการให้ภาครัฐนำความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในช่วงฤดูแล้งแหล่งอาหารตามธรรมชาติไม่เพียงพอสำหรับเลี้ยงแพะ ต้องการการสนับสนุนหญ้าแห้งเพิ่มเติมเพื่อรักษาพื้นที่ปลูกกระถินในธรรมชาติไว้ ส่วนเกษตรกรที่พอจะมีพื้นที่ปลูกหญ้าก็มีปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอสำหรับรดหญ้า ปัญหาโรคระบาดร้อยละ 14.71 แพะมักพบปัญหาโรคระบาดในช่วงที่อากาศเปลี่ยน โดยเกษตรกรต้องการให้ภาครัฐมีการแจ้งเตือน และสนับสนุนเรื่องยารักษาโรค สำหรับปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ราคาปัจจัยการผลิตที่ปรับตัวสูงขึ้น เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำไปส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ เกษตรกรสูงวัย ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริม การสร้างปัญหาของแพะให้กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 14.12, 13.53, 12.69, 11.76, 7.65 และ 3.53 ตามลำดับ

2) ด้านการตลาด ปัญหาอุปสรรคที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ขาดการรวมกลุ่มจำหน่าย และราคาซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันยังเป็นไปตามกลไกตลาดร้อยละ 8.24 รองลงมา ได้แก่ สินค้าเกษตรปลอดภัยขายได้ราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิตร้อยละ 7.06 โดยมีความเห็นว่าแพะจากฟาร์มที่ได้รับมาตรฐานควรจะจำหน่ายได้ในราคาสูงกว่าฟาร์มที่ไม่มีมาตรฐาน นอกจากนี้เกษตรกรไม่ทราบเงื่อนไขการซื้อผลผลิตของภาคเอกชนร้อยละ 2.35 สำหรับแหล่งรับซื้อที่ทำข้อตกลงร่วมกันอยู่ห่างไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่ และขั้นตอนการซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันมีหลายขั้นตอนร้อยละ 1.18 เท่ากัน

3) ด้านการบริหารจัดการ ปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุด คือ สมาชิกกลุ่มบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือร้อยละ 8.82 รองลงมา ได้แก่ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจำนวนมากทำให้การส่งเสริมไม่ทั่วถึง นอกจากนี้พื้นที่แปลงใหญ่ห่างไกลกัน และอยู่ในหลายตำบล ส่งผลต่อการบริหารจัดการยากร้อยละ 5.88 เท่ากัน

ตารางที่ 2.113 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแปลงใหญ่สินค้าแพะ

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	ร้อยละ
1. ด้านการผลิต	
- ขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำกรเกษตร	12.69
- ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ	44.12
- เกษตรกรสูงวัย ส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	11.76
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	13.53
- เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่ม	18.24
- องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลให้การปรับเปลี่ยนดีขึ้น	15.88
- ขาดแคลนเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	7.65
- โรคระบาด	14.71
- ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน	24.71
- ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	14.12
- ขาดแคลนแหล่งอาหาร	15.88
- สร้างปัญหาให้ชุมชน	3.53
2. ด้านการตลาด	
- ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด	8.24
- แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้อยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่	1.18
- ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้ มีหลายขั้นตอน	1.18
- ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	2.35
- สินค้าเกษตรปลอดภัยขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	7.06
- ขาดการรวมกลุ่มจำหน่าย	8.24
3. ด้านการบริหารจัดการ	
- สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	5.88
- พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	5.88
- สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ	8.82

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

ส่วนที่ 3

ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะรายสินค้า

3.1 แปลงใหญ่สินค้าข้าว

จากผลการติดตามและประเมินผลโครงการฯ ของทั้ง 7 สินค้า ทำให้ได้พบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จากการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการฯ จึงเป็นที่มาของข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร ดังนี้

3.1.1 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าข้าว

1) **ด้านการผลิต** การผลิตสินค้าของเกษตรกรบางกลุ่มยังคงเน้นการผลิตในรูปแบบเดิม ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงได้ยาก เนื่องจากเกษตรกรค่อนข้างสูงอายุ ขาดแรงจูงใจในการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมการผลิตแบบใหม่

2) **ด้านการตลาด** การตลาดยังคงเป็นปัญหาลำดับต้นๆ ในภาคการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรบางรายมีการปรับลดพื้นที่ทำการเกษตรลงหรือหันไปประกอบอาชีพรับจ้างแทนเพราะมีรายได้ที่ชัดเจนกว่า เร็วกว่า การขายผลผลิตเกษตรกรต่างคนต่างขายผลผลิตเอง โดยนำไปขายเอกชนที่ทำ MOU ไม่มากนัก ไม่สามารถต่อรองราคาได้ และขายได้ในราคาตลาดทั่วไป

3) **ด้านการบริหารจัดการ** การบริหารจัดการ เกษตรกรมีการพึ่งพาประธานกลุ่มค่อนข้างมาก เนื่องจากประธานกลุ่มส่วนมากเป็นคนที่มีความรู้ มีเครือข่าย เรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมได้เร็วสมาชิกภายในกลุ่มจึงมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวประธานแปลง ในขณะที่สมาชิกของกลุ่มเกษตรส่วนมากยังไม่มีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม และการบริหารจัดการด้านบัญชีของกลุ่ม ประกอบกับกลุ่มขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน ส่งผลให้ไม่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง กลุ่มเกษตรกรยังต้องพึ่งพาหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชนในหลายๆ ด้าน อาทิ การจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในราคาที่เข้าถึงได้ การขนส่ง และการบริหารจัดการด้านการตลาด เป็นต้น

3.1.2 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าข้าว

กลุ่มเกษตรส่วนมากยังไม่มีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน และกลุ่มเกษตรกรยังต้องพึ่งพาหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชนในหลายๆ ด้าน จึงควรมีการดำเนินงานในประเด็น ต่อไปนี้

1) ด้านการผลิต

1.1) วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุน ลดปริมาณแรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มากยิ่งขึ้น

1.2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ ดำเนินงานในฐานะนิติบุคคล เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิต ซึ่งทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดเนื่องจากจัดซื้อ/จำหน่ายปัจจัยได้ในปริมาณมากย่อมได้ราคาที่ถูกลง อาทิ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย/สารชีวภาพ การขนส่ง เป็นต้น

1.3) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดแก่กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.4) วิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต การจัดหาวัตถุดิบที่มีราคาไม่สูงนักมาใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ในวงกว้าง

1.5) ส่งเสริมพัฒนาการสร้างทายาท เพื่อมารับช่วงต่อในการทำกรเกษตร อาทิ ส่งเสริมการเรียนสาขาเกษตร สนับสนุนการศึกษา

1.6) พัฒนาแก๊สพืชน้ำที่น้ำท่วมซ้ำซาก เพื่อช่วยลดความเสียหายต่อผลผลิตข้าว

2) ด้านการตลาด

1.1) ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้านการตลาด ช่องทางจัดจำหน่าย และเพิ่มอำนาจการต่อรองได้มากขึ้น

1.2) ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพทำธุรกิจแบบครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะได้รับรายได้เพิ่มขึ้น

1.3) สร้างและพัฒนาช่องทาง เครือข่ายในการเชื่อมโยงข้อมูลของเกษตรกรและผู้รับบริโภค เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกร

1.4) ควรศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคต่อสินค้าแปลงใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาทิ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงของภาวะด้านเศรษฐกิจ

3) **ด้านการบริหารจัดการ** ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ได้ตระหนักรู้ถึงผลดีของการดำเนินงานของกลุ่มในรูปแบบของนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจต่อรองและเกิดผลประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่มได้มากขึ้น และในการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ควรคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการเป็นสมาชิกและร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มแปลงใหญ่ เคารพกฎกติกา เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3.2 แปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

3.2.1 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) **ด้านการผลิต** แหล่งน้ำทำการเกษตรไม่พอเพียง โรคระบาดศัตรูพืช และความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ยังเป็นปัญหาหลักและอุปสรรคสำคัญของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและปริมาณผลผลิตค่อนข้างมาก โดยการผลิตสินค้าของเกษตรกรบางกลุ่มยังคงเน้นการผลิตในรูปแบบเดิม ยอมรับ

การเปลี่ยนแปลงได้ยาก ประกอบกับเกษตรกรมีอายุค่อนข้างสูง จึงมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมการผลิตแบบใหม่

2) ด้านการตลาด เกษตรกรยังพอใจกับราคาซื้อขายผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี แม้ว่าระดับราคาจะลดลงแต่เมื่อเทียบกับพืชไร่ชนิดอื่นในช่วงเดียวกันนั้น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และยังไม่มีการทำการตลาดแบบ MOU กับผู้รับซื้อผลผลิต ทั้งนี้ กลุ่มยังมีความต้องการการสนับสนุนในเรื่องของการเก็บและรวบรวมผลผลิต ได้แก่ ลานรวบรวมผลผลิตและเครื่องอบลดความชื้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถรวบรวมผลผลิตได้ในปริมาณมาก สามารถต่อรองราคากับผู้รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

3) ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการ เกษตรกรมีการพึ่งพาประธานกลุ่มค่อนข้างมาก เนื่องจากประธานกลุ่มส่วนมากเป็นคนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ชำนาญ มีวิสัยทัศน์ สามารถขับเคลื่อนกลุ่มให้ดำเนินการผ่านไปได้ ในขณะที่สมาชิกบางส่วนไม่ได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลเต็มที่เท่าที่ควร และกลุ่มยังต้องพึ่งพาภาครัฐในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการโรคระบาดศัตรูพืช วัสดุอุปกรณ์/เครื่องมือในการจัดการผลผลิต เช่น เครื่องซัง ลานตาก และเครื่องอบลดความชื้น เป็นต้น

3.2.2 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) ด้านการผลิต

1.1) วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุน ลดปริมาณแรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มากยิ่งขึ้น

1.2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ ดำเนินงานในฐานะนิติบุคคล เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิต ซึ่งทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดเนื่องจากจัดซื้อ/จำหน่ายปัจจัยได้ในปริมาณมากย่อมได้ราคาที่ถูกลง อาทิ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย/สารชีวภาพ การขนส่ง เป็นต้น

1.3) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดแก่กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชนที่มีความรู้ความสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.4) วิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต และพัฒนาสายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ทนต่อสภาพแล้ง มีความต้านทานต่อโรคและแมลง สามารถให้ผลผลิตสูง รวมถึงการจัดหาวัตถุดิบที่มีราคาไม่สูงมาใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ในวงกว้าง

2) ด้านการตลาด

2.1) ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดมีความสามารถในการจัดการด้านการตลาด ช่องทางจัดจำหน่าย และเพิ่มอำนาจการต่อรองได้มากขึ้น

2.2) ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่มีความรู้ความสามารถทำธุรกิจแบบครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะได้รับรายได้เพิ่มขึ้น

2.3) สร้างและพัฒนาช่องทาง เครือข่ายในการเชื่อมโยงข้อมูลของเกษตรกรและฟาร์มปศุสัตว์/ผู้เลี้ยงปศุสัตว์รายย่อย เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกร

3) ด้านการบริหารจัดการ ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ได้ตระหนักรู้ถึงผลดีของการดำเนินงานของกลุ่มในรูปแบบของนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจต่อรองได้และเกิดผลประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่มได้มากขึ้น สนับสนุนกิจกรรมการเพิ่มองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ทั้งด้านการผลิต และการบริหารจัดการกลุ่ม

3.3 แปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

3.3.1 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

1) ด้านการผลิต

1.1) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย และสารเคมี เป็นต้น เพื่อลดต้นทุนในการผลิต

1.2) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนโดรนเพื่อการเกษตร เพื่อใช้ในการพ่นสารเคมี รวมถึงเครื่องจักรกล/เครื่องมือในการผลิตมันสำปะหลังแบบครบวงจร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต

1.3) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐควบคุมราคาปัจจัยการผลิต เพื่อช่วยลดต้นทุนในการผลิต

1.4) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาด้านเงินทุนในการทำเกษตร

1.5) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังด้วยเทคโนโลยีน้ำหยดและสนับสนุนแหล่งน้ำ/ระบบน้ำ เช่น ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ ใช้ระบบน้ำหยดในช่วงฤดูแล้ง พร้อมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ระบบน้ำหยดเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น

1.6) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนองค์ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันโรคใบด่างมันสำปะหลัง และแมลงศัตรูพืช เพื่อป้องกันการความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลผลิต

2) ด้านการตลาด

2.1) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐแก้ไขปัญหาราคาสผลผลิตมันสำปะหลังตกต่ำ

2.2) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเป็นตัวกลางในการประสานงานกับภาคเอกชนในการทำ MOU เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน และจำหน่ายผลผลิตที่ราคาสูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป เพื่อจูงใจให้เกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่าย

3) ด้านการบริหารจัดการ

เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐบูรณาการร่วมกันในการให้ความรู้ หรือนัดประชุมเกษตรกร เนื่องจากการจัดประชุมในปีที่ผ่านมาแต่ละหน่วยงานไม่มีการบูรณาการร่วมกัน ทำให้เกษตรกรเสียเวลาในการมาประชุมหลายครั้ง

3.3.2 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

1) ด้านการผลิต

1.1) ภาครัฐควรสนับสนุนปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดรน เพื่อการเกษตร ในกิจกรรมการพ่นยา/สารเคมี เพื่อให้เกษตรกรลดการสัมผัสสารเคมีโดยตรงส่งผลดีต่อสุขภาพ รวมถึงเครื่องมือ เครื่องจักรกลในการผลิตมันสำปะหลังแบบครบวงจร ให้กับเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต

1.2) ภาครัฐควรส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิต ในราคาที่ถูกลงกว่าตลาด

1.3) ภาครัฐควรสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหา ด้านเงินทุนในการทำเกษตร

1.4) ภาครัฐควรสนับสนุนองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคใบด่างมันสำปะหลัง และแมลงศัตรูพืชให้กับเกษตรกร เพื่อป้องกันการความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลผลิต

2) ด้านการตลาด

2.1) ภาครัฐควรมีประสานงานกับภาคเอกชนในการทำ MOU เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน และได้ผลตอบแทนที่สูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป

2.2) ภาครัฐควรส่งเสริมให้เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความเข้มแข็ง ดำเนินการแบบครบวงจร คือ รวมกลุ่มผลิต รวมกลุ่มแปรรูปมันสำปะหลังเป็นมันเส้น โดยสนับสนุนลานมัน/เครื่องจักร/อุปกรณ์ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

3) ด้านการบริหารจัดการ

เกษตรกรส่วนมากยังไม่มี ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการด้านบัญชีของกลุ่ม ส่งผลให้การบริหารจัดการ ยังไม่เข้มแข็ง โดยกลุ่มแปลงใหญ่ส่วนมากยังต้องพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนในหลายๆ ด้าน เช่น การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การจำหน่ายผลผลิต และการบริหารจัดการด้านการตลาด เป็นต้น จึงควร ดำเนินการในประเด็น ต่อไปนี้

3.1) ภาครัฐควรสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นข้อดีของการรวมกลุ่ม

3.2) ภาครัฐควรมีข้อกำหนดในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ โดยคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ รักษากฎระเบียบของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความยั่งยืน และประสบผลสำเร็จ

3.3) ควรติดตามประเมินผลกลุ่มแปลงใหญ่ที่ผ่านระยะเวลา 3 ปี อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ ว่าสามารถช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นหรือไม่ อย่างไร

3.4) การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มาต่อยอดจากเกษตรกรรุ่นเดิม (Young Smart Farmer)

3.4 แปลงใหญ่สินค้าลำไย

3.4.1 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าลำไย

1) ด้านการผลิต

1.1) เกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาผลผลิต เช่น การตัดแต่งกิ่ง และตัดแต่งช่อลำไย ลดการใช้สารเคมี และเพิ่มการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ในการบำรุงต้นลำไยมากขึ้น ปรับการใช้ปุ๋ยเคมี สารบำรุงดินและสารบำรุงลำไยในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิต รวมไปถึงมีการผลิตสารบำรุงลำไยเอง เช่น ปุ๋ยหมัก สารชีวภัณฑ์ จุลินทรีย์และฮอร์โมน เป็นต้น ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตได้ อย่างไรก็ตาม ในการผลิตลำไยให้ผลผลิตมีคุณภาพเกษตรกรต้องมีการดูแลให้สารบำรุงต้นลำไยในปริมาณที่เหมาะสม แต่เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทำให้ราคาผลผลิตลดลง ส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนขาดแรงจูงใจในการดูแลต้นลำไยให้มีผลผลิตดี

1.2) ต้นทุนค่าแรงงานในการเก็บผลผลิตมีราคาสูงและค่อนข้างหายาก เนื่องจากเกษตรกรมีการเก็บผลผลิตพร้อมกันและต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะในการเก็บ อีกทั้งยังขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่เพื่อแก้ปัญหา

1.3) ผลกระทบเรื่องภัยธรรมชาติ สภาพอากาศร้อนและแห้งแล้ง การขาดแหล่งน้ำในการผลิตทำให้เกษตรกรบางรายมีน้ำไม่เพียงพอในการดูแลต้นลำไย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปริมาณผลผลิตลำไยมีคุณภาพไม่คงที่และมีคุณภาพลดลง ลำไยมีผลขนาดเล็ก ส่งผลให้บางแปลงไม่สามารถทำข้อตกลง MOU ได้

2) ด้านการตลาด

2.1) เกษตรกรมีการขายผลผลิตโดยทำข้อตกลง MOU มากขึ้น และขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ ล้ง ชุมชุมสหกรณ์ ห้างสรรพสินค้า และบริษัทที่เข้ามาซื้อในพื้นที่ แต่ในบางกลุ่มมีการจำกัดโควตาการรับซื้อ เกษตรจึงตัดสินใจขายผลผลิตเองโดยไม่ผ่านกลุ่ม อีกทั้งบางกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง ทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตน้อย

2.2) เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนการขายผลผลิตจากการขายผลผลิตแบบเกรดคละเป็นการขายแบบคัดเกรดคุณภาพมากขึ้น เพื่อให้ได้ราคาผลผลิตที่สูงขึ้น

2.3) การขายผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรส่วนมากเป็นการขายผลผลิตลำไยสด ไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ทำให้มีช่องทางการตลาดน้อย

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) กลุ่มแปลงใหญ่บางกลุ่มมีการเชื่อมโยงข้อมูลผลผลิตลำไยของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดให้สามารถบริหารจัดการการขายผลผลิตของสมาชิกในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

3.2) ประสบการณ์ในการดำเนินงานของประธาน และคณะกรรมการแปลงใหญ่ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่ม มีความร่วมมือกัน รวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย และพร้อมรับองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้ผลผลิตมีคุณภาพมากขึ้น

3.4.2 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าลำไย

1) ด้านการผลิต

1.1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำให้เกษตรกรได้เข้าถึงแหล่งน้ำได้อย่างเพียงพอ

1.2) ส่งเสริมแนะแนวทางให้กลุ่มวางแผนบริหารจัดการผลผลิตลำไยทั้งในและนอกฤดู เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการเก็บและขายผลผลิตของสมาชิกในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

1.3) สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บผลผลิตลำไยด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้ามากขึ้น ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานเก็บผลผลิต และลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการเก็บผลผลิตช่วงที่ผลผลิตออกพร้อมกัน

1.4) ส่งเสริมให้หน่วยงานมีการบูรณาการพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในแปลงลำไยเพื่อลดต้นทุนการผลิต และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด รวมทั้งแสวงหาแนวทางการลดต้นทุนปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านการตลาด

2.1) ส่งเสริมให้มีการอบรมเพิ่มองค์ความรู้และส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตลำไยสดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายตามความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตและเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาด ขยายกลุ่มลูกค้ามากขึ้น เน้นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง

2.2) สร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกลำไยและผู้แปรรูปเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการหาคู่ค้าเป็นการเชื่อมโยงธุรกิจและสร้างพันธมิตรเครือข่ายการค้า

2.3) หน่วยงานในพื้นที่ควรจัดหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรที่ไม่ได้ขนาดเกรด AA ไปจำหน่าย เนื่องจากสภาพอากาศผันผวน เช่น แล้งจัด ทำให้มีปริมาณผลผลิตลำไยเกรด AA น้อย

2.4) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรแปลงใหญ่ ให้เป็นนักการตลาดสินค้าเกษตร มีการศึกษาข้อมูลด้านการตลาด และแนวโน้มความต้องการผู้บริโภคเพื่อให้ทราบทิศทางของตลาดและแนวโน้มสินค้า

2.5) พัฒนาช่องทางการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการรับรู้ข่าวสารความต้องการของตลาดและสามารถขายผลผลิตให้ผู้บริโภคโดยตรงผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การโฆษณา

Facebook Line เว็บไซต์ ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลผลิตทางการเกษตรได้โดยตรง และเพื่อขยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายภายนอกพื้นที่ได้

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการจัดการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ในรูปแบบวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการและการตลาดที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพิ่มอำนาจการต่อรองได้มากขึ้น

3.2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการเชื่อมโยงให้เกษตรกรแปลงใหญ่เข้าถึงฐานข้อมูลทางการเกษตร Big data เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศด้านรายได้ให้กลุ่มได้รับการพัฒนาความรู้ และสามารถดำเนินการบริหารงานได้อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง โดยผ่านศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC)

3.3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน พร้อมให้คำแนะนำในการบริหารจัดการกลุ่มเป็นระยะ เพื่อพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง

3.5 แปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

3.5.1 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

1) ด้านการผลิต

1.1) กลุ่มมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสวนทุเรียนโดยได้รับความรู้ด้านการผลิต ได้แก่ การตรวจวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ย ป้องกันกำจัดแมลง การตัดแต่งกิ่ง ฯลฯ ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้นและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น มีข้อจำกัด คือ เกษตรกรบางส่วนเป็นผู้สูงอายุ และไม่มีความเชี่ยวชาญในการตัดทุเรียน ทำให้ต้องจ้างแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญ

1.2) กลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการผลิตอย่างต่อเนื่อง อาทิ ผ่าน line กลุ่ม การร่วมเวทีประชาคม และการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ฯลฯ

2) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

2.1) ประธาน/ผู้จัดการ มีความเข้มแข็งมีความเป็นผู้นำ ช่วยประสานงานและดำเนินการให้สมาชิกได้รับประโยชน์

2.2) กลุ่มมีการประชุมประจำเดือน มีการแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาผ่านไลน์กลุ่ม สมาชิกให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี

3) ด้านการตลาด

3.1) ส่วนมากเกษตรกรยังต่างคนต่างขาย โดยเฉพาะกับล้งที่มีความคุ้นเคยกันมานาน แต่ได้รับประโยชน์จากการแนะนำแหล่งขาย ราคาที่รับซื้อ และมีการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทำให้ได้ขายได้ราคาสูงขึ้น

3.2) เกษตรกรพึงพอใจในการจำหน่ายแบบเหมาสวนให้กับผู้รับซื้อ โดยหน่วยงานได้มีการส่งเสริมช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น ได้แก่ การตลาดออนไลน์ ตลาด Modern Trade รวมทั้งถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด โดยการจำหน่ายออนไลน์ แต่มีปัญหา คือ ผู้บริโภคบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในด้านความ

สูกแก่ของผลผลิตทุเรียนทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อบ้านในการขายออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดได้ง่ายว่าทุเรียนไม่มีคุณภาพ เนื่องจากไม่ได้เห็นสินค้าจริงเหมือนการซื้อกับผู้ขายโดยตรง

3.5.2 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

1) ด้านการผลิต

1.1) ควรให้ความสำคัญและเพิ่มงบประมาณในการวิจัยและพัฒนาทุเรียน เนื่องจากเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรได้รับผลกำไรสูง ตลาดมีความต้องการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีโอกาสในการพัฒนาหลายด้าน เช่น การพัฒนาเป็นสินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้า GAP สินค้าอินทรีย์ การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ทุเรียนทอด ทุเรียนกวน ทุเรียนผงนำไปเป็นส่วนผสมของอาหารหลากหลายชนิด ฯลฯ รวมทั้งการวิจัยพัฒนาในด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักรกลที่เหมาะสมต่อการผลิตทุเรียน

1.2) ควรมีการรวบรวมและเผยแพร่งานวิจัย นวัตกรรมและข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องในลักษณะข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สามารถเผยแพร่ไปยังช่องทางต่างๆ ได้หลากหลายและทันต่อสถานการณ์ มีช่องทางหลักที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการแนะนำเกษตรกร รวมทั้งกลุ่มแปลงใหญ่สามารถเข้าถึงและนำไปเผยแพร่ใน line กลุ่มแปลงใหญ่หรือในเวทีการประชุมประจำเดือนของกลุ่ม ส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างอย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การใช้น้ำในปริมาณที่เหมาะสม ฯลฯ

2) ด้านการตลาด

2.1) พัฒนาและส่งเสริมการควบคุมคุณภาพผลผลิตทุเรียน เช่น ความแก่ของทุเรียน การใช้สารเคมีที่ถูกต้องเหมาะสม ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ การรับประกันคุณภาพผลผลิตทุเรียน ฯลฯ

2.2) พัฒนาช่องทางการตลาด เพิ่มความหลากหลายในด้านผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูป การจำหน่าย Online การท่องเที่ยวเชิงเกษตร พัฒนาโลจิสติกส์ของทุเรียนตลอดห่วงโซ่อุปทาน และควรมีการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสุกแก่ของผลผลิตทุเรียนให้กับผู้บริโภคที่ซื้อทุเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขายแบบออนไลน์เพื่อช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาด

3) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

3.1) ส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกลุ่ม เช่น การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อปัจจัยการผลิต การรวบรวมผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมและได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการใช้เทคโนโลยี

3.2) มีการประชาสัมพันธ์วิธีการดำเนินงานของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นตัวอย่างและจูงใจให้เกษตรกรรายอื่นมีการปรับเปลี่ยน

3.3) ส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคเพื่อพัฒนากลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินงานเพื่อยกระดับการพัฒนาของกลุ่ม

3.6 แปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

3.6.1 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

1) ด้านการผลิต

1.1) เกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาผลผลิต เช่น การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การดักล่อแมลง ส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น ลดการใช้สารเคมี และเพิ่มการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ในการบำรุงต้นมะพร้าว น้ำหอมมากขึ้น ปรับการใช้ปุ๋ยเคมี สารบำรุงดิน และสารบำรุงมะพร้าว น้ำหอมในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิต รวมไปถึงมีการผลิตสารบำรุงมะพร้าว น้ำหอมเอง เช่น ปุ๋ยหมัก สารชีวภัณฑ์ จุลินทรีย์และฮอร์โมน เป็นต้น ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายการผลิตได้ อย่างไรก็ตาม ในการผลิตมะพร้าว น้ำหอมให้ผลผลิตมีคุณภาพ เกษตรกรต้องมีการดูแลให้สารบำรุงต้นมะพร้าว น้ำหอมในปริมาณที่เหมาะสม

1.2) ต้นทุนค่าแรงงานลดลง เนื่องจากเกษตรกรมาใช้แรงงานในครัวเรือนดูแลแปลงเพิ่มมากขึ้นทำให้ลดการจ้างแรงงานภายนอกในเรื่องการเตรียมดิน การปลูก การใส่ปุ๋ย การรดน้ำ การจัดการแปลงมะพร้าว น้ำหอม (การตัดแต่งทางมะพร้าว การป้องกันกำจัดวัชพืช และการทำความสะอาดสวนมะพร้าว น้ำหอม) สำหรับค่าแรงในการเก็บเกี่ยวผลผลิตส่วนมากผู้รับซื้อหรือพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น (ล้ง) จะดำเนินการในเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งหมด

1.3) ผลกระทบเรื่องภัยธรรมชาติ สภาพอากาศร้อนและแห้งแล้ง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปริมาณผลผลิตลดลงและมีคุณภาพผลผลิตไม่คงที่ รวมทั้งมีผลขนาดเล็กกลางที่ส่งผลกระทบต่อราคาซื้อขายผลผลิตของเกษตรกร

2) ด้านการตลาด

2.1) เกษตรกรมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ในลักษณะการรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ และมีการจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อหรือพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น (ล้ง) ประจำที่เข้ามาซื้อในพื้นที่ นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรตัดสินใจขายผลผลิตเองโดยไม่ผ่านกลุ่ม อีกทั้งบางกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง ทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตน้อย แต่มีเกษตรกรที่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) โดยสามารถขายผลผลิตได้ตามที่ตกลง

2.2) เกษตรกรมีการขายผลผลิตแบบเกรดคละเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตผู้รับซื้อหรือพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น (ล้ง) จะเก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งหมด แต่ในเรื่องการขายแบบคัดเกรดคุณภาพจะน้อยลง เนื่องจากผู้รับซื้อบางรายจะนำมะพร้าว น้ำหอมเพื่อเจาะน้ำทำเป็นน้ำมะพร้าว น้ำหอม ร้อยเปอร์เซ็นต์บรรจุภาชนะจำหน่าย

2.3) การขายผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรส่วนมากเป็นการขายผลผลิตให้กับผู้รับซื้อโดยตรง ไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ทำให้มีช่องทางการตลาดน้อย

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) กลุ่มแปลงใหญ่บางกลุ่มมีการเชื่อมโยงข้อมูลผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อวางแผน และพัฒนาคุณภาพการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดให้สามารถบริหารจัดการการขายผลผลิตของสมาชิกในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการได้รับการอบรมรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge)

3.2) ประสบการณ์ในการดำเนินงานของประธานหรือผู้จัดการแปลงมะพร้าว น้ำหอม และคณะกรรมการแปลงใหญ่ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่ม มีความร่วมมือกัน รวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย และพร้อมรับองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้ผลผลิตมีคุณภาพมากขึ้น

3.6.2 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าว น้ำหอม

กลุ่มเกษตรกรได้รับองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาส่งเสริม ทำให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต สามารถลดต้นทุนการผลิตได้และทำให้ผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมมีคุณภาพมากขึ้น เช่น การใช้สารปรับปรุงดินและการใช้สารบำรุงดูแลต้นมะพร้าว น้ำหอมในปริมาณที่เหมาะสม การผลิตปุ๋ย/สารจุลินทรีย์ เทคนิคการการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน อย่างไรก็ตามเกษตรกร ได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศที่ผันผวน เช่น ร้อนและแล้งจัด มีปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ ทำให้ผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมลดลง รวมถึงเกษตรกรยังขาดเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยในการลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรบางรายขาดแรงจูงใจในการบำรุงดูแลผลผลิตให้ดี ทำให้ปริมาณและคุณภาพผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมไม่คงที่ ส่งผลให้มีปัญหาในการบริหารจัดการวางแผนการตลาดของกลุ่ม เกษตรกรบางกลุ่มยังต้องพึ่งพาหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชนในการจัดตลาด และการบริหารจัดการด้านการตลาด จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการในระยะต่อไป

1) ด้านการผลิต

1.1) ส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ผู้ผลิตมะพร้าว น้ำหอมและบริหารจัดการทั้งระบบ เพื่อลดปัญหาด้านการตลาดและการรับซื้อผลผลิต

1.2) ส่งเสริมแนะแนวทางให้กลุ่มวางแผนบริหารจัดการผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมทั้งในและนอกฤดูให้ผลผลิตออกสม่ำเสมอตลอดทั้งปี เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการเก็บและขายผลผลิตของสมาชิกในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

1.3) ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์มะพร้าว น้ำหอมเพื่อการส่งออก รวมถึงการผลิตมะพร้าว น้ำหอมใช้ระบบการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสม (GAP)

1.4) ส่งเสริมให้หน่วยงานมีการบูรณาการพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในแปลงมะพร้าว น้ำหอมเพื่อลดต้นทุนการผลิต และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด รวมทั้งแสวงหาแนวทางการลดต้นทุนปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านการตลาด

2.1) ส่งเสริมให้มีการอบรมเพิ่มองค์ความรู้และส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายตามความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตและเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาด ขยายกลุ่มลูกค้ามากขึ้น เน้นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายอย่างต่อเนื่องในช่วงผลผลิตออกสู่ตลาดมาก

2.2) สร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกกับและผู้ส่งออกมะพร้าว น้ำหอม และผู้ประกอบการแปรรูปเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการหาคู่ค้า เป็นการเชื่อมโยงธุรกิจและสร้างพันธมิตรเครือข่ายการค้า

2.3) หน่วยงานในพื้นที่ควรจัดหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรในช่วงผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมากส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ แต่ในช่วงที่สภาพอากาศผันผวน เช่น ร้อนและแล้งจัด ทำให้มีปริมาณผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมลดลงร้อยละ 20-30

2.4) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรแปลงใหญ่ ให้เป็นนักการตลาดสินค้าเกษตร มีการศึกษาข้อมูลด้านการตลาด และแนวโน้มความต้องการผู้บริโภคเพื่อให้ทราบทิศทางของตลาดและแนวโน้มสินค้า

2.5) พัฒนาช่องทางการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการรับรู้ข่าวสารความต้องการของตลาดและสามารถขายผลผลิตให้ผู้บริโภคโดยตรงผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การโฆษณา Facebook Line Website ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลผลิตทางการเกษตรได้โดยตรง และเพื่อขยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายภายนอกพื้นที่ได้

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ในรูปแบบวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการและการตลาดที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพิ่มอำนาจการต่อรองได้มากขึ้น

3.2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการเชื่อมโยงให้เกษตรกรแปลงใหญ่เข้าถึงฐานข้อมูลทางการเกษตร Big data เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศด้านมะพร้าว น้ำหอมให้กลุ่มได้รับการพัฒนาความรู้และสามารถดำเนินการบริหารงานได้อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง โดยผ่านศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC)

3.3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน พร้อมให้คำแนะนำในการบริหารจัดการกลุ่มเป็นระยะเพื่อพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง

3.7 แปลงใหญ่สินค้าแพะ

3.7.1 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าแพะ

1) ด้านการผลิต

1.1) ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เช่น เครื่องบดอาหาร ถังหมักอาหาร เป็นต้น เกษตรกรบางรายต้องจัดซื้อมาใช้เองเพื่อความสะดวก

2) ด้านการตลาด

2.1) การจำหน่ายแพะ เกษตรกรจะจำหน่ายเป็นแพะมีชีวิตเป็นหลัก การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลพลอยได้ และการแปรรูปยังมีน้อย

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) เกษตรกรยังขาดความรู้ในการเขียนแผนธุรกิจเพื่อขอกู้เงินในโครงการที่ภาครัฐให้การสนับสนุน

3.2) แปลงใหญ่แพะบางกลุ่มยังขาดความเข้มแข็ง ยังทำการผลิตและการตลาดแบบเดิมๆ และมีการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปใช้ประโยชน์น้อย เช่น การรวมกลุ่มกันผลิต มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพียงร้อยละ 19.17 หรือการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพียงร้อยละ 28.98 เป็นต้น

3.3) สมาชิกกลุ่มอยู่กระจัดกระจายไม่ได้รวมกันเฉพาะหมู่บ้าน หรือตำบลเดียวกันทำให้บริการจัดการไม่ทั่วถึง

3.4) เกษตรกรบางรายเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อประสงค์จะขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ แต่ไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม

3.7.2 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าแพะ

1) ด้านการผลิต

1.1) การจัดการด้านองค์ความรู้ ควรจัดเป็นหลักสูตรมาตรฐานแบบครบวงจรทั้งด้านการผลิต การตลาด และการจัดทำแผนธุรกิจ โดยองค์ความรู้แต่ละด้านต้องมีความหลากหลาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของแปลงใหญ่ได้ รวมทั้งหน่วยงานที่เข้าไปให้ความรู้ต้องมีการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรหลังจากได้รับการอบรม หรือศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านการตลาด

2.1) กลุ่ม/เกษตรกรขายแพะมีชีวิตเป็นหลัก การรวมกลุ่มกันทำตลาดแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มมีน้อย ด้วยข้อจำกัดของโรงฆ่าในพื้นที่ที่ได้มาตรฐานมีน้อยหรือไม่มี ความรู้ในการแปรรูปแพะหรือผลพลอยได้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ หรือความสามารถในการหาตลาดจำหน่าย ภาครัฐควรเข้าไปสนับสนุนเพื่อช่วยเติมเต็มความต้องการของกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความพร้อม เช่น การจัดหาโรงฆ่าที่ได้มาตรฐานสำหรับกลุ่มแปลงใหญ่ ประสานมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานเฉพาะด้านเข้ามาให้ความรู้ด้านการแปรรูป ด้านการจัดทำบรรจุภัณฑ์ และการทำตลาด รวมทั้งช่วยสนับสนุนการจัดหาตลาด การออกร้านในงานหรือเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) ในกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีจำนวนสมาชิกมากและกระจุกกระจายในหลายพื้นที่ การบริหารจัดการกลุ่มทำได้ไม่ทั่วถึง กลุ่มควรมีการพิจารณาคุณสมบัติและจำนวนสมาชิกให้เหมาะสมกับศักยภาพในการบริหารจัดการ

3.2) กลุ่มแปลงใหญ่ที่ยังขาดเงินทุนหมุนเวียน และขาดทักษะในการเขียนแผนธุรกิจเพื่อขอกู้เงิน ควรมีการสนับสนุนความรู้ “ด้านการเขียนแผนธุรกิจเบื้องต้น” เพิ่มเติมให้กับกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความพร้อม

3.3) หน่วยงานที่ไปถ่ายทอดความรู้ หรือให้การสนับสนุนในกลุ่มแปลงใหญ่ ควรมีการติดตามผล เนื่องจากความรู้ในบางเรื่องที่เกษตรกรเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ยังนำไปใช้ประโยชน์น้อย

3.4) หน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลแปลงใหญ่ควรติดตามพร้อมร่วมรับฟังและช่วยแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มแปลงใหญ่ที่ยังไม่เข้มแข็งและพร้อมที่จะพัฒนา

ส่วนที่ 4

สรุปการติดตามประเมินผลรายสินค้า

การติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ ประเด็นการประเมิน ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ประเมินผลได้ และผลกระทบของโครงการก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร 5 ด้าน ได้แก่ (1) การลดค่าใช้จ่าย (2) การเพิ่มผลผลิต (3) การพัฒนาคุณภาพผลผลิต (4) การบริหารจัดการกลุ่ม และ (5) การพัฒนาด้านการตลาด ประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

4.1 แปลงใหญ่สินค้าข้าว

4.1.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าข้าว

1) ผลได้จากการเข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 43.31 เพศหญิงร้อยละ 56.69 มีอายุเฉลี่ย 57.24 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 4.00 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.87 ราย เป็นแรงงานภาคเกษตร 1.93 รายและเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร 0.94 ราย เกษตรกรส่วนมากจะประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยประกอบอาชีพหลักด้านพืชมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านประมงและด้านการเลี้ยงสัตว์ ส่วนอาชีพเสริมที่เกษตรกรทำมากที่สุด คือ การปลูกพืช มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่ทำนา เพาะเลี้ยงประมง ฟาร์มผสม/ผสมผสาน ส่วนไม้ผล พืชไร่ คอกเลี้ยงปศุสัตว์ ไม้ยืนต้น เนื้อที่ปลูกผัก แปลงปลูกหญ้า การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า โครงการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าว โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP และโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่วนการเข้าร่วมกลุ่มนอกสังกัดกระทรวงเกษตรฯ เป็นการเข้ามาสนับสนุนของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเรื่องการพัฒนาระบบโรงสีให้ได้มาตรฐาน สำนักงานพัฒนาชุมชน สนับสนุนการทำบรรจุภัณฑ์ และการแปรรูป หน่วยงานที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานโครงการเป็นการทำงานบูรณาการร่วมกันทั้งภายในและภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงการเข้ามาสนับสนุนของภาคเอกชน

2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน รายละเอียด ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยการผลิต พบว่า ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,637.78 บาทต่อไร่ ลดลง 330.65 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 16.80) ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,574.81 บาทต่อไร่ ลดลง 194.84 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 11.01) และปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,842.49 บาทต่อไร่ ลดลง 241.85 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 11.60) โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลงร้อยละ 13.18 ส่วนที่ 2

ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,988.10 บาทต่อไร่ ลดลง 81.45 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.94) ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,872.79 บาทต่อไร่ ลดลง 170.68 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 10.03) และปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,935.33 บาทต่อไร่ ลดลง 67.29 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.36) โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.38

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่า ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 468.44 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 35.36 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 8.16) ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 439.42 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 49.21 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 12.61) และปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 484.39 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 54.68 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 12.72) โดยเฉลี่ยปี 2559-2561 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 46.41 โดยสาเหตุที่ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการเนื่องจากเกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น การปรับปรุงดิน โดยการทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพใช้เอง การลดใช้สารเคมีหรือในบางพื้นที่เลิกใช้เคมี ร่วมกับการวางแผนการผลิต การปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกมาเป็นวิธีการหยอดแทนการหว่าน และมีการดูแลเอาใจใส่ดีมากขึ้น ทำให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่า ปี 2559 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 56.67 ในขณะที่เกษตรกรบางรายที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ยังได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์พร้อมกันด้วยร้อยละ 61.67 และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ร้อยละ 56.67 ปี 2560 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 60 และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ด้วยร้อยละ 86.67 และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ร้อยละ 77.42 ปี 2561 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 57.87 และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ด้วยร้อยละ 46.76

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดหาปัจจัยการผลิต ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรสามารถต่อรอง ราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตต่ำกว่าราคาในตลาดร้อยละ 82.07 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งสมาชิกภายในกลุ่มมีการร่วมมือ มีความสามัคคีและผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ ส่วนที่ 2 การจำหน่ายผลผลิต ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป ไม่มีอำนาจต่อรอง หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้าคิดเป็นร้อยละ 80.56 โดยคาดว่าราคาที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นมาจากการรวมกลุ่มวางแผนการผลิตเพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตไม่ให้มีมากเกินไปเกินความต้องการ (Supply Control) การควบคุมคุณภาพของผลผลิต (Quality Control) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge)

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด การพัฒนาด้านการตลาดหลังจากที่เข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) และจำหน่ายได้ตามข้อตกลงร้อยละ 97.31 โดยทำ MOU กับเอกชนและหน่วยงานราชการ (โรงพยาบาล) และสามารถจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลงไว้ แต่ยังมีปัญหา คือจุดรับซื้อผลผลิตอยู่ห่างไกลคิดเป็นร้อยละ 62.90 ซึ่งทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายค่าขนส่งเพิ่มขึ้น ไม่คุ้มค่าสำหรับการนำผลผลิตไปจำหน่าย

4.1.2 ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าข้าว

โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ซึ่งในแต่ละด้าน จะมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจที่มีรายได้เพิ่มขึ้นในระดับมาก 3.83 คะแนน จากสาเหตุ ราคาการรับซื้อผลผลิตของกลุ่มที่เกษตรกรสังกัดรับซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาทั่วไปทำให้เป็นแรงจูงใจ สำหรับสมาชิกภายในกลุ่มปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกตามเงื่อนไขของกลุ่มที่กำหนดตลอดจนมีรายได้เสริม นอกเหนือจากการทำนาเพิ่มขึ้นจากเดิมหลังจากทำเกษตรผสมผสาน เช่น ปลูกผักขาย เลี้ยงปลา เป็นต้น และ ค่าใช้จ่ายลดลง เนื่องจากเกษตรกรเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งไว้บริโภคเอง

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในการลดการใช้สารเคมีในระดับมากที่สุด 4.29 คะแนน โดยเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปรับปรุงและบำรุงดินแบบเดิม เปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบ อินทรีย์ เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ระบบนิเวศเริ่มกลับมาฟื้นตัว เช่น ใน แปลงนา มี ปูนา แมงดาหรือสัตว์ตามธรรมชาติชนิดอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติเริ่ม กลับมาฟื้นตัว

ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจการเข้ามาสนับสนุนของ หน่วยงานในระดับมากที่สุด 4.33 คะแนน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มาจากทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและ สนับสนุน เป็นต้นว่าสำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานพัฒนา ที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่เข้ามา สนับสนุนได้แก่ กรมตรวจบัญชี กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธกส.) และบริษัท สยามคูโบต้า จำกัด บริษัท คอนโทรลยูเนี่ยน จำกัด

ด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจในการรวมกลุ่มทำ กิจกรรมในระดับมากที่สุด 4.38 คะแนน เริ่มตั้งแต่วางแผนการผลิต การตลาด ทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ การคัดเมล็ดพันธุ์ การแปรรูป และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งการร่วมกันทำกิจกรรมทำให้สมาชิกมีความสามัคคี กลุ่มมี ความเข้มแข็ง สร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด การจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น

4.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแปลงใหญ่สินค้าข้าว แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบำรุงดิน ให้การดูแลรักษาตามคำแนะนำทางวิชาการ และความเหมาะสมของพื้นที่ วางแผนการผลิต การใช้เครื่องจักรของกลุ่มในกระบวนการผลิตทำให้ลดค่าใช้จ่ายการผลิตได้มากกว่าการจ้างทั่วไป

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในด้านพันธุ์ การจัดการดิน ปุ๋ย ศัตรูพืช เครื่องจักรกลและแหล่งน้ำ การวางแผนการผลิต การดูแลรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่การถ่ายทอดองค์ความรู้และสาธิตความรู้แล้วเกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง และการมีโอกาสนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของเกษตรกร

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น มาตรฐาน GAP/RSPO/อื่นๆ การทำเกษตรอินทรีย์ การทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มมีการประชุมสมาชิกร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ เช่น การประชุมเพื่อจัดทำแผนการผลิต/จัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (IFPP) มีการบริหารจัดการการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตร่วมกัน และพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารจัดการที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด มีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง เชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค มีแผนพัฒนาการแปรรูป การสร้างแบรนด์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต จัดเวทีเชื่อมโยงแหล่งรับซื้อกับผู้ผลิต การออกบูทแสดงสินค้าอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 6 ความยั่งยืนของโครงการ สมาชิกของกลุ่มร่วมรับรู้ มีการดำเนินการร่วมกันในทุกกิจกรรมในรูปแบบกลุ่ม คณะกรรมการมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส การสื่อสารกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ และการสื่อสารเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่ม ภาครัฐ และเอกชน อย่างต่อเนื่องเพื่อความต่อเนื่องของโครงการ ตลอดจนการพัฒนาการทำนาแปลงใหญ่ให้มีระบบน้ำที่สมบูรณ์ เกษตรกรทำเกษตรผสมผสานสามารถทำการผลิตได้ตลอดทั้งปี เช่นการ เพาะเลี้ยงลูกอ๊อดในนาข้าว เป็นการเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้ มีรายได้เพิ่มขึ้นตลอดทั้งปี ทำให้เกษตรกรมีอาชีพมั่นคงและมีความยั่งยืนตลอดไป

4.1.4 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าข้าว สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต เกษตรกรบางกลุ่มยังคงเน้นการผลิตในรูปแบบเดิม ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงได้ยาก เนื่องจากเกษตรกรค่อนข้างสูงอายุ ขาดแรงจูงใจในการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการผลิตแบบใหม่

ด้านที่ 2 การตลาด เกษตรกรบางรายมีการปรับลดพื้นที่ทำการเกษตรลงหรือหันไปประกอบอาชีพรับจ้างแทนเพราะมีรายได้ที่ชัดเจนและเร็วกว่าการขายผลผลิต เกษตรกรต่างคนต่างขายผลผลิตเอง โดยนำไปขายเอกชนที่ทำ MOU ไม่มากนัก ไม่สามารถต่อรองราคาได้ และขายได้ในราคาตลาดทั่วไป

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ เกษตรกรมีการพึ่งพาประธานกลุ่มค่อนข้างมาก เนื่องจากประธานกลุ่มส่วนมากเป็นคนที่มีความรู้มาก ในขณะที่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรส่วนมากยังไม่มีความชำนาญในการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม กลุ่มยังขาดเงินทุนหมุนเวียนยังต้องพึ่งพาหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชนทั้งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในราคาที่เข้าถึงได้ การขนส่ง และการบริหารจัดการด้านการตลาด

4.1.5 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าข้าว สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต บริหารจัดการเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต การลดต้นทุน ลดปริมาณแรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มากยิ่งขึ้น ส่งเสริมการรวมกลุ่มให้มีการดำเนินงานในฐานะนิติบุคคล เพื่อให้มีอำนาจต่อรองระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย รวมถึงการแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดแก่กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สนับสนุนการสร้างทายาทเพื่อมารับช่วงต่อในการทำเกษตร

ด้านที่ 2 การตลาด โดยส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพทำธุรกิจแบบครบวงจร ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะได้รับรายได้เพิ่มขึ้น สร้างและพัฒนาช่องทาง เครือข่ายในการเชื่อมโยงข้อมูลของเกษตรกรและผู้รับบริโภค เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกร และศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคต่อสินค้าแปลงใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาทิ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงของภาวะด้านเศรษฐกิจ

ด้านที่ 3 ด้านการบริหารจัดการ ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องให้เกษตรกรตระหนักถึงผลดีของการดำเนินงานของกลุ่มในรูปแบบของนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจต่อรองได้และเกิดผลประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่ม และในการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ควรคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการเป็นสมาชิกและร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มแปลงใหญ่ เคารพกฎกติกา เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4.2 แปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

4.2.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) **ผลได้ของโครงการ** พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 41.11 เพศหญิงร้อยละ 58.89 มีอายุเฉลี่ย 54.25 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.61 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.42 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.00 ราย และนอกภาคการเกษตร 0.42 ราย การประกอบอาชีพ ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรส่วนมากจะประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยประกอบอาชีพหลักด้านพืชมากที่สุด รองลงมาคือ การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ส่วนอาชีพเสริมที่เกษตรกรทำมากที่สุด คือ ด้านการรับจ้างภาคการเกษตร รองลงมา คือ ด้านเลี้ยงสัตว์ การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกร ในภาพรวม พบว่า มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อที่พืชไร่ ทำนา ไม้ผล ไม้ยืนต้น เนื้อที่คอกเลี้ยงปศุสัตว์ แปลงปลูกผัก เพาะเลี้ยงประมง แปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ และฟาร์มผสมผสาน การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร ในภาพรวม พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วม

โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agi-Map) โครงการธนาคารปลา และโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ส่วนการเข้าร่วมกลุ่มนอกสังกัดกระทรวงเกษตรฯ ได้แก่ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อ.พ.ม.)/สำนักงานพัฒนาชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ ผลกระทบจากโครงการ 5 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต พบว่า ปี 2559 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,861.00 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 86.59 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.88 ปี 2560 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,217.52 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 189.67 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.35 และปี 2561 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,962.85 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 66.94 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.53 ในภาพรวม ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 122.99 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.40 ส่วนที่ 2 ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า ปี 2559 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,569.32 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 12.26 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.79 ปี 2560 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,589.28 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 65.16 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.28 และปี 2561 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,923.66 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 50.84 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.71 ในภาพรวม ค่าใช้จ่ายแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 47.16 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.86

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่าปี 2559 ผลผลิตเฉลี่ย 721.35 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 71.39 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.01 ปี 2560 ผลผลิตเฉลี่ย 812.10 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 69.20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.85 และปี 2561 ผลผลิตเฉลี่ย 804.85 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 42.62 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.59 ในภาพรวม ผลผลิตเฉลี่ยลดลง 32.47 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.96 เนื่องจากส่วนมากเกษตรกรอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ร้อยละ 93.33 และมีแหล่งน้ำในการทำเกษตรไม่พอเพียงคิดเป็นเกษตรกรร้อยละ 82.22 ซึ่งส่วนมากพื้นที่การเกษตรอาศัยน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) เพียงแหล่งเดียว ประกอบกับจากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 41.11 มีผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น มีการปรับปรุงบำรุงดิน ใช้ปุ๋ยที่เหมาะสมและใช้ปุ๋ยสั่งตัด มีความรู้ในการดูแลมากขึ้น เป็นต้น ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลผลิตเท่าเดิมร้อยละ 18.33 เนื่องจากยังคงทำการเกษตรแบบเดิมๆ และปีนี้สภาพภูมิอากาศฝนแล้งมีहनอนกระทุ้ระบาด สำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 40.56 มีผลผลิตลดลง เนื่องจากปีนี้สภาพภูมิอากาศฝนแล้ง ในช่วงข้าวโพดออกดอก ทำให้ข้าวโพดไม่ค่อยติดฝัก และมีการระบาดของहनอนกระทุ้ข้าวโพดหลายจุดที่มาเจาะฝักข้าวโพด ทำให้ผลผลิตเสียหาย

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่า ปี 2559 เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.44 เนื่องจากมีการอบรม และกลุ่มขอรับรองมาตรฐาน GAP ปี 2560 เกษตรกรไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ทั้งมาตรฐาน GAP หรือเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากปีนี้สภาพภูมิอากาศฝนแล้ง ในช่วงข้าวโพดออกดอก ทำให้ข้าวโพดไม่ค่อยติดฝัก และมีการระบาดของहनอนกระทุ้ข้าวโพดหลายจุดที่มาเจาะฝักข้าวโพด

และปี 2561 เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 25.00 โดยภาพรวม เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.44

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดหาปัจจัยการผลิต โดยภาพรวม พบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 26.11 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ทำให้สามารถต่อรองราคาซื้อถูกลงได้ โดยเป็นลักษณะวางแผนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี และน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ พร้อมทั้งผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ เพื่อขับเคลื่อนกลุ่มให้ดำเนินการผ่านไปได้ด้วยดี ส่วนที่ 2 การจำหน่ายผลผลิต ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้าร้อยละ 8.33 เนื่องจากบางกลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุน ลานรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร พร้อมทั้งเครื่องชั่งน้ำหนักที่ได้รับรองจากกองชั่งตวงวัด กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เป็นของตนเอง ทำให้มีการรวบรวมผลผลิต ณ ลานรวบรวมของกลุ่มฯ ติดต่อกับไปยังพ่อค้ารับซื้อในพื้นที่ ทำให้สามารถต่อรองราคาในกลุ่มพึงพอใจกับพ่อค้ารับซื้อได้

ด้านที่ 5 การพัฒนาด้านการตลาด ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU)

4.2.2 ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ในแต่ละด้านมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรายได้เพิ่มขึ้นมีคะแนนเฉลี่ย 2.23 หรือที่ระดับน้อย จากสาเหตุ (1) เข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตและด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (2) ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยลดลง 32.47 กิโลกรัมต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.96 (3) หลังจากเข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 เกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU)

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจสำหรับการลดใช้สารเคมีมีคะแนนเฉลี่ย 3.58 หรือที่ระดับมาก โดยเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปรับปรุงและบำรุงดินแบบเดิม เปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบอินทรีย์ เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ระบบนิเวศเริ่มกลับมาฟื้นตัว เช่น ในแปลงนา มี ปูนา แมงดาหรือสัตว์ตามธรรมชาติชนิดอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติเริ่มกลับมาฟื้นตัว

ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานมีคะแนนเฉลี่ย 4.23 หรือที่ระดับมากที่สุด โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เป็นต้นว่าสำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่เข้ามาสนับสนุนได้แก่ สนง.เกษตรอำเภอ/จังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ/จังหวัด สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สนง.ตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (สปก.) และมีหน่วยงานอื่น

นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

ด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 3.84 หรือที่ระดับมาก โดยเริ่มตั้งแต่วางแผนการผลิต การตลาด ทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ การตัดเมล็ดพันธุ์ การแปรรูป และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งการร่วมกันทำกิจกรรมทำให้สมาชิกมีความสามัคคี กลุ่มมีความเข้มแข็ง สร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด การจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น

4.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย ได้แก่ เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีในการบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ รวมถึงการใช้ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดิน มีเครื่องจักรของกลุ่มเพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิตจากการใช้แรงงานคน ทำให้มีการส่งเสริมการใช้โดรนฉีดพ่นยา สารเคมีและปุ๋ยชีวภาพ

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต ได้แก่ การเลือกใช้พันธุ์คุณภาพดีที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องจักรกลการเกษตร และจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ได้แก่ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น ใช้สารเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มต้องมีความสามัคคีกันและมีความเข้มแข็ง บริหารจัดการการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์/เครื่องจักรในการผลิตร่วมกันต้องมีประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกษตรกรจะได้รับข่าวสารรับรู้โดยทั่วถึงกัน

ด้านที่ 5 การตลาด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด ได้แก่ มีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง เชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย รวมทั้งให้มีการทำ MOU กับผู้ประกอบการรายใหญ่ พัฒนาคุณภาพให้ตรงตามความต้องการของตลาด

ด้านที่ 6 ด้านความยั่งยืนของโครงการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการและสมัครใจพร้อมที่จะดำเนินงานตามที่โครงการกำหนด หน่วยงานภาครัฐต้องลงไปติดตามอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างกำลังใจแก่เกษตรกร มีการจัดทำแผนการผลิตและการตลาด ตลอดจนต้องมีการทำ MOU กับผู้ประกอบการและหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อวางแผนกิจกรรมในโครงการร่วมกับภาครัฐและเอกชนเพื่อความสำเร็จของโครงการ

4.2.4 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าโพตเลี้ยงสัตว์ สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต แหล่งน้ำทำการเกษตรไม่พอเพียง โรคระบาดศัตรูพืช และความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ เป็นปัญหาหลักและอุปสรรคสำคัญของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและปริมาณผลผลิตค่อนข้างมาก การผลิตสินค้าของเกษตรกรบางกลุ่มยังคงเน้นการผลิตในรูปแบบเดิม ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงได้ยาก ประกอบกับเกษตรกรมีอายุค่อนข้างสูง จึงมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการผลิตแบบใหม่

ด้านที่ 2 การตลาด เกษตรกรยังพอใจกับราคาซื้อขายผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี แม้ว่าระดับราคาจะลดลงแต่เมื่อเทียบกับพืชไร่ชนิดอื่นในช่วงเดียวกันนั้น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ยังให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และยังไม่มีการทำการตลาดแบบ MOU กับผู้รับซื้อผลผลิต ทั้งนี้ กลุ่มยังมีความต้องการการสนับสนุนในเรื่องของการเก็บและรวบรวมผลผลิต ได้แก่ ลานรวบรวมผลผลิตและเครื่องอบลดความชื้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถรวบรวมผลผลิตได้ในปริมาณมาก สามารถต่อรองราคากับผู้รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ การบริหารจัดการ เกษตรกรมีการพึ่งพาประธานกลุ่มค่อนข้างมาก เนื่องจากประธานกลุ่มส่วนมากเป็นคนที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ สามารถขับเคลื่อนกลุ่มให้ดำเนินการผ่านไปได้ ในขณะที่สมาชิกบางส่วนไม่ได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลเต็มที่เท่าที่ควร และกลุ่มยังต้องพึ่งพาภาครัฐในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการโรคระบาดศัตรูพืช วัสดุอุปกรณ์/เครื่องมือในการจัดการผลผลิต เช่น เครื่องซัง ลานตาก และเครื่องอบลดความชื้น เป็นต้น

4.2.5 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สรุปเป็น 3 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การผลิต วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มากยิ่งขึ้น ส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นนิติบุคคล ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด วิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต รวมถึงการพัฒนาสายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ทนต่อสภาพแล้ง มีความต้านทานต่อโรคและแมลง สามารถให้ผลผลิตสูง ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ในวงกว้าง

ด้านที่ 2 การตลาด ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่มีความรู้ทำธุรกิจแบบครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ สร้างและพัฒนาช่องทางในการเชื่อมโยงข้อมูลของเกษตรกรและฟาร์มปศุสัตว์/ผู้เลี้ยงปศุสัตว์รายย่อย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ได้ตระหนักรู้ถึงผลดีของการดำเนินงานของกลุ่มในรูปแบบของนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจต่อรองได้และเกิดผลประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกลุ่มได้มากขึ้น สนับสนุนกิจกรรมการเพิ่มองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ทั้งด้านการผลิต การจัดการโรคระบาดศัตรูพืช วัสดุอุปกรณ์/เครื่องมือในการจัดการผลผลิต และการบริหารจัดการกลุ่ม

4.3 แปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

4.3.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

1) **ผลได้ของโครงการ** พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเพศชายร้อยละ 49.26 เพศหญิงร้อยละ 50.74 มีอายุเฉลี่ย 53.08 ปี สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.96 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.09 ราย จำแนกเป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.46 ราย แรงงานนอกภาคการเกษตร 0.63 ราย และไม่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน 0.87 ราย ส่วนมากประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยเกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชมากที่สุด รองลงมา คือ รับจ้างภาคเกษตร และรับราชการ/เงินเดือนประจำ สำหรับอาชีพเสริมเกษตรกรส่วนมากรับจ้างภาคเกษตร รองลงมา คือ การปลูกพืช เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนมากใช้ประโยชน์เนื้อที่สำหรับปลูกพืชไร่ รองลงมา คือ ที่นา ไม้ยืนต้น ไม้ผล การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนมากเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ รองลงมา คือ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) โครงการตลาดสินค้าเกษตร โครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชาธิปไตย โครงการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU) และโครงการพัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว แหล่งน้ำสำหรับการทำการเกษตร พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนมากอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) รองลงมา บ่อบาดาล กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ บ่อน้ำ ฝ ไร่นา โครงการราชการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติ (สูบเอง) ระบบชลประทาน และโครงการเอกชนสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ การได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากการเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า ส่วนมากได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วย สำนักงาน เกษตรจังหวัด/อำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัย/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร รองลงมา คือ หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ โรงงานแปงมันสำปะหลังโดยเข้ามาส่งเสริม/สนับสนุนในเรื่องการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดูแลรักษา คุณภาพผลผลิต (%แป้ง) รวมถึงราคาซื้อขายหัวมันสำปะหลัง และหน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ตำบล โดยเข้ามาส่งเสริม/สนับสนุนในเรื่องของการขอใบอนุญาต และการขอความช่วยเหลือในเรื่องแหล่งน้ำ และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด โดยเข้ามาส่งเสริม/สนับสนุนในเรื่องของการทำข้อตกลง MOU

2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน มีดังนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีค่าใช้จ่ายการผลิตด้าน ปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลง ร้อยละ 4.78 เนื่องจากในปี 2560 และปี 2561 เกษตรกรส่วนมากลดปริมาณการใช้ สารเคมีโดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,559.46 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 145.93 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 10.32) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่าย เฉลี่ย 1,364.95 บาทต่อไร่ ลดลง 306.12 บาทต่อไร่ (ร้อยละ -18.32) และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,354.04 บาทต่อไร่ ลดลง 54.55 บาทต่อไร่ (ร้อยละ -3.87) ใน ส่วนที่ 2 ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 123.12 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 4.90) เนื่องจากค่าจ้างแรงงานเก็บ เกี่ยวที่เพิ่มขึ้นตามปริมาณผลผลิต โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่าย เฉลี่ย 2,579.95 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 251.30 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 10.79) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,628.33 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 39.19 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 1.51) และ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,700.70 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 78.87 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 3.01)

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 หลังเข้า ร่วมโครงการฯ มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.44 เนื่องจากเกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด จากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงดิน โดยการทำ ปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพใช้เอง การลดใช้ สารเคมี การคัดเลือกท่อนพันธุ์ที่มีคุณภาพดี และมีการดูแลเอาใจใส่มากขึ้น ทำให้ปริมาณ ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดย เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 5,881.67 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 923.34 กิโลกรัม ต่อไร่ (ร้อยละ 18.62) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 4,439.17 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 1,265.00 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 39.85) และเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 4,382.22 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 1,155.49 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 35.81)

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559- 2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในสัดส่วน เท่ากันร้อยละ 11.11 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 57.04 รองลงมา คือ มาตรฐาน GAP ร้อยละ 31.11 ตามลำดับ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดหาปัจจัยการผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้า ร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 97.41 แต่หลังจากที่เข้า ร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตคิดเป็นร้อยละ 52.97 ปัจจัยส่วนหนึ่งมา จากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งสมาชิกภายในกลุ่มมีการร่วมมือ มีความสามัคคี

มีการบริหารจัดการที่ดี ช่วยเหลือเงินทุนซึ่งกันและกัน โดยไม่คิดดอกเบี้ย รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น ส่วนที่ 2 การจำหน่ายผลผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 99.26 และเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 0.74 หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 66.15 และส่วนที่เหลือ ยังคงจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 33.85 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นมาจากการรวมกลุ่มวางแผนการผลิต เพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตไม่ให้มีมากเกินไปเกินความต้องการ (Supply Control) มีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน รวมถึงการได้รับการอบรมรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge)

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) หลังจากที่เข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) คิดเป็นร้อยละ 65.74 และส่วนที่เหลือร้อยละ 34.26 เกษตรกรไม่มีการจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU)

4.3.2 ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง

โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านจะมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการมีรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากโครงการ (เกษตรผสมผสาน และการแปรรูป ฯลฯ) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีรายได้เสริมนอกเหนือจากการปลูก มันสำปะหลังเพิ่มขึ้น โดยการทำเกษตรผสมผสาน เช่น ปลูกผักขาย เลี้ยงสัตว์ ทำให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลดลง เนื่องจากเกษตรกรเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งไว้บริโภคเอง

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการลดการใช้สารเคมี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เนื่องจากทำให้ส่งผลดีต่อสุขภาพ จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีปรับปรุงดิน โดยเปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เช่น รวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก แต่ยังคงมีเกษตรกรที่ใช้สารเคมีอยู่ เพียงแต่ปรับเปลี่ยนมาใช้ในปริมาณที่ลดลง

ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มแปลงใหญ่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน ดังนี้ สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานประมง จังหวัด/อำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานพาณิชย์จังหวัด ที่ได้ให้ความรู้ในการทำข้อตกลง (MOU) เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการขอใบอนุญาต และการขอใช้น้ำ

ด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต ร่วมกันทำปัจจัยการผลิตใช้เอง ได้แก่ ปุ๋ยสั่งตัด ปุ๋ยหมัก และน้ำหมัก โดยนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาใช้ รวมไปถึงมีการวางแผนการผลิตร่วมกัน จากการประชุมกลุ่มเป็นประจำทุกเดือน ส่วนการนำ ผลผลิตไปจำหน่ายร่วมกัน จะนำไปจำหน่ายที่โรงแปงที่ทำ MOU ไว้ ทำให้สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดทั่วไป

4.3.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบำรุงดิน โดยหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้สารชีวภัณฑ์ ใช้ปุ๋ยพืชสดแทนปุ๋ยเคมีมากขึ้น เพิ่มขึ้นตอนในการดูแลรักษา เลือกรูปวิธีการปรับปรุงดินตามคำแนะนำทางวิชาการและความเหมาะสมของพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายการผลิตเพิ่มขึ้นจากค่าจ้างแรงงานเกี่ยวเกี่ยว ค่าขนส่ง ที่เพิ่มขึ้นตามปริมาณผลผลิต ประกอบกับ ราคาปัจจัยการผลิตมีการปรับราคาสูงขึ้น

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ เกษตรกรมีการนำดินไปตรวจหาค่าวิเคราะห์ และนำมาปรับสัดส่วนการใส่ปุ๋ย ลดการใส่ปุ๋ยเคมี เพิ่มการบำรุงดูแลรักษามากขึ้น ได้รับการสนับสนุนความรู้เพิ่มเติม เช่น การผสมปุ๋ยใช้เอง การปรับปรุงบำรุงดิน การไถเตรียมดินหลายรอบ การคัดเลือกต้นพันธุ์ที่สมบูรณ์มาปลูก การป้องกันโรคพืชและกำจัดศัตรูพืช

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น มาตรฐาน GAP เกษตรอินทรีย์ การนำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการทำระเบิดดินดาน คัดเลือกต้นพันธุ์ การดูแลรักษาและปรับช่วงอายุการเกี่ยวเกี่ยวผลผลิต รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร ส่งเสริมและต่อยอดให้กลุ่มที่เข้มแข็งมีศักยภาพ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ คณะกรรมการกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดีมีการรวมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น ร่วมกัน ในเรื่องการผลิตและการตลาด โดยเกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน มีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทำให้ซื้อได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาด รวมถึงการรวมกลุ่มทำปัจจัยการผลิตใช้เองเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการผลิต มีการวางแผน การผลิตร่วมกัน รวมถึงแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ

ด้านที่ 5 การตลาด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ เกษตรกรในกลุ่มแปลงใหญ่มีการทำ MOU เพื่อนำผลผลิตไปจำหน่ายร่วมกัน ทำให้สามารถต่อรองราคาผลผลิตกับแหล่งรับซื้อได้ และได้ผลตอบแทนสูงกว่า รวมถึงการสนับสนุนเรื่องช่องทางการขาย มีที่จำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน และไม่โดนกดราคา

ด้านที่ 6 ความยั่งยืนของโครงการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ คือ มีการประชุมวางแผนร่วมกันของกลุ่มกับภาครัฐและเอกชนเพื่อความต่อเนื่องของโครงการ โดยดำเนินการ

ร่วมกันแบบกลุ่มในทุกกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และมีการเชื่อมโยง เครือข่าย สื่อสารกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ เช่น ไลน์กลุ่ม เป็นต้น

4.3.4 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต เกษตรกรยังต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเพื่อช่วยให้การดำเนินงานแปลงใหญ่บรรลุเป้าหมาย อาทิ สนับสนุน ปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกล/เครื่องมือในการผลิตมันสำปะหลังแบบครบวงจร สนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ และการควบคุมราคาปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยลดต้นทุน รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังด้วยเทคโนโลยีน้ำหยดและสนับสนุนแหล่งน้ำ/ระบบน้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น

ด้านที่ 2 การตลาด เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐแก้ไขปัญหาผลผลิตมันสำปะหลังตกต่ำ และเป็นตัวกลางในการประสานงานกับภาคเอกชนในการทำ MOU เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน และจำหน่ายผลผลิตที่ราคาสูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐบูรณาการร่วมกันในการให้ความรู้ หรือนัดประชุมเกษตรกร เนื่องจากการจัดประชุมในปีที่ผ่านมาแต่ละหน่วยงานไม่มีการบูรณาการร่วมกัน ทำให้เกษตรกรเสียเวลาในการมาประชุมหลายครั้ง

4.3.5 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้ามันสำปะหลัง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต 1) ภาครัฐควรสนับสนุนปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดรนเพื่อการเกษตรในกิจกรรมการพ่นยา/สารเคมี เพื่อให้เกษตรกรลดการสัมผัสสารเคมีโดยตรงส่งผลดีต่อสุขภาพ รวมถึงเครื่องมือ เครื่องจักรกลในการผลิตมันสำปะหลังแบบครบวงจร ให้กับเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต 2) ภาครัฐควรส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิตในราคาที่ถูกลงกว่าตลาด 3) ภาครัฐควรสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือ เกษตรกรที่ประสบปัญหาด้านเงินทุนในการทำเกษตร และ 4) ภาครัฐควรสนับสนุนองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคใบด่างมันสำปะหลัง และแมลงศัตรูพืชให้กับเกษตรกร เพื่อป้องกันการความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลผลิต

ด้านที่ 2 การตลาด 1) ภาครัฐควรมีประสานงานกับภาคเอกชนในการทำ MOU เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่แน่นอน และได้ผลตอบแทนที่สูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป และ 2) ภาครัฐควรส่งเสริมให้เกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความเข้มแข็ง ดำเนินการแบบครบวงจร คือ รวมกลุ่มผลิต รวมกลุ่มแปรรูปมันสำปะหลังเป็นมันเส้น โดยสนับสนุนลานมัน/เครื่องจักร/อุปกรณ์ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ 1) ภาครัฐควรสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นข้อดีของการรวมกลุ่ม และ 2) ภาครัฐควรมีข้อกำหนดในการคัดเลือก เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ โดยคัดเลือกจากเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ รักษากฎระเบียบของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่มีความยั่งยืน และประสบผลสำเร็จ

4.4 แปลงใหญ่สินค้าลำไย

4.4.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าลำไย

1) **ผลได้ของโครงการ** พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 70.00 เพศหญิงร้อยละ 30.00 มีอายุเฉลี่ย 60.14 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.72 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.62 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.59 ราย และแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.25 ราย การประกอบอาชีพ ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยเกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างภาคการเกษตรและรับจ้างนอกภาคการเกษตร สำหรับการประกอบอาชีพเสริม เกษตรกรประกอบอาชีพด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเลี้ยงสัตว์ รับจ้างนอกภาคการเกษตร รับราชการ/เงินเดือนประจำ ด้านการปลูกพืช รับจ้างภาคเกษตร รับงานมาทำที่บ้าน และด้านการประมง การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกร ในภาพรวม พบว่า มีการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ไม้ผล รองลงมาเป็นที่นา แปลงผัก พืชไร่ ไม้ยืนต้น เพาะเลี้ยงประมง ไม้ดอกไม้ประดับ คอกเลี้ยงปศุสัตว์ และแปลงปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร ในภาพรวม พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร โครงการธนาคารสินค้าเกษตร และโครงการตลาดสินค้าเกษตร โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ บริหารจัดการพื้นที่เกษตร ตามที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ โครงการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU) โครงการพัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว โครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน และโครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน มีดังนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยการผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 มีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ย ลดลงร้อยละ 8.77 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,099.12 บาทต่อไร่ ลดลง 196.69 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 5.96) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 3,464.21 บาทต่อไร่ ลดลง 243.20 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 6.55) และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,671.57 บาทต่อไร่ ลดลง 448.28 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 14.36) ส่วนที่ 2 ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 มีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยลดลงร้อยละ 1.34 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 6,816.15 บาทต่อไร่ ลดลง 1,023.76 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 13.05) โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 7,897.40 บาทต่อไร่ ลดลง 74.24 บาทต่อไร่

(ร้อยละ 0.93) และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 6,492.74 บาทต่อไร่ เพิ่มขึ้น 807.90 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 14.21)

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.22 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตลดลง เนื่องจากเกษตรกรได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านการผลิตลำไยให้มีคุณภาพ เช่น การตัดแต่งกิ่ง และตัดแต่งช่อลำไย ส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตลดลง แต่ได้ผลผลิตลำไยที่มีคุณภาพขนาดใหญ่ เกรด AA มากขึ้น และในบางแปลงได้รับผลกระทบจากปัญหาสภาพอากาศร้อน และแห้งแล้ง มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอทำให้ต้นลำไยขาดน้ำ เจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ ประกอบกับปัญหาราคาคตกต่ำจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้ผู้ค้ารายใหญ่ชะลอการสั่งซื้อลำไย ส่งผลให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการดูแลดีเท่าที่ควร โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,086.08 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 63.99 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 5.56) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,122.18 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 5.64 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 0.50) และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 1,157.28 กิโลกรัมต่อไร่ ลดลง 90.11 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 7.22)

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การรับรองมาตรฐาน พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 หลังเข้าร่วมโครงการมีเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง GAP เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.00 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 20 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 20 และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 13.33 โดยเกษตรกรบางรายที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP อยู่ระหว่างขั้นตอนการขอรับรอง ส่วนที่ 2 เกรดการขายผลผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 เกษตรกรขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.44 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพร้อยละ 58.30 เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.70 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพร้อยละ 65.99 เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.98 และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพร้อยละ 67.94 เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.55

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดหาปัจจัยการผลิต ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรส่วนมากซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด โดยไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 81.11 มีเพียงบางส่วนที่สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาถูกกว่าราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 18.89 แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตต่ำกว่าราคาในตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 41.11 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งสมาชิกภายในกลุ่มมีความร่วมมือและสามัคคีกัน ส่วนที่ 2 การจำหน่ายผลผลิต ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2559-

2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป ไม่มีอำนาจต่อรอง ร้อยละ 88.89 เกษตรกรบางส่วนสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 11.11 หลังจากที่เข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 45.56 โดยการที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น เนื่องจากการรวมกลุ่มวางแผนการผลิตเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge)

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด การพัฒนาด้านการตลาดหลังจากที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559-2561 เกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 28.89 โดยส่วนมากเกษตรกรไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 28.89 เนื่องจากเกษตรกรขาดแคลนแรงงานในการเก็บคัด และมัดข้อผลผลิต รวมทั้งผลผลิตไม่ได้ขนาดตามที่ตลาดต้องการ ลำไยมีขนาดเล็ก และบางส่วนผลิกลำไยนอกฤดู จึงไม่นำผลผลิตไปจำหน่ายตามข้อตกลง

4.4.2 ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าลำไย

โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.53 คะแนน จากสาเหตุการทำเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ว่างระหว่างต้นลำไย ทำให้สามารถสร้างรายได้จากการปลูกพืชอื่น

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.82 คะแนน เนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต โดยลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีปรับเปลี่ยนมาใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น โดยมีการร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่มสมาชิก และมีการใช้สารปรับปรุงและบำรุงดินในปริมาณที่เหมาะสม ส่งผลให้เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตมีคุณภาพและปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.89 โดยหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน ประกอบด้วย หน่วยงานที่มาจากภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น สำนักงานเกษตรระดับจังหวัด/อำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานร่วมสนับสนุน เช่น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานอื่นๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก 3.79 คะแนน เริ่มตั้งแต่การประชุมวางแผนการผลิต การรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต การสร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด และการจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น รวมไปถึงการร่วมกันทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพใช้ภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีความสามัคคี กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น

4.4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแปลงใหญ่สินค้าลำไย แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตลำไยตามคำแนะนำทางวิชาการและความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น การใส่สารบำรุงในปริมาณที่เหมาะสม มีการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ และปุ๋ยพืชสดทดแทน รวมถึงมีการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้เองร่วมด้วย

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ การผลิตตามหลักวิชาการที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ เช่น การตัดแต่งกิ่ง การตัดแต่งช่อการใช้สารบำรุงดินตามค่าวิเคราะห์ดิน และการดูแลรักษาให้เหมาะสม เป็นต้น

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐาน GAP รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมและต่อยอดให้กลุ่มเข้มแข็งและมีศักยภาพ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มมีการประชุมสมาชิกร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด ประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อจัดทำแผนการผลิตรายเดือน/จัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (IFPP) มีการบริหารจัดการการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตร่วมกันและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารจัดการที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

ด้านที่ 5 การตลาด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ มีการวางแผนการผลิตร่วมกัน มีการเชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค จัดเวทีเชื่อมโยงแหล่งรับซื้อกับผู้ผลิต รวมถึงออกบูธแสดงสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้ในสินค้าร่วมกับหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 6 ความยั่งยืนของโครงการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ คือ กลุ่มมีการจัดทำแผนพัฒนาแปลง มีการประชุมและมีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม มีการสร้างเครือข่ายและมีการสื่อสารระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการกลุ่มมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส รับฟังปัญหาและเสนอแนะการแก้ไขปัญหาของสมาชิกกลุ่มร่วมกัน รวมทั้งมีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

4.4.4 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าลำไย สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต เกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาผลผลิต เช่น การตัดแต่งกิ่ง และตัดแต่งช่อลำไย เพิ่มการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ลดการใช้สารเคมี ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตลงได้ แต่เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทำให้ราคาผลผลิตลดลง ต้นทุนค่าแรงงานในการเก็บผลผลิตมีราคาสูงและค่อนข้างหายาก และผลกระทบเรื่องภัยธรรมชาติส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนขาดแรงจูงใจในการดูแลต้นลำไยให้มีผลผลิตดี ทำให้ปริมาณ

ผลผลิตลำไยมีคุณภาพไม่คงที่และมีคุณภาพลดลง ลำไยมีผลขนาดเล็ก ส่งผลให้บางแปลงไม่สามารถทำข้อตกลง MOU ได้

ด้านที่ 2 การตลาด เกษตรกรมีการขายผลผลิตโดยทำข้อตกลง MOU มากขึ้น โดยผู้รับซื้อจะเข้ามารับซื้อผลผลิตในพื้นที่ แต่ในบางกลุ่มมีการจำกัดโควตาการรับซื้อ เกษตรกรจึงตัดสินใจขายผลผลิตเองโดยไม่ผ่านกลุ่ม อีกทั้งบางกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง ทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตน้อย มีการขายแบบคัดเกรดคุณภาพมากขึ้นทำให้ได้ราคาที่สูงขึ้น และส่วนมากเป็นการขายผลผลิตลำไยสด ไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ทำให้มีช่องทางการตลาดน้อย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ พบว่า ประสบการณ์ในการดำเนินงานของประธาน และคณะกรรมการแปลงใหญ่ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่ม มีความร่วมมือกันรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต มีการเชื่อมโยงข้อมูลผลผลิตลำไยของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อวางแผน การผลิตให้สอดคล้องกับตลาดให้สามารถบริหารจัดการการขายผลผลิตของสมาชิกในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

4.4.5 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าลำไย สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำให้เกษตรกรได้เข้าถึงแหล่งน้ำได้อย่างเพียงพอส่งเสริมแนะแนวทางให้กลุ่มวางแผนบริหารจัดการผลผลิตลำไยทั้งในและนอกฤดู สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บผลผลิตลำไยด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาใช้ ส่งเสริมให้หน่วยงานมีการบูรณาการพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในแปลงลำไย

ด้านที่ 2 การตลาด ส่งเสริมให้มีการอบรมเพิ่มองค์ความรู้และส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตลำไยสดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายตามความต้องการของตลาด สร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกลำไยและผู้แปรรูป หน่วยงานในพื้นที่ควรจัดหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรแปลงใหญ่ ให้เป็นนักการตลาดสินค้าเกษตร พัฒนาช่องทางการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการรับรู้ข่าวสารความต้องการของตลาดและสามารถขายผลผลิตให้ผู้บริโภคโดยตรงผ่านช่องทางออนไลน์

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ในรูปแบบวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการเชื่อมโยงให้เกษตรกรแปลงใหญ่เข้าถึงฐานข้อมูลทางการเกษตร Big data หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน พร้อมให้คำแนะนำการบริหารจัดการกลุ่มเป็นระยะ

4.5 แปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

4.5.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

1) **ผลได้ของโครงการ พบว่า** เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 54.44 เพศหญิงร้อยละ 45.56 มีอายุเฉลี่ย 56.48 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.17 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 2.93 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 1.95 ราย และนอกภาคการเกษตร 0.98 ราย การประกอบอาชีพ พบว่าเกษตรกรส่วนมาก

จะประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยประกอบอาชีพหลักด้านพืชมากที่สุด รองลงมา คือ รับราชการ/เงินเดือนประจำ และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ส่วนอาชีพเสริมที่เกษตรกรทำมากที่สุด คือ ด้านพืช ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างภาคการเกษตรและรับจ้างนอกภาคการเกษตร การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกร มีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในการทำไม้ผล ไม้ยืนต้น แปลงผัก พืชไร่ และเนื้อที่ทำนา เกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ และโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ส่วนมากเป็นที่ดินของตนเอง รองลงมา คือ ที่ดินทำฟรี เนื้อที่เพาะปลูกมีความเหมาะสมในการปลูกทุเรียนในระดับความเหมาะสมสูง (S1) เป็นส่วนมาก รองลงมาคือ ปานกลาง (S2) ส่วนแหล่งน้ำ ใช้น้ำฝนร่วมกับใช้แหล่งน้ำจากบ่อ/สระในไร่นาของตนเอง และจากแหล่งน้ำธรรมชาติ การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า โครงการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP โครงการศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ และโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer

2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ ผลกระทบ 5 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิตการผลิตรองละ เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 70.55 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการฯ ค่าใช้จ่ายการผลิตลดลง และร้อยละ 29.45 เห็นว่าค่าใช้จ่ายการผลิตไม่ลดลง โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลง 955.00 บาท หรือลดลงร้อยละ 7.08 ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเพิ่มขึ้นไร่ละ 697.02 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.00 แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายการผลิตเปลี่ยนแปลงตามอายุของต้นทุเรียน การออกดอกติดผลของทุเรียน การระบาดของโรคและแมลง หากพิจารณาค่าใช้จ่ายต่อปริมาณผลผลิต พบว่า ค่าใช้จ่ายการผลิตลดลงจาก 29.16 บาท/กิโลกรัม เป็น 18.73 บาท/กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละที่ลดลงเฉลี่ย 35.77 โดยปัจจัยสำคัญในการลดค่าใช้จ่าย คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ มีการตรวจวิเคราะห์ดินรวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการบริหารจัดการสวนทุเรียนดีขึ้น เช่น การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การแบ่งใส่ปุ๋ยหลายครั้ง การตรวจแปลงก่อนฉีดสารเคมี การใช้สารเคมีเท่าที่จำเป็นไม่ใช้สารเคมีซ้ำซ้อน การตกแต่งกิ่ง การช่วยผสมเกสรฯลฯ ประกอบกับมีการทำปัจจัยการผลิตใช้เอง เช่น ปุ๋ยหมัก ไตรโคเดอร์มา น้ำยาจับใบ แคลเซียมโบรอน การผสมปุ๋ยใช้เองฯลฯ และการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตทำให้ราคาปัจจัยการผลิตลดลง

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 67.22 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการฯ ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น และร้อยละ 32.78 เห็นว่าปริมาณผลผลิตไม่เพิ่มขึ้น โดยปริมาณผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 748.03 กิโลกรัม/ไร่ เป็น 1,175.33 กิโลกรัม/ไร่ เพิ่มขึ้น 427.30 กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57.12 เนื่องจากราคาทุเรียนอยู่ในเกณฑ์สูงมาอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่จากพืชชนิดอื่นมาเป็นทุเรียนและเริ่มให้ผลผลิต รวมทั้งต้นทุเรียนโตขึ้นทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้รับมาตรฐานร้อยละ 95.00 และร้อยละ 8.33 ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP โดยเกษตรกรร้อยละ 63.33 เห็นว่าหลังเข้าร่วมโครงการคุณภาพดีขึ้น และร้อยละ 31.67 เห็นว่าคุณภาพผลผลิตไม่เพิ่มขึ้น

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาดและไม่มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้า แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตทำให้สามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตได้ต่ำกว่าราคาตลาด สำหรับการต่อรองราคาผลผลิต ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาได้เพิ่มขึ้น

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด หลังจากเข้าร่วมโครงการของแปลงใหญ่ กลุ่มได้รับการพัฒนาด้านการตลาด โดยการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด การแนะนำแหล่งขาย ฯลฯ

4.5.2 ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน

โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการมีรายได้เสริม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.65 หรือที่ระดับมาก

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรได้รับความรู้ในการดูแลรักษาต้นทุเรียน มีการตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ยเคมีในปริมาณและช่วงเวลาที่เหมาะสมทำให้ต้นทุเรียนมีความสมบูรณ์แข็งแรง มีการฉีดสารเคมีที่ถูกต้องทั้งในด้านปริมาณการใช้ ช่วงเวลาที่ใช้ การใช้สารเคมีที่ไม่เข้มข้นทำให้สามารถลดปริมาณการใช้สารเคมีโดยเกษตรกรมีความพึงพอใจด้านการลดใช้สารเคมี มีคะแนนเฉลี่ย 4.21 หรือที่ระดับมากที่สุด

ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เกษตรกรมีความพึงพอใจการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.54 หรือที่ระดับมากที่สุด ซึ่งมาจากทั้งภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษา โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนตามบทบาทภารกิจของหน่วยงาน หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทจำหน่ายปุ๋ย สารเคมี เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนความรู้ด้านการใช้ปุ๋ย สารเคมี สถาบันการศึกษาเข้าไปทำการวิจัยเกี่ยวกับการดูแลรักษาต้นทุเรียน

ด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.76 หรือที่ระดับมาก โดยเกษตรกรบางส่วนมีการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมแต่เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ

4.5.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จใหญ่สินค้าทุเรียน แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ แก่เกษตรกร มีการตรวจวิเคราะห์ดินรวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องทำให้มีการบริหารจัดการสวนทุเรียนดีขึ้น เช่น การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การแบ่งใส่ปุ๋ยหลายครั้ง การตรวจแปลงก่อนฉีดสารเคมี

การใช้สารเคมีเท่าที่จำเป็นไม่ใช้สารเคมีซ้ำซ้อนการตกแตงกิ่ง การช่วยผสมเกสร ฯลฯ ประกอบกับมีการทำปัจจัยการผลิตใช้เอง เช่น ปุ๋ยหมัก ไตรโคเดอร์มา น้ำยาจับใบ แคลเซียมโบรอน การผสมปุ๋ยใช้เอง ฯลฯ และการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตทำให้ราคาปัจจัยการผลิตลดลง

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ เนื่องจากเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องทำให้มีการบริหารจัดการสวนทุเรียนดีขึ้น ส่วนอีกร้อยละ 32.78 เห็นว่าปริมาณผลผลิตไม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากขึ้นกับสภาพอากาศและอายุของต้นทุเรียน

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การได้รับการถ่ายทอดความรู้ ทำให้เกษตรกรมีการบริหารจัดการสวนที่ดีขึ้น ประกอบกับมีการพัฒนาด้านการตลาด เช่น การได้รับความรู้/ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดทำให้เกษตรกรมีการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มมีการประชุมสมาชิกและมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการประชุมสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน การสื่อสารผ่านไลน์กลุ่มแปลงใหญ่ การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

ด้านที่ 5 การตลาด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ การได้รับถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด การแนะนำแหล่งขาย การเพิ่มช่องทางการขาย รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพและมีการรับรองมาตรฐาน GAP ตลอดจนการรวมกลุ่มทำให้พ่อค้ามีความสะดวกในการเข้ามาติดต่อรับซื้อ

ด้านที่ 6 ความยั่งยืนของโครงการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของโครงการ คือ สมาชิกกลุ่มมีการติดต่อสื่อสารและร่วมทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประชุมกลุ่มทุกเดือน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆผ่านไลน์กลุ่มแปลงใหญ่ การร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต การร่วมกันทำปัจจัยการผลิตใช้เอง การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่างๆ จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในรูปของกลุ่มแปลงใหญ่

4.5.4 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต กลุ่มมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสวนทุเรียนโดยได้รับความรู้ด้านการผลิต ได้แก่การตรวจวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ย ป้องกันกำจัดแมลง การตัดแต่งกิ่ง ฯลฯ ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้นและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการผลิตอย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ line กลุ่ม การร่วมเวทีประชาคม และการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการ ภาระงาน/ผู้จัดการ มีความเข้มแข็งมีความเป็นผู้นำ ช่วยประสานงาน และดำเนินการให้สมาชิกได้รับประโยชน์ กลุ่มมีการประชุมประจำเดือน มีการแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมกันแก้ไข ปัญหาผ่านไลน์กลุ่ม สมาชิกให้ความร่วมมือ และมีความสามัคคี

ด้านที่ 3 การตลาด ส่วนมากเกษตรกรยังต่างคนต่างขาย และนิยมขายแบบเหมาสวน โดยเฉพาะกับล้งที่มีความคุ้นเคยกันมานาน เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการแนะนำแหล่งขาย ราคาที่รับซื้อ และมีการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทำให้ได้ขายได้ราคาสูงขึ้น แต่มีข้อจำกัด คือ เกษตรกรบางส่วนเป็นผู้สูงอายุ และไม่สามารถขึ้นตัดผลทุเรียนด้วยตัวเองเพื่อนำไปจำหน่ายด้วยตนเองได้ ต้องจ้างแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญ หรือขายผลผลิตให้ล้งหรือตัวแทนรับซื้อซึ่งจะรับตัดทุเรียนเองพร้อมด้วย ทั้งนี้ หน่วยงานได้มีการส่งเสริมช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น ได้แก่ การตลาดออนไลน์ ตลาด Modern Trade รวมทั้งถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด โดยการจำหน่ายออนไลน์ ซึ่งมีปัญหา คือ ผู้บริโภคบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในด้านความสุกแก่ของผลผลิตทุเรียนทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อหน่ายในการขายออนไลน์

4.5.5 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าทุเรียน สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต ควรให้ความสำคัญและเพิ่มงบประมาณในการวิจัยและพัฒนาทุเรียน เนื่องจากเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรได้รับผลกำไรสูง ตลาดมีความต้องการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งช่องทางหรือนวัตกรรมในการเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย เช่น แอปพลิเคชันไลน์ ส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างอย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การใช้น้ำในปริมาณที่เหมาะสม เป็นต้น

ด้านที่ 2 การตลาด พัฒนาและส่งเสริมการควบคุมคุณภาพผลผลิตทุเรียน เช่น ความแก่ของทุเรียน การใช้สารเคมีที่ถูกต้องเหมาะสม ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ การรับประกันคุณภาพผลผลิตทุเรียน ฯลฯ พัฒนาช่องทางการตลาด เพิ่มความหลากหลายในด้านผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูป การจำหน่าย Online การท่องเที่ยวเชิงเกษตร พัฒนาโลจิสติกส์ของทุเรียนตลอดห่วงโซ่อุปทาน อุปทาน และควรมีการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสุกแก่ของผลผลิตทุเรียนให้กับผู้บริโภคที่ซื้อทุเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขายแบบออนไลน์เพื่อช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาด

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกลุ่ม เช่น การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อปัจจัยการผลิต การรวบรวมผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม และได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการใช้เทคโนโลยี ประชาสัมพันธ์วิธีการดำเนินงานของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นตัวอย่างและจูงใจให้เกษตรกรรายอื่นมีการปรับเปลี่ยน และส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มมีการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคเพื่อพัฒนากลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินงานเพื่อยกระดับการพัฒนาของกลุ่ม

4.6 แปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

4.6.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

1) **ผลได้ของโครงการ** พบว่า พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายร้อยละ 74.34 เป็นเพศหญิงร้อยละ 25.66 มีอายุเฉลี่ย 63.30 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.87 ราย โดยอยู่ในช่วงวัยแรงงาน 3.10 ราย เป็นแรงงานภาคการเกษตร 2.05 ราย และแรงงานนอกภาคการเกษตร 1.56 การประกอบอาชีพ ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป โดยเกษตรกรประกอบอาชีพหลักด้านการปลูกพืชมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/เงินเดือนประจำ อาชีพหลักอื่นๆ และการเลี้ยงสัตว์ สำหรับการประกอบอาชีพเสริมการปลูกพืชมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างภาคเกษตร ด้านการประมง และรับจ้างนอกภาคการเกษตร การใช้ประโยชน์เนื้อที่ทางการเกษตรของเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ ที่ทำนา คอกเลี้ยงปศุสัตว์ แปลงผัก และเพาะเลี้ยงประมง การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร ในภาพรวม พบว่า ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการตลาดสินค้าเกษตร โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ร้อยละ 2.02 โครงการพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ โครงการธนาคารสินค้าเกษตร และ การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน

2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน มีดังนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยการผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560-2561 มีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลง ร้อยละ 10.83 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 28,052.39 บาทต่อไร่ ลดลง 1,384.35 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 4.70) และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 41,950.46 บาทต่อไร่ ลดลง 7,113.58 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 14.50) ส่วนที่ 2 ค่าใช้จ่ายแรงงาน พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560-2561 มีค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยลดลงร้อยละ 5.41 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 36,155.12 บาทต่อไร่ ลดลง 1,917.95 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 5.04) และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 33,318.84 บาทต่อไร่ ลดลง 2,057.98 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 5.82)

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560-2561 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.61 โดยสาเหตุที่เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านการผลิตมะพร้าวน้ำหอมให้มีคุณภาพ เช่น วิธีการใส่ปุ๋ย การจัดการสวน ส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่ในบางแปลงได้รับผลกระทบจากปัญหาสภาพอากาศร้อน และแห้งแล้ง

ส่งผลให้ผลผลิตลดลง โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 23,840.73 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 686.82 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 2.97) และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 54,319.94 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น 3,465.15 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 6.81)

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การรับรองมาตรฐานพบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560-2561 หลังเข้าโครงการมีเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง GAP เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.40 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 31.68 และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 27.78 โดยเกษตรกรบางรายที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP อยู่ระหว่างการขอการรับรอง ส่วนที่ 2 เกษตรกรขายผลผลิต พบว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560-2561 เกษตรกรขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพลดลงร้อยละ 0.06 โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560 หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพร้อยละ 97.26 ลดลงร้อยละ 0.12 และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2561 หลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรไม่มีการขายผลผลิตแบบคัดเกรดคุณภาพ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดหาปัจจัยการผลิต ในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2560-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนมากซื้อปัจจัยการผลิตในราคาเท่ากับราคาในตลาด คิดเป็นร้อยละ 11.90 ซื้อปัจจัยการผลิตได้ราคาสูงกว่าราคาในตลาดคิดเป็นร้อยละ 11.90 แต่หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อปัจจัยการผลิตต่ำกว่าราคาในตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.90 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งสมาชิกภายในกลุ่มมีการร่วมมือ มีความสามัคคีกัน ส่วนที่ 2 การจำหน่ายผลผลิตในภาพรวมของแปลงใหญ่ปี 2560-2561 ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ราคาเท่ากับตลาดทั่วไป ไม่มีอำนาจต่อรองร้อยละ 11.40 เกษตรกรบางส่วนสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 11.40 โดยการที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นเนื่องจากการรวมกลุ่มวางแผนการผลิตเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge)

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด การพัฒนาด้านการตลาดหลังจากที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2560-2561 เกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 11.37 โดยส่วนมากเกษตรกรไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 81.10 เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากมีการจำหน่ายให้กับพ่อค้าประจำ จึงไม่ได้นำผลผลิตไปจำหน่ายตามข้อตกลง

4.6.2 ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม

โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.79 คะแนน จากการทำแปรรูปสินค้าเกษตรในแปลงของตนเอง

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.23 คะแนน เนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตโดยลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีปรับเปลี่ยนมาใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น โดยมีการร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่มสมาชิกและมีการใช้สารปรับปรุงและบำรุงดินในปริมาณที่เหมาะสม ส่งผลให้เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตมีคุณภาพและปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจในการสนับสนุนของหน่วยงานในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.46 คะแนน โดยหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน ประกอบด้วยหน่วยงานที่มาจากภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เช่น สำนักงานเกษตรระดับจังหวัด/อำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานร่วมสนับสนุน เช่น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในระดับมาก 3.19 คะแนน เริ่มตั้งแต่การประชุมวางแผนการผลิต การรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต การสร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด และการจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น รวมไปถึงการร่วมกันทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพใช้ภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีความสามัคคี กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น

4.6.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการลดค่าใช้จ่าย คือ เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตมะพร้าวน้ำหอมตามคำแนะนำทางวิชาการและความเหมาะสมของพื้นที่ โดยใช้ปริมาณสารบำรุงที่เหมาะสม เช่น การใส่สารบำรุงดินที่เหมาะสม มีการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ และปุ๋ยพืชสดทดแทน โดยมีการรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้เองร่วมด้วย

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเพิ่มผลผลิต คือ การผลิตตามหลักวิชาการที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ การใช้สารบำรุงดินตามค่าวิเคราะห์ดิน และการดูแลรักษาให้เหมาะสม เป็นต้น

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต คือ การอบรมเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐาน GAP รวมไปถึงจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมและต่อยอดให้กลุ่มเข้มแข็งและมีศักยภาพ

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการกลุ่ม คือ กลุ่มมีการประชุมสมาชิกร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด ประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อจัดทำแผนการผลิตรายเดือน/จัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (IFPP) มีการบริหารจัดการการผลิตการใช้ปัจจัยการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตร่วมกันและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารจัดการที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

ด้านที่ 5 การตลาด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการตลาด คือ มีการวางแผนการผลิตร่วมกัน เชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค จัดเวทีเชื่อมโยงแหล่งรับซื้อกับผู้ผลิต รวมถึงออกบูธแสดงสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้ในสินค้าร่วมกับหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 6 ความยั่งยืนของโครงการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านความยั่งยืนของโครงการ คือ กลุ่มมีการจัดทำแผนพัฒนาแปลง มีการประชุมและมีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่ายสื่อสารกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ คณะกรรมการกลุ่มมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส รับฟังปัญหาและเสนอแนะการแก้ไขปัญหาของสมาชิกกลุ่มร่วมกัน รวมทั้งมีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง

4.6.4 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต เกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ มาปรับใช้ในการพัฒนาผลผลิต เช่น การลดการใช้ปุ๋ยเคมี เพิ่มการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์/จุลินทรีย์ และฮอร์โมน ในการบำรุงต้นมะพร้าว น้ำหอมในปริมาณที่เหมาะสมโดยมีบางส่วนที่เกษตรกรสามารถผลิตใช้ตัวเอง ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น และเกษตรกรหันมาใช้แรงงานในครัวเรือนดูแลแปลงเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายโดยรวมลดลง มีข้อจำกัด คือ ผลกระทบเรื่องภัยธรรมชาติ สภาพอากาศร้อนและแห้งแล้ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปริมาณผลผลิตลดลงและมีคุณภาพผลผลิตไม่คงที่ รวมทั้งมีผลขนาดเล็กกลางที่ส่งผลต่อราคารับซื้อผลผลิตของเกษตรกร

ด้านที่ 2 การตลาด เกษตรกรส่วนมากเกษตรกรจะขายผลผลิตเองโดยไม่ผ่านกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง มีอำนาจในการต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตน้อย ทั้งนี้ มีเกษตรกรส่วนน้อยที่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ในลักษณะการรวมกลุ่มในรูปของสหกรณ์ และมีการจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อหรือพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น (ล้ง) ประจําที่เข้ามารับซื้อในพื้นที่โดยสามารถขายผลผลิตได้ตามที่ตกลงกัน ซึ่งการขายการขายผลผลิตจะเป็นแบบกระแสเงินสดเพิ่มขึ้นเนื่องจากผู้รับซื้อจะรับซื้อเพื่อนำไปทำเป็นน้ำมะพร้าว น้ำหอม 100% บรรจุภาชนะจำหน่าย และเป็นการขายให้กับผู้รับซื้อโดยตรง

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ ประสบการณ์ในการดำเนินงานของประธานหรือผู้จัดการแปลงและคณะกรรมการแปลงใหญ่ สมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมั่นไว้วางใจ และมีความร่วมมือกันในการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่ม และมีบางกลุ่มที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลผลผลิตมะพร้าว น้ำหอมของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อวางแผนและพัฒนาคุณภาพการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดให้สามารถบริหารจัดการการขายผลผลิต ของสมาชิกในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น แต่มีข้อจำกัด คือ สมาชิกบางส่วนที่ไม่ได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มเนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการ

เข้าร่วมโครงการประกอบกับพื้นที่ตั้งแปลงของกลุ่มเดียวกันแต่อยู่ห่างไกลและกระจายอยู่ในพื้นที่หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการค่อนข้างยาก ดูแลสมาชิกไม่ได้ทั่วถึงทุกแปลง

4.6.5 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้ามะพร้าวน้ำหอม สรุปเป็น 3 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม สนับสนุน เกษตรกรจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ผู้ผลิตมะพร้าวน้ำหอมและบริหารจัดการทั้งระบบ การเสนอแนะแนวทางให้กลุ่มวางแผนบริหารจัดการผลผลิตมะพร้าวน้ำหอมทั้งในและนอกฤดูให้ผลผลิตออกสม่ำเสมอตลอดทั้งปี การสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์มะพร้าวน้ำหอมเพื่อการส่งออก และการผลิตมะพร้าวน้ำหอมใช้ระบบการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสม (GAP) รวมทั้งให้มีการบูรณาการพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในแปลงมะพร้าวน้ำหอมเพื่อลดค่าใช้จ่ายการผลิต และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ด้านที่ 2 การตลาด ส่งเสริมให้มีการอบรมเพิ่มองค์ความรู้และส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตมะพร้าวน้ำหอมเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายตามความต้องการของตลาด การสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกกับและผู้ส่งออกมะพร้าวน้ำหอมและผู้ประกอบการแปรรูปเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการหาคู่ค้า ให้หน่วยงานในพื้นที่ควรจัดหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรในช่วงผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมาก รวมทั้งพัฒนาช่องทางการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการรับรู้ข่าวสารความต้องการของตลาดและสามารถขายผลผลิตให้ผู้บริโภคโดยตรงผ่านช่องทางออนไลน์

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ในรูปแบบวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการเชื่อมโยงให้เกษตรกรแปลงใหญ่เข้าถึงฐานข้อมูลทางการเกษตร Big data หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน พร้อมให้คำแนะนำการบริหารจัดการกลุ่มเป็นระยะ

4.7 แปลงใหญ่สินค้าแพะ

4.7.1 ผลสัมฤทธิ์ของแปลงใหญ่สินค้าแพะ

1) ผลได้จากการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะร้อยละ 60.80 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยของเกษตรกร 51.19 ปี มีประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะเฉลี่ย 4.04 ปี มีจำนวนแรงงานครัวเรือนเฉลี่ย 2.98 ราย โดยอยู่ในภาคเกษตรเฉลี่ย 2.22 ราย เกษตรกรนอกจากจะเลี้ยงแพะแล้ว ร้อยละ 91.71 ยังประกอบอาชีพเสริมอื่นด้วย เช่น ปลูกพืช ทำประมง รับจ้าง เป็นต้น มีเพียงร้อยละ 8.29 ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม เกษตรกรมีที่ดินถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน 3.99 ไร่ มีแหล่งน้ำหลักที่ใช้เลี้ยงแพะ คือ บ่อน้ำในไร่นา แหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำฝน และบ่อน้ำบาดาลของตนเอง เกษตรกรนอกจากจะเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะแล้วยังเข้าร่วมโครงการอื่นๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม ประกอบด้วย องค์ความรู้ต่างๆ ทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม การเชื่อมโยงตลาด การศึกษาดูงาน การจัดทำแปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ การตรวจโรค ผสมเทียม การส่งเสริมและรับรองมาตรฐาน รวมทั้งการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์แพะ อาหารสัตว์ อุปกรณ์ เครื่องมือ

ทางการเกษตร เครื่องจักรกลทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรเห็นว่ามีความมีประโยชน์และนำไปใช้ปฏิบัติได้มาก ตามลำดับ คือ การฉีดวัคซีน การจัดทำแปลงสาธิต แปลงเรียนรู้ การรับรองมาตรฐาน การตรวจโรค ผสมเทียม และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ ผลกระทบ 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต พิจารณาจาก ค่าใช้จ่ายค่าปัจจัยการผลิต (ค่าพันธุ์ และ ปัจจัยการผลิตอื่น) และค่าใช้จ่ายค่าแรงงานผลจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ พบว่า ค่าใช้จ่ายการผลิตแพะเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.57 โดยเพิ่มขึ้นในส่วนของค่าปัจจัยการผลิต คือ ค่าพันธุ์ร้อยละ 16.05 และค่าปัจจัยการผลิตอื่นร้อยละ 0.38 ส่วนค่าใช้จ่ายค่าแรงงานลดลงร้อยละ 4.61

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พิจารณาจาก จำนวนแม่พันธุ์ อัตราการให้ลูกต่อปี ปริมาณลูกต่อปี และปริมาณแพะที่จำหน่ายต่อปี ผลการรวมกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ และมีหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ เข้าไปส่งเสริมและให้ความรู้ รวมทั้งให้การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องจักรกลทางการเกษตรสำหรับใช้ในกิจกรรมเลี้ยงแพะ ส่งผลให้แพะมีสุขภาพและคุณภาพดีขึ้น เกษตรกรเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนรายเกษตรกร และจำนวนแพะที่เลี้ยงต่อราย โดยเกษตรกรจะคัดลูกแพะเพศเมียของตนเองเก็บไว้ทำพันธุ์เพิ่มขึ้นเพื่อลดค่าใช้จ่าย ค่าจัดซื้อพันธุ์ ส่งผลให้หลังเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่แพะ ปี 2559-2561 เกษตรกรต่อรายมีปริมาณแม่พันธุ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 48.59 โดยมีจำนวนแม่พันธุ์เฉลี่ย 30.18 ตัว และแม่พันธุ์มีอัตราการให้ลูกเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.29 เฉลี่ย 1.76 ตัวต่อปี ส่งผลให้มีปริมาณลูกแพะต่อปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 61.73 เฉลี่ย 47.08 ตัวต่อปี และเกษตรกรจำหน่ายแพะได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.13 เฉลี่ย 33.54 ตัวต่อปี

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พิจารณาจาก การรับรองมาตรฐานและคุณภาพผลผลิต พบว่า เกษตรกรมีการนำความรู้ด้านการพัฒนามาตรฐานฟาร์มไปปฏิบัติ ส่งผลให้ฟาร์มแพะได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.96 นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการเกิดโรคในแพะลดลงร้อยละ 4.72 ลูกแพะเกิดใหม่มีความสมบูรณ์แข็งแรงเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.42 และแพะที่จำหน่ายมีความสมบูรณ์มากขึ้นร้อยละ 8.05

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต และรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิตมากขึ้น โดยผลจากการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต เกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาดเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.63 และสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.92

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด เกษตรกรมีการนำแพะไปจำหน่ายกับภาคเอกชนตามที่ทำบันทึกข้อตกลงร้อยละ 51.09 และจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลง ทั้งนี้ เกษตรกรที่ยังไม่นำไปจำหน่ายตามบันทึกข้อตกลง เนื่องจากแพะไม่ได้มาตรฐานตามข้อตกลง ราคาจำหน่ายตามข้อตกลงเท่ากับราคาตลาด จุฑารวบรวมอยู่ไกลไม่สะดวกในการขนส่ง หรือมีความจำเป็นต้องใช้เงินเร่งด่วน

4.7.2 ผลกระทบและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่สินค้าแพะ

โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ได้แก่

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 3.50 โดยรายได้เสริมของเกษตรกรมาจากการจำหน่ายมูลแพะเพื่อเอาไปใช้ทำปุ๋ย ราคาจำหน่ายกระสอบละ 20-25 บาท และการนำก้อนกระถินซึ่งเหลือจากการเป็นอาหารของแพะไปเผาถ่าน จำหน่ายกระสอบละ 150 บาท

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 4.00 เนื่องจากเกษตรกรยังทำอาชีพเกษตรอื่นร่วมด้วย เช่น ทำนา ปลูกพืชไร่ ซึ่งก็ยังคงมีการใช้สารเคมีอยู่

ด้านที่ 3 การรวมกลุ่มทำกิจกรรม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 3.96 เนื่องจากเห็นประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมและทำกิจกรรมกลุ่มของสมาชิก

ด้านที่ 4 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่คะแนน 3.88 เนื่องจากมีหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หลายหน่วยงานเข้าไปให้ความรู้ด้านการผลิต การจัดการฟาร์ม การทำบัญชีครัวเรือน การสนับสนุนปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องจักรกลการเกษตร รวมทั้งพาไปศึกษาดูงาน อย่างไรก็ตาม กลุ่มแปลงใหญ่แพะยังขาดเงินทุนสนับสนุน และต้องการให้ภาครัฐมาช่วยเรื่องการเงินหมุนเวียนเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนเงินทุนจากโครงการต่างๆ ของภาครัฐ

4.7.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการสินค้าแพะ สรุปเป็น 4 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต เกษตรกรต้องเลี้ยงแพะสายพันธุ์ดี การผสมพันธุ์ต้องป้องกันมิให้เกิดการผสมแบบเลือดชิด หรือใช้วิธีการผสมเทียม เพื่อให้ลูกแพะเกิดใหม่มีความสมบูรณ์แข็งแรงและเลือกไว้ทำพันธุ์ต่อไป นอกจากนี้แหล่งอาหารสำหรับเลี้ยงแพะต้องมีเพียงพอ

ด้านที่ 2 การพัฒนาคุณภาพ เกษตรกรต้องพัฒนาฟาร์มให้ได้มาตรฐานและเป็นฟาร์มปลอดโรคเพิ่มขึ้น เพื่อให้อัตราการเกิดโรคของแพะลดลง และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ซื้อ

ด้านที่ 3 บริหารจัดการกลุ่ม ผู้นำกลุ่มต้องมีความเข้มแข็งและเสียสละ มีการทำงานเป็นทีม กลุ่มต้องมีการวางแผนด้านการผลิต และการตลาด เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่ม มีการสื่อสาร หรือแลกเปลี่ยนความรู้และแจ้งข่าวสารกันในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 4 ความยั่งยืน กลุ่มต้องมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในการบริหารงานของกลุ่มและช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มในยามจำเป็น สมาชิกกลุ่มต้องสามัคคี ช่วยเหลือกัน รวมทั้งให้ความร่วมมือและร่วมทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง

4.7.4 ข้อค้นพบแปลงใหญ่สินค้าแพะ สรุปเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การผลิต ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เช่น เครื่องบดอาหาร ถังหมักอาหาร เป็นต้น เกษตรกรบางรายต้องจัดซื้อมาใช้เองเพื่อความสะดวก

ด้านที่ 2 การตลาด การจำหน่ายแพะ เกษตรกรจะจำหน่ายเป็นแพะมีชีวิตเป็นหลัก การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลพลอยได้ และการแปรรูปยังมีน้อย

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการ บางกลุ่มยังขาดความเข้มแข็ง ยังทำการผลิตและการตลาดแบบเดิมๆ และมีการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปใช้ประโยชน์น้อย เกษตรกรยังขาดความรู้ในการเขียนแผนธุรกิจเพื่อขอ กู้เงินในโครงการที่ภาครัฐให้การสนับสนุน สมาชิกอยู่กระจัดกระจาย การบริหารจัดการทำได้ไม่ทั่วถึง ในขณะที่สมาชิกบางส่วนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่เพื่อจะขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ แต่ไม่ได้ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม

4.7.5 ข้อเสนอแนะแปลงใหญ่สินค้าแพะ

การจัดการด้านองค์ความรู้ ควรจัดเป็นหลักสูตรมาตรฐานแบบครบวงจรทั้งด้านการผลิต การตลาด และการจัดทำแผนธุรกิจ โดยองค์ความรู้แต่ละด้านต้องมีความหลากหลาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของแปลงใหญ่ได้ รวมทั้งหน่วยงานที่เข้าไปให้ความรู้ต้องมีการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรหลังจากได้รับการอบรม หรือศึกษาดูงาน

ส่วนที่ 5

สรุปการติดตามประเมินผล

โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่

5.1 สรุป

โครงการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการสำคัญตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีหลายหน่วยงานร่วมบูรณาการในการทำงาน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 รับผิดชอบกิจกรรมด้านการติดตามและประเมินโครงการในระดับพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ เพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบการดำเนินงานโครงการต่อไป และปรับปรุงแก้ไขโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สรุปผล ดังนี้

5.1.1 การดำเนินงาน

1) วัตถุประสงค์ในการประเมินผล เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ

2) ขอบเขตในการประเมินผล แปลงใหญ่ ปี 2559-2561 ที่มีผลการดำเนินงานสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงานโครงการในพื้นที่รับผิดชอบของ สศท.1-12 จำนวน 72 แปลง พื้นที่ 109,164.50 ไร่ เกษตรกร 6,581 ราย กลุ่มเป้าหมาย ศึกษา 7 ชนิดสินค้า ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทุเรียน ลำไย มะพร้าว น้ำหอม และแพะ จำนวน 1,192 ตัวอย่าง

5.1.2 การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

1) ผลสัมฤทธิ์ของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559-2561 ในระดับพื้นที่

1.1) ผลได้ของโครงการ เกษตรกรส่วนมากจะประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมควบคู่กันไป อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และประกอบอาชีพอื่นๆ เป็นอาชีพเสริมร่วมด้วย เช่น การค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ/เงินเดือนประจำ การเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของเกษตรกร พบว่า นอกจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่แล้ว ยังมีการเข้าร่วมอีกหลายโครงการฯ เช่น โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรฯลฯ สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร พบว่า ส่วนมากอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) รองลงมา บ่อบาดาล กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ บ่อน้ำ ฝาย ไร่นา เป็นต้น ส่วนการได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากการเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริม/สนับสนุน จากหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาครัฐนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อาทิ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และภาคเอกชน ซึ่งเกษตรกรมีการการใช้ประโยชน์เนื้อที่ในด้านต่างๆ ได้แก่ ไม้ผลร้อยละ 34.80 พืชไร่ร้อยละ 27.95 ทำนาร้อยละ 20.97 ไม้ยืนต้นร้อยละ 18.73 ปศุสัตว์ร้อยละ 8.32 และปลูกผัก ปรมง ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ทำเกษตรผสมผสาน พื้นที่ใช้ประโยชน์อื่นและไม้ดอกไม้ประดับร้อยละ 3.37 3.00 2.52 1.74 0.63 0.14 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่

หน่วย: ไร่/ละ

รายการ	แปลงใหญ่							เฉลี่ย (ไร่/ละ)
	ข้าว	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	มัน สำปะหลัง	ลำไย	ทุเรียน	มะพร้าว น้ำหอม	แพะ	
1. ทำนา	43.13	23.84	60.19	8.82	1.11	3.54	6.15	20.97
2. ประมง	15.94	0.73	0.37	2.34	-	0.50	1.12	3.00
3. ปศุสัตว์	6.76	1.29	4.63	0.69	-	2.78	42.08	8.32
4. พืชไร่	6.28	60.1	100.00	3.5	2.22	18.94	4.6	27.95
5. ปศุสัตว์	3.43	1.20	4.81	8.18	2.78	1.52	1.68	3.37
6. ไม้ยืนต้น	3.75	3.64	15.00	3.24	46.11	33.08	26.31	18.73
7. ไม้ผล	7.69	8.42	8.70	71.59	100	39.65	7.55	34.80
8. ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-	0.95	-	-	-	0.14
9. ปศุสัตว์เลี้ยงสัตว์	3.10	0.64	3.70	0.69	-	-	9.52	2.52
10. ผสมผสาน	7.38	0.14	3.70	-	-	-	0.99	1.74
11. อื่นๆ	2.54	-	1.85	-	-	-	-	0.63

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.2) ผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่ายการผลิต แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยการผลิต พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการโดย ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลงร้อยละ 3.12 ส่วนที่ 2 ค่าใช้จ่าย ด้านแรงงาน พบว่า ค่าใช้จ่ายการผลิตด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.17

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต พบว่า ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.86 โดยสาเหตุ ที่ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากเกษตรกรมีการนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงดิน โดยการทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพใช้เอง การลดใช้สารเคมี หรือในบางพื้นที่เลิกใช้เคมี ร่วมกับการวางแผนการผลิต และมีการดูแลเอาใจใส่ดีมากขึ้น ทำให้ปริมาณผลผลิต เพิ่มขึ้น ส่วนผลผลิตของสินค้าแพะ ไม่สามารถนำมารวมคำนวณได้เนื่องจากมีผลผลิตแตกต่างจากสินค้าชนิดอื่น ซึ่งมีการจำแนกผลผลิตออกเป็น 4 รายการ (ตารางที่ 2.108)

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พบว่าหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้รับการ รับรองมาตรฐาน GAP เฉลี่ยร้อยละ 29.28 ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เฉลี่ยร้อยละ 14.98 ได้รับการ รับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ร้อยละ 9.58 และได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มร้อยละ 6.14

ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดหาปัจจัยการผลิต หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคา ในการซื้อปัจจัยการผลิตต่ำกว่าราคาในตลาดร้อยละ 43.23 ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อ ปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งสมาชิกภายในกลุ่มมีการร่วมมือ มีความสามัคคีและผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์

ส่วนที่ 2 การจำหน่ายผลผลิต หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้าคิดเป็นร้อยละ 43.60 โดยคาดว่าหน้าที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นมาจากการรวมกลุ่มวางแผนการผลิตเพื่อควบคุมปริมาณผลผลิตไม่ให้มีมากเกินไปเกินความต้องการ (Supply Control) การควบคุมคุณภาพของผลผลิต (Quality Control) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาภายในพื้นที่ที่สนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ (Research and Knowledge)

ส่วนที่ 5 การพัฒนาการตลาด หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 34.75 (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 ผลกระทบต่อเกษตรกรจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	สินค้า							เฉลี่ย
	ข้าว	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	มันสำปะหลัง	ลำไย	ทุเรียน	มะพร้าว น้ำหอม	แพะ	
	(ร้อยละ) (+,-)	(ร้อยละ) (+,-)	(ร้อยละ) (+,-)	(ร้อยละ) (+,-)	(ร้อยละ) (+,-)	(ร้อยละ) (+,-)	(ร้อยละ) (+,-)	(ร้อยละ) (+,-)
1. ด้านการลดค่าใช้จ่ายการผลิต:								
-ด้านปัจจัยการผลิต	-13.18	6.4	-4.78	-8.77	-7.08	-10.83	16.43	-3.12
-ด้านแรงงาน	0.91	2.86	4.90	-1.34	3.89	-5.41	-4.61	0.17
2. ด้านการเพิ่มผลผลิต	11.17	-3.96	29.44	-4.22	57.12	5.61	*	15.86
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต:								
-มาตรฐาน GAP	52.62	14.44	31.11	20.00	59.45	26.4	0.93	29.28
-มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	47.83	-	57.04	-	-	-	-	14.98
-การรับรองสิ่งปงซ์ทางภูมิศาสตร์ (GI)	67.05	-	-	-	-	-	-	9.58
-การรับรองมาตรฐานฟาร์ม	-	-	-	-	-	-	42.96	6.14
4. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม:								
-การจัดหาปัจจัยการผลิต	72.40	26.11	50.38	22.22	100	11.9	19.63	43.23
-การจำหน่ายผลผลิต	63.71	8.33	65.41	34.45	100	11.4	21.92	43.60
5. ด้านการพัฒนาการตลาด:								
-การจำหน่ายโดยข้อตกลง MOU	86.20	-	65.74	28.89	-	11.36	51.09	34.75

หมายเหตุ: การเพิ่มผลผลิตของสินค้าแพะไม่สามารถนำมารวมเฉลี่ยกับสินค้าชนิดอื่นได้ (ตารางที่ 2.108)

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.3) ผลกระทบและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับพื้นที่ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านจะมีค่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 รายได้เสริม เกษตรกรมีความพึงพอใจที่มีรายได้เพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง 3.32 คะแนน จากสาเหตุ ราคาการรับซื้อผลผลิตของกลุ่มที่เกษตรกรสังกัดรับซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาทั่วไปทำให้เป็นแรงจูงใจสำหรับสมาชิกภายในกลุ่มปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามเงื่อนไขของกลุ่มที่กำหนดตลอดทำให้มีรายได้เสริม นอกเหนือจากการผลิตสินค้าหลักเพิ่มขึ้นจากเดิม หลังจากนั้นเกษตรกรยังทำเกษตรผสมผสาน เช่น ปลูกผักขาย เลี้ยงปลา เป็นต้น และค่าใช้จ่ายลดลง เนื่องจากเกษตรกรเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งไว้บริโภคเอง

ด้านที่ 2 การลดใช้สารเคมี เกษตรกรมีความพึงพอใจในการลดการใช้สารเคมีในระดับมาก 3.86 คะแนน โดยเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปรับปรุงและบำรุงดินแบบเดิม เปลี่ยนมาใช้แนวทางแบบอินทรีย์ เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ระบบนิเวศน์เริ่มกลับมาฟื้นตัว

ด้านที่ 3 การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความพึงพอใจการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงานในระดับมาก 4.09 คะแนน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มาจากทั้งภาครัฐ เอกชน และ สถาบันการศึกษา โดยหน่วยงานจากภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน อาทิ สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ กรมตรวจบัญชี กรมส่งเสริมสหกรณ์ หน่วยงานอื่นๆ ที่เข้ามาสนับสนุน ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และบริษัท สยามคูโบต้า จำกัด บริษัท คอนโทรลยูเนี่ยน จำกัด

ด้านที่ 4 การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกษตรกรมีความพึงพอใจในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในระดับมาก 3.84 คะแนน ตั้งแต่วางแผนการผลิต การตลาด ทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ การตัดพันธุ์ การแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ ซึ่งการร่วมกันทำกิจกรรมทำให้สมาชิกมีความสามัคคี กลุ่มมีความเข้มแข็ง สร้างอำนาจต่อรองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการตลาด การจัดซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่

รายการ	สินค้า							เฉลี่ย	ระดับ
	ข้าว	ข้าวโพด เลี้ยง สัตว์	มัน สำปะหลัง	ลำไย	ทุเรียน	มะพร้าว น้ำหอม	แพะ		
1. ด้านรายได้	3.83	2.23	3.71	3.53	3.65	2.79	3.5	3.32	ปาน กลาง
2. ด้านการลดใช้สารเคมี	4.29	3.58	3.87	3.82	4.21	3.23	4.00	3.86	มาก
3. ด้านการสนับสนุนจาก	4.33	4.23	4.33	3.89	4.54	3.46	3.88	4.09	มาก
4. ด้านการรวมกลุ่มทำ กิจกรรมเพื่อส่วนรวม	4.38	3.84	3.93	3.79	3.76	3.19	3.96	3.84	มาก
คะแนนเฉลี่ย/สินค้า	4.21	3.47	3.96	3.76	4.04	3.17	3.84	3.78	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ, 2564

1.4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการในระดับพื้นที่ แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การลดค่าใช้จ่าย เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการบำรุงดิน ให้การดูแลรักษาตามคำแนะนำทางวิชาการ และความเหมาะสมของพื้นที่ วางแผนการผลิต การใช้เครื่องจักรของกลุ่มในกระบวนการผลิตทำให้ลดค่าใช้จ่ายการผลิตได้มากกว่าการจ้างทั่วไป

ด้านที่ 2 การเพิ่มผลผลิต การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในด้านพันธุ์ การจัดการดิน ปุ๋ย ศัตรูพืช เครื่องจักรกลและแหล่งน้ำ การวางแผนการผลิต การดูแลรักษาให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่การถ่ายทอดองค์ความรู้และสาธิตความรู้แล้วเกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง และการมีโอกาสนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของเกษตรกร

ด้านที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเพื่อให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานด้านต่างๆ เช่น มาตรฐาน GAP /RSP0/อื่นๆ การทำเกษตรอินทรีย์ การทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มมีการประชุมสมาชิกร่วมกับภาครัฐสม่ำเสมอ เช่น การประชุมเพื่อจัดทำแผนการผลิต/จัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (IFPP) มีการบริหารจัดการการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตร่วมกัน และพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการที่ชัดเจนมีความโปร่งใส สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

ด้านที่ 5 การพัฒนาการตลาด มีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง เชื่อมโยงช่องทางการจำหน่ายสินค้ากับกลุ่มเครือข่าย พัฒนาสินค้าให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค มีแผนพัฒนาการแปรรูป การสร้างแบรนด์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต จัดเวทีเชื่อมโยงแหล่งรับซื้อกับผู้ผลิต การออกบูทแสดงสินค้าอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 6 ความยั่งยืนของโครงการ สมาชิกของกลุ่มร่วมรับรู้ มีการดำเนินการร่วมกันในทุกกิจกรรมในรูปแบบกลุ่ม คณะกรรมการมีการบริหารงานอย่างโปร่งใส การสื่อสารกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ และการสื่อสารเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่ม ภาครัฐ และเอกชน อย่างต่อเนื่องเพื่อความต่อเนื่องของโครงการ รวมทั้งการทำการพัฒนาการทำนาแปลงใหญ่ ให้มีระบบน้ำที่สมบูรณ์ เกษตรกรทำเกษตรผสมผสานสามารถทำการผลิตได้ตลอดทั้งปี เช่น การเพาะเลี้ยงลูกอ๊อดในนาข้าว เป็นการเพิ่มมูลค่าสร้างรายได้ มีรายได้เพิ่มขึ้นตลอดทั้งปี ทำให้เกษตรกรมีอาชีพมั่นคงและมีความยั่งยืนตลอดไป

5.2 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพมากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม การใช้เครื่องมือ/เครื่องจักรทดแทนแรงงานคน ทำให้มีผลผลิตดี มีคุณภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังคงได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น แล้งจัด ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ หรือในบางช่วงราคาผลผลิตลดลง เกษตรกรบางรายขาดแรงจูงใจในการบำรุงดูแลผลผลิตให้ดี ทำให้ปริมาณและคุณภาพผลผลิตไม่คงที่ ส่งผลให้มีปัญหาในการบริหารจัดการวางแผนการตลาดของกลุ่ม กลุ่ม ยังต้องพึ่งพาหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน ในการจัดหาตลาด โดยภาพรวมในระดับพื้นที่มีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อค้นพบ

1) ด้านการผลิต

1.1) การผลิตสินค้าของเกษตรกรบางกลุ่มยังคงเน้นการผลิตในรูปแบบเดิม ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงได้ยาก เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากค่อนข้างสูงอายุ ขาดแรงจูงใจในการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการผลิตมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมค่อนข้างมาก

1.2) ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เช่น ปุ๋ย และสารเคมี เป็นต้น และต้องการให้หน่วยงานภาครัฐควบคุมราคาปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายการผลิต

1.3) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเครื่องจักรกล/เครื่องมือในการผลิตแบบครบวงจร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต อาทิ โดรนเพื่อการเกษตรในการฉีดพ่น หว่านเมล็ด เป็นต้น

1.4) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาด้านเงินทุนในการทำการเกษตร

1.5) ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ อาทิ น้ำท่วม สภาพอากาศร้อนและแห้งแล้ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตมีขนาดเล็กลง ปริมาณลดลง และคุณภาพไม่คงที่ ส่งผลให้ราคาผลผลิตที่เกษตรกรขายได้มีความผันแปรสูง ราคาขึ้นลง ไม่แน่นอน

1.6) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาท ให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีในด้านต่างๆ ให้เกษตรกรเข้าถึงได้มากขึ้น อาทิ ระบบน้ำ/อุปกรณ์ระบบน้ำหยด การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ ลดการใช้สารเคมี เพิ่มการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ในการบำรุงดินในปริมาณที่เหมาะสม รวมไปถึงมีการผลิตสารบำรุงดินได้เองเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการผลิต เช่น สารชีวภัณฑ์ จุลินทรีย์และฮอร์โมน เป็นต้น

2) ด้านการตลาด

2.1) ปัญหาราคาสินค้าเกษตรกรตกต่ำ ราคาขึ้นลงไม่แน่นอน ทำให้เกษตรกรบางราย ปรึบลดพื้นที่ทำการเกษตรลงหรือหันไปประกอบอาชีพรับจ้างแทน เพราะมีรายได้ที่ชัดเจนและเร็วกว่า

2.2) เกษตรกรมีการขายผลผลิตโดยทำข้อตกลง MOU มากขึ้น เช่น มีการขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง ชุมชุมสหกรณ์ ห้างสรรพสินค้า และบริษัทที่เข้ามาสั่งซื้อในพื้นที่ ในขณะที่บางกลุ่มเกษตรกรมีการจำกัดโควตาการรับซื้อ เกษตรกรสมาชิกบางส่วนจึงตัดสินใจขายผลผลิตเองโดยไม่ผ่านกลุ่ม ทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา

2.3) การจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มเกษตรกร ส่วนมากเป็นการจำหน่ายรูปแบบผลผลิตสด การรวมกลุ่มกันแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่ามีน้อย ทำให้มีอากาศ/ช่องทางการตลาดน้อย

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) เกษตรกรมีการพึ่งพาประธานกลุ่มในการบริหารจัดการค่อนข้างมาก สมาชิกมีความไว้วางใจและเชื่อมั่น เนื่องจากประธานกลุ่มส่วนมากเป็นคนที่มีความรู้ มีเครือข่าย เรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้เร็ว

3.2) กลุ่มเกษตรกรส่วนมากขาดความรู้ในการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อขอรับเงินกู้ ยังทำการผลิต การตลาดแบบเดิมๆ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์น้อย

3.3) เกษตรกรบางส่วนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อประสงค์จะขอรับการสนับสนุน ปัจจัยการผลิต และเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ แต่ไม่ได้ร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม

5.2.2 ข้อเสนอแนะ

1) ด้านการผลิต

1.1) วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุน ลดปริมาณ แรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิต การบริหารจัดการผลผลิต การเพิ่มมูลค่าตลอดโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าของ สินค้าของสินค้า โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้มากยิ่งขึ้น

1.2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ ดำเนินธุรกิจในฐานะนิติบุคคล เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิต ซึ่งทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด เนื่องจากการซื้อปัจจัยได้ ในปริมาณมากย่อมได้ราคาที่ถูกลง อาทิ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย/สารชีวภาพ การขนส่ง เป็นต้น

1.3) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดเพื่อเพิ่ม มูลค่าสินค้าให้แก่กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพ ให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.4) สนับสนุนปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดรน เพื่อการเกษตรในกิจกรรมการ พ่นยา/สารเคมี เพื่อให้เกษตรกรลดการสัมผัสสารเคมีโดยตรงส่งผลดีต่อสุขภาพ รวมถึงเครื่องมือ เครื่องจักรกล ในการผลิตแบบครบวงจร

1.5) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ สืบทอดอาชีพการทำเกษตร อาทิ สนับสนุนทุนการศึกษาสาขาเกษตรกรรมรายสินค้าแปลงใหญ่

1.6) เร่งพัฒนาพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมหรือแล้งซ้ำซากอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้มีน้ำใช้ เพื่อการเกษตรได้อย่างเพียงพอ

2) ด้านการตลาด

2.1) ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ แก่กลุ่มแปลงใหญ่ที่มีศักยภาพ และความพร้อม เพื่อให้กลุ่มมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการการตลาด สร้างช่องทางการจำหน่าย สร้างเครือข่ายการทำธุรกิจแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองได้มากขึ้น

2.2) ควบคู่ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคต่อสินค้าแปลงใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา อาทิ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงของภาวะด้านเศรษฐกิจ

2.3) หน่วยงานภาครัฐควรเป็นผู้นำการประสานงานการทำ MOU กับภาคเอกชนให้กับกลุ่ม เกษตรกร เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และเกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่แน่นอนในราคาที่ยุติธรรม

2.4) พัฒนาการเชื่อมโยงการตลาดระหว่างเกษตรกร และผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการรับรู้ข่าวสาร ความต้องการของตลาด ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรงผ่านช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น เช่น

การโฆษณา Facebook Line เว็บไซต์ ช่วยให้ผู้บริโภคเข้าถึงผลผลิตกลุ่มแปลงใหญ่ได้โดยตรงและรวดเร็ว ขยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายภายนอกพื้นที่ได้กว้างมากขึ้น

3) ด้านการบริหารจัดการ

3.1) หน่วยงานควรมีการบูรณาการ การเชื่อมโยงให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่เข้าถึงฐานข้อมูลทางการเกษตร Big data อย่างทั่วถึง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่างๆ เช่น การบริหารจัดการผลิต การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เป็นต้น โดยการจัดการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ควรจัดเป็นหลักสูตรมาตรฐานแบบครบวงจรทั้งด้านการผลิต การตลาด และการจัดทำแผนธุรกิจ

3.2) องค์ความรู้ต้องมีความหลากหลาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และเป็นความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานที่เข้าไปให้ความรู้ควรมีการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

3.3) ติดตามประเมินผลกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ที่ผ่านระยะเวลา 3 ปี อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงาน และแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). *คู่มือการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เกษม ศิริสุขโตม .(2550) .*การประเมินผลโครงการ*.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กมลรัตน์ ธีระพงษ์. (2561). นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน.*การประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2560* (หน้า 49-64). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เจนธิชา ชัยชาญ. (2558). *เศรษฐกิจการผลิต การตลาดลำไยจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน* .สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- บรรเทิง มาแสง .(2546) .*การสัมมนาเชิงปฏิบัติการการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. (2553). *คู่มือการประเมินผลโครงการ*. โครงการฝึกอบรมสถาบันวิจัยทางสังคม, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิริยะ คล้ายแดง .(2561) .*เกษตรแปลงใหญ่* .สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศุภนัย ประเมินผล .(2556) .*คู่มือการประเมินผล*. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- Likert, R. (1932). *A Technique for the Measurement of Attitudes*.Vol.22.No.14 of Archives of Psychology. Columbia University.
- Sumonwan Jirarud and Suneeporn Suwanmaneepong. (2017). *Profitability of Rice Production under the Large Agricultural Plot Scheme in Khlong Khuean District, Chachoengsao Province Thailand*. International journal of Agricultral Technology 2017. Vol.13(7.2): 1913-1922.
- W.K.Kellogg Foundation. (2004). Logic Model Development. W.K.Kellogg Foundation Michigan.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

1. โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
ปี 2559-2561
2. โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
(เสนอ เลขานุการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร)

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559-2561

1.1 สารสำคัญของโครงการ

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) โดยมีโครงการที่สำคัญคือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และสินค้าประมง ประกอบกับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบาย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2558 เน้นให้ความสำคัญในเรื่อง การลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงเป็นแปลงใหญ่ ก่อให้เกิดกิจกรรม ลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้ การปรับโครงสร้างสินค้าที่สำคัญดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้า 22 ชนิด ไว้แล้ว โดยมีหลักการคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาด เพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างภาคการเกษตรของไทย โดยส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าว ทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้ง ปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน

ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีภารกิจในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จึงได้จัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก อาทิ พันธุ์ ปุ๋ย และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร (Motor Pool) เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม และบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้เกิดการรวมกันผลิต และรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

1.2.2 เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต และมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

1.3 เป้าหมายของโครงการ

รวมทั้งหมด จำนวน 4,007 แปลง ประกอบด้วย

1.3.1 แปลงใหญ่ปี 2559 จำนวน 594 แปลง

1.3.2 แปลงใหญ่ปี 2560 จำนวน 1,721 แปลง

1.3.3 แปลงใหญ่ปี 2561 จำนวน 1,692 แปลง

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2561

1.4 งบประมาณของโครงการ

ใช้งบปกติที่ได้รับการจัดสรรและการเจียดจ่ายงบประมาณจากโครงการ/กิจกรรมอื่นของหน่วยงาน รวมทั้งสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ

1.5 การดำเนินงานโครงการของแปลงปีที่ 1-3

1.5.1 แปลงใหญ่ปี 2559 (ครบกำหนดเป็นแปลงปีที่ 3 ในปี 2561)

- 1) การถ่ายทอดความรู้ (เน้นงานวิจัย/นวัตกรรม)
 - 1.1) วิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลงและจัดทำแผนธุรกิจ
 - 1.2) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร เน้นการพัฒนาคุณภาพ การตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม
 - 1.3) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร/วิสาหกิจชุมชน
 - 1.4) พัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ครบทุกราย
- 2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกลทางการเกษตร/แหล่งน้ำ
 - 2.1) จัดหาน้ำสนับสนุนแปลงใหญ่
 - 2.2) สนับสนุนวัสดุการเกษตรเพื่อพัฒนาการผลิต
 - 2.3) พัฒนาคุณภาพดินในแปลงใหญ่
- 3) การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร
 - 3.1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ
 - 3.2) การตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร
 - 3.3) สร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูป
- 4) การเชื่อมโยงตลาด

4.1) สนับสนุนการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน ร่วมกันผลิตและร่วมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

4.2) เตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร

1.5.2 แปลงใหญ่ปี 2560 (ครบกำหนดเป็นแปลงปีที่ 2 ในปี 2561)

1) การถ่ายทอดความรู้ (เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต/นวัตกรรม)

1.1) จัดเวที/วิเคราะห์และจัดทำแผนรายแปลง/จัดทำแผนธุรกิจ

1.2) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการผลิต/บัญชีต้นทุน/การตลาด

1.3) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรสู่ Smart Farmer และเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร/

วิสาหกิจชุมชน

2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกลทางการเกษตร/แหล่งน้ำ

2.1) จัดหาน้ำสนับสนุนแปลงใหญ่

2.2) สนับสนุนวัสดุการเกษตรเพื่อพัฒนาการผลิต

2.3) ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้/สาธิตเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

3) การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

3.1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ

3.2) การตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร

4) การเชื่อมโยงตลาด

ประชุมเชื่อมโยงเครือข่าย/แผนการตลาด

1.5.3 แปลงใหญ่ปี 2561 (ครบกำหนดเป็นแปลงปีที่ 1 ในปี 2561)

1) การเตรียมการ

1.1) รับรองแปลง (ภายในเดือนธันวาคม 2560)

1.2) จัดเวทีวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาและแผนรายแปลง

1.3) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการบริหารจัดการ/การทำบัญชีกลุ่ม

2) การถ่ายทอดความรู้ (เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต)

2.1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

2.2) ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

2.3) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรสู่ Smart Farmer และความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร/วิสาหกิจชุมชน

3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกลทางการเกษตร/แหล่งน้ำ

3.1) สนับสนุนปัจจัยการผลิต

3.2) พัฒนาคุณภาพดิน

3.3) ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้/สาธิตเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

4) การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

- 4.1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ
- 4.2) การตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร
- 5) การเชื่อมโยงตลาด
ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการตลาดและเชื่อมโยงการตลาด

1.5.4 การบริหารจัดการ

- 1) พัฒนาเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ปี 2559
- 2) พัฒนาผู้จัดการแปลง ปี 2561
- 3) จัดประชุมเครือข่ายคณะกรรมการแปลงใหญ่
- 4) ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้
- 5) ติดตามและประเมินผล
- 6) บริหารจัดการโครงการ/พัฒนาฐานข้อมูลกลาง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

เกษตรกรในพื้นที่แปลงใหญ่มีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ มีตลาดรองรับ ภายใต้การบริหารจัดการที่ดี สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันสินค้าเกษตรและสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร

๑. ชื่อโครงการ : โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

๒. หลักการและเหตุผล

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการสำคัญตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มบริหารจัดการร่วมกัน ทั้งการผลิตและการจำหน่าย มีตลาดรองรับแน่นอน สามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลัก บูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เห็นว่า การดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ (ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน) แผนแม่บท (ด้านการเกษตร) แผนแม่บทย่อย (การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร) แผนปฏิบัติการราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕ ข้อ ๒.๑.๑ เพิ่มประสิทธิภาพและเกิดการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ทำการติดตามประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานโครงการ ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และให้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางการบริหารจัดการโครงการต่อไป

๓. วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อติดตามการดำเนินงาน และประเมินความคุ้มค่าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. เป้าหมายโครงการ

รายงานการติดตามการดำเนินงานในภาพรวม และประเมินความคุ้มค่าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งรายงานการติดตามโครงการฯ ในพื้นที่ ๑ เรื่อง

๕. กลุ่มเป้าหมายโครงการ

๕.๑ กิจกรรมติดตามการดำเนินงานโครงการ : เกษตรกร ผู้จัดการแปลง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๕.๒ ประสานการขับเคลื่อนแผนงานโครงการ : คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญ และการแก้ไขปัญหภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation : CoO) ในพื้นที่ ๑๗ จังหวัด

๖. ตัวชี้วัดเป้าหมายโครงการ (Outputs และ Outcome)

๖.๑ กิจกรรมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวมโครงการ

๖.๑.๑ ผลผลิต (Outputs)

๑) เชิงปริมาณ : รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๑ เรื่อง

๒) เชิงคุณภาพ : รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้รับความเห็นชอบให้หน่วยงานนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานโครงการฯ

๓) เชิงเวลา : รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการแล้วเสร็จทันเวลาตามแผนปฏิบัติงาน

๔) เชิงค่าใช้จ่าย : ร้อยละของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมีการเบิกจ่ายเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

๖.๑.๒ ผลลัพธ์ (Outcomes)

ผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบผลการติดตามและนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและวางแผนการดำเนินงานโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

ส.ป.ป.

๖.๒ กิจกรรมติดตามการดำเนินงานโครงการในระดับพื้นที่

๖.๒.๑ ผลผลิต (Outputs)

๑) เชิงปริมาณ : รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๑ เรื่อง

๒) เชิงคุณภาพ : รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้รับความเห็นชอบให้หน่วยงานนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานโครงการฯ

๓) เชิงเวลา : รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการ แล้วเสร็จทันเวลาตามแผนปฏิบัติงาน

๔) เชิงค่าใช้จ่าย : ร้อยละของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมีการเบิกจ่ายเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

๖.๒.๒ ผลลัพธ์ (Outcomes)

ผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบผลการติดตามและการประเมินความคุ้มค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและวางแผนการดำเนินงานโครงการ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และได้รับทราบผลการประชุมของคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญ และการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation : CoO) และนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและวางแผนการดำเนินงานโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

๗. กิจกรรมการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมติดตามการดำเนินงานในภาพรวมโครงการ

๗.๑.๑ ระดับภาพรวมทั้งประเทศ ฝ่ายเลขานุการคณะทำงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานภาพรวมทั้งประเทศ เป็นประจำทุกเดือน ตามกิจกรรมที่แต่ละหน่วยงานดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานที่กำหนด โดยฝ่ายเลขานุการคณะทำงานฯ รวบรวมข้อมูลและรายงานต่อศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นรายเดือน และส่งรายงานภายในวันที่ ๕ ของเดือนถัดไป

๗.๑.๒ กิจกรรมติดตามและประเมินผลโครงการ

๑) การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑.๑) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้จัดการแปลง เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๑.๒) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารโครงการ ระบบฐานข้อมูลโครงการฯ ของกรมส่งเสริมการเกษตร รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานและข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

๒.๑) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ในการวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานโครงการ และทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการฯ

๒.๒) การวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติอย่างง่าย ทำการวิเคราะห์เชิงสถิติในรูปค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่ารวมของโครงการ ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดนำมาประเมินตามประเด็นการประเมินผลที่ได้กำหนดไว้ และนำเสนอผลด้วยวิธีพรรณนาประกอบตารางและแผนภูมิ

๗.๑.๓) สรุปเสนอปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นรายไตรมาส หรือตามสถานการณ์เร่งด่วน

๗.๒ กิจกรรมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการในระดับพื้นที่

๗.๒.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้จัดการแปลง เกษตรกร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานดำเนินการโครงการในระดับพื้นที่จังหวัดที่ดำเนินการ

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารโครงการ ระบบฐานข้อมูลโครงการฯ ของกรมส่งเสริมการเกษตร รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานและข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

๑) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ในการวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานโครงการ และทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการฯ

๒) การวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติอย่างง่าย ทำการวิเคราะห์เชิงสถิติในรูปค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่ารวมของโครงการ ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดนำมาประเมินตามประเด็นการประเมินผลที่ได้กำหนดไว้ และนำเสนอผลด้วยวิธีพรรณนาประกอบตารางและแผนภูมิ

๗.๒.๓ สรุปเสนอปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคณะทำงานพัฒนางานด้านวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรและติดตามประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑ - ๑๒ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๘. ระยะเวลาในการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

๙. งบประมาณ จำนวน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท

๑๐. พื้นที่ดำเนินการ ดำเนินการในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการฯ

๑๑. หน่วยงานรับผิดชอบ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยศูนย์ประเมินผล และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑ - ๑๒

๑๒. ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ผลสัมฤทธิ์โครงการ)

ผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลผลการติดตามและการประเมินความคุ้มค่าของโครงการฯ ไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข และวางแผนการดำเนินงานโครงการฯ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สามารถผลักดันให้เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มกันผลิต มีต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น มีการเชื่อมโยงตลาดรองรับผลผลิต และมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

ชื่อ - สกุล นายชวสร นกเดช

ตำแหน่ง เศรษฐกรชำนาญการ

เบอร์โทรศัพท์ ๐๒ ๕๓๙ ๐๕๕๕

ผู้รับรอง.....

(นางเพ็ญแข ศุภณัฐพร)

เศรษฐกรเชี่ยวชาญ (ด้านประเมินผลการพัฒนาการเกษตร)

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการศูนย์ประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ผู้อนุมัติ.....

(นายฉันทานนท์ วรรณเขจร)

เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

วันที่.....

ภาคผนวกที่ 2

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร/ผู้จัดการแปลง/เจ้าหน้าที่

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

ลำดับที่.....

เพื่อประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ใส่เครื่องหมาย ✓ และระบุรายละเอียดในหัวข้อที่เกี่ยวข้องและมีการดำเนินการ

ชนิดสินค้าแปลงใหญ่ ข้าว มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำไย
 มะพร้าวน้ำหอม พะ ปลานิล อื่นๆระบุ.....

ที่ตั้งแปลงใหญ่ เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่

1.1 ชื่อ/สกุล (นาย/นาง/นางสาว).....

ที่อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด เบอร์โทรศัพท์

1.2 เพศ 1) ชาย 2) หญิง

1.3 อายุ.....ปี

1.4 ประสบการณ์ในการผลิตสินค้าที่เข้าร่วมแปลงใหญ่.....ปี

1.5 ระดับการศึกษา

- 1)ไม่ได้เรียน 4) มัธยมปลาย 7)ปริญญาตรี
 2) จบชั้นประถม 5) ปวช. 8) อื่นๆ ระบุ.....
 3) มัธยมต้น 6) ปวส.

1.6 อาชีพหลัก (ใช้เกณฑ์เวลาที่ทำส่วนใหญ่ เลือกเพียง 1 ข้อ))

- 1) ไม่มีงานทำ/รองานใหม่ 2) ปลูกพืช 3) เลี้ยงสัตว์ 4) ประมง 5) รับจ้างเกษตร 6) รับจ้างนอกการเกษตร
 7) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 8) ทำโรงงานหรือบริษัท 9) รับราชการ/เงินเดือนประจำ
 10) รับงานมาทำที่บ้าน 11) อื่นๆ ระบุ.....

1.7 อาชีพเสริม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ไม่มี 2) ปลูกพืช 3) เลี้ยงสัตว์ 4) ประมง 5) รับจ้างเกษตร 6) รับจ้างนอกการเกษตร
 7) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 8) ทำโรงงานหรือบริษัท 9) รับงานมาทำที่บ้าน
 10) รับราชการ/เงินเดือนประจำ 11) อื่นๆ ระบุ.....

1.8 การเป็นสมาชิกองค์กรเกษตรกรนอกเหนือจากกลุ่มแปลงใหญ่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) กลุ่มเกษตรกร 2) สหกรณ์การเกษตร 3) วิสาหกิจชุมชน 4) อื่นๆระบุ.....

1.9 การเป็นสมาชิกองค์กรนอกการเกษตร ระบุชื่อกลุ่ม/องค์กร (ถ้ามี)

1).....

2).....

1.10 สมาชิกในครัวเรือนและแรงงานทำการเกษตร

1) สมาชิกในครัวเรือน.....คน

1.1) สมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15 - 60 ปี)คน

1.1.1) ทำการเกษตร.....คน 1.1.2) ทำนอกเกษตร.....คน

1.2) สมาชิกที่ไม่อยู่ในวัยแรงงาน.....คน

1.2.1) ทำการเกษตร.....คน 1.2.2) ไม่ทำเกษตร.....คน

2) แรงงานจ้างทำการเกษตร.....คน

2.1) จ้างประจำ.....คน

2.2) จ้างชั่วคราว.....คน

1.11 จำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด.....ไร่

1) พื้นที่ทำการเกษตรไร่

2) พื้นที่นอกการเกษตรไร่

1.12 การใช้ประโยชน์พื้นที่การเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) นาข้าว 2) ที่พืชไร่ 3) ที่สวนไม้ผล 4) ที่ไม้ยืนต้น 5) ที่สวนผัก 6) ไม้ดอกไม้ประดับ 7) ที่เลี้ยงปศุสัตว์
 8) ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 9) ที่เพาะเลี้ยงประมง 9) ที่ทำฟาร์มผสม/ผสมผสาน 10. อื่นๆ (ระบุ).....

1.13 การเข้าร่วมโครงการของกระทรวงเกษตรฯ(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1)ระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ 2) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
 3)บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 4)บริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามที่มีการเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)
 5)แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร 6)พัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer
 7)พัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ 8) ธนาคารสินค้าเกษตร
 9)แก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU) 10)พัฒนาศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว
 11)ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน
 12)พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP 13)ตลาดสินค้าเกษตร
 14)เกษตรอินทรีย์ 15)ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่
 16) ช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร
 17 อื่นๆระบุ.....

1.14 การเข้าร่วมโครงการนอกกระทรวงเกษตรฯ(ถ้ามี)

1).....

2).....

ส่วนที่ 2 การเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่และการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการ
 ของเกษตรกรตั้งแต่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน

2.1 พื้นที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ (ด้านพืช)ไร่ / (ด้านปศุสัตว์) จำนวน.....ตัว
 (ด้านประมง).....

2.2 ลักษณะการถือครองพื้นที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่

1) ของตนเอง.....ไร่ 2) เช่า.....ไร่ 3) ได้ทำฟรี.....ไร่

2.3 ความเหมาะสมของพื้นที่กับชนิดสินค้าแปลงใหญ่ 1) S1 2) S2 3) S3 4) N 5) ไม่มีพื้นที่ความเหมาะสม 6) ไม่ทราบ

2.4 แหล่งน้ำที่ใช้กับพื้นที่แปลงใหญ่ของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1)น้ำฝน 2)น้ำชลประทาน 3)สูบเองจากแหล่งน้ำธรรมชาติ 4)บ่อ/สระในไร่นา 5)ขุดเจาะบ่อบาดาลด้วยทุนส่วนตัว
 6)โครงการราชการสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ 7)โครงการเอกชนสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ
 8)กลุ่ม/สถาบันเกษตรกรสูบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ 9)ซื้อจากผู้ให้บริการ 10) อื่นๆระบุ.....

2.5 หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม/สนับสนุนแปลงที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ของท่าน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ 2) สำนักงานพัฒนาที่ดิน 3) ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว
 4) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ 5) สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ
 6) หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรอื่น ระบุ.....
 7) หน่วยงานภาครัฐอื่นๆนอกกระทรวงเกษตร ระบุหน่วยงาน..... ระบุกิจกรรมที่ส่งเสริม.....
 8) หน่วยงานภาคเอกชน ระบุหน่วยงาน..... ระบุกิจกรรมที่ส่งเสริม.....
 9) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระบุหน่วยงาน..... ระบุกิจกรรมที่ส่งเสริม.....

2.6 การได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตั้งแต่ปีที่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
1)การถ่ายทอดองค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม	
☐ 1.1) ด้านพืช ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.2) ด้านสัตว์ ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.3) ด้านสัตว์น้ำ ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.4) ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.5) ด้านการรวมกลุ่ม	
☐ (1) การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ (2) การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ (3) การรวมกลุ่มกันผลิต	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์

○ (4) การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.6) การผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน ○ (1) GAP ○ (2) อินทรีย์ ○ (3) อื่นๆ ระบุ.....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.6) การพัฒนาการตลาด	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.7) การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	☐ 1.ปัจจุบันเป็น Smart Farmer ☐ 2.ไม่เป็น ☐ 3.ไม่ทราบ
☐ 1.8) อบรมการทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	☐ 1.ทำทุกขั้นตอน ☐ 2.ทำไม่ทุกขั้นตอน ☐ 3.ไม่ทำ เนื่องจาก.....
☐ 1.9) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ใช้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
2) การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล	
2.1) การสนับสนุนแหล่งน้ำในแปลงใหญ่ ○ (1) ให้ในรูปกลุ่ม ○ (2) ให้เป็นรายบุคคล	☐ 1.ใช้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....
2.2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน
☐ (1) พันธุ์พืช ระบุชนิด.....	☐ (1) ใช้ประโยชน์
☐ (2) พันธุ์สัตว์ ระบุชนิด.....	☐ (2) ไม่ใช้ประโยชน์
☐ (3) พันธุ์สัตว์น้ำ ระบุชนิด.....	เนื่องจาก.....
☐ (4) วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมักชีวภาพ หัวเชื้อจุลินทรีย์
☐ (5) ปุ๋ย/อาหารสัตว์/อาหารสัตว์น้ำ
☐ (6) อุปกรณ์ เครื่องมือการเกษตร ระบุ..... ○ ให้ในรูปกลุ่ม ○ ให้เป็นรายบุคคล
2.3) การสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตร	
(1) ○ ให้ในรูปกลุ่ม ○ ให้เป็นรายบุคคล	☐ 1.ใช้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....
(2)

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
<p>☐ ให้ในรูปกลุ่ม ☐ ให้เป็นรายบุคคล</p> <p>(3)</p> <p>☐ ให้ในรูปกลุ่ม ☐ ให้เป็นรายบุคคล</p>	<p>☐ 1. ใช้ประโยชน์</p> <p>☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....</p> <p>.....</p> <p>☐ 1. ใช้ประโยชน์</p> <p>☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....</p> <p>.....</p>
3) การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ	
<p>☐ 3.1) ตรวจวิเคราะห์ดิน</p>	<p>☐ 1. นำผลการตรวจวิเคราะห์ดินไปใช้ประโยชน์ โดย</p> <p>☐ ปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี ☐ ใส่ปุ๋ยอินทรีย์</p> <p>☐ ใส่ปุ๋ยหมัก/โดโลไมท์ เพื่อปรับความเป็นกรดต่าง</p> <p>☐ อื่นๆระบุ.....</p> <p>☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....</p> <p>.....</p>
<p>☐ 3.2) ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ</p>	<p>☐ 1. นำผลการตรวจไปใช้ประโยชน์ โดย</p> <p>☐ ลดปริมาณอาหาร ☐ ปรับวิธีการให้อาหาร</p> <p>☐ อื่นๆ ระบุ.....</p> <p>☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....</p> <p>.....</p>
<p>☐ 3.3) ตรวจโรค/ผสมเทียม</p>	<p>☐ 1. ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....</p> <p>.....</p>
<p>☐ 3.4) อื่นๆระบุ.....</p>	<p>☐ 1. ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....</p> <p>.....</p>
4) การส่งเสริมด้านการตลาด	
<p>☐ 4.1) การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU)</p>	<p>☐ 1. ไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง เนื่องจาก.....</p> <p>☐ นำไปจำหน่าย</p> <p>☐ ผลผลิตทั้งหมดของแปลงที่ท่านเข้าร่วม แปลงใหญ่</p> <p>☐ ผลผลิตบางส่วน ประมาณร้อยละ.....ของผลผลิตทั้งหมด</p> <p>☐ ราคาที่ได้รับจากการนำไปจำหน่ายตามข้อตกลง</p> <p>☐ สูงขึ้น ☐ เท่าเดิม ☐ ลดลง</p>
<p>4.2 การส่งเสริมการตลาดอื่นๆระบุ.....</p> <p>.....</p>	<p>☐ 1. ได้ประโยชน์</p> <p>☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....</p>

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
5) การศึกษาดูงาน	
☐ (1) เรื่อง.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) เรื่อง.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) เรื่อง.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
6) การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่	
☐ (1) ในตำบลเดียวกัน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) ในอำเภอเดียวกัน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) นอกอำเภอ	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
7) การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด	
☐ (1) รับรองมาตรฐาน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) บรรจุภัณฑ์	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) ตราสินค้า	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (4) แปรรูป	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (5) การเชื่อมโยงตลาด	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (6) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
8) การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่	
☐ (1) เกษตรผสมผสาน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (4) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (5) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของโครงการต่อสินค้าที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่

(***เฉพาะสินค้าที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ ก่อนเข้าร่วมโครงการหมายถึงปีการผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการ หลังเข้าร่วมโครงการหมายถึงปีการผลิต 2563***)

3.1 เป้าหมายของโครงการ 5 ด้าน

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)				
	ต้นทุนการผลิต	ก่อนเข้าร่วมโครงการ		หลังเข้าร่วมโครงการ	
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด
1) การลดต้นทุนการผลิต	ค่าวัสดุ				
	(1) พันธุ์				
	(2) ปุ๋ยเคมี/อาหารสัตว์/อาหารสัตว์น้ำ				
	(3) ปุ๋ยอินทรีย์				
	(4) สารชีวภัณฑ์				
	(5) สารเคมี/ค่ายาเวชภัณฑ์				
	(6) ค่าน้ำมัน/ค่าไฟฟ้า				
	(7) วัสดุอื่นๆระบุ.....				
	(8) วัสดุอื่นๆระบุ.....				
	(9) วัสดุอื่นๆระบุ.....				
	ค่าแรงงาน				
	(1) เตรียมดิน/เตรียมคอก/บ่อ				
	(2) ปลุก/ผสมพันธุ์สัตว์				
	(3) ใส่ปุ๋ย/ค่าดูแลรักษาสัตว์/สัตว์น้ำ				
	(4) ฉีดยาโรค/แมลง/ฉีดวัคซีน				
	(5) ฉีดยาฆ่าหญ้า/ตัดหญ้า				
	(6) รดน้ำ				
	(7) เก็บเกี่ยว				
	(8) ขนส่ง				
	(9) อื่นๆ ระบุ.....				
(10) อื่นๆ ระบุ.....					

สาเหตุการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการผลิต

- ลดลง เนื่องจาก.....
.....
- เท่าเดิม เนื่องจาก.....
.....
- เพิ่มขึ้น เนื่องจาก.....

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	หน่วย : ก.ก.ต่อไร่(พืช), ก.ก.ต่อปี (สัตว์/สัตว์น้ำ)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
2) การเพิ่มผลผลิต

สาเหตุการเปลี่ยนแปลงของผลผลิต

- ลดลง เนื่องจาก.....
.....
- เท่าเดิม เนื่องจาก.....
.....
- เพิ่มขึ้น เนื่องจาก.....

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
3) การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ☐ (1) การรับรองมาตรฐาน ☐ (2) เกรดผลผลิต	☐ 1) ได้รับการรับรอง <ul style="list-style-type: none"> ☐ (1) มาตรฐาน GAP ☐ (2) เกษตรอินทรีย์ ☐ (3) อื่น ๆระบุ..... ☐ 2) ไม่ได้การรับรอง	☐ 1) ได้รับการรับรอง <ul style="list-style-type: none"> ☐ (1) มาตรฐาน GAP ☐ (2) เกษตรอินทรีย์ ☐ (3) อื่น ๆระบุ..... ☐ 2) ไม่ได้การรับรอง <ul style="list-style-type: none"> ☐ (1) อยู่ระหว่างตรวจรับรอง ☐ (2) อยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยน ☐ (3) ไม่ผลิตสินค้าตามมาตรฐาน
	☐ เกรดคละ ☐ เกรด.....ร้อยละ..... ☐ เกรด.....ร้อยละ..... ☐ เกรด.....ร้อยละ..... ☐ เกรด.....ร้อยละ.....	☐ เกรดคละ ☐ เกรด.....ร้อยละ..... ☐ เกรด.....ร้อยละ..... ☐ เกรด.....ร้อยละ..... ☐ เกรด.....ร้อยละ.....

สาเหตุที่คุณภาพผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น

1)

2)

สาเหตุที่คุณภาพผลผลิตลดลง

1)

2)

สาเหตุที่คุณภาพผลผลิตเหมือนเดิม

1)

2)

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
4.การบริหารจัดการ กลุ่ม	<p>การซื้อปัจจัยการผลิต</p> <p>☐ 1) ซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด</p> <p>☐ 2) ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด</p> <p>การขายผลผลิต</p> <p>☐ 1) สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้</p> <p>☐ 2) ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้</p>	<p>การซื้อปัจจัยการผลิต</p> <p>☐ 1) ซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด</p> <p>☐ 2) ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด</p> <p>การขายผลผลิต</p> <p>☐ 1) สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้</p> <p>☐ 2) ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้</p>

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มดีขึ้น/เข้มแข็งขึ้น

- 1).....
-
- 2).....
-
- 3).....
-

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มเข้มแข็งลดลง

- 1).....
-
- 2).....
-
- 3).....
-

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มเหมือนเดิม

- 1).....
-
- 2).....
-
- 3).....
-

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
5) การตลาด		☐ 1) นำไปขายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) <ul style="list-style-type: none"> ☐ (1) ขายได้ตามราคาที่ตกลง ☐ (2) ไม่ได้ตามราคาที่ตกลง ☐ 2) ไม่นำไปขายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) <ul style="list-style-type: none"> ☐ (1) แหล่งรับซื้ออยู่ไกล ☐ (2) ขายได้ราคาตลาดทั่วไป ☐ (3) อื่นๆ.....

เหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การตลาดดีขึ้น

1).....

2).....

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การตลาดแย่ลง

1).....

2).....

3).....

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การตลาดเหมือนเดิม

1).....

2).....

3).....

3.2 ผลกระทบด้านอื่นๆตั้งแต่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน

ผลกระทบด้านอื่นๆ	ระดับของผลกระทบ	หมายเหตุ
☐ 1) การมีรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการ(เกษตรผสมผสาน, การแปรรูป, ฯลฯ)	
☐ 2) ลดการใช้สารเคมี ส่งผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค	
☐ 3) มีหน่วยงานต่างๆภาครัฐ/ภาคเอกชนเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มเพิ่มขึ้น	
☐ 4) รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม		
☐ 5) อื่นๆระบุ.....	

หมายเหตุ : ระดับ 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (1 – 5)	เหตุผลประกอบ
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อการลดต้นทุนการผลิตในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มในระดับใด		
6. ท่านคิดว่าจากการดำเนินการกลุ่มแปลงใหญ่ <u>กลุ่มแปลงใหญ่</u> ของท่านประสบความสำเร็จในระดับใด		

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (1 – 5)	เหตุผลประกอบ
7.ท่านมีความพึงพอใจต่อความสามารถในการบริหารจัดการ ของผู้จัดการแปลงในระดับใด		
8.ท่านมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมสนับสนุนตามโครงการ แปลงใหญ่ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรระดับใด		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 5 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

ประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะ
ด้านการผลิต	
☐ 1.ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร	
☐ 2. ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ(ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น)	
☐ 3. เกษตรกรสูงวัย ส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	
☐ 4. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	
☐ 5. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการกลุ่ม	
☐ 6. องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลให้ปรับเปลี่ยนดีขึ้น	
☐ 7. ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	
☐ 8.โรคระบาด ศัตรูพืช	
☐ 9.ขาดเงินทุนหมุนเวียน	
☐ 10. ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	
☐ 11.อื่นๆ ระบุ.....	
☐ 12.อื่นๆ ระบุ.....	
ด้านการตลาด	
☐ 1.ราคาซื้อขายผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด	
☐ 2.แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้อยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่ไม่ คุ้มกันการนำไปจำหน่าย	
☐ 3. ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้มีหลายขั้นตอน ไม่สะดวกในการนำไปจำหน่าย	
☐ 4. ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	
☐ 5. สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	

☐ 6.อื่นๆ ระบุ.....	
ด้านการบริหารจัดการ	
☐ 1.สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	
☐ 2. พื้นที่แปลงใกล้เคียงกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	
☐ 3. สมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ	
☐ 4. คณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่ม/ขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	
☐ 6.อื่นๆระบุ.....	
☐ 7.อื่นๆ ระบุ.....	

ส่วนที่ 6 ความยั่งยืนของโครงการ(ข้อมูล ปี 2563)

6.1 การสื่อสารระหว่างสมาชิกแปลงใหญ่

การติดต่อสื่อสาร	จำนวนครั้ง/ปี	หมายเหตุ
1) การประชุม		
2) ไลน์		โดยประมาณ
3) อื่นๆระบุ.....		

6.2 การดำเนินกิจกรรมของสมาชิก

กิจกรรม	จำนวนครั้ง/ปี	หมายเหตุ
☐ 1) รวมซื้อปัจจัยการผลิต ระบุชนิดปัจจัยการผลิต.....		
☐ 2) รวมทำปัจจัยการผลิตใช้เอง ระบุชนิดปัจจัยการผลิต.....		
☐ 3) วางแผนการผลิตร่วมกัน		
☐ 4) รวมกันขาย		
☐ 5) อื่นๆระบุ.....		
☐ 6) อื่นๆระบุ.....		
☐ 7) อื่นๆระบุ.....		
☐ 8) อื่นๆระบุ.....		

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้จัดการแปลง
โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ใส่เครื่องหมาย ✓ และระบุรายละเอียดในหัวข้อที่เกี่ยวข้องและมีการดำเนินการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลแปลงใหญ่ (ข้อมูลปี 2563)

- 1.1 ชนิดสินค้าแปลงใหญ่ ข้าว มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำไย
 มะพร้าวน้ำหอม แปะ ปลานิล
- 1.2 ประเภทแปลงใหญ่ แปลงใหญ่ทั่วไป ปี 2559 แปลงใหญ่ทั่วไป 2560 แปลงใหญ่ทั่วไป 2561
 แปลงใหญ่เกษตรสมัยใหม่ ปี 2559 แปลงใหญ่เกษตรสมัยใหม่ ปี 2560
- 1.3 ระดับชั้นแปลงใหญ่ A B C
- 1.4 รูปแบบการรวมกลุ่ม สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร(นิติบุคคล) วิสาหกิจชุมชน อื่นๆระบุ.....
- 1.5 ที่ตั้งแปลงใหญ่ เลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
- 1.6 พื้นที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ไร่ (ด้านปศุสัตว์) จำนวน.....ตัว
- 1.7 จำนวนสมาชิกแปลงใหญ่.....ราย
- 1.8 สภาพความเหมาะสมของพื้นที่กับสินค้าแปลงใหญ่
 S1ไร่ S2.....ไร่ S3.....ไร่
 N.....ไร่ ไม่มีพื้นที่ความเหมาะสม(ปศุสัตว์/ประมง).....ไร่ ไม่ทราบ.....ไร่
- 1.9 พื้นที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ อยู่ในเขตชลประทาน นอกเขตชลประทาน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้จัดการแปลง (ข้อมูล ณ ปัจจุบัน)

- 2.1 ชื่อ/สกุลผู้จัดการแปลง.....
บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ
จังหวัด โทรศัพท์
- 2.2 เพศ 1) ชาย 2) หญิง
- 2.3 อายุ.....ปี
- 2.4 ประสบการณ์ผลิตสินค้าที่เข้าร่วมแปลงใหญ่.....ปี
- 2.5 ระดับการศึกษา
 1)ไม่ได้เรียน 4) มัธยมปลาย 7)ปริญญาตรี
 2)จบชั้นประถม 5)ปวช. 8)อื่นๆ ระบุ.....
 3) มัธยมต้น 6)ปวส.
- 2.6 อาชีพหลัก (ใช้เกณฑ์เวลาที่ทำส่วนใหญ่ เลือกเพียง 1 ข้อ)
 1)ไม่มีงานทำ/รองานใหม่ 2)ปลูกพืช 3)เลี้ยงสัตว์ 4)ประมง 5)รับจ้างเกษตร 6)รับจ้างนอกการเกษตร
 7)ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 8)ทำโรงงานหรือบริษัท 9)เรียนหนังสือ 10)ทำงานต่างประเทศ
 11)รับราชการ/เงินเดือนประจำ 12)รับงานมาทำที่บ้าน 13)อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 3 การบริหารจัดการแปลงใหญ่ปี 2563

3.1 คณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ มีจำนวนคน

ตำแหน่งในคณะกรรมการบริหาร แปลงใหญ่	หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
1) ประธานแปลง		
2) ผู้จัดการแปลง		
3) รองประธาน		
4) เลขานุการ		
5) เทร่ญญิก		
6) อื่นๆระบุ.....		
7) อื่นๆระบุ.....		
8) อื่นๆระบุ.....		
9) อื่นๆระบุ.....		
10) อื่นๆระบุ.....		
11) อื่นๆระบุ.....		

หมายเหตุ หน่วยงาน หากเป็นเกษตรกร ระบุหน่วยงานเป็นเกษตรกร

3.2 งบประมาณสำหรับดำเนินการปี 2563

1) มีงบประมาณ จำนวน.....บาท ประกอบด้วย

แหล่งที่มา	จำนวนเงิน(บาท)
☐ เงินกลุ่มแปลงใหญ่	
☐ เงินกู้ ระบุแหล่งเงินกู้..... อัตราดอกเบี้ย ร้อยละ.....ต่อปี	
☐ งบกลุ่มจังหวัด/จังหวัด	
☐ งบปกครองส่วนท้องถิ่น	
☐ แหล่งอื่นๆ ระบุ.....	
☐ แหล่งอื่นๆ ระบุ.....	

2) ไม่มีงบประมาณ

ส่วนที่ 4 การได้รับการส่งเสริม/สนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

(**ตั้งแต่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน**)

4.1 ตั้งแต่กลุ่มของท่านเข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบันมีหน่วยงานใดบ้างเข้าร่วมส่งเสริม/สนับสนุน(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1) สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด/อำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด/อำเภอ

หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรอื่น ระบุ.....

หน่วยงานภาครัฐอื่นๆนอกกระทรวงเกษตร ระบุหน่วยงาน.....

ระบุกิจกรรมที่ส่งเสริม.....

หน่วยงานภาคเอกชน ระบุหน่วยงาน..... ระบุกิจกรรมที่ส่งเสริม.....

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระบุหน่วยงาน..... ระบุกิจกรรมที่ส่งเสริม.....

ส่วนที่ 5 การพัฒนาแปลงหลังเข้าร่วมโครงการ (**ตอบในภาพรวมของกลุ่มแปลงใหญ่ ตั้งแต่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน

เฉพาะหัวข้อที่เกี่ยวข้อง**)

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
1)การถ่ายทอดองค์ความรู้/งานวิจัย/นวัตกรรม	
☐ 1.1) ด้านพืช ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.2) ด้านสัตว์ ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
☐ 1.3) ด้านสัตว์น้ำ ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.4) ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ระบุ (1)..... (2)..... (3).....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.5) ด้านการรวมกลุ่ม ☐ (1) การวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม ☐ (2) การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต ☐ (3) การรวมกลุ่มกันผลิต ☐ (4) การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก..... ☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก..... ☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก..... ☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.6) การผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน ☐ (1) GAP ☐ (2) อินทรีย์ ☐ (3) อื่นๆ ระบุ.....	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.7) การพัฒนาการตลาด	☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
☐ 1.8) การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	☐ 1.ปัจจุบันเป็น Smart Farmer ☐ 2.ไม่เป็น ☐ 3.ไม่ทราบ
☐ 1.9) อบรมการทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ	☐ 1.ทำทุกขั้นตอน ☐ 2.ทำไม่ทุกขั้นตอน ☐ 3.ไม่ทำ เนื่องจาก.....
☐ 1.10) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ใช้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
2) การสนับสนุนแหล่งน้ำ/ปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล	
2.1) การสนับสนุนแหล่งน้ำในแปลงใหญ่ ☐ (1) ให้ในรูปกลุ่ม ☐ (2) ให้เป็นรายบุคคล	☐ 1.ใช้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
2.2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ☐ (1) พันธุ์พืช ระบุชนิด..... ☐ (2) พันธุ์สัตว์ ระบุชนิด..... ☐ (3) พันธุ์สัตว์น้ำ ระบุชนิด..... ☐ (4) วัสดุปรับปรุงดิน น้ำหมักชีวภาพ หัวเชื้อจุลินทรีย์ ☐ (5) ปุ๋ย/อาหารสัตว์/อาหารสัตว์น้ำ ☐ (6) อุปกรณ์ เครื่องมือการเกษตร ระบุ..... ○ ให้ในรูปกลุ่ม ○ ให้เป็นรายบุคคล	ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน ☐ (1) ใช้ประโยชน์ ☐ (2) ไม่ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
2.3) การสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตร (1) ○ ให้ในรูปกลุ่ม ○ ให้เป็นรายบุคคล (2) ○ ให้ในรูปกลุ่ม ○ ให้เป็นรายบุคคล (3) ○ ให้ในรูปกลุ่ม ○ ให้เป็นรายบุคคล	☐ 1. ใช้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก..... ☐ 1. ใช้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก..... ☐ 1. ใช้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....
3) การให้บริการตรวจวิเคราะห์/บริการอื่นๆ	
☐ 3.1) ตรวจวิเคราะห์ดิน	☐ 1. นำผลการตรวจวิเคราะห์ดินไปใช้ประโยชน์ โดย ○ ปรับปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี ○ ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ○ ใส่ปุ๋ยมาร์ล/โดโลไมท์ เพื่อปรับความเป็นกรดต่าง ○ อื่นๆระบุ..... ☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....
☐ 3.2) ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ	☐ 1. นำผลการตรวจไปใช้ประโยชน์ โดย ○ ลดปริมาณอาหาร ○ ปรับวิธีการให้อาหาร ○ อื่นๆ ระบุ..... ☐ 2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....
☐ 3.3) ตรวจโรค/ผสมเทียม	☐ 1. ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ 3.4) อื่นๆระบุ.....	☐ 1. ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
4) การส่งเสริมด้านการตลาด	
☐ 4.1) การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU)	☐ 1.ไม่นำไปจำหน่ายตามข้อตกลง เนื่องจาก..... ☐ นำไปจำหน่าย ○ ผลผลิตทั้งหมดของแปลงที่ท่านเข้าร่วม แปลงใหญ่ ○ ผลผลิตบางส่วน ประมาณร้อยละ.....ของผลผลิตทั้งหมด ☐ ราคาที่ได้รับจากการนำไปจำหน่ายตามข้อตกลง ○ สูงขึ้น ○เท่าเดิม ○ลดลง
4.2 การส่งเสริมการตลาดอื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
5)การศึกษาดูงาน	
☐ (1)เรื่อง.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) เรื่อง.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) เรื่อง.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
6) การมีแปลงสาธิต/แปลงเรียนรู้สินค้าแปลงใหญ่	
☐ (1) ในตำบลเดียวกัน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) ในอำเภอเดียวกัน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) นอกอำเภอ	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
7) การเพิ่มมูลค่าผลผลิต/การตลาด	
☐ (1) รับรองมาตรฐาน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) บรจกัณฑ์	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) ตราสินค้า	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (4) แปรรูป	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (5) การเชื่อมโยงตลาด	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (6) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2. ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....

กิจกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์
8) การสนับสนุนอาชีพเสริมเพิ่มรายได้นอกเหนือจากสินค้าแปลงใหญ่	
☐ (1) เกษตรผสมผสาน	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (2) พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (3) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (4) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
☐ (5) อื่นๆระบุ.....	☐ 1.ได้ประโยชน์ ☐ 2.ไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจาก.....

ส่วนที่ 6 ผลกระทบของโครงการต่อสินค้าที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่

(**เฉพาะสินค้าที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ ก่อนเข้าร่วมโครงการหมายถึงปีการผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการ หลังเข้าร่วมโครงการหมายถึงปีการผลิต 2563***)

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	หน่วย : ก.ก.ต่อไร่(พืช), ก.ก.ต่อปี (สัตว์/สัตว์น้ำ)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
1) ต้นทุนการผลิต

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการผลิตหลังเข้าร่วมโครงการ

ต้นทุนการผลิตลดลง

ประเด็น(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ระบุรายละเอียดวิธีการ	หมายเหตุ
☐ พันธุ์		
☐ ปุ๋ย		
☐ สารเคมี		
☐ ใช้เครื่องจักร		
☐ ใช้นวัตกรรมใหม่ในการผลิต		
☐ อื่นๆระบุ.....		

ต้นทุนการผลิตเท่าเดิม เนื่องจาก.....

ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจาก.....

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	หน่วย : ก.ก.ต่อไร่(พืช), ก.ก.ต่อปี (สัตว์/สัตว์น้ำ)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	หลังเข้าร่วมโครงการ
2) การเพิ่มผลผลิต

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตหลังเข้าร่วมโครงการ

ผลผลิตเพิ่มขึ้น

ประเด็น(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ระบุรายละเอียดวิธีการ	หมายเหตุ
☐ พันธุ์		
☐ ปุ๋ย		

☐ สารเคมี		
☐ ใช้เครื่องจักร		
☐ ใช้นวัตกรรมใหม่ในการผลิต		
☐ อื่นๆระบุ.....		

ผลผลิตเท่าเดิม เนื่องจาก.....

ผลผลิตลดลง เนื่องจาก.....

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลการดำเนินงาน ปี 2563
3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ☐ (1) การรับรองมาตรฐาน	☐ 1)ได้รับการรับรอง ☐ (1) มาตรฐาน GAP.....คน ☐ (2) เกษตรอินทรีย์.....คน ☐ (3) อื่น ๆระบุ.....จำนวน.....คน ☐ 2)ไม่ได้การรับรอง.....คน	☐ 1)ได้รับการรับรอง ☐ (1) มาตรฐาน GAP.....คน ☐ (2) เกษตรอินทรีย์.....คน ☐ (3) อื่น ๆระบุ.....จำนวน.....คน ☐ 2) ไม่ได้การรับรองคน ☐ (1) อยู่ระหว่างตรวจรับรอง.....คน ☐ (2) อยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยน.....คน ☐ (3) ไม่ผลิตสินค้าตามมาตรฐาน.....คน

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพผลผลิตหลังเข้าร่วมโครงการ

คุณภาพผลผลิตดีขึ้น

ประเด็น(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ระบุรายละเอียดวิธีการ	หมายเหตุ
☐ พันธุ์		
☐ ปุ๋ย		
☐ สารเคมี		

☐ ใช้เครื่องจักร		
☐ ใช้นวัตกรรมใหม่ในการผลิต		
☐ อื่นๆระบุ.....		

คุณภาพผลผลิตเท่าเดิม เนื่องจาก.....

คุณภาพผลผลิตลดลง เนื่องจาก.....

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลการดำเนินงานปี 2563
4.ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	การซื้อปัจจัยการผลิต ☐ 1) ซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด ☐ 2) ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด การขายผลผลิต ☐ 1) สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ ☐ 2) ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	การซื้อปัจจัยการผลิต ☐ 1) ซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด ☐ 2) ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด การขายผลผลิต ☐ 1) สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ ☐ 2) ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ การจัดทำบัญชีผลการดำเนินการของกลุ่ม ☐ 1) ไม่มีการจัดทำบัญชี ☐ 2) มีการจัดทำบัญชี การรับรู้ผลการดำเนินการกลุ่มของสมาชิก ☐ 1) สมาชิกไม่รับทราบ ☐ 2) สมาชิกบางส่วนรับทราบ ☐ 3) สมาชิกทุกคนรับทราบ

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มดีขึ้น/เข้มแข็งขึ้น

1).....

2).....

3).....

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มเข้มแข็งลดลง

- 1).....

 2).....

 3).....

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มเหมือนเดิม

- 1).....

 2).....

 3).....

เป้าหมาย 5 ด้าน	ผลกระทบของโครงการ (เฉพาะสินค้าแปลงใหญ่)	
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ปี 2563
5) ด้านการตลาด		
- ช่วงเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาด(เดือน)
- ช่องทางการตลาด	☐ ขายตรง ☐ ผ่านพ่อค้าคนกลาง ☐ ออนไลน์	☐ ขายตรง ☐ ผ่านพ่อค้าคนกลาง ☐ ออนไลน์
- รูปแบบการขาย	☐ ต่างคนต่างขาย ☐ รวมกันขาย ระบุรายละเอียด..... ☐ ซื้อขายล่วงหน้า ระบุรายละเอียด..... ☐ อื่นๆระบุ.....	☐ ต่างคนต่างขาย ☐ รวมกันขาย ระบุรายละเอียด..... ☐ ซื้อขายล่วงหน้า ระบุรายละเอียด..... ☐ การเชื่อมโยงตลาดกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) <ul style="list-style-type: none"> ○ 1) นำไปขายกับเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) <ul style="list-style-type: none"> △ (1) ขายได้ตามราคาที่ตกลง △ (2) ไม่ได้ตามราคาที่ตกลง ○ 2) ไม่นำไปขายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) <ul style="list-style-type: none"> △ (1) แหล่งรับซื้ออยู่ไกล △ (2) ขายได้ราคาตลาดทั่วไป △ (3) อื่นๆ..... ☐ อื่นๆระบุ.....

- แหล่งขาย	☐ ตลาดท้องถิ่น ☐ ตลาดขายส่ง ☐ ห้างสรรพสินค้า ☐ ตลาดส่งออก	☐ ตลาดท้องถิ่น ☐ ตลาดขายส่ง ☐ ห้างสรรพสินค้า ☐ ตลาดส่งออก
- ราคาที่ขายได้เฉลี่ยบาท/ก.ก.บาท/ก.ก.
- ตราสินค้าของกลุ่ม (Brand)		☐ ไม่มี ☐ มี ระบุ ชื่อตราสินค้าของกลุ่ม
- การเพิ่มมูลค่า/การแปรรูป		☐ ไม่มี ☐ มี ระบุ.....

เหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การตลาดดีขึ้น

- 1).....
.....
- 2).....
.....

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การตลาดแย่ลง

- 1).....
.....
- 2).....
.....
- 3).....
.....

สาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้การตลาดเหมือนเดิม

- 1).....
.....
- 2).....
.....
- 3).....
.....

ส่วนที่ 5 ผลกระทบด้านอื่นๆตั้งแต่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน

ผลกระทบด้านอื่นๆ	ระดับของผลกระทบ	หมายเหตุ
☐ 1) การมีรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการ(เกษตรผสมผสาน, การแปรรูป, ฯลฯ)	
☐ 2) ลดการใช้สารเคมี ส่งผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค	
☐ 3) มีหน่วยงานต่างๆภาครัฐ/ภาคเอกชนเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มเพิ่มขึ้น	
☐ 4) รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม		
☐ 5) อื่นๆระบุ.....	

หมายเหตุ : ระดับ 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 6 ความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

(**พิจารณาภาพรวมตั้งแต่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน**)

รายการ	ระดับคะแนน (1 - 5)	คำอธิบายประกอบ
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อการลดต้นทุนการผลิตในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มในระดับใด		
6.ท่านมีความพึงพอใจในภาพรวมโครงการฯในระดับใด		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 7 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

(***)พิจารณาภาพรวมตั้งแต่เข้าร่วมโครงการจนถึงปัจจุบัน(***)

ประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะ
ด้านการผลิต	
☐ 1.ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร	
☐ 2. ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ(ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น)	
☐ 3. เกษตรกรสูงวัย ส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	
☐ 4. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	
☐ 5. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการกลุ่ม	
☐ 6. องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลให้ปรับเปลี่ยนดีขึ้น	
☐ 7. ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	
☐ 8.โรคระบาด ศัตรูพืช	
☐ 9.ขาดเงินทุนหมุนเวียน	
☐ 10. ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	
☐ 11.อื่นๆ ระบุ.....	
☐ 12.อื่นๆ ระบุ.....	
ด้านการตลาด	
☐ 1.ราคาซื้อขายผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด	
☐ 2.แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้อยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่ไม่คุ้มกับการนำไปจำหน่าย	
☐ 3. ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่เข้าร่วมกันไว้มีหลายขั้นตอนไม่สะดวกในการนำไปจำหน่าย	
☐ 4. ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	
☐ 5. สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	
☐ 6.อื่นๆ ระบุ.....	
☐ 7.อื่นๆ ระบุ.....	

ด้านการบริหารจัดการ	
☐ 1. สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	
☐ 2. พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	
☐ 3. สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ	
☐ 4. คณะกรรมการกลุ่มขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	
☐ 5. คณะกรรมการกลุ่มขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่ม	
☐ 6. อื่นๆระบุ.....	
☐ 7. อื่นๆ ระบุ.....	

ส่วนที่ 8 ความยั่งยืนของโครงการ(ข้อมูล ปี 2563)

6.1 การสื่อสารระหว่างสมาชิกแปลงใหญ่

การติดต่อสื่อสาร	จำนวน ครั้ง/ปี	จำนวนสมาชิก ที่เข้าร่วม	หมายเหตุ
1) การประชุม			
2) ไลน์			โดยประมาณ
3) อื่นๆระบุ.....			

6.2 การดำเนินกิจกรรมของสมาชิก

กิจกรรม	จำนวน ครั้ง /ปี	จำนวน สมาชิก ที่เข้าร่วม	หมายเหตุ
☐ 1) รวมซื้อปัจจัยการผลิต ระบุชนิดปัจจัยการผลิต..... -----ครั้งคน	
☐ 2) รวมทำปัจจัยการผลิตใช้เอง ระบุชนิดปัจจัยการผลิต..... -----ครั้งคน	
☐ 3) วางแผนการผลิตร่วมกัน ☐ กลุ่มแปลงใหญ่มีแผนการผลิตที่ชัดเจน ☐ มีแผนแต่ยังไม่ชัดเจน ☐ ไม่มีแผนการผลิตของกลุ่ม ต่างคนต่างผลิต	คน	
☐ 4) รวมกันขาย ☐ กลุ่มแปลงใหญ่มีแผนการตลาดที่ชัดเจน ☐ มีแผนแต่ยังไม่ชัดเจน ☐ ไม่มีแผนการตลาด ต่างคนต่างขาย	คน	
☐ 5) อื่นๆระบุ.....	คน	
☐ 6) อื่นๆระบุ.....	คน	
☐ 7) อื่นๆระบุ.....	คน	
☐ 8) อื่นๆระบุ.....	คน	

แบบที่ 1 แบบสอบถามเจ้าหน้าที่
โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ชื่อสกุล.....ตำแหน่ง

หน่วยงานจังหวัด.....โทรศัพท์.....

จำนวนแปลงใหญ่ของจังหวัด (ปี 2559 – 2563) รวมแปลง

คำชี้แจง : ใส่เครื่องหมายถูก ✓ และระบุรายละเอียดในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

*****สอบถามเฉพาะแปลงปี 2559 , 2560 และ 2561*****

ส่วนที่ 1 การส่งเสริมสนับสนุนแปลงใหญ่ในปีงบประมาณ 2563

1.1 ในปีงบประมาณ 2563 มีการส่งเสริมสนับสนุนแปลงใหญ่ ปี 2559 ,2560 และ 2561 หรือไม่

ไม่มี

มี ดังนี้

รายการ	กิจกรรม	หมายเหตุ
1) แปลงปี 2559		
2) แปลงปี 2560		
3) แปลงปี 2561		

1.2 งบประมาณในการดำเนินการ

ไม่มี

มี ระบุแหล่งงบประมาณ.....

1.3 งบประมาณเพียงพอหรือไม่ เพียงพอ ไม่เพียงพอ

1.4 การประเมินคุณภาพของแปลงใหญ่ ปี 2559 2560 และ 2561

หน่วย : แปลง

รายการ	เกรด A	เกรด B	เกรด C	ไม่มีการประเมิน	หมายเหตุ
1.แปลงปี 2559					
2.แปลงปี 2560					
3.แปลงปี 2561					
รวม					

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแปลงใหญ่

รายการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ	หมายเหตุ
<u>1.ด้านการลดต้นทุน</u>		
<u>2.ด้านการเพิ่มผลผลิต</u>		
<u>3.ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต</u>		
<u>4.ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม</u>		
<u>5.ด้านการตลาด</u>		
<u>6.ด้านความยั่งยืนของแปลงใหญ่</u>		

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ลำดับ	ปัญหาอุปสรรค	ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

